MUGUR BURCESCU

Româna de nota 10

BACALAUREAT ADMITERE

AULA

Mugur Burcescu

ROMÂNA DE NOTA 10

pentru bacalaureat
și admiterea în învățământul superior

AULA
2000

Coperta: **Dan Perjovschi**

Editor: **Alexandru Mușina**

©2000, Editura „AULA"
O.P. 14, C.P. 13.67, Brașov 2200
Tel/fax: 068 / 31.15.08.

Redactor: **Anamaria Bota**
Tehnoredactare: **Viorel Ciama**
Corectură: **Ioana Drugă**

I.S.B.N. 973-99520-0-3

Printed in Romania
Grupul drago print
fed print sa O societate Butan Gas
B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA
Telefon: 335.93.18; 335.97.47
Fax: 337.33.77

Cuvânt înainte

Româna de nota 10 a fost concepută ca o lucrare unitară, în care se combină un aparat teoretic amplu şi o serie de teste complexe care vin în prelungirea premiselor teoretice de la care pornim.

Am constatat că, în general, volumele care au apărut în ultimii 10-20 de ani se ocupau cu precădere de una dintre laturile sus-menţionate. Astfel, unele aveau un caracter preponderent aplicativ, ignorând sau expediind în câteva pagini partea de teorie. Altele, dimpotrivă, tratau problemele teoretice, dar nu ofereau deloc sau ofereau formal exerciţii cu un grad redus de dificultate. Or, în paginile de faţă, ne-am propus o structură care să corespundă orizontului de aşteptare, atât celui al elevilor, cât şi celui al profesorilor.

Partea I a lucrării cuprinde un număr de **33 de teste complexe,** în care se regăsesc nu doar probleme de morfo-sintaxă, ci şi foarte multe exerciţii de vocabular, formarea cuvintelor, despărţire în silabe, ortografie. În testele respective se vor găsi modele diverse de exerciţii, în conformitate cu ceea ce se cere unui candidat la admitere în învăţământul superior, indiferent pentru ce facultate sau secţie ar opta. Din cele 33 de teste, 20 au soluţii complete. În ele se găsesc problemele tratate şi în partea de teorie. Testele fără soluţii au scopul de a elimina tentaţia firească a elevului de a consulta soluţiile propuse de autor. Profesorul va avea, astfel, posibilitatea de a evalua în mod eficient nivelul propriilor elevi, fără suspiciuni şi îndoieli.

În *partea a II-a* lucrarea vizează aspectele teoretice, dar şi cele metodologice ale predării morfo-sintaxei. Am încercat să identificăm o serie de abordări eronate ale problemelor în discuţie, abordări care se constituie în sursă de erori flagrante.

Împreună cu **1000 de teste grilă,** carte recent apărută la aceeaşi editură volumul de faţă asigură o pregătire completă oricărui candidat, dar se constituie într-un instrument de lucru eficient pentru orice profesor de limba română.

Autorul

Cuprins

PARTEA I – TESTE

Testul 1 9
Testul 2 10
Testul 3 12
Testul 4 14
Testul 5 15
Testul 6 17
Testul 7 19
Testul 8 20
Testul 9 22
Testul 10 24
Testul 11 25
Testul 12 27
Testul 13 29
Testul 14 31
Testul 15 32
Testul 16 34
Testul 17 36
Testul 18 37
Testul 19 39
Testul 20 41
Testul 21 43
Testul 22 44
Testul 23 46
Testul 24 47
Testul 25 49
Testul 26 51
Testul 27 53
Testul 28 54
Testul 29 56
Testul 30 58
Testul 31 59
Testul 32 61
Testul 33 63

Rezolvarea testelor

Rezolvarea testului 1 65
Rezolvarea testului 2 68
Rezolvarea testului 3 71
Rezolvarea testului 4 75
Rezolvarea testului 5 78
Rezolvarea testului 6 82
Rezolvarea testului 7 86
Rezolvarea testului 8 90
Rezolvarea testului 9 93
Rezolvarea testului 10 97
Rezolvarea testului 11 100
Rezolvarea testului 12 105
Rezolvarea testului 13 108
Rezolvarea testului 14 112
Rezolvarea testului 15 116
Rezolvarea testului 16 119
Rezolvarea testului 17 122
Rezolvarea testului 18 125
Rezolvarea testului 19 128
Rezolvarea testului 20 132

PARTEA A II-A – ASPECTE TEORETICE

I. Morfologie 135
1. Categoria cazului 135
2. Pronumele 145
2.1. Pronumele şi adjectivul pronominal posesiv 145
2.2. Pronumele şi adjectivul pronominal relativ 149
2.3. Adjectivul pronominal de întărire 153
2.4. Pronumele personal 153
2.5. Pronumele şi adjectivul pronominal negativ 156
2.6. Pronumele reflexiv 156
2.7. Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât 160
2.8. O problemă controversată: *cel, cea, cei, cele* 161
3. Verbul 163
3.1. Aspecte generale 163
3.2. Verbele auxiliare 173
3.3. Modul prezumtiv 174
3.4. Funcţiile sintactice ale modurilor nepersonale 175
3.5. Problema diatezelor 183
3.6. Structuri verbale „compuse" 187
4. Adverbul 188
5. Interjecţia 191
6. Problema relatorilor 192

II. Noţiuni de sintaxă.....197
1. Subiectul şi subiectiva.....197
2. Predicatul şi predicativa.....212
3. Atributul şi atributiva.....219
4. Apoziţia şi apoziţionarea.....224
5. Complementul direct şi subordonata completivă directă.....227
6. Complementul de agent şi subordonata completivă de agent.....232
7. Complementul indirect şi subordonata completivă indirectă.....234
8. Complementele circumstanţiale şi subordonatele corespunzătoare.....238
8.1. C. c. de cauză şi subordonata circumstanţială cauzală.....239
8.2. C. c. de mod şi subordonata circumstanţială modală.....244
8.3. C. c. de loc şi subordonata circumstanţială de loc.....252
8.4. C. c. de timp şi subordonata circumstanţială temporală.....253
8.5. C. c. de scop şi subordonata finală.....256
8.6. C. c. concesiv şi subordonata concesivă.....258
8.7. C. c. consecutiv şi subordonata consecutivă.....261
8.8. C. c. condiţional şi subordonata condiţională.....263
8.9. C. c. opoziţional şi subordonata opoziţională.....266
8.10. C. c. de excepţie şi subordonata de excepţie.....268
8.11. C. c. cumulativ şi subordonata cumulativă.....269
8.12. C. c. instrumental şi subordonata instrumentală.....270
8.13. C. c. sociativ şi subordonata sociativă.....272
8.14. C. c. de relaţie şi subordonata de relaţie.....273
9. Problema elementului predicativ suplimentar.....275

PARTEA I – TESTE

TESTUL 1

I. Se dă textul:

„Zică cine a zice şi cum a vre să zică, dar, când este să dai peste păcat, dacă–i înainte, te grăbeşti să–l ajungi, iară dacă–i în urmă, stai şi–l aştepţi. Ce mai la deal la vale? Aşa e lumea asta şi, de–ai face ce ai face, rămâne cum este ea; nu poţi s–o clinteşti cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. " *(Ion Creangă)*

a) Delimitaţi propoziţiile şi indicaţi felul lor.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate.

c) Identificaţi şi extrageţi locuţiunile din text.

II. Analizaţi cuvintele subliniate din enunţurile de mai jós:

1.**Din cauza ta mi**–am luxat piciorul.
2.Pe unde **mi**–aţi umblat **atâtea** ore?
3.**Contrar opiniei** tale, s–au descurcat excelent.
4.Dacă nu poate **fi acceptat**, să ni se spună.
5.Neivindu–se **nici o problemă** specială, am renunţat le vigilenţă.
6.**Faţă de sora ta** eşti mult mai neastâmpărat.
7.Te comporţi bizar **faţă de oamenii** la care ţii.
8.Gândul **de a fi fost văzut în compania ta** îl deranjează.
9.Opinia bunilor **tăi** prieteni nu e prea măgulitoare.
10.Haidem **fără el**!
11.De ce ai votat **împotriva proiectului**?
12.**La doi** din trei li s–au admis **contestaţiile**.
13.**Şi**–a pus o pătură **pe picioare**.
14.Nu ştiu **ale cui** caiete sunt acestea.
15.**A căruia** dintre voi este cartea?
16.Nici unul **din cei prezenţi** n–a fost de acord.

III. Construiţi:

– subiect exprimat prin pronume personal, caz acuzativ.
– complement indirect în dativ care să aibă ca regent un adjectiv.
– o subiectivă care să aibă ca regent verbul *a fi*.
– pronume personal formă neaccentuată fără funcţie sintactică.
– complement indirect cu regent interjecţie.
– verb la infinitiv perfect, atribut verbal.
– complement circumstanţial de loc, pronume personal în dativ.
– atribut verbal, verb la gerunziu.
– adjectiv pronominal posesiv în genitiv.
– complement indirect cu prepoziţia *pe*.

IV. Despărţiţi în silabe:

comuniune, antarctic, somnambul, anestezist, constrângător, atmosferă, aborigen, mausoleu, coaliţie, întrajutorare, sinonimic, transalpin.

V. Daţi câte un sinonim neologic pentru cuvintele:

teamă, a istovi, gălăgie, a găuri, jalnic, plângere, statornic, a sufla, prezicere, a înfia, pajură, autohton, a domoli, iute, iscoadă.

VI. Daţi câte un antonim pentru următoarele cuvinte:

belicos, revoltat, extravertit, sincronic, întrus, a ajuta, a aduna, ermetic, aiurea, smerenie.

VII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi–le pe cele corecte:

– adjectivul pronominal poate avea următoarele funcţii sintactice: subiect – nume predicativ – atribut adjectival – complement circumstanţial de cauză – complement circumstanţial de scop – complement circumstanţial de loc.

– substantivul în cazul dativ poate fi: subiect – atribut substantival – complement circumstanţial de loc – complement circumstanţial instrumental – complement circumstanţial consecutiv – complement circumstanţial de cauză.
– subordonata finală poate fi introdusă prin: să – că – dacă – pentru ca să – de – pentru că.
– complementul indirect poate fi în cazurile: N – G – D – Ac – V
– prepoziţia *deasupra* poate accepta nominale în cazurile: N – G – D – Ac. – V.
– pronumele posesiv *al meu* poate fi declinat la cazurile: N. – G. – D. – Ac. – V.
– formele neaccentuate ale pronumelui reflexiv pot avea funcţiile sintactice următoare: subiect – nume predicativ – atribut pronominal – complement direct – complement indirect– atribut adjectival.
– subiectul pronominal poate fi în cazurile: N. – G. – D. – Ac. – V.
– infinitivul poate îndeplini funcţiile sintactice de: nume predicativ – predicat – complement indirect – complement consecutiv – complement circumstanţial condiţional.

VIII. Analizaţi raportul sunet – literă în următoarele cuvinte: *chioşc, geamgiu, dugheană, xerox, lupii, chefliii, a se chercheli, ghiocel, Techirghiol, Giurgiu.*

IX. Subliniaţi forma corectă:

coperţi / coperte; carnaj / carnagiu; iuţelii / iuţelei; pedigree / pedigriu; delicvenţă / delincvenţă; bluz / blues; vagabondă / vagăboandă; ineas / incaş; proşodie / prozodie; afrodiziac / afrodisiac; disertaţie / dizertaţie; mesadă / misadă; excavator / escavator; pioneză / piuneză; transcendental / transcedental.

X. Daţi câte un sinonim frazeologic pentru cuvintele:

a exagera; memorie; generos; retardat; a decapita; degeaba; risipitor; niciodată; a deconspira; a invidia; a se supăra; a se căsători.

XI. De ce sunt pleonastice exprimările?

a se bifurca în două, ortografie corectă, temelie fundamentală, a aniversa un număr de ani, autosinucidere lentă.

TESTUL 2

I. Se dă textul:

„Bălosu se aşează, ca şi în seara trecută, pe cealaltă stănoagă, dar de astă dată nu zise nimic, aşteptă să înceapă vecinul vorba, fiindcă nu era plăcut să ţi se strige în gura mare că ai datorii, şi, cum Bălosu avea de gând să-l întrebe din nou despre locul de casă, nu voia să lase să se creadă că-l urmăreşte pe vecin la strâmtoare." *(Marin Preda)*

1) Să se identifice felul propoziţiilor şi relaţiile dintre ele.

2) Analizaţi morfo–sintactic: *în seara, de astă dată, nu era plăcut, în gura mare, din nou, să se creadă, la strâmtoare.*

3) Identificaţi şi extrageţi locuţiunile din text.

4) Găsiţi sinonime neologice pentru trei cuvinte din text.

II. Analizaţi morfo–sintactic cuvintele subliniate:

1.**Nu e admisă** o asemenea **reacţie** împotriva unei **hotărâri** legale.
2.A fost o decizie **în urma căreia**, producându–se **incidente**, poliţia a intervenit **în forţă.**
3.Dacă **fiind susţinut** n–a reuşit, cum se va descurca **fără noi**?
4.**Venindu–mi rândul** să fac de serviciu, mi s–a făcut **favoarea de a fi exceptat** de la această corvoadă.
5.Protestă vehement, **fiind** la un moment dat **ameninţată cu evacuarea** din sală.
6.Ne–a mînţit **cu bună ştiinţă, neavând de gând** să ne aştepte.
7.**Fie ce** o fi, n–am să mă mai las **păcălit de oricine**.
8.Nu te–ai gândit în **ce** situaţie **te** pui?
9.Reproşându–şi eşecul, **şi**–a recunoscut implicit vina.
10.Nu poate fi **clintită** de la hotărârea luată, **orice** s–ar întâmpla.

III. Tăiaţi cu o linie oblică soluţiile incorecte şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
1) un complement de agent poate avea ca regent: un verb la gerunziu – un adjectiv provenit din participiu – un verb personal la diateza pasivă – un infinitiv impersonal – un supin – un reflexiv cu sens pasiv.
2) Relativul *ceea ce* neînsoţit de prepoziţie poate fi: complement direct – complement indirect – atribut pronominal – nume predicativ – subiect.
3) Relativul *cum* poate îndeplini funcţia sintactică de: complement direct – nume predicativ – complement circumstanţial de timp – complement circumstanţial de mod – complement indirect.
4) O subordonată indirectă poate avea ca regent: un gerunziu acordat – un adjectiv – un adverb – o interjecţie – un numeral – un verb la supin.
5) Relativul *ce* însoţit de prepoziţie poate fi: nume predicativ, complement direct – subiect – complement circumstanţial de loc – complement circumstanţial de mod – complement de agent.
6) Atributul substantival fără prepoziţie poate apărea în cazurile: N – G – D – Ac. – V.

IV. Identificaţi felul subordonatelor din enunţurile:
Timpul cât am stat acolo a trecut repede.
Părându-mi-se normal să fiu anunţat din timp, m-am hotărât să nu mă prezint.
Rămâne de mirare cum de n-ai putut face nimic pentru ca asemenea atitudini să nu mai fie posibile.
Ţi-ajunge să ţi se insufle puţin curaj pentru ca să dai ce e mai bun în tine.
Convinsă că are la dispoziţie mult timp, Ioana şi-a imaginat că va fi aşteptată ore întregi.
Văzându-l că nu-i vine la îndemână să ne spună chiar totul, am intrat la bănuieli.
Chiar de asta aveam nevoie, de ceea ce ţi-a trimis George.
Dintr-un singur motiv s-a enervat: fiindcă nu i s-a oferit ceea ce merită.
Din ce a agonisit cât a stat în străinătate, ar putea trăi toată viaţa.
Comportamentul lui a fost cum nu se poate mai rău, în timp ce al fratelui său s-a dovedit remarcabil.

V. Construiţi:
1. pronume interogativ, complement circumstanţial de cauză.
2. pronume interogativ, complement circumstanţial de scop.
3. adjectiv interogativ, atribut adjectival.
4. cauzală juxtapusă cu regenta.
5. pronume interogativ – complement de agent.
6. complement circumstanţial condiţional –verb la gerunziu, diateza reflexivă.
7. complement circumstanţial opoziţional – verb la infinitiv cu prepoziţia *fără*.
8. complement circumstanţial de relaţie – pronume personal, forma neaccentuată.
9. nume predicativ – adjectiv pronominal posesiv cu prepoziţie.

VI. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:
tămăduitor, vesel, a şerpui, a stârni, pustnic, râvnă, jefuit, a înşira, înfiorător, leafă.

VII. Cum este corect:
sacrosant / sacrosanct; demarcaţie / demarcaţiune; lumbago / lombago; heghemonie / hegemonie; bazorelief / basorelief; fricţiune / frecţie; cuartal / cvartal; mintal / mental; cuarţ / cvarţ; becisnic / bicisnic.

VIII. Folosiţi în enunţuri paronimele:
depoziţie – dispoziţie, gloată – gloată, furori – furouri, diferenţă – deferenţă, jargon – argou, vers – viers.

IX. Alcătuiţi enunţuri cu omonimele:
general, pupă, rug, vărsat, tors.

X. Găsiţi câte o unitate frazeologică echivalentă cu:
a acţiona, aiurit, a ameninţa, a aştepta, a se bucura, calvar, a se coace, a concedia, a depăşi, a se destăinui.

XI. Alcătuiți enunțuri în care pronumele relativ ce, precedat de prepoziția spre să introducă 6 subordonate diferite.

XII. Precizați valorile morfologice ale cuvântului înainte din enunțurile:

1.Înainte era mai ușor să–ți găsești un loc de muncă.
2.Mergem înainte, orice ar fi!
3.Înaintea mesei am aflat o veste plăcută.
4.Înaintea mea mergea ghidul.
5.Înainte!
6.Magazinul se găsește înainte de școală.
7.Înainte de prânz vom face turul orașului.

TESTUL 3

I. Se dă textul:

„Însă o condițiune fără de care nu poate fi interes și plăcere este ca, mai întâi de toate, poezia să fie înțeleasă, să vorbească la conștiința tuturor. Prin urmare, ea nu–și poate alege obiecte care se țin de domeniul ocupațiunilor exclusive, precum sunt cele științifice, fiindcă acestea rămân neînțelese pentru marea majoritate a poporului, ci este datoare să ne reprezinte simțăminte și pasiuni, fiindcă aceste sunt comune tuturor, sunt materia înțeleasă și interesantă pentru toți. Ceea ce separă pe oameni delaolaltă este cuprinsul diferit cu care și–au împlinit mintea; ceea ce–i unește este identitatea mișcărilor de care se pătrunde inima lor." *(Țitu Maiorescu)*

1) Identificați felul propozițiilor și puneți în evidență relațiile sintactice dintre ele.
2) Analizați morfo–sintactic toate construcțiile în care intră verbul a fi.
3) Există în text subordonate introduse prin relative? Dacă există, analizați relativele respective.
4) Rescrieți toate neologismele din text.
5) Identificați cinci derivate cu sufixe diferite; alcătuiți seriI de câte cinci cuvinte derivate cu fiecare dintre sufixele respective.
6) Analizați morfo–sintactic: *interes, cele, delaolaltă.*

II. Analizați morfo–sintactic cuvintele subliniate:

1.Îi era **prea** dor de noi **pentru a rămâne acasă.**
2.**Cel mai rău** mi–a părut când mi–ai mințit.
3.**Cel mai cald** mi s–a părut ieri.
4.**Foarte corect** ar fi fost să ni se comunice **notele** la momentul când **au fost puse.**
5.**Nu ești în măsură a deosebi** răul **de bine.**
6.Vă priviți **cam des în oglindă!**
7.**În eventualitatea plecării în concediu** va fi dat afară.
8.**Neavându–l** prea mult **la inimă,** l–a sancționat **fără drept de apel.**
9.S–a făcut **tot posibilul** pentru a se mai salva **ceva.**
10.**Fiindu–mi prea silă** de cele auzite, m–am decis **a abandona** viața publică.
11.Mi **s–ar fi părut foarte normal** să mă anunțați.

III. Construiți:

1. complement circumstanțial de timp, substantiv fără prepoziție;
2. complement circumstanțial consecutiv, verb la diateza pasivă;
3. complement indirect în G, să determine un adjectiv;
4. circumstanțială de mod de măsură progresivă;
5. nume predicativ, pronume posesiv în G;
6. atribut substantival prepozițional cu regent numeral;
7. complement circumstanțial de loc pronume personal în D;
8. complement indirect, pronume reflexiv formă accentuată, în D. ;
9. complement circumstanțial condițional verb la gerunziu, diateza pasivă.

IV. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

Du–mă unde m–oi duce, numai să scap de necaz.
Pentru ceea ce vrei tu, nu se va găsi nimeni să te ajute.
De ce mi–era cel mai frică, de aia am avut parte.
Cum zici că e inteligent, dacă nu i–a dat în gând nici cum să rezolve o problemă aşa de simplă?
Prin ceea ce a făcut, a demonstrat că are valoare.
Neinteresându–te ceea ce s–a spus în această emisiune, ai pierdut lucruri esenţiale.
Că nu poate fi cum spui tu că este, de asta nu ne îndoim.
Privindu–l cum se chinuie fără să aibă spor, mi–am dat seama la ce se referea colegul meu suspectându–l că şi–a obţinut postul nemeritat.
Dacă te vizitează, fie şi ocazional, înseamnă că nu te–a uitat.

V. Folosiţi în enunţuri diferite ortogramele:

naş / n–aş; noi / n–oi; mii / mi–i; cai / c–ai; moi / m–oi.

VI. Alcătuiţi familia cuvântului drept (minim opt derivate) explicând modul de formare al fiecărui cuvânt.

VII. Cum e corect:

fresce./freşte;micdală./migdală;smoching /smoking; sine diae /sine die; un mugure./un mugur; o puma /o pumă; o sepie./o sepia; o tibie /o tibia; zig–zag./zigzag; prim–ministrului /primului ministru.

VIII. Folosiţi în enunţuri paronimele:

speculativ – speculant	indus – hindus
funcţie – funcţiune	imitabil – imitativ
negare – negaţie.	

IX. Daţi formele de genitiv – dativ articulat ale cuvintelor:

vulpe, istorie, cegă, minge, soia, soră, zi, miere, căpşună, coală, rocadă, iubire, teamă, lăuză, rândunică.

X. Explicaţi de ce sunt pleonastice formulele:

iarba gazonului, mujdei de usturoi, etnogeneza poporului român, structura lexicală a cuvântului, mijloace mass–media.

XI. Puneţi în evidenţă valorile morfologice ale lui ce din enunţurile:

1.Au stat **ce** au stat şi au dispărut.
2.**Ce** mult te–ai schimbat!
3.Se poartă **din ce în ce** mai urât.
4.Are în expresia feţei **un ce** care–mi displace.
5.De **ce** nu m–ai sunat?
6.**Ce** carte citeşti?
7.Pentru **ce** să mai fi venit?
8.Nu mi–a spus **ce** s–a întâmplat.
9.Recomandă–mi **ce** parfum s–ar potrivi pentru această seară.

XII. Găsiţi în coloana B elementele corespunzătoare celor din coloana A:

A.	B.
1) facsimile	a) om care se amestecă în toate
2) factotum	b) în linii mari
3) finit coronat opus	c) fără a fi cunoscut
4) grosso modo	d) adevărul gol–goluţ
5) incognito	e) mod de a spune
6) modus dicendi	f) imposibil de egalat
7) nec plus ultra	g) a face asemănător
8) nuda veritas	h) sfârşitul încununează opera.

TESTUL 4

I. Se dă textul:

„La astfel de răspunsuri, se vedea că Moromete se străduia din răsputeri să nu uite că era fiul cel care îi punea asemenea întrebări şi nu un străin, şi, ca urmările schimbului de cuvinte să nu ajungă acolo, în adâncul lui, unde totdeauna se luptase să fie linişte, şi nu cumva, din pricina a ceea ce se întâmpla pe lume, să-şi îndepărteze şi pe acest fiu, desfăcea braţele, ca şi cum s-ar fi lăsat răstignit pe aceste mari întrebări ale acestor timpuri, şi zicea: «Nu ştiu! Dacă nu ştiu! De ce să zic că ştiu când nu ştiu?»". *(Marin Preda)*

a) Analizaţi textul din punctul de vedere al sintaxei frazei;

b) Analizaţi morfo-sintactic cuvintele: *din răsputeri, cel, asemenea, linişte, din pricina a ceea ce, (să)-şi-(îndepărteze), răstignit, pe întrebări;*

c) Identificaţi în text cinci derivate şi explicaţi mecanismele de formare;

d) Analizaţi verbele nepersonale din text.

II. Identificaţi felul subordonatelor din enunţurile de mai jos:

Când l-am văzut cât de neajutorat este, mi s-a părut că nu va ajunge niciodată să priceapă ce are de făcut.

Dovedindu-se că inculpatul este nevinovat, justiţia a decis să-l elibereze, rămânând ca ancheta să continue pe alte piste.

Fără a se face public ceea ce s-a hotărât, organele de resort au fost puse să ia măsuri sporite de securitate, în afara celor ce existau deja.

Dacă te vei baza pe ceea ce ştii din auzite, o vei face pe propriile riscuri.

Ne-ai anunţat prea târziu, de n-am avut nici măcar timp să ne pregătim pentru ceea ce a urmat.

Însoţindu-se cu cine nu trebuia să se însoţească, a avut de suferit.

Prin ceea ce ne-ai transmis, mi s-a confirmat ceea ce deja ştiam.

Faţă de ceea ce s-a afirmat, urmează ca şi eu să-mi exprim punctul de vedere.

Asta e ceea ce n-ai vrut niciodată să afli: că nu eşti aşa de pregătit ca să faci faţă exigenţelor.

Cum te-ai descurca, dacă am presupune că ai rămâne să-ţi petreci restul existenţei pe o insulă pustie?

III. Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate:

1.A câştigat numai **datorită arbitrilor**.

2.Ia-ţi picioarele de pe masă!

3.**Fără a se lua o măsură** exemplară, nu se va rezolva problema.

4.**În loc de a fi înştiinţat**, s-a optat **pentru o tăcere** complice.

5.Problema nu e **de a-mi fi mie de ajuns** această măsură, ci de a se face **dreptate**.

6.Dată fiind **gravitatea** faptei, s-au înţeles să o ascundă.

7.Deşi înaintau **contra vântului**, nu păreau **a fi deranjaţi** de acest **lucru**.

8.**Bolnavă** şi obosită, ea ne ajuta atât **cât** putea.

9.Va pleca doar **cu ceea ce** i se va da!

10.Acolo **erau veniţi** oameni **de cine ştie unde**.

11.A comis o eroare, şi anume o **confuzie** inexplicabilă.

12.**În loc de a fi condamnat**, a fost eliberat.

IV. Găsiţi antonime pentru următoarele cuvinte:

blond, a succeda, aton, căsătorit, nociv, real, pedeapsă, inaccesibil, centripet, optimist.

V. Marcaţi accentul în următoarele cuvinte:

academie, cumul, splendid, unic, furie, bomfaier, recviem, radar, rosbif, revolver.

VI. Despărţiţi în silabe:

altundeva, sandviş, acrostih, anaerob, obstetrică, inerent, alcoolemie, întrajutorare, voltmetru, cooptare.

VII. Cum e corect:

asterix – asterics – asterisc
harpagon – arpagon
esoteric – ezoteric
embargo – embargou
gogeamite – cogeamite
moto – motto
macrame – macrameu
diazepam – diazepan.
prăsele – plăsele
perină – pernă
pick–up – picup
şotron – şodron
ralanti – relanti
marşalier – marşarier
incrustaţie – încrustaţie

VIII. Sinonime neologice:

a abate, a dărâma, încordare, alifie, blestem, feciorelnic, îndeletnicire, buimac, a stropi, fericire, alai, magazie.

IX. Folosiţi în enunţuri următoarele paronime:

panel – paner; avers – aversă;genă – gemă; alogen – halogen; hangar – hanger; imun – imund.

X. Găsiţi câte un sinonim frazeologic pentru cuvintele de mai jos:

epitaf, notoriu, bastard, a garanta, confidenţial, a supune (pe cineva), a înştiinţa, a răbda, a fugi, congenital.

XI. Demonstraţi caracterul pleonastic al sintagmelor:

a sparge o breşă, a opune un veto, evoluţie ascendentă, lumenproletar in zdrenţe, glicemie în sânge.

XII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi–le pe cele corecte:

1) Nu pot fi niciodată în cazul genitiv: substantivul fără prepoziţie – pronumele reflexiv – numeralul adverbial – adjectivul pronominal posesiv însoţit de prepoziţie – complementul indirect.

2) Nu pot fi însoţite de prepoziţii: subiectul – atributul substantival genitival – verbul la gerunziu – verbul la infinitiv – adverbul.

3) Nu pot fi în cazul dativ: subiectul – complementul direct – atributul substantival – complementul circumstanţial de loc – complementul circumstanţial de scop.

4) Introduc un singur tip de subordonată: *in afară că – pe lângă că – decât să – încât să – încotro.*

TESTUL 5

I. Se dă textul:

„Eu nu zic asta, fiindcă prostul e dat şi el de Dumnezeu şi trebuie să trăiască şi el, dar nu sub denumirea de deştept, să nu se mai înţeleagă cine e, ci sub denumirea lui de prost, aşa cum l–a ştiut totdeauna lumea şi nu l–a pus niciodată în vârf... A, că totdeauna a încercat să arate că nu e cum e, şi a ajuns nu o dată să–i dea jos pe–ăi cu minte, nimic de zis, a ajuns singur, prin puterile lui." *(Marin Preda)*

1) Despărţiţi textul în propoziţii şi analizaţi felul lor;

2) Analizaţi construcţiile în care intră verbul a fi;

3) Identificaţi cuvintele obţinute prin conversiune şi derivare;

4) Analizaţi; *de Dumnezeu, sub denumirea, cum (l–a ştiut), o dată, pe–ăi cu minte, singur, prin puterile.*

5) Explicaţi funcţia cratimei în text.

II. Analizaţi morfo–sintactic cuvintele subliniate:

1.Chiar **nu te poţi lipsi** de prezenţa Mariei?
2.Zărindu–se **o lumină** puternică, toţi s–au îndreptat spre locul **cu pricina.**
3.După ce **mi**–ai făcut şederea aici **de nesuportat,** mai <u>şi</u> vrei să te iert?
4.Chiar **nefiind** bine **pregătit,** tot ar fi putut **face faţă.**

5.Crezându–se **a fi persecutat**, elevul a făcut o plângere către direcţie.
6.Nu se-pot formula **îndoieli asupra** acestui **examen**.
7.Mingea fusese degajată **în disperare de cauză.**
8.Nu te poţi lăsa **convins cu argumente** atât de puerile.
9.**În faţa mea** nu mai preţuieşti două **parale.**
10.Ne–au fost prezentate câteva **dintre soluţiile avute în vedere de conducere.**

III. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:

1.Îmi pare rău de toate acestea, de ceea ce nu voi mai vedea prea curând.
2.Ţi se pare mare lucru să faci ceea ce ţi s–a cerut?
3.Nu e de acceptat că totul ar putea rămâne cum este acum.
4.Dacă pleci mai devreme, poţi să pleci, asta însemnând că ne vom întâlni peste câteva zile.
5.Să–l fi tot întrebat cum şi de ce, ar fi fost ca şi cum l–aş fi rugat.
6.Dacă ceea ce ni s–a prezentat părea iniţial că e o glumă, ulterior s–a dovedit că lucrurile trebuie luate în serios.
7.Asta m–a deranjat enorm, că nimeni nu s–a sinchisit să ne întâmpine.
8.E uşor de ajuns unde doreşti, dar greu să te menţii acolo.
9.Obligată să renunţe la ceea ce–şi propusese, fata s–a străduit să–i facă pe toţi să regrete.
10.Deşi frumoasă şi apreciată de cine trebuia, Maria a hotărât să–şi schimbe stilul de viaţă.

IV. Tălaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi-le pe cele corecte:

1) Pot avea regent adjectival: atributul substantival – complementul direct – complementul indirect – numele predicativ – complementul circumstanţial de mod – complementul de agent.
2) Pot avea regent adverbial: numele predicativ – complementul direct – complementul indirect – complementul circumstanţial de mod – complementul circumstanţial de loc – complementul circumstanţial de cauză.
3) Se pot combina cu adjective pronominale prepoziţiile:
înaintea – despre – dedesubtul – graţie – conform – asupra.
4) Complementul indirect exprimat prin adjectiv poate fi la cazurile: N – G – D – Ac. – V
5) Pot avea comportament substantival numeralele:
colectiv – fracţionar – adverbial – multiplicativ – ordinal – cardinal.
6) Pot îndeplini funcţia de subiect:
interjecţia – adjectivul – verbul la gerunziu – adverbul – pronumele semiindependent, numeralul multiplicativ.
7) Se pot exprima fără prepoziţie funcţiile sintactice:
nume predicativ – complement de agent – complement circumstanţial de mod – complement circumstanţial opoziţional – complement circumstanţial sociativ – complement circumstanţial instrumental.

V. Cum e corect:

spagat – şpagat; estropiat – extropiat; pate – pateu; zepelin – zeppelin; reiat – raiat; imfuzie infuzie; pavazare – pavoazare; însăila – înseila; sconx – sconcs; filiaţie – filiaţiune.

VI. Găsiţi sinonime neologice pentru cuvintele:

crăpătură, aromă, a tăia, leat, obişnuit, sfetnic, a se umfla, a călăuzi, fleac, posomorât.

VII. Găsiţi câte un sinonim frazeologic pentru fiecare din cuvintele:

a se contrazice, a se rostogoli, superior, integral, a concedia, cursiv, imposibil, prezent, exagerat, futil.

VIII. Alcătuiţi enunţuri cu paronimele:

tapiserie – tapiţerie; sumă – summum; suveran – suzeran; trompă – trombă; ordinal – ordinar; memorie – memoriu.

IX. De ce sunt pleonastice exprimările:

a conlucra împreună, a se interpune între, a îngheţa de frig, cuvânt neologic, structură organizatorică.

X. Indicaţi şi exemplificaţi:
– cinci cuvinte fără funcţie sintactică,
– trei situaţii de interzicere a virgulei,
– două motive pentru care se foloseşte cratima,
– o situaţie de folosire a apostrofului,
– trei situaţii de cacofonii acceptate.
XI. Exemplificaţi următoarele situaţii de conversiune:
– locuţiune adverbială în locuţiune prepoziţională,
– adverb în prepoziţie,
– adjectiv în adverb,
– pronume negativ în substantiv,
– verb la participiu în substantiv.
XII. Ortografiaţi neologismele scrise mai jos aşa cum se pronunţă:
brecfast, giob, dendi, fleş, dizainăr, sexapil, socăr, softuer, staf, stendbai.

TESTUL 6

I. Se dă textul:
„Dar dacă există, cum se vede, leacuri pentru criza de timp, oare înseamnă că ele sunt şi salutare? S-ar părea că aşa ar trebui să fie, de vreme ce – cum afirmam adineaori – timpul pe care nu-l avem opreşte de la contactul autentic cu sinele şi de la meditaţie. Iată ce ne-ar spune acei pricepuţi administratori ai timpului atunci când... ar veni să ne ajute!"
(Marin Preda)
1) Identificaţi felul propoziţiilor şi relaţiile dintre ele;
2) Analizaţi morfo-sintactic: *pentru criza, aşa, cu sinele, acei, ai timpului.*
3) Identificaţi şi extrageţi neologismele din text;
4) Contrageţi două subordonate din text în părţi de propoziţie corespunzătoare.
II. Construiţi:
1. substantiv în dativ fără prepoziţie cu regent adjectival;
2. un enunţ în care *fireşte* să nu aibă valoare predicativă;
3. locuţiune verbală la diateza pasivă, atribut verbal;
4. nume predicativ în dativ, cu prepoziţie;
5. complement circumstanţial de mod, substantiv în dativ;
6. complement circumstanţial de relaţie – adjectiv;
7. subordonată consecutivă introdusă prin *să*;
8. cauzală introdusă prin relativul *ceea ce* cu funcţie de subiect;
9. completivă indirectă introdusă prin relativul *cine* cu funcţia sintactică de subiect în Ac.;
10. completivă directă introdusă prin relativul *care* cu funcţia sintactică de complement indirect în dativ;

III. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
1) Se pot pasiviza: verbele intranzitive – verbele tranzitive – verbele la moduri nepersonale – verbele nepredicative.
2) Acceptă abateri de la regimul cazual prepoziţiile: împotriva – contrar – graţie – deasupra – contra – mulţumită.
3) Pot deveni adjective pronominale nehotărâte: cineva – nişte – altul – careva – fiecare – oricine – orice.
4) Regentul unui atribut poate fi: substantiv – pronume – verb – adverb – locuţiune substantivală – adjectiv – numeral.
5) Pot deveni predicate: adverbele – gerunziile – verbele copulative – interjecţiile – verbele auxiliare – verbul la diateza pasivă.
6) Pot primi complement de agent: adjectivele provenite din verbe la participiu – verbele impersonale active – reflexivele obiective – reflexivele pasive – verbele copulative însoţite de nume predicativ participial.

IV. Construiţi cel puţin câte opt expresii şi locuţiuni care să conţină cuvintele: *cap, inimă, mână, picior, zi, noapte.*

V. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

Nu se poate şti de ce s–au supărat, ceea ce s–a petrecut privindu–i în mod exclusiv.
Momentul cât a durat schimbul de priviri s–a dovedit că a fost decisiv.
Părându–mi–se normal să reacţionez, am trimis o scrisoare de protest, ceea ce a făcut să se supere multă lume.
Orice ar fi fost, nu era cazul să insişti asupra a ceea ce deja fusese discutat.
Dându–mi prin gând să–i vizitez, mi–am cumpărat bilet fără să mă interesez dacă urma să plouă sau nu.
Te–ai străduit enorm pentru ca acum să vii să ne spui că eşti pe punctul să renunţi.
Că are sau nu remuşcări, nu pot să spun că mi–ar păsa prea mult de asta.
Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât mă tentează să–mi iau un concediu.
Cum şi de ce a fost posibil să se comită o asemenea nedreptate, asta vor hotărî cei în drept.

VI. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.S–a dovedit **a fi potrivită** observaţia lui.
2.Ne–am înţeles asupra **datei** plecării, **rămânând de stabilit** doar mijlocul şi sursele de finanţare.
3.Ideea **de a fi solicitată** o **asemenea** persoană, a fost **cel puţin** bizară.
4.Voia să învingă prin **orice** mijloace i s–ar fi ivit la îndemână.
5.**Fiind dat dispărut**, a fost căutat **cu elicopterele**.
6.O fi plecat **cine ştie de ce**, iar tu–ţi faci probleme.
7.Stimaţii **mei** domni, **fie–mi permis a vă contrazice**.
8.Gândul **de a se răzbuna** i se părea **ademenitor**.
9.**Asupra mea** se abătuse un val de responsabilităţi.
10.Contrar **a ceea ce** se anticipase, vremea a fost excelentă.

VII. Găsiţi sinonime neologice pentru:

domol, duşman, a dezrobi, a jigni, jertfă, orăşenesc, nereuşită, a oglindi, a pribegi, prăpastie.

VIII. Indicaţi câte un sinonim pentru următoarele unităţi frazeologice:

a scoate sufletul cuiva, a trece neobservat, a se lăsa în nădejdea cuiva, a despica firul în patru, cu sufletul deschis, a–i fugi pământul de sub picioare, a vedea negru în faţa ochilor, a–l înghiţi pământul, a umbla din uşă în uşă, a–şi da foc la valiză.

IX. Cum e corect:

prim ajutor / prim–ajutor; bună– cuviinţei / bunei–cuviinţe; policron / policrom; monstră / mostră; aparthaid / apartheid; pântec / pântece; ouălelor / ouălor; ţumburuş / ţâmburuş; chiţibuşărie / chiţibuşerie; canfor / camfor.

X. Alcătuiţi propoziţii cu omonimele:

liliac, cap, trac, tură, sinus, a recrea, pupilă.

XI. Folosiţi în enunţuri paronimele:

covertă – corvetă	famat – fanat
învederat – înveterat	libret – livret
facţiune – fracţiune.	

XII. Explicaţi de ce sunt pleonastice expresiile:

a simula voit, zvon mincinos, încă mai citeşte, inculpat sub acuzaţia de..., a epuiza până la secătuire.

TESTUL 7

I. Se dă textul:

„Ce văzuse şi auzise aici era... aceeaşi vorbărie fără noimă, pe care o mai auzise şi la fierărie şi fără de care aceşti oameni nici nu puteau trăi. Ceea ce-l uimise însă pe Ţugurlan şi îl făcuse să părăsească gândul de a-şi mai bate joc de ei era că ei pluteau pe apa aceasta a lor cu atâta seninătate, încât era cu neputinţă să nu-ţi dai seama că acest fel de a fi era bucuria şi libertatea lor." *(Marin Preda)*

1) Să se delimiteze propoziţiile, să se indice felul lor şi raporturile sintactice dintre ele.

2) Să se analizeze morfo-sintactic următoarele cuvinte:

aceeaşi, fără de care, de a-şi bate joc, a lor, atâta, era cu neputinţă, de a fi.

3) Identificaţi şi extrageţi locuţiunile din text.

4) Identificaţi şi extrageţi cuvintele realizate prin mijloace interne de îmbogăţire a vocabularului.

II. Analizaţi morfo-sintactic cuvintele subliniate:

1.S-a comportat asemănător **celorlalţi**.
2.**Ştiut fiind** că vom ajunge târziu, **ne**-am luat cu noi sacii de dormit.
3.Mi s-a părut **necesar** să te consult în privinţa **plecării**.
4.Sosirea **la faţa locului** a autorităţilor a mai atenuat **din furia** mulţimii.
5.Tânărul **în faţa căruia** ai stat se apucase **de făcut** cornete de hârtie.
6.S-a amânat **plecarea** pentru a doua **zi**, marea părându-mi-se foarte **agitată**.
7.Nu mi s-a potrivit niciodată un asemenea **comportament**.
8.**Înainte de a fi fost promovat** ar fi trebuit **verificate de către cei în drept datele** lui personale.
9.Moţiunea **adoptându-se** cu majoritate de voturi, guvernul şi-a prezentat demisia.
10.**Sunt de părere că** ai luat o hotărâre înţeleaptă **renunţând** la serviciile lui.
11.**Chiar părând imposibil, în adâncu-i** se consuma excesiv.
12.Problema s-a rezolvat **potrivit legii**.

III. Construiţi:

1. un complement circumstanţial concesiv cu regent adjectival;
2. pronume reflexiv în dativ fără funcţie sintactică;
3. atribut exprimat prin numeral şi având regent un pronume negativ;
4. atribut exprimat prin locuţiune adverbială;
5. complement circumstanţial de mod exprimat prin adverb corelativ;
6. complement indirect în dativ cu regent adverbial;
7. complement indirect în dativ cu regent interjecţie;
8. complement circumstanţial de scop, pronume interogativ în acuzativ.

IV. Identificaţi subordonatele din enunţurile:

1.Toate câte ţi le-am spus vor ajunge să influenţeze hotărârile autorităţilor.
2.Când şi de ce s-au întâlnit, nu prea mă interesează, cert e că n-au făcut-o în scopuri nobile.
3.Fiind posibil să plece devreme, a lăsat un mesaj, măcar că nu era obligat s-o facă.
4.Dacă tot n-ai fost în stare să iei examenul, de ce te mai interesează ce au făcut ceilalţi?
5.Cărţile trebuie sortate de cine le-a adus, nefiind necesar să se deranjeze toată lumea.
6.Lasă că greşise şi ea, dar nici nu v-a trecut prin cap s-o ajutaţi!
7.Hotărâtă să se răzbune, Ioana a plecat fără să mai aştepte confirmarea informaţiei auzite.
8.De ce ai mai plecat, odată ce n-ai ajuns în timp util, asta nu e posibil să înţelegem.
9.Se comporta atât de ciudat, de părea că nu e în toate minţile.
10.N-am avut timp să vizităm toate obiectivele, Maria insistând să-şi rezolve toate problemele.
11.Ori că i-a fost greu să vină, ori că s-a enervat, cert însă e că l-am aşteptat degeaba.
12.E clar că, deşi ai fost susţinut, nu ţi-a reuşit să tragi foloase din ceea ce s-a hotărât.

V. Explicaţi mecanismele de formare a cuvintelor:
neîngrămădit, subevaluare, nedezvăluire, neprevăzător, strălucitor, reîmpădurire.
VI. Construiţi propoziţii cu ortogramele:

mi–i / mii	ne–am / neam	v–oi / voi
mi–au / miau	de–al / deal	te–i / tei.

VII. Subliniaţi, din seria de mai jos, cuvintele care au omonime:
stea, pompă, capră, caracter, pod, trafic, liliac, baie, parabolă, picior, mare, şiră.
VIII. Cum e corect:

foraiber – foraibăr	escalop – escalup
filozofie – filosofie	aliluia – alelуia
premisă – premiză	ulcior – urcior
contigent – contingent	ortensie – hortensie
filigran – filigram	reincarnare – reîncarnare
o nutria – o nutrie	lubrefiant – lubrifiant.

IX. Indicaţi sinonimele neologice ale cuvintelor:
a năduşi, batic, anevoios, a se clătina, a cocli, a se dezvinovăţi, a distinge, izgonit, a îndupleca, fulgerător, dărnicie, boală.
X. Daţi antonimele următoarelor cuvinte:
perfid, primar, obştesc, radical, valid, momentan, majoritar, vindicativ, nepreţuit, tipic.
XI. Folosiţi în enunţuri perechile paronimice:
bienal – bianual, secţie – secţiune, rază – razie, perimat – perisabil, ponderal – ponderat, reflexie – reflecţie, a eluda – a elida, lizibil – vizibil, alice – elice, amputa – imputa.
XII. Marcaţi accentul pe următoarele cuvinte:
tranzistor, molcom, tenisman, baterie, avariţie, conector, protector.
XIII. De ce sunt pleonastice exprimările:
altercaţie verbală, a aduce la acelaşi numitor comun, muşchi filé, poate fi posibil, sărbătoare festivă.
XIV. Ortografiaţi neologismele scrise mai jos aşa cum se pronunţă:
secsi, selfservis, rimeic, plei–bec, taibrec, alegro, lid, bităr, aisfild, gioghing, leidi.

TESTUL 8

I Se dă textul:
„Draga tatii, iaca ce–mi tot spune mă–ta de tine: că n–o asculţi, că eşti rea de gură şi nărăvită şi că nu este chip să mai stai la casa mea; de aceea du–te şi tu încotro te–a îndrepta D–zeu, ca să nu se mai facă atâta gâlceavă la casa asta din pricina ta; dar te sfătuiesc, ca un tată ce–ţi sunt, că, orişiunde te–i duce, să fii supusă, blajină şi harnică, căci la casa mea tot ai dus–o cum ai dus–o, c–a mai fost şi mila părintească la mijloc, dar prin străini D–zeu ştie peste ce soi de oameni îi da şi nu ţi–or putea răbda câte ţi–am răbdat noi. "

(Ion Creangă)

a) Analizaţi textul din punctul de vedere al sintaxei frazei.
b) Analizaţi cuvintele la genitiv şi dativ.
c) Faceţi analiza morfo–sintactică a cuvintelor: *de aceea, încotro, atâta, din pricina ta, te–i duce, (ai dus)–o, câte, gâlceavă.*
d) Extrageţi din text construcţiile locuţionale.
e) Contrageţi cât mai multe dintre subordonatele din text.
f) Extrageţi din text cel puţin trei derivate cu sufixe diferite; construiţi cu sufixele respective alte serii de câte cinci cuvinte.
g) Identificaţi în text cuvinte fără funcţie sintactică (exceptând conjuncţiile şi prepoziţiile).
h) Analizaţi pronumele relative din text.

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

1.Pe măsură ce creşte, devine tot mai insolent.
2.Cum plec de acasă, cum începe să plouă.
3.O accepta, n–o accepta, asta nu prea contează.
4.Mă voi descurca şi fără ceea ce am primit de la tine.
5.Nici unuia din câţi s–au chinuit să descifreze mesajul nu i–a dat mâna să renunţe.
6.În ce ţine de vestimentaţie, Radu se dovedeşte foarte atent.
7.Neavând ce face, s–a hotărât să plece la Bucureşti.
8.Dacă a minţit, a făcut–o ca să vă salveze pe voi.
9.Pe lângă ceea ce ai făcut tu, eu sunt un copil.
10.Maria nu pare deloc a fi ceea ce mi–ai spus tu.
11.Să nu fi fost azi acasă, mi–ar fi părut tare rău.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.A plecat **în grabă**, provocându–ne multă **părere de rău**.
2.Spune–le **alor tăi** prieteni despre **ceea ce** ai văzut.
3.Curtată de toţi **colegii**, Ioana a început să se creadă **irezistibilă.**
4.E **timpul** să–ţi faci bagajele.
5.**Venindu–i mintea la cap**, s–a apucat de treabă.
6.**În ciuda a orice** ar putea interveni, noi vom fi prezenţi.
7.Nu se putea zări **nici un** vizitator **aventurându–se în largul mării**.
8.**Doamne fereşte** să piardă trenul, că nu mai e nici unul.
9.**Neîmpotrivindu–se răutăţilor**, devenise victimă sigură.
10.**Cine ştie ce** prostie o fi spus de a fost pedepsit!
11.**O veni el** tata diseară şi o să vezi ce păţeşti!
12.**Pentru a fi acceptat** are nevoie de o recomandare.

IV. Construiţi:

– complement direct, verb la infinitiv, diateza pasivă;
– o consecutivă introdusă prin *că*;
– două subordonate diferite dependente de acelaşi regent;
– complement direct, numeral colectiv;
– subiect, verb la diateza pasivă, infinitiv prezent;
– pronume personal în acuzativ, fără funcţie sintactică;
– complement circumstanţial de mod, adverb, să determine un adjectiv;
– complement circumstanţial opoziţional în acuzativ, exprimat prin adjectiv posesiv;
– relativul *cine* să introducă o completivă directă şi să fie complement indirect.

V. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi–le pe cele corecte:

– complementul circumstanţial de mod poate fi în cazurile: N – G – D – Ac. – V
– complementul circumstanţial de timp poate avea ca regent: un verb – un adjectiv – o interjecţie – un substantiv – un adverb.
– pronumele personal în dativ cu prepoziţie poate fi: atribut pronominal – complement circumstanţial de timp – complement circumstanţial de loc – nume predicativ – complement circumstanţial consecutiv.
– nu au categoria genului: substantivele epicene – substantivele defective de plural – pronumele reflexiv – pronumele negativ – adjectivele invariabile – pronumele personal de persoana I şi II.

VI. Găsiţi echivalentul frazeologic al fiecăruia dintre cuvintele:

a certa, a procura, imediat, apetit, zilnic, a leneviri, rar, a urmări, a birui, protagonist.

VII. Despărţiţi în silabe:

recensământ, geografie, sculptural, antispast, canistră, antarctic, piuneză, adjunct, duraluminiu, electroscopic.

VIII. Marcați accentul în următoarele cuvinte:
calcar, trafic, cobai, agora, rolfilm, neutru, pledoarie, vestibul, jilav, troiță.
IX. Dați sinonimele neologice ale cuvintelor:
murdar, a necăji, păcăleală, părtaș, pângări, măscărici, mătrăgună, a se legăna, ciocnire, arșiță, bănos, înțelegător.
X. Cum e corect:
schimniç / schivnic; eshatologie / escatologie; promiscu / promiscuu; pieptăn / pieptene; fiziune / fisiune; lăscaie / leţcaje; pitorească / pitorescă; dăravelă / daraveră; grotească / grotescă; scovargă / scovardă.
XI. Alcătuiți enunțuri cu următoarele perechi paronimice:
înserare – inserare, orgie – urgie, vrac – vraf, antonimie – antinomie, mâna – mâna, arahidă – arahnidă.
XII. Găsiți antonimele următoarelor cuvinte:
brusc, merit, teză, aposteriori, auroră, amonte, absurd, barbar, gentil, desconsiderare.

TESTUL 9

I. Se dă textul:
„Ei, ei! Ce-i de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, care văzuse asta, numa-și dau ghiont una alteia și chicoteau pe socoteala mea, de răsuna prundul. Iar eu intram în pământ de rușine și cât pe ce să mă înec, de ciudă ce-mi era. Și din dragostea cea mare de mai dinioară, îmi venea să le strâng de gât, nu altăceva, Dar vorba ceea: poți opri vântul, apa și gurile oamenilor? De aceea le-am lăsat și eu pe fete să râdă, până li s-a duce gura la urechi și, pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânză în apă la ghilit, fac tuști din baltă s-o ieu la sănătoasa." *(Ion Creangă)*
1) Precizați felul fiecărela dintre subordonatele textului, și combinațiile sintactice în care intră.
2) Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate.
3) Extrageți expresiile și locuțiunile din text.
4) Analizați morfo-sintactic formele pronominale neaccentuate din text.
5) Extrageți din text cuvintele rezultate prin mijloace interne de îmbogățire a vocabularului.
II. Identificați felul subordonatelor din enunțurile de mai jos:
1.Mi s-a părut inițial că ai dreptate, ca să constat ulterior că nu.
2.Dacă ai să tot întrebi cum și de ce, vei ajunge să nu mai pricepi nimic.
3.Lui îi incumbă să hotărască ceea ce e necesar.
4.Dacă ai eșuat lamentabil, acest lucru a fost numai din cauza cui te-a sfătuit.
5.Numai asta îl interesa, ca lucrurile să rămână cum fuseseră până la venirea ei.
6.Relativ la ceea ce s-a petrecut ieri, se vor lua măsuri ferme.
7.Dacă nu te-ai gândit din timp, acum degeaba îți bați capul să îndrepți ce-ai stricat.
8.Acolo nu poate fi ceea ce se susține oficial că este.
9.Dacă vei fi sau nu achitat, asta privește doar justiția.
10.Din ceea ce ni s-a propus nu s-a respectat nimic.
11.Față de ceea ce a văzut nu a avut nici o reacție.
III. Cum e corect:
obelix / obelisc; votcă / vodcă; ventrilog / ventriloc; oclusiv / ocluziv; boabab / baobab; patrat / pătrat; strangula / ştrangula; polologhie / poliloghie; troleibus / troleibuz; paliativ / paleativ; nu duce! / nu du!; caramea / caramelă; diseară / deseară; laitmotiv / leitmotiv.
IV. Dați câte un sinonim neologic pentru cuvintele:
ocnaș, deschis, a se trage, a se perinda, a struni, zarvă, aidoma, a recunoaște, nălucă, împături, înălțare, mijlocire, potrivit, împodobi, mireasmă a păstra.

V. Daţi câte un sinonim pentru fiecare din expresiile:
a se lăsa păgubaş, suveran pontif, a umbla cu şosele şi momele, bun de sămânţă, la calendele greceşti, a lua capul, a-şi face sânge rău, a-şi da arama pe faţă, a lua aminte, din bob în bob, a bate palma, a umbla pe coclauri, a aşterne pe hârtie, a face vâlvă, mână cerească.

VI. Despărţiţi în silabe:
pleoapă, nestemată, panoramic, addenda, adopţie, adiacent, croazieră, cuviincios, paşoptism, prosperitate, berbanţlâc, biopsie, inocenţă, holocaust, androgin.

VII. Marcaţi forma accentuată corect:
verigă – vérigă; utópie – utopíe; súav – suáv; rábin – rabín; subúrbie – suburbíe; venetíc – venétic; martíriu – martiríu; invérs – invers; supórter – suportér; zápis – zapís; chépeng – chepéng; vápori – vapóri.

VIII. Folosiţi ca paronime cuvintele:
infectat – infestat, permisie – permisiune, a propune – a prepune, caro – carou, stradă – estradă.

IX. Găsiţi antonime pentru cuvintele:
organizare, a frâna, stângaci, convergent, destindere deficit, atu, variat, opulent, secundar, decadenţă, obştesc, nesăbuit, multiplu.

X. Transcrieţi cuvintele da mai jos, scrise aici aşa cum se pronunţă:
biznismen, chemping, cambec, gip, globtrotăr, giocăr, lizing, ranci, pazl, samit, fon, bităr, piţa, forfe, cozeur, dizeur, minion, tetatet.

XI. Identificaţi valorile morfologice ale lui a din textele de mai jos:
1.Fata **a** mare e mai cuminte.
2.Du-te în **a** vale şi vezi **a** doua casă de la drum.
3.Am declaraţiile **a** doi copii.
4.Ideea de a pleca devreme **a** fost nefericită.
5.Când **a** venit Ion?
6.Zică fiecare cum **a** vrea să zică.
7.**A** din faţă e mai sigură pe ea, ăl din spate cam şovăie.
8.Mirosea **a** flori de câmp.
9.Cartea e **a** Mariei.
10.Se jucau de-**a** baba-oarba.
11.**A**! Ce bine că ai fost acasă!

XII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi-le pe cele corecte:
– pronumele reflexiv în D poate avea valorile: impersonal – reciproc – pasiv – posesiv – dinamic – obiectiv;
– pronumele reflexiv în Ac., formă neaccentuată, poate fi: subiect – atribut pronominal – nume predicativ – c.c.cauză – c.c.l.;
– auxiliarul *a fi* ajută la formarea următoarelor moduri şi timpuri: viitor anterior – perfect compus – viitor popular – condiţional perfect – prezumtiv prezent;
– conjuncţia *dacă* poate introduce: PR–F–OPOZ–SOC–CZ;
– cuvântul *un* poate avea următoarele valori morfologice: art. nehot. – adj. pron. nehót. – numeral – pron. nehot.;
– subordonata condiţională poate fi introdusă prin: de – că – unde – când – în caz că – să;
– pot apărea în vocativ: adj. pron. – pron. pers. – subst. nearticulat – adj. provenit din participiu;
– supinul poate fi: subiect – complement de agent – c.c. mod – c.c. consecutiv – c.d.
–pronumele posesiv în G poate fi: subiect – nume predicativ – c.c. timp – c. de agent – c.indirect.

XIII. Analizaţi morfo-sintacitic cuvintele subliniate:
1.Nu **vă** subestimaţi **adversarii!**
2.A întârziat, **poate**, pentru că se ştia **aşteptată de toţi.**
3.Mi s-a părut mai convingător **argumentul** tău **decât al lui.**
4.O fi plecat **cine ştie unde!**
5.Fusese deranjat vizibil **de afirmaţia** ta.
6.Ideea **de a se face anchetă** a fost a preşedintelui.
7.Dacă te-a jignit, a făcut-o **din ignoranţă.**
8.Vei merge **în locul cui** s-a retras.
9.**De ciudă ce** mi-era, nu mai puteam vorbi.
10.Ai votat **pentru** sau **împotriva proiectului?**

TESTUL 10

I. Se dă textul:
„Cea mai rea poezie, proza cea mai lipsită de idei, discursul cel mai de pe deasupra – toate sunt primite cu laudă... sub cuvânt că tot e ceva şi că are să devie mai bine. Domnul X e proclamat poet mare, domnul Y– jurnalist eminent, domnul Z– bărbat de stat european, şi rezultatul este că de atunci încoace mergem tot mai rău, că poezia a dispărut din societate, că jurnalistica şi-a pierdut orice influenţă, iar cât pentru politica română, fericite articole literare, cărora le este permis să nu se ocupe de dânsa! " *(Titu Maiorescu)*
1) Analizaţi textul din punctul de vedere al sintaxei frazei.
2) Analizaţi morfo–sintactic formele pronominale neaccentuate.
3) Identificaţi şi rescrieţi neologismele din text.
4) Analizaţi: cel mai de pe deasupra, sub cuvânt, X, e proclamat, orice, pentru politică.
II. Alcătuiţi fraze în care să aveţi simultan şi subiective şi predicative având ca regente verbele: *a fi, a ajunge, a rămâne, a se face, a părea, a însemna.*
III. Tăiaţi cu o linie oblică soluţiile incorecte şi ilustraţi–le pe cele corecte:
1) Verbul *a fi* poate avea valorile:
personal predicativ– personal copulativ– auxiliar– impersonal copulativ– impersonal predicativ.
2) Verbul *a rezulta* poate fi:
predicativ personal– copulativ personal– copulativ impersonal– predicativ impersonal– auxiliar.
3) Prepoziţia *asupra* poate apărea în următoarele contexte cazuale: N – G – D – Ac – V
4) Complementul circumstanţial de cauză poate apărea la cazurile: N – G – D – Ac – V
5) Pot fi însoţite de prepoziţii: adjective propriu–zise – adjective provenite din gerunzii– adjective negative– adjective posesive– adjective demonstrative– adjective nehotărâte.
IV. Cum e corect:
eclesiastic – ecleziastic; statue – statuie; omnişcient – ominscient; cireşii – cireşei; (genitiv)parlor – parloar; mâzgâleală – măzgăleală; resorpţie – resorbţie; colofon – colofoniu; şireag – şirag; dizloca – disloca.
V. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru cuvintele:
a apăsa; bătrân; a se desfăta; a biciui; constrângător; a despăduri; casnic; a depăşi; fiertură; a ciopli; destăinuire; neprihănit; cârmuitor; a dezlănţui; nevătămător.
VI. Marcaţi accentul în cuvintele:
triptic, vector, crichet, fief, gheişă, acropolă, haltere (sport), adică, onix, condor, bebe.
VII. Subliniaţi adjectivele invariabile din coloanele de mai jos:

asemenea	rapace	maro	mov	violet	crem
feroce	sagace	verde	veloce	indigo	bleumarin
atroce	vivace	lila	portocaliu	motrice	locvace
tenace	oliv	ferice	alburiu	roşu	precoce
propice					

VIII. Identificaţi felul subordonatelor din enunţurile:
1.Mai că–mi venea să–l omor în bătaie !
2.Aproape că îmi şi convine ceea ce s–a petrecut.
3.Vine, fără îndoială, în zilele ce vor urma.
4.Mai încape vorbă că eşti vinovat ?
5.Nu se poate admite că numai tu eşti de vină.
6.Altceva n–ai avut de făcut, decât să te duci să–i spui ?
7.Cum vrei să fii apreciat, dacă nu eşti în stare să respecţi pe nimeni ?
8.Că n–are ce mânca, ăsta e rezultatul a ceea ce a făcut.
9.Se poate face tot ceea ce ni s–a propus, numai să ni se ofere cu ce să începem.
10.În ce e de politică, mai bine să nu ne grăbim cu anticipările.
11.Neţinând seama că s–a schimbat contextul, riscăm să ne bazăm pe ceea ce nu există.
IX. Analizaţi morfo–sintactic cuvintele subliniate:
1.Dorim, **de asemenea**, să fim anunţaţi **la timp**.
2.Numai **atâta**, că nu–ţi va fi uşor **a face deplasarea**.
3.**Ne** vom înţelege **atâta vreme** cât vom fi singuri.
4.**Întâmplându–mi–se o asemenea neplăcere**, eu **unul** aş şti ce să fac.
5.Premierea participanţilor **de către Primărie** a suscitat controverse.
6.Se auzi: **trosc**, apoi, câteva minute, **nimic**.
7.O porni **lipa–lipa** spre casa vecinului.
8.Au venit oameni **care mai de care**.
9.Nu vei pleca **decât cu Ioana** !
10.Nu vei pleca altfel, **decât cu trenul** !
X. Folosiţi în enunţuri paronimele:
cartă / carte; dezinfecţie / dezinsecţie; capitel / capitol; genotip / genocid; maturaţie / maturitate
XI. Găsiţi câte un sinonim pentru fiecare unitate frazeologică:
barbă albastră, a da o mână de ajutor, a turna ulei pe rană ,for interior, în doi peri, ca mâine poimâine, sătul până–n gât, gol–puşcă, cu ochi şi cu sprâncene, a i se face inima cât un purice..
XII. Găsiţi opt unităţi frazeologice care să conţină nume proprii.

TESTUL 11

I. Se dă textul:

„Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge,
Când frunza, ca şi mai–nainte, şopteşte frunzei ce atinge,
Când stea cu stea vorbeşte–n culmea diamantatului abis,
Izvorul când s–argintuieşte de alba lună care–l ninge,
Când zboară freamăte de aripi în fundul cerului deschis?
Vestalelor, dacă–ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,
E cerul încă plin de stele şi câmpul încă plin de roze.
Şi până astăzi din natură nimica n–a îmbătrânit!
Iubirea şi prietenia dac–au ajuns zădărnicie,
Şi dacă ura şi trădarea vor predomni în veşnicie,
Veniţi: privighetoarea cântă şi liliacul e-înflorit!" *(Alexandru Macedonski)*

a) Analizaţi structura sintactică a textului punând în evidenţă relaţiile dintre propoziţii;
b) Analizaţi structurile în care intră verbul a fi;
c) Extrageţi derivatele şi compusele, punând în evidenţă mecanismele de formare;
d) Analizaţi sintactic şi morfologic: *crede, ca şi mai–nainte, de...lună, nevroze, cerul, din natură, au ajuns.*

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

1.Ceea ce a produs iritare a fost că voia neapărat un lucru: să participe la dezbateri.
2.Cu adevărat problematic era să se înţeleagă un lucru: că, dacă–l angajau, trebuia să–l păstreze cât timp dura contractul.
3.Decât să umbli pe coclauri, mai bine vii la noi!
4.Uite că nu te–ai putut descurca fără să te ajutăm noi!
5.Nu mă interesează când şi de ce, fapt e că tu trebuia să mă anunţi!
6.Modul cum ai reacţionat ne arată că te simţi cum nu se poate mai vinovat.
7.Nu e chip să mai rămâi unde eşti, după câte ai făcut.
8.Altă treabă nu am, decât să umblu să–l caut pe el!
9.Măcar că nu te priveşte ce s–a petrecut, dacă tot n–am ce ascunde, am să–ţi spun.
10.Deşi nu depusese mari eforturi, după cum susţin cei ce îl cunosc, a obţinut o bursă prin care i se va permite să plece din ţară.
11.Nu ne putem obişnui să muncim atât dacă nu ni s–a cerut niciodată s–o facem.

III. Construiţi:

1. subordonată completivă indirectă să determine un adjectiv;
2. cauzală introdusă prin pronume relativ;
3. complement circumstanţial de relaţie în genitiv, să determine un adjectiv;
4. element predicativ suplimentar, substantiv în acuzativ;
5. verb la diateza pasivă, mod prezumtiv;
6. subordonată cu predicat exprimat prin verb la mod nepersonal;
7. complement indirect, verb la supin;
8. complement circumstanţial de mod , substantiv în dativ cu prepoziţie;
9. complement circumstanţial de timp, substantiv fără prepoziţie;
10. complement circumstanţial concesiv, substantiv în acuzativ.

IV. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.Nu se putea **concentra** de bucurie!
2.**Ce** mult ai mai crescut!
3.Asta nu poate fi **în interesul nimănui.**
4.„Se pare **cum că** –i altă toamnă / Ci–n **veci** aceleaşi frunze cad!"
5.Recolta, **câtă** era, fusese compromisă **de insecte.**
6.S–a uitat **în jurul său,** dar **nici în faţa–i, nici în spatele lui** nu se vedea **vreo** persoană.
7.Era **la lume** adunată, de n–am putut răzbi **cu nici un chip!**
8.**Cu tine** ne–am fi putut descurca **de minune.**
9.Trimiterea de invitaţii **participanţilor** a fost în sarcina ta.
10.**Cât** ceri **pe ea**?
11.Are o intenţie contrară **intereselor voastre.**
12.Hotărându–se **a pleca,** Ion şi–a luat **cu el** şi sora.

V. Ortografiaţi neologismele scrise mai jos aşa cum se pronunţă:

sprei, splin, uichend, taibrec, uist, chici, fön, dizel, intermeţo, siniorina.

VI. Tăiaţi cu o linie soluţiile eronate şi exemplificaţi–le pe cele corecte.

– complementul indirect cu prepoziţie poate apărea la cazurile: N – G – D – Ac. – V
– atributul verbal poate primi ca regenţi: un adjectiv– un pronume– un numeral– un participiu– un substantiv.
– nu pot fi plasate înaintea regentei: predicativa– atributiva– completiva directă– consecutiva– apoziţionala– concesiva.
– adjectivul pronominal posesiv poate apărea la cazurile: N – G – D – Ac. – V
– pronumele relativ în dativ poate îndeplini funcţiile de:
subiect– nume predicativ – complement direct– complement indirect– complement circumstanţial de cauză–complement circumstanţial de mod–

– pronumele relativ în genitiv poate îndeplini funcţiile de:
complement direct– complement indirect– atribut pronominal– nume predicativ– subiect– atribut adjectival– complement circumstanţial de cauză– complement circumstanţial consecutiv.
– pronumele relativ în nominativ poate fi:
subiect– apoziţie– nume predicativ– atribut adjectival– complement circumstanţial sociativ–
– substantivul în acuzativ fără prepoziţie poate fi: atribut substantival– complement direct– complement indirect– complement circumstanţial de timp– complement circumstanţial de loc– complement circumstanţial concesiv.

VII. Alcătuiţi enunţuri cu paronimele:
conivenţă– convenienţă; adagiu– adagio; publicistic– publicitar; lizibil– rizibil.

VIII. Cum e corect:
păianjeni / păienjeni; rapele / rapeluri; ostatec / ostatic; noduli / nodule; temniţi / temniţe; obţiune / opţiune; pusnic / pustnic, văgăune / văgăuni; avanpost / avampost; reîncarnare / reincarnare; sălbatec / sălbatic; galantom / galanton; decreptitudine / decrepitudine; antimeridian / antemeridian; eştorca / extorca

IX. Găsiţi câte un sinonim pentru următoarele locuţiuni şi expresii:
cu stea în frunte; a sta pe gânduri; strigător la cer; a da pe faţă; dare de seamă; a băga mâna în foc; piatră unghiulară; a-i sări mustarul; a nu privi cu ochi buni; în etate; a face anticameră; cu capul în nori; sub cerul liber; a face temenele; a strânge cu uşa.

X. Găsiţi câte un antonim pentru fiecare dintre cuvintele:
alert, pozitiv, plagiat, ezoteric, prenatal, a răsfira, antum, treptat, simultan, a elibera, succint, contesta.

XI. Introduceţi prin unde cel puţin 8 subordonate diferite.

XII. Valorile morfologice ale lui: *ce, când, un, de, i.*

XIII. Explicaţi etimologiile populare de mai jos:
patvagon, lăsturn, filigram, vindecativ.

XIV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru cuvintele:
binevenit, ascultător, nepăsător, intrigă, zeu, vrajă, amăgitor, răzleţ, gustos, vedenie, vesti, ţiţei, schelă, ruginit, ardere, apărare.

XV. Despărţiţi în silabe:
a trangresa, ecuadorian, subretă, punctaj, golaveraj, gastroscopie, superfluu, frică, diftong, inedit, mieunat.

TESTUL 12

I. Se dă textul:
„Ce anume îl determinase să se comporte aşa de agresiv, de ce nu a fost în stare să se stăpânească, el, care de atâtea ori demonstrase că nu-şi pierde prea uşor cumpătul, de cine fusese iritat în aşa măsură de ajunsese să recurgă la violenţă, toate acestea li se păreau vecinilor întrebări la care merita să te gândeşti în mod serios dacă voiai să obţii o imagine clară a situaţiei."

1) Identificaţi natura sintactică a propoziţiilor şi stabiliţi relaţiile dintre ele.
2) Analizaţi pronumele relative din text.
3) Identificaţi şi rescrieţi 10 neologisme din text.
4) Identificaţi şi rescrieţi locuţiunile din text.
5) Analizaţi sintactic şi morfologic toate construcţiile în care intră verbul a fi.
6) Faceţi analiza morfologică a cuvintelor:
determinase, stăpânească, vecinilor, gândeşti, situaţiei.

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:
Pe lângă ceea ce a adus, o bună parte din ce are a rămas la vechiul domiciliu.
Dacă n–a reuşit este pentru că nu s–a pregătit suficient.
Prin ceea ce a afirmat s–a învinovăţit singur.
Aproape că–mi vine să–l şi cred că e nevinovat.
Unde şi de ce urma s–o întâlnească, despre asta n–a vorbit.
Pe cât îl lăsa de indiferent ceea ce ţinea de şcoală, pe atât îl interesa să–şi facă un cerc nou de prieteni.
De ce creştea, din aia se făcea mai frumoasă.
De–aş şti că eşti vinovat, zău că te–aş omorî în bătaie.
Deşi avertizată că va fi exmatriculată, a continuat să lipsească.
În privinţa cui a lipsit urmează să se ia o decizie mâine.
III. Analizaţi cuvintele subliniate:
1.Plec **cu orice**, n–are **importanţă.**
2.**Cu câtă avere** s–a acumulat se poate trăi **fără probleme**.
3.**Din partea**–i puteau face **tot** ce doreau.
4.S–au formulat **obiecţii asupra atitudinii** lui.
5.**De văzut**–nu văzuse, dar auzise **destule.**
6.I–au trebuit **săptămâni** întregi **pentru a accepta** adevărul.
7.**La câte prostii** s–au spus, ce mai contează încă **una?**
8.Ţi–ai stricat reputaţia **afişându–te** cu asemenea persoane.
9.**Cu atâtea meditaţii**, tot n–a reuşit.
10.„Mai bine **golan, decât activist.**"
IV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:
plăsmuire, pocăinţă, învăţăcel, învoială, înserare, a plăti, plăcut, a preţui, învechit, a opri.
V. Cum e corect;
aşază / aşează; sfârşeală / sfârşală; afli / aflii; coerciţie / coerciţiune; şapilograf / şapirograf; quintesenţă / chintesenţă; profunziune / profuziune; agreea / a agrea; dărmui / drămui; epopee / epopeie.
VI. Folosiţi în enunţuri paronimele:
oportunitate – oportunism, anaforă – anafură, tacit – taciturn, grafulat – grafiat, venal – venial.
VII. Alcătuiţi enunţuri cu omonimele:
socotii, recurent, rachetă, marcă, pală.
VIII. Explicaţi modul cum s–au format cuvintele:
străbunică, depăşire, preîntâmpinare, nepreschimbare, atotştiutor.
IX. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi–le pe cele corecte:
1) Au categoria tranzitivităţii: verbele la diateza pasivă– verbele tip "dicendi– interjecţiile– verbele reflexive– adverbele reflexive– adverbele predicative.
2) Au desinenţa la indicativ prezent verbele:
a hotărî– a dobori– a alege– a lucra– a munci– a plăcea– a veghea– a deschide.
3) Pot avea regent adjectival: comlementul direct– complementul indirect– complementul circumstanţial de mod– complementul concesiv– elementul predicativ suplimentar.
4) Pot fi însoţite de prepoziţii cu regim de genitiv:
pronumele personale formă neaccentuată–pronumele personale formă accentuată–pronumele reflexiv formă accentuată– adjectivul posesiv– adjectivul demonstrativ.
5) Pot avea atât valoare adjectivală cât şi substantivală numeralele: multiplicativ– ordinal– adverbial– fracţionar– colectiv– distributiv.

X. De ce sunt pleonastice expresiile:
lipom de grăsime, concluzii finale, contrabandă ilegală, a lucra la elaborarea, exterminare în masă, a schița sumar?
XI. Puneți în evidență calitatea morfologică și sintactică a lui poate din enunțurile:
Va veni, poate, mâine.
Poate că tu ești de vină.
Poate n–ai înțeles ce ți–a spus.
XII. Corectați greșelile de orice fel din textele de mai jos:
A) Bătutear ăl de sus că miam mâncat sănătatea învățându-te să scrii corect din punctul de vedere ortografic iar tu tot un analfabăt ai rămas! Dacă nici membri familiii tale propri nu teau putut aduce la același numitor comun cu ei, atunci nu știu cine ar m–ai puteao face! Dacar fi undeva o boliclinică care să–ți dea un panaceu universal, un leac vindicativ de prostie, mamei tale însăși nu i–ar pare rău să te ducă aici!
B) Subiectul despre etnogeneza poporului român mi sa părut accesibil deși câteva doamne, ale căror copii susținuseră și ei deasemenea examenul, îl considerau dificil. Părândumise că exagerează le–am replicat că asta este un leitmotiv a acelor care nu sau pregătit iar acuma, erijânduse în victime, recurg la aceleași refrenuri obositoare și stupide.
C) Adusumiai caseta care ți–am ziso, or teai făcut că uiți! Spre binele tău ar fii să nu fi atât de nerecunoscător și nici să nu mă inoportunezi cu casete imbecile, cu happy–enduri fericite și cu idile de dragoste ai căror actori nu știu nici săși pregătească macheajul; acest gen de filme eu îi opun un vetto categoric ori și unde le întâlnesc!

TESTUL 13

I. Se dă textul:
„El le zise încă să–și aducă aminte de cruzimea vrăjmașului, care nu iartă niciodată pe cei biruiți, cu atât mai mult pe cei care s–au revoltat, că nu este destul că au scuturat jugul robiei, că au înnoit vechile legături cu împăratul și că s–au pus sub o putere ardeleană, dacă prin faptă strălucită ei nu vor căuta a întemeia această vrednică hotărâre; că a venit vremea de a se lupta puternic pentru libertate iar mai cu seamă pentru cinstea legii ca să arate păgânilor că de le–au călcat ei primii glia a fost din pricina neunirii lor..."
(Nicolae Bălcescu)
1) Identificați felul propozițiilor și relațiile dintre ele.
2) Analizați morfo–sintactic: *pe cei biruiți, nu este destul, prin faptă, de a se lupta, pentru cinstea, din pricina neunirii.*
3) Identificați în text cinci derivate cu sufixe diferite; alcătuiți grupe de câte cinci cuvinte, cu fiecare dintre sufixele respective.
4) Identificați în text trei cuvinte formate prin conversiune.
5) Extrageți din text construcțiile de tip locuțional.
6) Analizați structurile pronominale în G și D din text.
II. Precizați printr–un sinonim adecvat fiecare dintre sensurile verbului a lua din enunțurile de mai jos:
Am luat două kg de banane.
Când trebuie să iei medicamentele?
Ei s–au luat imediat ce au terminat școala.
Nu–înțeleg de ce vopseaua s–a luat atât de repede.
Nici nu mai știu când trebuie să luăm salariul.
A luat–o spre calea ferată.
Molima aceasta se ia foarte repede.
Am luat bătaie fără drept de apel.
Vom lua și noi parte la acest eveniment.

Cred că vor lua cetatea fără bătaie de cap.
În două ore am luat două ştiuci şi un caras.
Am luat ruladă de la colega de bancă.
Te–au cam luat de prost.
M–a luat tare, de nu mai ştiam ce să cred.

III. Folosiţi în enunţuri paronimele:
patentat – potentat; stampă – stambă; rechizite – recuzită; rechizitoriu – rechiziţie; tremă – trenă.

IV. Găsiţi sinonime neologice pentru cuvintele:
adevărat, amintire, a amâna, a amesteca, a alege, bănuitor, băştinaş, caznă, călărie, încăpăţânare.

V. Cum e corect:
argentifer / argintifer; derbi / derby; coxal / cocsal; hochei / hockey; micsandă / mixandră; irupe / irumpe; extrovertit / extravertit; molitvă / molitfă; trăsnaie / trăznaie; griblură / criblură.

VI. Transcrieţi neologismele de mai jos conform grafiei din limba de origine:
poncio, salată beof, siniora, comedja delarte, supermarchet, schenăr, scoci, şetland, şop, scheitbord.

VII. Găsiţi sinonimele echivalente următoarelor unităţi frazeologice:
a ridica pălăria, a se pune de price, a învia din propria cenuşă, a pune pe cineva în disponibilitate, a pune faţă în faţă, a–şi căuta de suflet, a fi în săptămâna oarbă, cuc armenesc, vino–ncoace, cât ai da–n cremene.

VIII. Găsiţi serii sinonimice pentru:
clădire, a se codi, esenţial, a cerceta, tip.

IX. Introduceţi o subordonată subiectivă prin relativul care cu următoarele funcţii sintactice: nume predicativ, complement direct, complement indirect, atribut pronominal genitival, complement de agent, atribut adjectival, subiect, complement circumstanţial sociativ, complement circumstanţial instrumental, complement circumstanţial de cauză.

X. Despărţiţi în silabe:
contrabas, agresivitate, impresionant, emistih, ionosferă, ecuatorial, subaltern, inofensiv, inabilitate, contrastiv.

XI. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:
Din ce s–or fi luat la hartă, nimeni nu va şti s–o spună.
Am refuzat propunerea, ea însemnând să nu se mai aleagă nimic din concediul meu.
Cine ştie cine va veni să te vadă şi s–ar putea să nu te găsească acasă!
Dacă n–ai cum mă ajuta, asta nu înseamnă să mă încurci!
Că vine mâine ori luni, asta mi se pare că nu e o treabă să ne preocupe.
Dacă este şi trebuie să fie adevărat că numai spiritele ilustre învinge, înseamnă că pământul e plin de genii.
Poţi fi ce–ţi doreşti, cu condiţia să rămâi om.
Că vor fi mâine aici fără ca măcar să ne fi anunţat că soseşc, la asta nici nu–mi face plăcere să mă gândesc!
Din ce mi–ai spus ieri ar rezulta că nu ţi–a fost deloc la îndemână să vii să mă cauţi.
Nu mi–e deloc avantajos ce mi s–a propus, ceea ce mă face să cred că vor alege pe altcineva.

XII. Analizaţi morfo–sintactic cuvintele subliniate:
1.Nu se poate conta pe **nici unul dintre voi!**
2.Eram prea departe **pentru a fi observat** de colegi.
3.Proiectul ar putea **fi structurat pe trei capitole.**
4.Nu e apreciat **pe măsura talentului său.**
5.Nivelul apei a crescut **până la trei metri.**
6.Se descurcă mai bine furând **decât muncind.**

7.Seninătatea **cu care** minte ne dezarmează.
8.**Dându–şi seama** că nu mai era **nimeni** în **juru–i**, a început **să** ţipe.
9.**De făcut curat** n–ai făcut, **neputând** în schimb să păstrezi curăţenia făcută **de alţii**.
10.Ideea **de a fi puse capcane** a aparţinut bunilor **tăi** colegi.

TESTUL 14

I. Se dă textul:

*„Nu se ştie dacă Ali era sincer sau vorbea astfel numai ca să–şi tragă compătimirea lui Bathory; era însă de necrezut ca Sinan să aibă cu dânsul numai **atâtea** oşti **câte** arăta el, de vreme ce, când a plecat de la Târgovişte, armia lui întrecea mult **în număr pe a creştinilor**, după cum mărturisesc toţi analiştii contemporani. Văzând Ali–paşa puţinul efect ce fac plângerile sale, vru să se răscumpere, dar Piccolomini să împotrivi de a i se da **libertatea** ca, **întâmplându–i–se** să cază în mâinile duşmanului, să–l poată schimba cu dânsul.*

(Nicolae Bălcescu)

1) Există în text propoziţii subiective, predicative şi finale? Dacă există, identificaţi–le, rescrieţi–le şi stabiliţi relaţiile sintactice în care intră.
2) Identificaţi derivatele din text şi explicaţi modul cum s–au format.
3) Analizaţi formele pronominale neaccentuate din text.
4) Faceţi analiza morfo–sintactică a cuvintelor subliniate.
5) Faceţi analiza morfematică a cuvintelor: *creştinilor, mărturisesc, plângerile, răscumpere, împotrivi.*

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:

1.Trist e că ne–a minţit cu atât mai mult cu cât nu ne–a trecut prin cap că e în stare s–o facă.
2.Că n–avea talent, cu asta nu putem fi de acord.
3.Numai să fi spus o vorbă rea despre Simona, că s–ar fi supărat foc.
4.Chit că o să am şi eu de pierdut, dar n–o să te las să–ţi faci de cap.
5.Una e să vorbeşti şi alta să demonstrezi de ce eşti capabil.
6.Parcă nici nu s–ar fi sinchisit de ceea ce s–a întâmplat, aşa de senin părea.
7.Dacă ieri a acceptat fără să ezite, azi părea să se fi răzgândit.
8.Unde pui că dacă ar fi ştiut cu un an înainte, tot n–ar fi putut să fie oprit!
9.Din ce mi–a adus, nu puteam rezista decât două zile, ca să nu mai spun că mi s–a părut o prostie să fie trimis tocmai el.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1. Era **la lume** acolo, de nu se putea arunca **un ac**!
2. Cum de **ţi–ai** pierdut paşaportul?
3. **Pentru ce** să mai fi venit?
4. **Bată–te** norocul **de prost** ce eşti!
5. **Ne–am** îndreptat atenţia **asupra voastră!**
6. Se simţea **superior** oamenilor **în mijlocul cărora** trăia.
7. Decizia e anterioară **demiterii** lui.
8. Ivindu–se **şansa** de a pleca, **n–a mai stat pe gânduri.**
9. Interesul nostru e **de a fi pregătiţi pentru ceea ce va urma.**
10. A învins **graţie unei concentrări de invidiat.**

IV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:

turbare, nesănătos, banchet, ramificat, dialect, degajat, căluşel, a dojeni, dibaci, îngrijorare.

V. Cum e corect:

curriculum vite / curriculum vitae; vasăzică / va să zică; în extremis / in extremis; sarbăd / searbăd; bateţi! / băteţi!; poleală / poleială; bodaproste / bogdaproste; fantazmă / fantasmă; contumancie / contumacie; patriotă / patrioată.

VI. Folosiți în enunțuri paronimele:
manej – menaj, maniac – manioc, filet – fileu, deviz – deviză, campanelă – campanulă.
VII. Ilustrați următoarele tipuri de conversiune:
substantiv propriu > substantiv comun
interjecție > substantiv
pronume reflexiv > substantiv
gerunziu > adjectiv.
substantiv > adverb.
VIII. Găsiți zece locuțiuni care să conțină verbul a trage.
IX. Construiți:
– o subiectivă dependentă de o locuțiune adverbială predicativă.
– o concesivă fără element de relație.
– o temporală introdusă prin locuțiune adverbială.
– o atributivă introdusă prin adverb relativ compus cu funcție de nume predicativ.
– o subiectivă reluată printr–un substantiv.
X. Dați câte un sinonim diferit pentru fiecare din sensurile verbului a fi din enunțurile:
Unde ai fost toată ziua?
Cât mai e până se sună?
Maria e din Craiova.
Dacă a greșit e pentru că nu s–a concentrat.
Nu mai sunt azi oamenii de altădată.
Pe stradă a fost un accident ușor.
Cât e un kg. de cartofi?
Cât mai e ceasul?
Câți ani or fi de atunci?
La liceu este o ședință specială.
XI. Corectați greșelile din textele de mai jos:
A) Prestanța lui la această firmă era mulțumitoare iar perspectivele viitoare i s–au putut;pare roze; ori, ca să se convingă de importanța pe care i se dădea, n–a găsit altceva doar să solicite, întrun moment nepotrivit, o mărire de salariu, în chiar momentul când era de notorietate publică că firma trece prin mari dificultăți financiare.
B) Prima prioritate a timului bucureștean era să–și construiască o echipă de viitor, pe care emulația întrecerii s–o facă redutabilă; asta nu însemna că rezultatele treceau pe plan secund: dacă însă arbitrajele continuă să le fie defavorabile, cu goluri primite din off–side și penaltiuri ale căror evidență era îndoielnică, vor sesiza comisia disciplinară, ba mai mult chiar, se vor retrage din campionat.
C) Era la el un viciu învederat, înrădăcinat de multă vreme, care se suprapunea peste o lipsă totală a voinței. Aceleeași probleme, care îi creease mari necazuri, au trebuit să–i facă față și părinții lui, și chiar câțiva prieteni de–ai lui; el nu a reușit însă, iar alcoolemia în sânge, în momentul comiterii accidentului, demonstra indubitabil și cauzele acesteia.
XII. De ce sunt pleonastice exprimările:
cartografierea hărților, mișcări demografice de populație, nume patronimic, manuscris de mână, a se menține în continuare.

TESTUL 15

I. Se dă textul:
„El se miiase și nu–i mai păsa de mușcături și... ori că era ca Ciocănelea, și atunci tot îngrozitor era ceea făceau ei, adică exact ce nu făceau ei, ori se lăsase hărtănit ca să termine odată cu ceea ce aveau ei în gând cu el și ceea ce–i puteau face javrele... Doar îi privea. Doar spre plopul meu nu se uita, fie că mă uitase – și atunci era turbat, și nici nu

mă ţinuse în minte ca să mă uite – fie ca să nu-i ducă spre plop cu gândul şi să-şi dea seama că-i văzusem, şi să mă creadă şi pe mine ca pe el, sau de teama că am să-i spun să pună şi pe mine câinii." (D. R. Popescu)

1) Identificaţi felul propoziţiilor.

2) Analizaţi morfo-sintactic: *ca Ciocănelea, hărtănit, cu ceea ce, ca pe el, de teama, pe mine.*

3) Identificaţi şi rescrieţi locuţiunile din text.

4) Analizaţi sintactic şi morfologic verbele impersonale din text.

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:

Orice om ar fi venit, fie şi prieten, tu n-ar fi trebuit să renunţi la măsuri de precauţie.
Întâmplându-se să fiu în trecere pe-acolo, am crezut de cuviinţă să-l vizitez.
Orice s-ar spune despre el, un lucru e cert: că nu de talent duce lipsă.
Mai bine să fi rămas acasă decât să vii fără să ne ajuţi cu nimic.
În caz că nu se poate dovedi infracţiunea, rămâne să căutăm dovezi mai solide.
Ferindu-se să supere pe cineva, ajunsese să nu mai poată lua nici o decizie.
Că nu a fost drept ceea ce ai săvârşit, asupra acestui punct nu încape nici o îndoială.
Prost şi tâmp aş fi să te cred că te-ai schimbat când văd că ceea ce faci susţine contrariul.
Numai ce am ajuns unde trebuia că a şi început să plouă.
E o problemă asupra căreia nu merită să reflectezi dacă vinovăţia lui va fi sau nu urmată de o pedeapsă pe măsură.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.Avea **un nu ştiu** ce fascinant în privire.
2.**Rămasă fără bani,** a apelat la părinţi.
3.**Chiar fiind mai devreme la gară** tot n-ar fi putut pleca.
4.Tentaţia **de a fi singur** devenea irezistibilă.
5.**Stingându-se lumina,** s-a produs o **stare** de nemulţumire.
6.**Cu al cui stilou** ai scris?
7.Toţi au recunoscut, **în afara ta.**
8.Nu-nţeleg **pentru ce motiv** eşti aici.
9.Am înţeles că pleacă **la nu ştiu cine.**
10.S-au supărat **pe mine fără a fi vinovat.**

IV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:

a chibzui, taină, gol, gustos, inelat, a împărţi, şerpuitor, a bâjbâi, a dezrobi, papistaş.

V. Cum e corect:

retuşază / retuşează; prinprejur / primprejur; a coase / a cusea; eliminatoriu / eliminator; pedestal / piedestal; funir / furnir; avampremieră / avanpremieră; hotele / hoteluri; brigi / bridge; confesie / confesiune.

VI. Folosiţi în enunţuri paronimele:

a freza – a friza, strung – strungă, rondel – rondelă, step – stepă, capot – capotă.

VII. Folosiţi în enunţuri omonimele:

inapoiat, dar, cură, cioc.

VIII. Scrieţi corect următoarele nume proprii:

Efel, Standal, Caliari, Negruţi, Salini, Chintus, Raihştag, Niutăn, Ainştain, Filipide.

IX. Înlocuiţi relatorul de prin sinonimul potrivit:

Vino de-ţi ia hainele!
De-ar veni în genunchi, tot nu l-aş primi.
De nu erai tu, aş fi încurcat-o.
Uite-l pe ăla de mi-a furat mingea.
Ţipa atât de tare, de-mi venea să-l plesnesc.

X. Găsiți antonimele cuvintelor:
nocturn, a detesta, bravură, angelic, postum, canicular, a pierde, extrinsec.
XI. Corectați greșelile de orice fel din textele de mai jos:
A) Medicii lau asigurat că în procent de 70% era vindecat deșii glicemia sângelui era mult peste medie, fapt al cărui cauză era prea multele abuzuri de dulciuri. Auzind o asemenea trăznaie, el ,care știa că nu consumă deobicei dulciuri și-a luat o grimază contrariată și le-a ținut celor prezenți o adevărată dizertație medicală, sugerându-le să se facă impegați de mișcare și să lase medicina pe seama celor ceo pricep. În urma acestor gâlcevuri repetate medicii lau poftit afară din secțiune, adăugând că la câte știe, se poate vindeca singur.
B) Văzutulai rugânduse vreo dată? Eu nu, fincă niciodată nu ia trecut asta prin cap. El o ține una și bună că nu crede în transcedență, nici în reîncarnare. Eu i-am zis că „Nu fii așa sigur dacă nu vrei să fi contra-zis de realitate, la care el mi-a dat replica, că nici o realitate nu-l va obliga vre o dată să-și schimbe convingerile ferme și mi-a ținut o pologhie despre bicisnicia așaziselor realități sagrosante.
Ç) Întâlnirea a fost un bluff și de geaba se aranjase el după ultima modă, dânduși cu briantină și cu parfum de mixandră; mediul promiscu, ale cărei efecte se puteau vedea cu ochiul liber, făcuse din el un ridicul pachiderm fără nici o lețcaie, pe care marea afluență de personalități îl făcea să-și piardă firea și să arate rigid, în noul său costum de haine
XII. Declinați, la singular și la plural, sintagmele al nostru copil și același elev.

TESTUL 16

I. Se dă textul:
„Dacă eu am fost sau sunt un om excepțional este îndoielnic, dar ceea ce este neîndoielnic este că ea a fost și a rămas o femeie deosebită și singurul lucru care ar mai rămâne de explicat este cum a putut ea să se mărite cu un om ca tata, care, fără să aibă cine știe ce cusururi sau vicii ieșite din comun, are totuși unul care te poate face să-l detești, și anume că nu știe și nici nu bănuiește ce fel de femeie a fost mama.” (Marin Preda)
1) Există în text propoziții subiective, predicative sau concesive? Dacă există, extrageți-le și analizați-le, precizând și relațiile dintre ele,
2) Analizați construcțiile în care intră verbe copulative.
3) Identificați și extrageți construcțiile locuționale.
4) Rescrieți cuvintele formate prin derivare și conversiune.
5) Rescrieți neologismele din text.
II. Declinați sintagmele: aceeași impresie și profesoara însăși.
III. Demonstrați cu argumente morfologice că în îmbinarea Buna-ți impresie despre tine...cuvântul subliniat nu este atribut adjectival.
IV. Cum este corect:
pagotă / pagodă; bunăstare / bună-stare; lavabou / lavabo; val-vârtej / valvârtej; ora zece / orele zece; parking / parching; contrariu / contrar (adj); ocină / obcină; a catadixi / a catadicsi; prișniț / prișniță.
V. Identificați subordonatele din enunțurile următoare:
Habar n-avea dacă era de preferat să plece sau să rămână.
După cum e cine să facă treaba în locul tău, tot așa e și cine să țină locul Mariei.
Nu se putea ști dacă sosește ori nu, ca oamenii să se pregătească să-i întâmpine așa cum se cuvine?
Că are sau nu are multă bibliografie, nu cred că în asta constă valoarea lucrării.
Dacă ai sau nu intenția să le dai ce li s-a promis, la asta e posibil să se fi referit întrebarea lui.
Din ce i se va fi tras aversiunea pentru apă; asta nimeni n-a putut-o afla.
Cu cine și-a exprimat dorința de a merge, cu acela am plecat.

Acum să–l vedem dacă mai rămâne atât de calm!
Cum era destul de îngust în ceea ce ţinea de probleme estetice, n–avea cum pricepe rafinamentul poeziei moderne.
Ideea de a li se restitui ceea ce era al lor nu i–a părăsit nici un moment.

VI. Subliniaţi paronimul potrivit:

pericol virtuos / virtual
monument impozant / impozabil
frază prolifică / prolixă
aversul / aversa medaliei
grup statutar / statuar
licenţiat în Drept / licenţios în Drept
fascicul / fasciculă de raze
cvartet de corzi / coarde.

VII. Alcătuiţi familia cuvântului parte (cel puţin opt derivate) punând în evidenţă modul cum s–a format fiecare dintre cuvintele derivate.

VIII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi–le pe cele corecte:

1).Pot deveni impersonale verbele din seria: *a ajunge, a porni, a rămâne. a fi, a mânca, a sosi.*
2) Sunt posibile următoarele procese de conversiune: substantiv în adverb, interjecţie în substantiv, pronume în numeral, adjectiv în pronume, pronume în adjectiv, pronume în substantiv.
3) complementul circumstanţial de mod substantival poate apărea la cazurile: N – G – D – Ac. – V
4) Prezintă omonimie morfologică prepoziţiile şi locuţiunile:
înaintea – în faţa – din cauza – în locul – după – în caz de – pe lângă – în afara.
5) Adjectivul poate fi regent pentru: un atribut verbal, un complement indirect, un nume predicativ, un complement circumstanţial de mod.
6) Interjecţia poate primi funcţia sintactică de: predicat – nume predicativ – complement direct – subiect – complement de agent – complement circumstanţial de mod, complement circumstanţial de loc.

IX. Alcătuiţi enunţuri în care să fie prezente următoarele dublete:

centre – centrielani – elanuribande – benzipoli – poluriarcă – arcuritranzistori – tranzistoare

X. Alcătuiţi enunţuri în care să existe subordonate predicative introduse prin relativul orice care să aibă următoarele funcţii sintactice: atribut adjectival, complement direct, subiect, nume predicativ.

XI. Eliminaţi greşelile de orice fel din enunţurile:

Aceleeaşi întrebări i s–au răspuns în moduri diferite.
Iată o persoană a cărui frate a reuşit în viaţă.
Propriilor noştri membrii li s–a spus că din punct de vedere al situaţiei materiale n–au de ce a se plânge.
Au căzut de acord în unanimitate să repete din nou această acţiune.
Noii–veniţi s–au integrat perfect, convieţuind laolaltă cu membrii mai vechi.
Femeilor acestea nu li se cuvenea o asemenea primire!
După ce că călătoreşti pe spetele statului, te mai plângi şi în mijloacele mass–media!
Ce–s cu aceste pretenţii, care le emiţi fără nici o bază?

XII. Eliminaţi cacofoniile din enunţurile:

Nu mai tot lipi afişe pe pereţii aceştia proaspăt văruiţi!
Tactica ce a fost adoptată nu a fost grozavă.
Spune cu cuvintele tale, nu mai folosi sinonime neologice ce nu pot fi înţelese.
Au plecat la cumpărături sau s–au dus la ştrand, cine ne poate spune?

În îndatoririle legate de serviciul tău intră şi lucrul peste program.
A protestat contra tragerilor de timp la care recurgea adversarul.
În afară de declaraţii ofensatoare s-a dedat şi la ameninţări, riposte violente, tergiversări.
Au cerut reanalizarea pentru că concluziile le erau defavorabile.

TESTUL 17

I. Se dă textul:

„Pierdut plângea bătrânul şi nu putea-nţelege
Cum poate-un om cu minte să calce pe o floare,
De ce o rup, ca-n urmă s-o puie prin pahare,
Şi pentru ce o fată anume îşi alege
O floare cum i-s ochii, ca-n plete să şi-o prindă?
Nu vede ea, în plete oricâte-ar fi să-şi puie,
Că, de-i frumoasă floarea, ea mai frumoasă nu e?
Când stă şi îşi zâmbeşte privindu-se-n oglindă
Nu vede ea că toate au o viaţă ascunsă?
Şi, când pe lume poate să fie adorată
Şi fără flori frumoase, dacă-i frumoasă fată,
De ce să-şi împrumute splendoarea unei moarte?"
(Dimitrie Anghel)

a) Puneţi în evidenţă felul propoziţiilor şi relaţiile dintre ele.
b) Analizaţi toate formele pronominale neaccentuate din text.
c) Analizaţi structurile în care e prezent verbul a fi.
d) Analizaţi relatorii pronominali din text.
II. Faceţi analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate:
1.Nu mi-a spus **a căruia dintre ei** a fost ideea.
2.**Dinspre ai lui** putea face orice **îşi** dorea.
3.**Bătându-mă la cap** aşa des, m-am văzut **nevoit să renunţ.**
4.**Să nu fi fost prins cu mâţa în sac,** ar fi trecut şi acum drept **om** cinstit.
5.Veniseră numai invitaţi **unul şi unul.**
6.**Împotriva cui** se va folosi **o astfel de informaţie?**
7.Ne enervă pe toţi, **fiind din cale afară de nehotărât.**
8.Sunt persoane **în faţa cărora** n-ai **nici un** drept să vorbeşti.
9.**Nefiind tras la răspundere,** a crezut că-i **este îngăduit orice.**
10.**Înainte de a fi** el însuşi **convins** de justeţea propriilor afirmaţii, i-a fost permis **a-i convinge** pe alţii.
11.S-ar fi descurcat **în orice situaţie** l-ai fi pus.
12.Interesul tuturor **e de a se face lumină** cât mai repede.
III. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:
Cum vei proceda te priveşte, numai să nu comiţi cine ştie ce gafă.
Contând pe ceea ce ştia, i-a trecut prin gând să ne păcălească.
Să-ţi baţi joc de alţii şi să nu te implici în nimic, de asta îţi arde de când te ştiu.
Fără a ni se aduce tot ceea ce ni s-a promis, am fost obligaţi să lucrăm ca şi cum am fi avut asigurate condiţiile necesare!
Relativ la ceea ce am discutat, rămâne de stabilit când vom pune totul în aplicare.
Unii oameni, cum era fratele meu, nu-şi dădeau seama că se râde de ei şi, în loc să se abţină, deveneau tot mai insistenţi.
Orice ai face şi ai spune va fi folosit împotriva ta!
Cum de au rămas împreună, despre asta nimeni n-a putut să ne ofere vreun detaliu.
Nu m-a supărat reacţia în sine ci cum şi-a motivat-o ulterior.

Lucrarea ei fusese cea mai bună din câte participaseră la concurs.
După cum sunt probele, nici nu pare de admis că ea nu are o parte din vină.
Din ce creşte, din aia e mai hotărâtă să ducă o viaţă independentă.

IV. Cum e corect:

apropo / apropou; pulovăr / pulover; ricoşeu / ricoşet; măcieş / măceş; citronadă / sitronadă; mosafir / musafir; coloneli / colonei; misogin / misoghin; văratic / văratec; vignetă / vinietă.

V. Găsiţi sinonime neologice pentru:

zbârcitură, vultur, şubred, ţeavă, urmaş, sfărâmicios, povestire, preot, a schilodi, scutire.

VI. Subliniaţi paronimul potrivit:

meserie lucrativă / lucrătoare
substanţă sedentară / sedativă
parfum uşor fragrant / flagrant
legături inexorabile / inextricabile
document acuzator / acuzativ
a–şi apropia / apropria victoria.

VII. Cum s–au format cuvintele:

a descongestiona, spălătorie, neiertător, neascultător, înnegurare.

VIII. Alcătuiţi enunţuri cu omonimele:

ţarină, temporal, ţelină, top.

IX. Despărţiţi în silabe:

interregn, inedit, anecdotic, vârstnic, coafeză, aborigen, subiectiv, anabolizant, chintesenţă, diftongare.

X. Găsiţi câte un sinonim frazeologic corespunzător cuvintelor:

cândva, a saluta, a se jertfi, a găsi, impasibil, havană, a plănui, a surprinde, impar, a reflecta.

XI. Daţi antonimele următoarelor cuvinte:

a îngreuna, captiv, nevăzut, a se ridica, dizgraţie, ospitalier, plângăreţ, a trăda.

XII. Cum se numesc locuitorii din:

Milano, Râmnicu–Vâlcea, Mangalia, Papua, Afganistan, Râmnicu–Sărat, Algeria, Sudan.

XIII. Indicaţi câte un sinonim din limbajul standard pentru următoarele elemente de argou:

a face şmen, a şparli, a da ţeapă, a lua pe cineva la caterincă, pârnaie, şpagă, caraliu, bididiu, manglitor, a da cuiva buzunar la burtă.

XIV. Construiţi:

– concesivă introdusă prin *că*,
– complement circumstanţial de loc în dativ fără prepoziţie;
– nume predicativ, verb al diateza pasivă, mod infinitiv perfect;
– subordonată condiţională juxtapusă cu regenta;
– două subordonate diferite dependente de acelaşi element regent;
– element predicativ suplimentar, substantiv în acuzativ;
–complement indirect, pronume demonstrativ în dativ, fără prepoziţie, cu regent interjecţional.

XV. Ortografiaţi neologismele scrise mai jos cum se pronunţă:

tetatet, tuist, tim, snecbar, şoubiznis, pleiboi, peiger, ciuinggam, gentlmen, hamburgăr.

TESTUL 18

I. Analizaţi din punct de vedere al sintaxei frazei enunţul următor:

„Dacă e să vorbim şi să arătăm lucrul cum este, vine că noi am fost purtaţi pe drumuri, iar sămânţa a rămas bun pierdut, afară de cazul când ne–am încumeta să dăm statul în judecată, ceea ce nu s–a văzut şi nu se ştie în părţile noastre; statu–i stat şi n–ai ce–i face."

II. Din textul de mai sus, analizaţi morfo–sintactic următoarele cuvinte: *am fost purtaţi pe drumuri, afară de cazul, ceea ce, în părţile noastre, face.*

III. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

Dacă n–a venit înseamnă că n–a fost anunţat.
Mă interesează să rămână cum am stabilit.
Dacă a ajuns unde a ajuns e că n–a fost cine să–l îndrume.
Mă priveşte când şi dacă voi veni.
Nefiind vremea cum ar fi trebuit să fie, plecarea s–a amânat.
Că vine sau nu vine e hotărârea lui.
Cu ce ai tu, cu ce cere el veţi strânge cât să nu muriţi de foame.
Impresionabil cum era, a fost vizibil surprins de ceea ce s–a întâmplat.
Dacă n–ai spus, acum degeaba protestezi.
Nu m–ar mira să fie nevoie să depunem şi noi mărturie.

IV. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.„Înaintea–i şi–**napoia–i** întunerec se arată".
2.Nu contează părerea **lui despre sine**.
3.Nu–**ţi** cunoşti lungul nasului.
4.Soluţia pare **a fi convenit** de minune celor prezenţi.
5.**Unde** dai şi unde crapă!
6.**Nefiind** perfect **sănătos**, a acceptat, totuşi, să joace.
7.Rămâne **de stabilit** ziua plecării.
8.Asta trebuia **spus înainte de a fi venit** ei.
9.O veni, **n–o veni**, asta rămâne de văzut.
10.**În ciuda a ceea ce** s–a întâmplat, ea tot îl iubeşte.
11.Habar n–am **despre ce** s–a vorbit.
12.**Cui** n–are, i se va da!
13.A rămas surprins **de a fi fost convocat** la lotul naţional.
14.**Surprinsă,** Maria a negat vehement acuzaţiile.

V. Despărţiţi în silabe cuvintele de mai jos:

postraumatic, năimit, decatlonist, bancrută, întruni, abscisă, abstract, antonim, maistru, inefabil.

VI. Marcaţi accentul următoarelor cuvinte:

agora, mobil, acvilă, caracter, firav, email, ferigă, infanterie, matrice.

VII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi–le pe cele corecte:

– un verb la supin poate îndeplini funcţiile sintactice de: subiect – atribut verbal – complement de agent – complement circumstanţial de mod – complement circumstanţial de scop – complement circumstanţial de cauză,
– subordonata cauzală poate fi introdusă prin: *ca să, pentru că, de, dacă, să.*
– subiectul exprimat prin substantiv poate fi la cazurile: N – G – D – Ac. – V
– gerunziul poate îndeplini următoarele funcţii sintactice: nume predicativ, complement indirect, predicat, complement circumstanţial sociativ, complement circumstanţial condiţional.
– pronumele reflexiv formă accentuată apare la cazurile: N – G – D – Ac. – V
– pronumele personal poate apărea în : dativul etic – dativul locativ – dativul adnominal, dativul posesiv.
– pot deveni adjective pronominale următoarele pronume: *nimeni, nici unul, cineva, lui, sine, acesta.*
– se pot combina cu forme pronominale neaccentuate în dativ prepoziţiile: *contrar – înaintea – graţie – potrivit – în faţa – deasupra – conform.*

VIII. Daţi antonime pentru cuvintele de mai jos:

endogen, benefic, sintetic, particular, concret, diluat, revers, dinamic, teluric, eufonie, prematur, plictisitor.

IX. Alcătuiți enunțuri cu paronimele:
fiabil / friabil
deferent / diferend
impasibil / imposibil
a profera / a prefera
fascicul / fasciculă
X. Explicați mecanismul prin care s-au format cuvintele:
reîmpădurire, împământenit, înfățișare, nefiresc, reînființare.
XI. Cum e corect:
adaus / adaos; impegat / impiegat; agreare / agreere; elocvență / elocință; lefi / lefuri; container / conteiner; gâlcevi / gâlcevuri; japanolog / japonolog; aeroliți / aerolite; conclusiv / concluziv; virusuri / viruși; a extorca / a estorca.
XII. Explicați de ce sunt pleonastice exprimările:
harta mapamondului, dună de nisip, a ateriza pe pământ, întrecerile turneului de tenis, escaladare în trepte.
XIII. Dați câte un sinonim neologic pentru cuvintele:

însemnătate	*desăvârșit*	*decăzut*
a tăgădui	*încâlcit*	*hrăpăreț*
pătimaș	*groaznic*	*reînviere*
obraznic	*searbăd*	*reciproc.*

XIV. Scrieți numele corespunzătoare unui locuitor din:
Monaco, Țara Galilor, Peru, Madagascar, Noua Zeelandă, Paris, Londra, Madrid, Mongolia.
XV. Ortografiți substantivele neologice scrise aici așa cum se pronunță:
niuiorchez, hepiend, hobi, dizeuză, menigiment, ofsaid, cnocaut, marcheting, randevu, autsaider, café frapé, imbrolio, cviprocvo, dizain.

TESTUL 19

I. Se dă textul:
*„Butoianu se gândi îndelung că, dacă, deși **nu fusese invitat** oficial, se ducea la întâlnirea de la club, ar fi însemnat **probabil** pentru unii că vrea să-i sfideze dar, dacă nu se ducea, **ar fi însemnat** sigur pentru toți că îi era **frică** de reacția **lor**, încât, cum această **a doua** variantă îi păru în cele din urmă **cea mai dezavantajoasă**, se decise **să fie prezent**, ba chiar să participe la dezbateri.“*
1) Să se analizeze cuvintele subliniate.
2) Extrageți locuțiunile din text.
3) Explicați mecanismele de formare a trei derivate din text.
4) Găsiți serii sinonimice pentru trei cuvinte din text. (minim trei sinonime).
II. Identificați subordonatele din enunțurile:
Se făcea că ne plimbam printr-o pădure deasă, unde începuse să bată un vânt puternic.
Fără îndoială că te-au învățat acasă să fii respectuos cu oamenii în etate.
Nervos și nerăbdător cum era, a stricat totul prin ceea ce a făcut.
Nefiind înțeles cum trebuia, a fost nevoie să facă precizări suplimentare.
Mi-ajunge să te știu că ești sănătos, ca să pot dormi liniștit.
Trecându-mi prin cap că s-ar putea să-l găsesc, m-am hotărât să-l caut.
Fericită că nu mai e necesar să învețe atât, și-a permis să plece câteva zile la mare.
N-avea rost să-l așteptăm, din cele spuse reieșind clar că nu se va mai întoarce.
A plecat numai cu ceea ce avea pe el, asta însemnând că urmează să se întoarcă.
Să nu te văd că îl primești, că mă supăr de nu mai vreau să aud de tine.
De bună seamă că ți s-a urcat la cap, dacă te crezi de neînvins.
Habar n-ai ce mult i-a displăcut că nu i-a fost trimis ceea ce avea dreptul să primească.

III. Construiți:
– o subordonată de relație cu regent adjectival;
– subiect – numeral colectiv;
– complement circumstanțial de mod – substantiv cu prepoziție;
– complement circumstanțial de cauză – locuțiune adverbială;
– pronume personal, pers. I, formă neaccentuată, fără funcție sintactică;
– pronume reflexiv în dativ, formă accentuată, complement indirect;
– complement indirect – adjectiv;
– complement circumstanțial consecutiv – verb la supin;
– complement circumstanțial condițional – verb la diateza pasivă;
IV. Analizați morfo–sintactic cuvintele subliniate:
1.**Acum câțiva ani** i s–a întâmplat ceva **de necrezut**.
2.Mai mulți cercetători, **membri** ai societății „Columna", au descoperit vestigii importante.
3.**Nefiind pus la punct**, și–a permis **câteva** obrăznicii neașteptate.
4.Habar n–are în **ce fel de** încurcături s–a băgat.
5.Nu știu **din ce** s–a iscat scandalul.
6.**Din punctul meu de vedere** poți sta **cât** vrei.
7.Te înțelegi bine **cu ai lui**?
8.Era o vreme rea, **în ciuda căreia ne**–am hotărât să plecăm.
9.Numai **în preajma ta** m–aș simți bine.
10.Afară se auzea **târâind** greierul.
V. Ortografiați cuvintele scrise mai jos așa cum se pronunță:
com si com sa, marihuana, piticato, forfe, minion, uestern, trilăr, pazl, niuton, dilăr, golchipăr, gez.
VI. Găsiți cel puțin șase sensuri ale verbului a bate, alcătuiți enunțuri cu fiecare și indicați în paranteză sinonimul contextual.
VII. Cum e corect:
dicție / dicțiune; rugbi / rugby; pahiderm / pachiderm; bioloagă / biologă; bluff / bluf; anghină / anghină; relaș / relache; frecționa / fricționa; codice / codex; strasuri / ștrasuri; premiză / premisă; erbar / ierbar; bransardă / brasardă; boscheți / boschete; pârâuri / păraie.
VIII. Găsiți sinonime neologice pentru:
imbold, a dezamăgi, lespede, limbut, bănesc, burtă, peruzea, stingător, flacără, potrivire, neprevăzut.
IX. Folosiți în enunțuri paronimele:
atlas – atlaz; bibliofil – bibliograf; gera – gira; geantă – jantă; obloji – oploși.
X. Găsiți sinonimele frazeologice care corespund cuvintelor:
capabil; limpede; creștet; revoltător; simplu; iluzii; a se petrece; a deraia; a se repezi; enorm.
XI. Subliniați varianta accentuată corectă:
tăcți – tăceți; anafóră – anáforă; vultúr – vúltur; arșiță – árșiță; acátist – acatíst; ferígă – férigă; motrice – mótrice; mízer – mizér; áisberg – aisbérg; búget – bugét.
XII. Demonstrați polisemia verbului a duce, construind cel puțin șase enunțuri în care acesta să aibă sensuri diferite.
XIII. Dați câte patru exemple de cuvinte derivate cu prefixele:
des–, stră–, hipo–, între–, răs(z)–.
XIV. Ilustrați următoarele situații de conversiune:
– pronume relativ în substantiv,
– verb în substantiv,
– adverb în adjectiv,
– interjecție în substantiv.
XV. Explicați de ce sunt pleonastice exprimările:
exterminare în masă, valoare echivalentă, contrabandă ilegală, a dăinui permanent.

TESTUL 20

I. Se dă textul:

„Şi cum stam eu şi mă chiteam în capul meu că şerpe cu pene nu poate să fie, după cum auzisem din oameni că se află prin scorburi câteodată şi şerpi, – unde nu mă îmbărbătez în sine-mi şi iar bag mâna să scot pupăza...pe ce-a fi...dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva, căci n-am mai dat de dânsa nicăieri, parcă intrase în pământ." *(Ion Creangă)*

1) Analizaţi textul din punctul de vedere al sintaxei frazei.

2) Analizaţi morfo-sintactic elementele de relaţie subordonatoare la nivel frastic.

3) Extrageţi din text verbele nepredicative.

4) Precizaţi ce funcţii sintactice au cuvintele subliniate.

II. Identificaţi felul subordonatelor din enunţurile de mai jos:

Dacă ieri şi-a recunoscut vina, în schimb astăzi a avut curajul s-o nege.
Că nu vei fi în stare să soseşti la timp, de asta mă şi temeam.
Era nevoie să muncească din greu, altminteri n-avea ce pune pe masă.
E aşa de obraznic, ce nu s-a mai pomenit!
Cea mai mare satisfacţie a lui a fost că te-a făcut să te înfurii.
Grav e că nu ţi s-a cerut altceva decât să spui adevărul, iar tu ai binevoit să minţi.
Nefiind petrecerea cum ne-am aşteptat să fie, am plecat.
Din ce s-a afirmat de către cine a fost prezent reiese clar că eşti vinovat.
Cum nu avea posibilităţi materiale deosebite, el n-a putut ajunge ceea ce şi-a dorit.
E destulă vreme să îndreptţi ceea ce ai stricat.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.L-am doborât **dintr-o lovitură.**
2.A abordat partida fără prea **multă tragere de inimă.**
3.Mi-a rămas **vie în amintire** privirea ta **de atunci**.
4.**Oricât** de mult te vei strădui, n-ai s-o poţi **ajunge.**
5.Soarele strălucea, **luminând** poteca.
6.Ne-aţi adus şi nouă **câte ceva**?
7.Nimeni **dintre ai lui** nu i-a luat apărarea.
8.S-a retras devreme, **părând foarte afectat** de întâmplare.
9.**De fost**, am fost **de două ori** la el.
10.Nu poţi trăi toată viaţa **din pomana altora**.
11.Chiar nu s-a putut găsi **o soluţie** favorabilă **vouă?**
12.Bănuit **a fi fost contactat** de Mafie, a fost arestat.
13.Nu putem şti **ce-i** e scris să ajungă.

IV. Construiţi:

– subiect, pronume relativ simplu, caz genitiv;
– pronume personal – complement direct care să reia o subordonată;
– complement circumstanţial opoziţional care să aibă ca regent o interjecţie;
– complement de agent cu trăsătura [– animat];
– complement indirect în dativ – să determine un adverb;
– complement circumstanţial consecutiv – verb la diateza pasivă;
– complement circumstanţial concesiv – verb la infinitiv perfect, diateza activă;
– complement circumstanţial de mod – verb la gerunziu;
– subiectivă cu regent verb la infinitiv;
– complement circumstanţial cumulativ – pronume în Ac;
– complement circumstanţial sociativ în Ac. cu prepoziţia *fără*.

V. Tăiaţi cu o linie soluţiile eronate şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
– interjecţia poate admite determinanţi în: N – G – D – Ac. – V
– pot avea regim prepoziţional adverbele: de loc – de mod – de timp –de modalizare – predicative.
– locuţiunea conjuncţională *fără să* poate introduce: SB, CI, CM, C.INS., CDŢ., CV, CNS.
– adverbele cu prepoziţie pot îndeplini funcţiile sintactice de: complement circumstanţial de mod – complement circumstanţial de loc – nume predicativ – atribut adverbial – complement circumstanţial de relaţie – complement circumstanţial concesiv – complement indirect.
– au forme pentru persoana I: verbele unipersonale – verbele impersonale – verbele nepredicative – verbele la moduri nepersonale.
– acceptă complement direct: verbele impersonale – verbele copulative – adverbele predicative – interjecţiile – verbele reflexive cu morfem în Ac. – verbele reflexive cu morfem în D.
– locuţiunea prepoziţională *din pricina* se poate combina cu: pronume personal în G – pronume posesiv în Ac. – adjectiv posesiv în Ac. – pronume relativ genitival – pronume personal în dativ.
– prepoziţia *înaintea* poate însoţi un: complement circumstanţial de loc – complement circumstanţial de timp – complement indirect – atribut verbal – atribut substantival.
– prezumtivul prezent se poate construi cu auxiliarele: *a fi – a voi – avea.*

VI. Daţi câte un sinonim pentru cuvintele:
lucrativ, batic, amâna, a se abate, a depăşi, beţie, a se clătina, degusta, caznă, călărie, ciocnire, feciorelnic, greutate, gospodărie, aşezare.

VII. Cum e corect:
boutique / butic; cuadratură / ovadratură; ultragiu / ultraj; flanelă / flanea; damnaţie / damnaţiune; bareme / baremuri; pelegrin / peregrin; jugăr / iugăr; briciuri / brice; mucigai / mucegai; ozene /ozeneu; cnezi / cneji; linoleu / linoleu; muşuroi / muşunoi; lăcaş / locaş; presbiteră / prezbiteră; frimitură / firimitură.

VIII. Despărţiţi în silabe:
inabordabil, abscons, vitraliu, vacuum, şifonier, afectuos, promptitudine, abscisă, fumoar, fixitate, talion, pauperizare, onctuos, substrat, noaten.

IX. Subliniaţi varianta accentuată corect:
fenomén – fenómen; rétor – retór; călugăriţă – călúgăriţă; púber – pubér; coréctor – corectór; núbil – nubíl; neón – néon; bléstem – blestém

X. De ce sunt pleonastice exprimările:
panaceu universal, caligrafie frumoasă, diurnă pe zi, florilegiu antologic, protagonist principal.

XI. Găsiţi antonimele cuvintelor:
bleg, a disputa, definitiv, marcant, colectiv, novator, sancţiune, evident, peren, simultan, subiectiv, ezitant.

XII. Alegeţi termenul corect:
Greşeala a fost inveterată / învederată.
S–au încasat dividente / dividende.
Cartierul acesta e rău fanat / famat.
Un prieten de–al nostru / de–ai noştri a plecat.
E nevoie de câţi / cât mai mulţi voluntari.
Admirau de pe mal frumuseţea lacunei / lagunei.
Este un individ detracat / detractat, dezechilibrat.
Medicul a ascultat / a auscultat cu atenţie fiecare pacient.
Bicicletele au rămas pe geantă / jantă.
Aerul era flagrant / fragrant şi călduţ.
Comisia arbitrară / arbitrală a luat o decizie eronată.

TESTUL 21

I. Se dă textul:

„Avea dreptate Goethe când susţinea că cine pretinde a nu fi învăţat nimic de la înaintaşi e un nebun pe propria-i socoteală. Dacă nu foloseşti ceea ce au creat veacurile înaintea ta, eşti un incult şi un barbar iar dacă vorbeşti altfel de cum se vorbeşte, ameţeşti lumea ca un canar care fluieră în colivia lui şi sporovăiala ta e ridicolă. Dar dacă puterea tradiţiei este şi se cuvine să fie atât de mare înseamnă că nu mai avem nimic de făcut şi că P.B. gândea bine când pretindea că, deoarece anticii au creat modelele, nouă nu ne rămâne decât să le copiem? Dacă au fost vremuri care au cugetat astfel, lucrul se explică prin faptul că au existat totdeauna oameni azvârliţi în panică de schimbarea lucrurilor şi de noutate."

(Tudor Vianu)

a) Analizaţi sintactic textul.

b) Extrageţi şi analizaţi construcţiile în care intră verbul a fi.

c) Analizaţi toate cuvintele în genitiv şi dativ.

II. Cum e corect?

aconto / acont; heleşteu / eleşteu; talaş / talaj; cangrenă / gangrenă; alviţă / halviţă; a încrusta / a incrusta; disident / dizident; a dogorî / a dogori; espropria / expropria; coroziune / corosiune; sanda / sandală; mărfar / marfar; helicopter / elicopter; parodontoză / paradontoză; erbicid / ierbicid.

III. Demonstraţi polisemia cuvintelor mână şi picior.

IV. Formaţi expresii şi locuţiuni care să conţină, pe rând, cuvintele: *apă, aer, foc, pământ.*

V. Daţi câte un sinonim neologic pentru cuvintele:

lexicon, stih, hrănitor, dăunător, atotştiutor, lugubru, a se învechi, neobişnuit, supus, înţelegere, mijlocire, înflăcărare, a-şi închipui, a netezi, a cleveti.

VI. Daţi câte un antonim pentru cuvintele:

duhoare, recunoscător, răzbunător, obligatoriu, respingător, prohibit, fluctuant, fortuit, fastidios, victorie, figurat, pagubă, revolut, succesor, inclusiv.

VII. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:

Trebuie înţeles că, şi dacă ai dreptate, n-o poţi câştiga singur.
Mi-a trimis o carte laolaltă cu ceea ce mi-a promis.
M-aş fi bucurat să-ţi fi venit ideea să-mi scrii.
Dacă n-ai spus când urmează să pleci, atunci de ce te superi?
Iată că nu ţi-a păsat deloc de ceea ce s-a întâmplat.
De un singur lucru se temea: să nu afle părinţii.
Nu m-a interesat cum ai procedat, ci de ce.
Aproape că nu-mi vine să cred că i-a dat în gând să facă asta.
Oriunde te duci e cazul să arăţi că te-ai maturizat.
Mi s-a urât să tot aştept scrisorile tale.
Ne-a surprins că a reacţionat aşa, totul părând, până atunci, să se fi desfăşurat normal.
Ce s-a întâmplat de n-ai mai ajuns unde trebuia?

VIII. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.**Şi**-au amintit de prima lor întâlnire.
2.Du-**te** de-**ţi** ia salariul!
3.Când am ajuns acasă, era **un talmeş-balmeş** de nedescris.
4.**Orice** om **cu dare de mână** poate fi **convins** de bunele **noastre** intenţii.
5.Copiii Mariei veniseră **toţi**.
6.Nu s-a aflat **nimic** despre avionul prăbuşit.
7.**În faţa cărui coleg** ai stat la spectacol?
8.**Fiind solicitat**, a refuzat să răspundă.
9.**Devenind medic**, s-a bucurat enorm.

10.Părerea **alor tăi** despre tine nu e grozavă.
11.**Ne**–ar fi convenit mai mult o altă **propunere**.
12.Trebuia să ne informezi **din capul locului**.
13.**Faţă de tine** am mai multe atuuri.
14.Pe **ce** oameni contezi?

IX. Alcătuiţi familia cuvintelor: *pământ, piatră şi a fi,* ***explicând şi mecanismele de formare.***

X. Despărţiţi în silabe:
inabordabil, dezinvóltură, binoclu, paronimic, decar, sublimare, anapest, analgezic, amnezic, dezafectat, transoceanic, transcris, abreviere, caleidoscop.

XI. Subliniaţi varianta accentuală corectă:
antráx / ántrax; cólaps / coláps; léşin / leşín; butélie / butelíe; antíc /ántic; baritón / bariton; féudă / feúdă; vátman / vatmán; ciúbar / ciubár; intím / íntim; picnic / picníc; áripă / aripă

XII. Daţi cel puţin şase valori morfologice diferite ale cuvântului a.

XIII. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi–le pe cele corecte:
1) Pot avea dublu complement direct verbele: *a sfătui – a alunga – a ruga – a învăţa – a observa – a vedea.*
2) Pot avea complement direct şi complement indirect neprepoziţional verbele: *a răspunde – a păsa – a arăta – a promite – a consta – a se hotărî.*
3) Sunt adverbe corelative: *totuşi – şi – de asemenea – mai şi – numai – aşa – de altfel – altfel.*
4) Poate avea regent exprimat prin adjectiv propriu–zis: predicativa – atributiva – completiva directă – completiva indirectă – completiva de agent – modala.
5) Pot fi reluate prin forme pronominale: subiectiva – predicativa – completiva directă – completiva indirectă – completiva de agent – consecutiva.

XIV. Demonstraţi prin expresii şi locuţiuni polisemia cuvântului *cale.*

XV. Demonstraţi caracterul pleonastic al exprimărilor:
scurtă alocuţiune, mare afluenţă de oameni, aversă de ploaie, concluzie finală, gamă variată.

TESTUL 22

I. Se dă textul:
„Dacă este adevărat că ideea cea nouă întrece prin chiar aceasta capacităţile mediocrităţilor contemporane, este tot aşa de adevărat că ea trebuie să se afle în relaţii de înrudire cu minoritatea mai inteligentă a timpului ei. Punctul cel greu de trecut este numai că oamenii inteligenţi sunt de regulă ocupaţi cu un obiect propriu al gândirii lor şi sunt, prin urmare, mai retraşi din agitarea zilnicelor întâmplări. Însă tocmai aici rezistenţa mediocrităţilor îndeplineşte, fără voie şi fără ştire, o funcţiune folositoare în viaţa publică. Strigătul lor de alarmă, repercutat în marea mulţime a celor ce le seamănă, dă mişcării intelectuale proporţiuni ce fără de aceasta nu le–ar fi avut şi o face să pătrundă cu necesitate în sfera de atenţiune a minorităţii inteligente, oricât de retrasă ar fi şi oricât de absorbită prin propriile gândiri." *(Titu Maiorescu)*

1) Există în text subordonate subiective, predicative şi concesive? Dacă există, identificaţi–le şi precizaţi relaţiile sintactice pe care le stabilesc.
2) Analizaţi sintactic şi morfologic toate construcţiile în care intră verbul a fi.
3) Identificaţi prin rescriere zece neologisme din text.
4) Descoperiţi în text, cinci cuvinte derivate cu sufixe diferite; alcătuiţi cu fiecare dintre aceste sufixe, alte serii de câte cinci cuvinte.
5) Găsiţi în text două derivate parasintetice; daţi exemple de alte cinci derivate parasintetice fără a repeta afixele fiecăruia dintre cuvintele descoperite.

II. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:
De ce, dacă susţii că-ţi era indiferent ce hotărâre se lua, ai ţinut să rămâi?
Cum se face că nu a putut fi convins altfel decât dacă a văzut scrisoarea?
Dacă au adoptat un ton vehement, cauza a fost ceea ce s-a întâmplat la întâlnirea precedentă.
Nu mă interesează dacă a procedat altfel decât cum trebuia, dacă rezultatele au fost bune.
Prin ce mijloace o fi ajuns să conducă această instituţie, de asta nu-mi pasă, numai s-o conducă bine.
Unde m-ai văzut că mi-a venit ideea să plec, de aceea te-ai îmbunat.
Cine ştie ce o fi aflat de a venit aşa de supărat că nu voia nici să ne vadă!
Nu s-a arătat supărat de ceea ce-i pregătiseră, aşa că a reacţionat natural.
Noroc că nu era prea târziu, altfel nu se ştie dacă ar mai fi nimerit drumul de întoarcere.
Aproape că te şi iertasem, pe lângă că ne hotărâsem să suportăm cu toţii consecinţele gestului tău.
III. Analizaţi cuvintele subliniate:
1.A uitat **de la mână până la gură.**
2.N-a vrut **cu nici un preţ** să ne asculte.
3.El părea **a fi mai puţin afectat de cele întâmplate.**
4.N-a ştiut cum ar trebui să fie lucrarea **pentru a fi admisă.**
5.Soluţia era **la mintea cocoşului.**
6.Ei spun că **s-ar fi dus în josul râului.**
7.**De câţi** ani e nevoie **pentru terminarea** proiectului?
8.Eşti nepot **babii** de unchiaş?
9.**Înainte de a fi venit,** ar fi trebuit **să** ne **dai de ştire.**
IV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:
timpuriu, negustoresc, ramolit, salvator, surplus, izbitor, tălmaci, fugar, cam, condei.
V. Cum e corect:
islaz – izlaz; lavabo – lavabou; kivi – kiwi; lubrefiant – lubrifiant; omnişcient – omniscient; a pelegrina – a peregrina; ad litteram – ad litteram;tocsine – toxine; cocktail – cocteil; seqoia – sequoia.
VI. Folosiţi în enunţuri paronimele:
tabel – tabelă, prelat – prelată, servant – servantă, licenţiat – licenţios, derivaţii – derivate.
VII. Alcătuiţi enunţuri cu omonimele: *vară, presă, care, ura, mandarin.*
VIII. Indicaţi femininul cuvintelor:
patriot; snob; policrom; cuvios; analog; dezertor; emerit; pisălog; geolog; galantom; petrecăreţ; postelnic; vornic; medic; doctor; mjner; inginer-şef; hughenot; poet; tigru.
IX. Construiţi:
– o concesivă cu regent adjectival,
– o atributivă introdusă prin *de*,
– o locuţiune adverbială care să fie atribut şi să aibă regent un pronume semiindependent,
– o completivă directă introdusă prin relativul *cine* cu funcţia de nume predicativ.
X. Găsiţi câte un sinonim frazeologic pentru:
a respira; a se răsti; a reproduce; tensionat; a se sinucide; nepotrivit; a semăna; nesimţit; a-şi reveni; a se linişti
XI. Corectaţi greşelile de orice natură din textele de mai jos:
A) Examenul de corijenţă îi da peste cap planurile de vacanţă; unii membrii de-ai conducerii şcoli îl ameninţase chiar cu exmatricularea, părându-lise inaceptabil ca el să aibe atâtea absenţe: dealtfel între sindromurile ce bântuiau şcoala, acel al absenţelor cunoştea o evoluţie ascendentă iar interesul şcolii era ca câţi mai mulţi elevi să frecventeze în mod regulat.
B) Duceteai de unde ai venit, că după ce că nu ţi-ai adus nici un aport la rezultatele clasei ai şi fost copărtaş cu ceilalţi doi la altercaţiile verbale şi la conflictul ce sa iscat! În loc discuţiile să se axeze în jurul măsurilor de înbunătăţire a activităţii am trebuit să discutăm despre cea ce sa petrecut rău în mijlocul acestui colectiv.

C) Uneltând pe ascuns şi dându–se la atacuri agresive asupra unora din membri cei mai de vază ai partidului, a avut decât de pierdut din punct de vedere al prestigiului, preferând mai bine să facă valuri decât să şi aştepte rândul; totuşi, chipul său ingenu nu ne–ar fi lăsat să deducem asemenea frustrări şi nici să putem prevede o asemenea greşală.

XII. Demonstraţi că în enunţul**: Nu le–a mai scris bunilor lui prieteni, **lui nu este adjectiv posesiv.

TESTUL 23

I. Se dă textul:

„Fără să ajung să semăn cu Acojocăriţei, trebuia să învăţ să duc un trai dur cu Matilda... La urma urmei, gândeam, această labilitate a stărilor sufleteşti ale Matildei semăna cu natura şi avea forţa ei: dacă era nor, asta însemna nor, era zadarnic să mai cauţi în astfel de zile soarele. Dacă îmi spărsese biroul cu violenţă, asta însemna furtună în inima ei, gelozie furioasă, nu trebuia s–o lovesc (nenorocire, tocmai în ziua când voise să–mi spună că e însărcinată!) şi dacă apărusé in sufletul ei ura, ei bine, ce putea să însemne?"

(Marin Preda)

1) Analiza sintactică a frazelor.
2) Analiza morfo–sintactică a cuvintelor subliniate.
3) Rescrieţi locuţiunile din text.
4) Identificaţi trei derivate şi explicaţi mecanismele de formare.
5) Identificaţi în text 5 neologisme.

II. Să se facă analiza relatorilor din enunţurile de mai jos:

Nu ştiu cui să dau cartea.
A plecat în ciuda a ceea ce i s–a spus.
Nu s–a mai prezentat din pricina a ceea ce a aflat.
Nici nu ştiu ce carte să–ţi recomand.
N–am putut afla ai cui copii sunt aceştia.
S–a pregătit conştiincios în vederea a ceea ce urma să i se întâmple.
Dau numărul meu de telefon oricui îl solicită.
Se sperie de orice zgomot aude.
Nici nu ştiu cum este noul nostru profesor.
Poţi merge încotro vezi cu ochii.
Habar n–are în ce încurcătură a intrat.
Nici nu bănuiam spre ce ţinut ne îndreptam.
Nu e recunoscător pentru câte i se oferă.
Câte mere ar mânca, tot mai doreşte.
Nu–i e frică pe stradă, cât ar fi de târziu.

III. Alcătuiţi familiile lexicale ale cuvintelor: verde, alb, roşu, negru (minim 6 elemente) şi explicaţi mecanismele de formare.

IV. Grupaţi câte unul din elementele coloanei A cu câte unul din elementele coloanei B.

A	B
1) alibi	*a) pe jos*
2) magna cum laude	*b) trăieşte–ţi clipa*
3) per pedes	*c) să fie lumină*
4) post–scriptum	*d) aminteşte–ţi că vei muri*
5) fiat lux	*e) a greşi e omeneşte*
6) errare humanum est	*f) pe larg*
7) post festum	*g) cu cele mai mari elogii*
8) in extenso	*h) după sărbătoare*
9) memento mori	*i) în altă parte*
10) carpe diem	*j) după ce a fost scrisă*

V. Demonstrați caracterul pleonastic al exprimărilor: *perspectivă viitoare, prima prioritate, a simula voit, a unelti pe ascuns, notorietate publică.*

VI. Identificați subordonatele din enunțurile:

S–a întors de și–a luat scrisorile.

Chiar ți s–a părut greu să te duci să–l vezi?

Cum s–a apropiat, a și văzut oile care alergau înspăimântate.

Dacă e să vorbim pe șleau înseamnă că și tu ai greșit, dacă nu te–ai putut abține să–l jignești.

Mi–ar face multă plăcere dacă, în loc să te văd cum vegetezi, te–aș vedea interesat să te perfecționezi.

Că ai greșit e dureros, nu însă de mirare, dar să susții contrariul înseamnă să fii orb.

Începând să plouă, ne–am adăpostit în locul unde ni se părea că vom fi în siguranță.

Interesul e mai degrabă să pleci decât să rămâi să ne faci greutăți.

Trebuie explicat de cine a fost prezent în momentul când s–a întâmplat acest lucru.

N–a mai dat nici un semn de viață, convenindu–i să credem că a dispărut decât că îi vine greu să ne dea explicații.

Nefiind prea convins că ai dreptate, a preferat să se intereseze singur dacă ceea ce ai spus e real.

Ajungându–se la ceea ce era de presupus că se va ajunge, a fost nevoie să fie aduse dovezi suplimentare.

VII. Construiți:

– atribut pronominal, pronume nehotărât în dativ, fără prepoziție;
– complement indirect, substantiv în genitiv, să aibă ca regent un adjectiv;
– atribut adjectival, adjectiv relativ în dativ;
– complement circumstanțial concesiv, verb la diateza pasivă, mod infinitiv perfect;
– complement de agent, pronume relativ compus;
– complement circumstanțial opozițional, adjectiv pronominal posesiv;
– complement de agent care să aibă regent un verb reflexiv;
– nume predicativ, verb la infinitiv perfect, diateza pasivă,

VIII. Cum e corect:

bifteck / biftec; basilică / bazilică; desanct / desant; aptibild / abțibild; serviciu / servici; smotoci / zmotoci; beznă / besnă; viching / viking; besmetic / bezmetic; bleo / bleu.

IX. Găsiți antonime pentru cuvintele:

vasal, a ușura, mutual, definitiv, iluzie, conciliant, absolvi, inopinat.

X. Găsiți sinonime neologice pentru:

a zămisli, a zeflemisi, vast, vrăji, vrăjitor, sutime, strigoi, râie, a răni, preoțime.

XI. Despărțiți în silabe:

corecțional, folclor, idiom, hieroglifă, sancțiune, somnambul, transportator, augmentativ, versatil.

XII. Folosiți în enunțuri omografele:

candidă, castele, cântă, captivă, muncii.

XIII. Găsiți seriile sinonimice (minim trei sinonime) ale cuvintelor:

străvechi, cinstit, obișnuit, ceresc, nepăsător, culme, aspru, slăvi.

XIV. Alcătuiți enunțuri în care cuvântul rău să aibă, pe rând, sensurile: *dezagreabil, grav, greșit, insuficient, incorect, brutal, calomnios, nepotrivit.*

TESTUL 24

I. Se dă textul:

„Că la origine am fi barbari, cum s–a străduit să mă convingă, când i–am fost oaspete în castelul său din Catania, capul ramurii siciliene, zisă ***cu pardosul****, fiindcă la vechea noastră stemă: – pe scurt sprijinit* ***de monoceri*** *înlănțuiți, în câmp albastru,* ***lebăda*** *de*

argint, luându-şi zborul cu gâtul străpuns de o săgeată purpurie – a adăugat, în cinstea unei înrudiri ilustre, în câmp de aur cu chenar de sângeap un pardos negru; că am fi fost normanzi, se prea poate, de vreme ce toţi... am păstrat ca însemne tainice de stirpe, părul roşcat şi ochii albaştri, dar netăgăduit rămâne numai că mă trag din corăbieri şi e singura mea deşertăciune, căci, dacă strămoşii ar fi pe alese, cum se cam obişnuieşte pe la casele mari, pe cel dintâi l-aş voi tot corăbier."

(Mateiu Caragiale)

I) Există în text sublective, predicative şi completive indirecte? Dacă da, extrageţi-le şi puneţi în evidenţă relaţiile sintactice în care intră.
2) Analizaţi sintactic şi morfologic toate construcţiile în care intră verbe copulative.
3) Extrageţi din text locuţiunile de orice fel.
4) Analizaţi morfo-sintactic toate cuvintele subliniate.
5) Extrageţi 5 derivate cu sufixe şi două derivate parasintetice. Explicaţi modul cum s-au format.
6) Găsiţi neologisme pentru cinci cuvinte din text.

II. Construiţi:
– adjectiv posesiv – complement circumstanţial de loc;
– pronume personal în dativ etic;
– trei propoziţii în care să exemplificaţi trei situaţii în care un adjectiv posesiv primeşte articol posesiv;
– complement indirect în genitiv cu prepoziţie;
– subiect – verb le gerunziu;
– condiţională introdusă prin *când*;
– nume predicativ – adverb la compărativ de superioritate;
– complement circumstanţial sociativ care să determine o interjecţie;
– complement indirect – verb la infinitiv perfect diateza pasivă;
– complement direct – substantiv în genitiv.

III. Identificaţi subordonatele din enunţurile de mai jos:
Cu cine te-ai dus o să te şi întorci.
S-a impus prin ceea ce a realizat.
În afară că zice că e deştept, altceva nu mai face.
Dacă interpretezi lucrurile aşa e vina ta că le-ai luat cum nu sunt.
Nu e nevoie să ştii de ce, dar ceea ce trebuie să ştii e că nu te priveşte ce fac eu.
Întâmplându-i-se să treacă pe acolo, a ţinut să ne viziteze.
Era să mă lovesc întrucât nu mi-a trecut prin cap să aprind lumina.
Bine că-ţi dă mâna să vorbeşti, după ce că ai ajuns de fuge lumea de tine.
Îţi arde să glumeşti când mă vezi câtă treabă am?
Dacă ţi-ar păsa că nu avem unde dormi ar fi mai bine.

IV. Identificaţi structura morfematică a cuvintelor:
înfăţişând, prelucraseră, stelutelor, îmbătrâneau, reanalizate.

V. Exemplificaţi trei valori morfologice diferite ale verbelor:
a se face, a rămâne, a părea, a ajunge

VI. Cum e corect:
foarfecă / foarfece; prerie / preerie; percept / precept; hilaritate / ilaritate; proroc / prooroc; ferăstrău / fierăstrău; ticsit / tixit; aeropag / areopag; genuflexiune / genoflexiune; fraticid / fratricid; paradisiac / paradiziac; fetişi / fetişuri; placardă / plancardă; ivor / ivăr; lăstari / lăstare.

VII. Despărţiţi în silabe cuvintele:
a inerva, pediatru, absorbţie. obştnic, email, detailist, a se binocla, auspicii, croazieră, ceaslov, ionizare, întrunire.

VIII. Indicaţi câte un sinonim neologic pentru următoarele cuvinte:
a înapoia, nordic, galeş, dambla, fildeş, geamie, lefegiu, arhaic, peşteră, învecinat, iz, leneş, slab, băţos, intrare, izgonit, hoţ.

IX. Găsiţi antonimele următoarelor cuvinte:
placid, tranşant, profan, succesiv, creştin, torid, senectute, nesperat, fertil, grosolan, retrograd, occidental, dens, hipertrofiere, identitate.

X. Puneţi accentele pe următoarele cuvinte:
sacerdot, ponei, cangur, oftică, puber, glaspapir, agrişă, banjo, ibidem, congener.

XI. Corectaţi toate greşelile din textul de mai jos:
Cartea mea luatoai de la bibliotecă?
Văzutumiai copii la ştrand?
Propri noştrii copii ne crează probleme.
Am convenit împreună să aterizăm pe pământ înainte de a fi fortuiţi de lipsa combustibilului.
Procentul glicemiei în sânge este foarte ridicat.
Studierea limbilor fino-ungrice ne creeaseră tuturor probleme.
În ce privesc soluţiile aceleeaşi probleme, ele constituie un summum de obţiuni eronate.

XII. Tălaţi cu o linie soluţiile eronate şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
– pot primi articol posesiv: substantivul – pronumele reflexiv – pronumele personal formă neaccentuată – pronumele negativ – adjectivul pronominal nehotărât;
– conjuncţia *dacă* poate introduce: concesivă – consecutivă – modală – opoziţională – completivă directă;
– sunt relatori specializaţi pentru un singur tip de subordonată: *de – căci – deşi – pentru ca să – ca să – pentru că;*
– adjectivul cu prepoziţie poate îndeplini următoarele funcţii sintactice: complement direct – atribut adjectival – complement indirect – nume predicativ – complement circumstanţial de cauză;
– formele accentuate ale pronumelui reflexiv pot fi în: N – G – D – Ac. – V;
– nu pot îndeplini funcţie sintactică: verbele la imperativ – pronumele personal cu valoare neutră, adverbele de modalizare – substantivele în vocativ – adjectivele în vocativ – locuţiunile conjuncţionale;
– regentul unui complement direct poate fi: verb tranzitiv – adjectiv – numeral – adverb – adjectiv pronominal posesiv cu prepoziţie.

XIII. Puneţi în evidenţă caracterul pleonastic al expresiilor:
forme morfologice, animator de suflet, emulaţia întrecerii, cornuleţe croissant, idilă de dragoste.

XIV. Ortografiaţi neologisme scrise mai jos aşa cum se pronunţă:
beizbol, bluz, brigi, groghi, lobi, meneger, picap, saiănsficşăn, snoubord, spici.

TESTUL 25

I. Se dă textul:
„Şi încă nu mă domiresc cum şi le putuse însuşi, căci dacă adevărat e că, trebuindu-i veacuri ca să se plămădească, datina rămâne apanajul exclusiv al sângelui, de unde acel strop albastru foarte pur care, respingând prihana corcelilor, înflorea în fiinţa lui pe neaşteptate atât de semeţ; ce tainică înrudire îl lega de acei slăviţi dregători mari din trecut, de chipurile cărora îi plăcea să se înconjoare şi de ale căror îndărătnicii, apucături şi gusturi era aşa îmbâcsit, că ei înşişi, de ar fi fost rechemaţi la viaţă, s-ar fi recunoscut mai degrabă într-însul decât în propriii lor urmaşi?"

(Mateiu Caragiale)

1) Analiza sintactică a frazei.
2) Analiza sintactică şi morfologică a cuvintelor: *adevărat e, veacuri, cărora, ar fi fost rechemaţi la viaţă, într–însul.*
3) Transcrieţi neologismele din text.
4) Identificaţi cuvintele formate prin conversiune.
5) Găsiţi câte un sinonim neologic pentru fiecare dintre cuvintele: *a se domiri, veacuri, a se plămădi, prihana, pe neaşteptate, tainic, dregători, apucături, îmbâcsit, urmaşi.*
II. Identificaţi felul subordonatelor din enunţurile de mai jos:
Cu câtă minte ai, te–ai putea descurca fără să depui mari eforturi.
A venit împreună cu cine–l aşteptase şi s–a hotărât să meargă la faţa locului.
Nu putea avea o opinie fermă asupra a ceea ce s–a întâmplat, atâta doar că lucrurile par dubioase.
A fost bine pregătită, plus că a fost şi favorizată.
N–a vrut nici să stea de vorbă, necum să–şi mai ceară şi scuze.
Ca să–l îmbunezi alt chip nu e decât să te duci să–i ceri scuze.
Dacă nu l–a dat prea multă bătaie de cap ceea ce s–a întâmplat, motivul a fost că se aştepta la asta.
Un progres, fie el cât de mic, trebuie să ne bucure.
Eu, nu–i vorbă, am să mă fac că nu am înţeles, decât să dau naştere la disensiuni.
Nu se putea întâmpla să treacă pe acolo cineva fără ca tu să afli primul.
III. Analizaţi cuvintele subliniate:
1.A greşit, **poate**, în mod nepermis, dar nu e **cazul a fi pedepsit**.
2.**Dinspre mine**, poţi veni oricând.
3.**Cu câtă vâlvă** s–a făcut nu s–a ajuns la **nici un** rezultat.
4.Ia şi tu vreo **doi–trei oameni de încredere**.
5.Ar fi fost vremea să dai socoteală **pentru ceea ce** s–a întâmplat.
6.Nu–ţi mai inventa **mustrări de conştiinţă fără rost**.
7.Îi scria **întruna, sperând** să primească răspuns.
8.Avionul a trecut **pe deasupra noastră**.
9.Venind **fără a fi fost poftit** şi–a demonstrat dispreţul.
10.Dacă ar fi fost unul **mai de Doamne ajută zău** că aş fi fost **de acord**.
IV. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru cuvintele:
legătură, mărinimos, lumesc, otrăvitor, pieziş, închisoare, îndemânare, întrebător, lăudăros, moale.
V. Cum e corect:
coeziune / coeziune; indistructibil / indestructibil; handbol / handbal; susam / susan; digresie / digresiune; naibei / naibii; gambă / jambă; ignomenie / ignominie; jambier / jambieră; bluginşi / blugi.
VI. Folosiţi în enunţuri paronimele:
şerpaş – serpar, eliberare – liberarizare, scafandru – scafandrier, luxurios – luxuriant, fortuit – forţat.
VII. Alcătuiţi enunţuri cu omonimele:
tablă, val, solvent.
VIII. Alcătuiţi enunţuri cu ortogramele:
numaidecât – numai de cât;
deloc – de loc;
de altfel – de alt fel;
întrucât – întru cât;
întruna – într–una.

IX. Tăiaţi cu o linie soluţiile incorecte şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
1) Au categoria persoanei pronumele: negativ – de întărire – nehotărât – posesiv – reflexiv – personal.
2) Nu au categoria persoanei: verbele la gerunziu – verbele unipersonale – numeralele – interjecţiile predicative – imperativele – participiile.
3) Au forme identice la toate persoanele: condiţionalul perfect – conjunctivul prezent – conjunctivul perfect – viitorul anterior – viitorul popular.
4) Nu au categoria temporalităţii: gerunziile – infinitivele – verbele la prezumtiv – verbele la supin – participiile.

X. Explicaţi mecanismele derivative prin care s-au format cuvintele:
dezrobire, înavuţire, strănepot, nepotrivire.

XI. Fie enunţul:
Nu ne-am cunoscut, încă, viitorii adversari.
Demonstraţi că forma pronominală neaccentuată (*ne*) *nu este pronume personal.*

XII. Corectaţi greşelile de orice fel din textul de mai jos:
A) Dacă ajungem să concluzionăm că propri noştrii copii nu ne-mai înţeleg în ceea ce privesc obţiunile valorice înţelegem cum sau putut escalada în trepte conflictele dintre generaţii, conflicte care, nu odată, le-au subliniat mijloacele mass-media şi în special ziarele cotidiene cele mai citite.
B) Făcutumisa adeseori imputarea că opera mea nu a avut o evoluţie ascendentă şi că protagoniştii principali din romanele cele mai bine scrise nu au acele convingeri ferme pe care aş dorii să li-i imprim. Chiar un prieten bine-cunoscut de-al nostru nu se sfiii să declare, într-o scurtă alocuţiune, că nu miam găsit încă drumul, concluzia finală fiind acea că căutările mele n-au dus la soluţii mai variate şi mai diverse.
C) Dacă oamenilor aceştia, a căror copii au avut de suferit, le era frică să spargă o breşă în tăcerea ce înconjura faptele acestor delicvenţi, atunci însemna că din punct de vedere al legii nu se puteau niciodată afla ce erau cu aceste crime şi nu era nici posibil asigurarea securităţii în zonă. Ceia ce făceau aceaşi oamenii refuzând să vorbească era o autosinucidere lentă şi sigură.

TESTUL 26

I. Se dă textul:
„Este aşadar admirabil să daţi celor tineri lecţia aceasta, după cum admirabil este să arăţi reuşitele, promisiunile şi limitele ştiinţei ca atare, ale celei pe care o practicaţi. Poate că nici un om de ştiinţă de la noi n-a fost atât de receptiv şi deschis către toate formele de cultură, rămânând in acelaşi timp un mare specialist. Cum aţi reuşit acest lucru, de care lumea ar avea atâta nevoie, nu este de ştiut... Dar ulterioara dumneavoastră vrednicie de o viaţă poate fi luată drept lecţie şi imitată, ca şi deschiderea către tot ce e fenomen de cultură, chiar dacă reuşita dumneavoastră ne rămâne tuturor de neobţinut."
(Constantin Noica)

1) Există în text subiective, predicative şi circumstanţiale de mod? Dacă da, analizaţi-le, precizând relaţiile sintactice în care intră.
2) Analizaţi morfo-sintactic: *ale celei, către formele, rămânând un specialist; nu este de ştiut, fi luată şi imitată.*
3) Extrageţi cinci derivate din text şi precizaţi mecanismele prin care s-au format.
4) Extrageţi din text cuvintele realizate prin conversiune şi neologismele.

II. Identificaţi subordonetele din enunţurile de mai jos:
Nu doreşte altceva, decât ceea ce e evident că i se cuvine.
Cu cât insişti mai mult, cu atât obţii mai puţin.
Întâmplându-i-se să treacă pe la noi, s-a declarat uimit de ceea ce i-a fost dat să vadă.

Venindu-i să plece şi părându-i rău că n-a apucat să ne anunţe, a lăsat un mesaj scris.
Apucă-te să scoţi apă, că Dumnezeu ştie dacă mai termini astăzi ori nu.
Era dezamăgit de ceea ce văzuse şi făcuse, cu atât mai mult cu cât ceilalţi nu-l prea luau în seamă, arzându-le mai mult să stea la taclale.
Cum era atâta lume, el a preferat să se retragă, nevenindu-i la îndemână să se destăinuie în faţa atâtor străini.
Nu-mi vine la socoteală să fac degeaba atâta drum, fiindu-mi imposibil de acceptat că el a fost acolo şi a venit cum a plecat.
Atâta timp cât nu dai nici un semn de viaţă, cum să ne putem baza pe ceea ce spui?
Nu eşti deloc dator să repari greşelile cui nu e în stare nici să şi le recunoască.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.Nu dau doi bani **pe spuselé** noastre!
2.**Unde** nu te-am scuturat mai bine, de aceea te obrăzniceşti.
3.Chiar nu eşti capabil să te concentrezi asupra acestei **probleme**?
4.Cum de te-ai pronunţat contra **mea**?
5.**În care stupizenie de carte** ai citit **aşa ceva**?
6.**Oricărui** copil i-ai spune asta, nu te-ar putea **crede**.
7.**Nefiindu-ne comunicată ora** plecării, am mers la întâmplare.
8.**Fără a fi o capacitate**, se descurca, **totuşi**, remarcabil.
9.Auzindu-se **un zgomot** neobişnuit, lumea s-a repezit **într-acolo**.
10.**În afara ta** mai ştie şi Ioana.
11.Toţi s-au pronunţat **împotriva a ceea ce** li s-a propus.
12.Nu **e cazul** să fii îngrijorat **de evoluţia** preţurilor.

IV. Identificaţi rădăcina fiecărula dintre cuvintele: *neştiutoare, nevăzători, întreprinzători, înflorire, nesperat, binevoitoare, alegeseră, conlucrară.*

V. Găsiţi antonimele cuvintelor: *reducţie, in vitro, imanent, totalitar, labil, grandomanie, prolog, excedent, debit, acut.*

VI. Despărţiţi în silabe:

asiduu, anion, emisferă, comuniune, complecşi, somnambulism, inexorabil, al doilea, panoramă, boideucă.

VII. Găsiţi sinonimele neologice ale cuvintelor:

înăbuşi, încolţi, făţărnicie, a înapoia, josnic, oneros, a pârî, pizmă, nutreţ, pătură, negoţ, nebun.

VIII. Cum e corect:

tirbuşon / tirbişon; bungalow / bungalou; briantină / briliantină; agheazmă / agheasmă; ştanţare / stanţare; giurgiuvea / cercevea; ştecher / ştecăr; maseur / masor; citronadă / sitronadă; alură / aliură; crâcni / crâgni; împieliţat / împeliţat.

IX. Alcătuiţi enunţuri cu paronimele:

talaz – taluz;
tocă – togă;
speţă – spiţă;
minute - minuturi.

X. Găsiţi sinonime corespunzătoare expresiilor:

ca pe apă, de florile mărului, a prinde cu mâţa în sac, a da foc, a tăia frunză la câini, de mântuială, a-şi da arama pe faţă, a prinde mişcarea, a-şi bea mintile, a-şi face sânge rău.

XI. Explicaţi următoarele etimologii populare:

majordomn, car funegru, cerneală violentă, vermult.

XII. Folosiţi ca omonime cuvintele:

carieră, breton, monitor, calcul, capital.

XIII. Construiți:
- locuțiune adverbială fără funcție sintactică;
- adverb corelativ al unei concesive;
- complement circumstanțial condițional, substantiv cu prepoziție;
- verb la diateza pasivă, mod prezumtiv perfect;
- pronume reflexiv fără funcție sintactică;
- complement circumstanțial de loc, adjectiv pronominal posesiv;
- complement indirect în Ac., să determine un adjectiv;
- nume predicativ, adverb de mod;
- subordonată condițională fără element de relație subordonator.

XIV. Scrieți corect cuvintele care se pronunță astfel:
giontvencer, hailaif, cheș, ceartăr, cambec, badigard, brocăr, brendi, gius.

XV. De ce sunt pleonastice exprimările:
drept pentru care, a-și aduce aportul, alcoolemie în sânge, a se axa în jurul, mare dezastru.

TESTUL 27

I. Analizați sintactic următoarea frază:
*„Această problemă a trebuit să preocupe cu drept cuvânt întreaga Academie căci, dacă **în chestiuni** de pură știință abstractă singura noastră **normă** trebuie să fie cercetarea necondiționată a adevărului, în chestiuni de o dezvoltare organică generală, **precum** este limba, **și împreună cu dânsa** scrierea, elementul uzului adoptat **de mulțimea** celor ce vorbesc și scriu este totdeauna un element **pe care nu ne este permis** să-l ignorăm."*

(Titu Maiorescu)

II. Analizați cuvintele subliniate din textul de mai sus.

III. Identificați subordonatele din enunțurile de mai jos:
De unde până ieri mă gândeam numai la vacanță, astăzi deja m-am plictisit.
Față de cât muncește, este prea prost plătit.
Dacă nu l-ar fi așteptat ar fi fost ca și cum l-ar fi trădat.
Nu mi-a reușit să împiedic această dispută.
Că vine mâine sau că nu vine deloc, mie oricum nu-mi pasă.
Nu se poate ști dacă are sau nu dreptate.
Voi veni dacă și când voi putea.
Îți satisfac toate dorințele, numai să nu te văd supărat.
De asta mă temeam și eu, că nu va mai veni.
Ori că pleci în concediu, ori că rămâi acasă, asta te privește direct.
Dacă și Ioana, că ți-e soră, spune că ai greșit, înseamnă că așa e.

IV. Analizați cuvintele subliniate:
1.Am venit **împreună**.
2.Împrejurul **lui** nu erau decât nori.
3.Se **așezase în spatele casei**.
4.În patul **de dedesubtul poliței** dormea bunicul.
5.De ce te-ai declarat **împotriva mea**?
6.Cum poți fi **contra planului** nostru?
7.Ea era frumoasă și **râvnită** de toți bărbații.
8.„**Deasupră-mi** teiul sfânt / Să-și scuture creanga."
9.**În fața mea** n-ai nici o scuză.
10.Se supăra **din te miri ce**.
11.**Încotro** îți vei îndrepta pașii?
12.Poate a aflat **cine știe ce**.
13.De ce ai mâncat tot untul?
14.Nu era ascultat **de nimeni**.
15.Chiar **nefiind invitat**, a venit la petrecere.

V. Subliniaţi paronimul potrivit:
cabinet dental / dentar;
a recuza / a refuza un martor;
pronosticul / prognosticul bolii;
teren petrolier / teren petrolifer;
a dă sfară / a da sfoară în ţară;
efect androgin / androgen;
cezura / cenzura versului;
a elucida / a eluda un paragraf de lege.
VI. Găsiţi serii sinonimice (minim trei sinonime) pentru cuvintele:
advers, a agasa, a adora, dicton, grotesc, decent, a oprima, atribuţie, a reuşi, insipid.
VII. Detectaţi elementul inductor din următoarele etimologii populare:
boliclinică, scrofulos la datorie, dictalografă, somnieră.
VIII. Tăiaţi cu o linie soluţiile eronate şi exemplificaţi-le pe cele corecte:
– pronumele personal cu valoare neutră poate fi la cazurile: N – D – G – Ac. – V;
– sunt analizabile sintactic formele de reflexiv: dinamic – eventiv – reciproc – pasiv – obiectiv – impersonal – posesiv;
– pot avea valoare adverbială numeralele: colectiv – multiplicativ – distributiv – adverbial – fracţionar;
– pot fi în nominativ următoarele funcţii sintactice: nume predicativ – complement direct – apoziţie – atribut adjectival – complement de agent – element predicativ suplimentar;
– articolul posesiv nu impune genitivul următoarelor categorii morfologice: pronume personal – pronume posesiv – substantiv – pronume negativ – adjectiv pronominal posesiv;
– nu se pot pasiviza: verbele intranzitive – verbele tranzitive – verbele la moduri nepersonale – verbele nepredicative.
IX. Formaţi persoana a III-a singular, indicativ prezent, de la verbele:
a afuma, a bombăni, a asculta, a consterna a se constipa, a depăna, a stărui, a se erija, infirma, a intui, a se strădui, a nimici, a mânui, a mântui, a retribui.
X. Alcătuiţi coloane care să conţină câte cinci locuţiuni substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale şi conjuncţionale.
XI. Despărţiţi în silabe:
excrescenţă, fertilnic, pentatlonist, desţelenit, genunchier, companion, coniac, stratosferă, monoclu, astmatic.
XII. Marcaţi accentul corect al următoarelor cuvinte:
ciment, gingaş, spatulă, avarie, adulter, crater, hering, torpedo, colibri.
XIII. Cum e corect:
carbit / carbid; capot / capod; incrusta / încrusta; placheu / blacheu; lănţug / lănţuc; îngurgiţa / ingurgita; vanitos / vanituos; pilug / chilug; milieu / mileu; tăiţei / tăleţei; caseriţă / casieriţă; vehicul / vehicol; maieu / maiou; chou / choix à la créme; receptacol / receptâcul.
XIV. Identificaţi şase valori morfologice ale cuvântului o.

TESTUL 28

I. Se dă textul:
*„Poate că grecul, chibzuit **cum e**, are să pretindă că, **înainte de a începe** târgul, calul **să fie dat** în mâna oamenilor săi şi numai pe urmă să numere hoţul banii. Aici gândurile popii iar se încâlceau şi nu ştia cum să dezlege încurcătura; intra pe rând în pielea fiecăruia, când **în a hoţului**, când în **a** grecului, chinuindu-se să le descopere gândurile, ca să ştie cum să apere interesele în ciocnire; rusnacul îi spunea că totul va rămâne cum le-a fost **înţelegerea** şi că n-are nevoie nici de oameni, nici de arme, nici măcar de laţ, numai să fie Murad **al lui** pe care-l smulge şi de la diavol, darmite de la om."*

(Vasile Voiculescu)

1) Analiza sintactică a frazei.
2) Analiza morfo–sintactică a cuvintelor subliniate.
3) Contrageți trei subordonate la alegere din text.
4) Identificați, în text, cinci cuvinte realizate prin mijloace interne de îmbogățire a vocabularului.
5) Ce valoare morfologică are, în text, când? Găsiți alte două valori ale aceluiași cuvânt.
II. Analizați cuvintele subliniate din enunțurile de mai jos:
1.Va veni, **probabil**, mâine.
2.Mi–ar trebui **treizeci** de ani pentru a strânge atâția bani.
3.Era mare **păcat** să nu–l primiți.
4.E prea bun **pentru a fi respins**.
5.Cine știe la **ce** poți să te aștepți?
6.**De foame** ce–i era, nici nu putea vorbi.
7.**Îi** arde casa și lui nu–i pasă.
8.Ai făcut–**o** de oaie!
9.Fă un bine **oricui** ți–l cere!
10.S–a supărat din pricina **a ceea ce** i s–a reproșat.
11.Mâna–i delicată pipăia clapele pianului.
12.E dreptul lui **de a fi nemulțumit**.
13.**De ce** ți–**e scris** nu poți scăpa.
14.O să vină **cine știe când**.
15.Pentru **a nu–și fi făcut datoria** a fost sancționat.
III. Construiți:
– complement indirect în Ac., să determine un adjectiv;
– atribut verbal – locuțiune verbală la diateza pasivă;
– subiect – interjecție;
– nume predicativ – verb la infinitiv prezent diateza pasivă;
– pronume reflexiv în acuzativ, fără funcție sintactică;
– subordonată subiectivă fără element de relație subordonator;
– complement circumstanțial de mod cu prepoziția *a*;
– complement indirect – verb la diateza pasivă;
– adjectiv pronominal posesiv postpus regentului și articulat cu articol posesiv;
– apoziție dezvoltată antepusă regentului.
IV. Identificați subordonatele din enunțurile de mai jos:
Fără a ni se fi comunicat că vom fi vizitați, au apărut la noi câțiva indivizi.
Maria era delicată, curtată de mulți, dar inaccesibilă.
Aveau să–și dea seama târziu de eroarea comisă.
Iritat de ceea ce auzise, profesorul părea că nu–și găsește calmul.
Ai și tu niște idei de–ți vine s–o iei la fugă, nu alta!
Nu–ți ajunge de când vorbești?
Unde nu mi s–a precizat exact ce trebuia să fac și nici nu mi s–a permis să mă interesez, am eșuat lamentabil.
De ce te simți dator să intervii?
Ne–a jignit profund, fără-ca ulterior să–i treacă prin cap să–și ceară scuze.
Spre cine i–a ieșit în întâmpinare, spre ăla s–a îndreptat.
Vino de–ți ia pelerina, în caz că începe să plouă!
Dacă ai ajuns să ne minți înseamnă mai mult decât dacă ne–ai înfrunta pe față.
V. Despărțiți în silabe cuvintele:
constituție, astupa, încontinuu, amerindian; abrupt, altundeva, analfabet, autumnal, monstru, atletism, lingvist, folclorist.

VI. Alcătuiți serii sinonimice pentru cuvintele:
rod, fisură, a se mări, lizibil, fidel, a reflecta, ostil, celest, a pedepsi, a spera.
VII. Dați câte un sinonim pentru următoarele unități frazeologice:
a avea loc, a avea grijă, a purta sâmbetele, a trage la măsea, a-și pune pirostriile, a lua capul a se face că plouă, a-i părea rău, taler cu două fețe, tras prin inel, la calendele grecești, de florile mărului, castele în Spania, a întinde coarda, a face din țânțar armăsar.
VIII. Dați câte un antonim pentru fiecare din cuvintele de mai jos:
senior, ilustru, a se ameliora, emigrant, alogen, relativ, erudit, altruist, inefabil, mut, demnitate, dubios, nadir, peremptoriu, xenofob, însemnat, îngăduitor, noroc.
IX. Identificați câte un sinonim neologic pentru fiecare din cuvintele:
a împila, capăt, nestatornic, îmbold, izvor, înălțime, mărturie, linguși înflorire, năravi, năzui, nebunie, negoț, leș, lămurit, înghiți, înțepenit, înverșunat, alipi, nepărtinitor.
X. Tăiați cu o linie soluțiile eronate și exemplificați-le pe cele corecte:
– au funcție sintactică următoarele părți de vorbire în vocativ: substantivul – adjectivul – pronumele personal – adjectivul pronominal;
– sunt apte de predicație următoarele clase morfologice: interjecția – adjectivul – adverbul – substantivul – verbele nepersonale – verbele la moduri nepredicative;
– pot primi subiect: verbele la diateza pasivă – verbele la infinitiv – gerunziile – interjecțiile predicative – verbele copulative – verbele auxiliare;
– au flexiunea cazuală incompletă: pronumele reflexiv – pronumele personal formă accentuată – adjectivele – pronumele personal formă neaccentuată – pronumele posesiv;
– nu au categoria morfologică a timpului: verbele impersonale – verbele la supin – verbele la prezumtiv – verbele la participiu – verbele nepredicative;
– pot fi introduse prin *că* subordonatele: predicativă, finală, condițională, concesivă, modală, temporală;
– dativul neprepozițional poate îndeplini următoarele funcții sintactice: nume predicativ – atribut pronominal – atribut adjectival – complement indirect – complement de agent – atribut substantival.
XI. Evidențiați caracterul pleonastic al exprimărilor:
aselenizare pe lună, a iscăli în original, zece procente la sută, epilarea părului, asigurarea securității.
XII. Alcătuiți propoziții cu următoarele omografe:
acele, director, cântă, torturi, domino, godin, candidă, corectă.

TESTUL 29

I. Se dă textul:
„Rămânea ca și cei de aici să uite, mai ales că întrebau și de Niculae cum merge cu școala, ceea ce putea să însemne că nu mai aveau nimic cu nimeni, fiindcă în nici una din scrisorile lor de până atunci nu puseseră o asemenea întrebare. Nu însemna asta că ura lor contra mamei și a fraților vitregi se stinsese? Ceea ce mama și crezu, după obiceiul multor oameni care gândesc că, dacă vezi lucrurile în bine, chiar dacă ele sunt rele, să nu fie și vina ta..."
(Marin Preda)
1) Identificați felul propozițiilor și relațiile dintre ele.
2) Analizați morfo-sintactic: *cei, de-aici, cu școala, în nici una, din scrisorile, asemenea, contra mamei, în bine, ta.*
3) Identificați și rescrieți locuțiunile din text.
II. Tăiați cu o linie soluțiile eronate și exemplificați-le pe cele corecte:
1) Pot fi plasate înaintea regentei: predicativa – consecutiva – cauzala – completiva de agent – finala – condițională.

2) Pot avea numai relator pronominal: completiva de agent – subiectiva – opoziţionala – sociativa – instrumentala – atributiva.
3) Subiectul exprimat prin pronume relativ poate fi în cazurile: N – D – G – Ac. – V.
4) Subiectul exprimat prin pronume interogativ poate fi în cazurile: N – D – G – Ac. – V.
5) Verbele la diateza pasivă pot figura la modurile: imperativ – supin – participiu – prezumtiv – gerunziu – infinitiv.

III. Identificaţi subordonatele din enunţurile:

Dacă vrei să economiseşti, gândeşte-te unde-ţi faci concediul.
Să nu mai vii să-ţi dau alţi bani în afară de ceea ce ai primit.
Să te anunţe în timp util nu prea îi era la îndemână, de-a preferat el să se deplaseze până aici.
Revoltă-te contra cui a făcut propunerea, nu contra mea!
Iar dacă mă vezi că sunt cum sunt e numai din cauza cui m-a sfătuit greşit.
Asupra cui a căzut răspunderea, de asta nici nu-mi pasă şi nici nu mă interesează.
Din moment ce arată cum îl vezi, e normal să nu poată ocupa un post în mass-media vizuală.
Hai de mă ajută să scot maşina din noroi, că în scurt timp va începe din nou să plouă!
Dacă aş fi plecat ar fi fost ca şi cum nu mi-ar fi păsat că ai intrat în încurcătură.
Solicitându-ni-se imperativ să informăm asupra a ceea ce s-a întâmplat, mi s-a părut că suntem trataţi de sus.

IV. Cum e corect:

arap / harap;plapună / plapumă;taxinomie / taxonomie;muchie / muche;repercusiune / repercursiune;ridichie / ridiche;colinde / colinzi;rucsacuri / rucsaci;cuantum / cvantum;dizeuză / diseuză.

V. Găsiţi sinonime neologice pentru cuvintele:

a ţuşura, urmare, vărgat, vânătaie, şuncă, şiretlic, a răstigni, a ponegri, rămăşiţă, răsucire.

VI. Folosiţi în enunţuri paronimele:

confirma – conforma, iminent – imanent, concentrare – concentraţie, a concilia – a consilia, edem – eden.

VII. Despărţiţi în silabe cuvintele:

constrictiv, insubordonare, violacee, exorbitant, biosferă, obiectiv, imundat, gheizer, a diagnostica, antonim, a distinge.

VIII. Marcaţi accentul pe fiecare din cuvintele:

stafie, scârnav, sarcom, satir, respectuos, puhav, jăratic, curcubeu, neobişnuit, imposibil.

IX. Găsiţi câte un cuvânt sinonim pentru fiecare dintre unităţile frazeologice următoare:

a călca strâmb, crai de curte veche, a şterge cu buretele, peste poate, pe inima goală, piatră unghiulară, a sta la taifas, a ajunge din cal măgar, a-şi lua ziua bună, peste nouă mări şi nouă ţări.

X. Introduceţi prin relativul cui şase subordonate diferite.

XI. Analizaţi morfo-sintactic cuvintele subliniate:

1.A plecat **fără a ne fi spus unde**.
2.Nu mai e deloc aşa **cum îl** ştiam.
3.**Fiind** mai bine **susţinut**, ar fi putut reuşi.
4.**Orice** om întâlnea **în cale** i se destăinuia.
5.Piei **dinaintea mea**!
6.**În loc de a fi vigilent**, a preferat să doarmă.
7.**A nu se lăsa ferestrele** deschise!
8.M-am săturat **a fi privit** ca principalul **vinovat**!

9.**Din punct de vedere moral** acțiunea a fost nejustificată.
10.Trecusem **de cine** stătea la poarta școlii.
11.E dezamăgitor **a fi dat de-o parte fără motiv**.
12.Venirea-i neașteptată a pus **paie pe foc**.
13.A fost găsit **vinovat și condamnat** la ani grei de închisoare.
XII. Descompuneți cuvintele următoare în morfemele componente:
prevestiseră, aezrădăcinați, împroprietărire, străbăturăm, supraveghind, prevedeați.

TESTUL 30

I. Se dă textul:
*„Ce-i înveți, fiindcă unui copil chiar dacă nu-i intră lui în cap cât e mic, când se face mare își aduce aminte... Fiindcă **degeaba** o să le spui tu vorbe, c-o fi, c-o păți, că mai deștept ca tine nu mai e nimeni, **din fapte** ei o să vază că nu ești nici deștept și nici n-ai ce să le spui și or să ajungă vai de capul lor și or să te învețe ei pe urmă minte când oi îmbătrâni. "*
(Marin Preda)
1) Identificați felul subordonatelor și relațiile în care acestea intră.
2) Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate.
3) Extrageți locuțiunile din text.
4) Găsiți sinonime neologice pentru cinci cuvinte din text.
5) Găsiți în text trei valori morfologice diferite ale verbului a fi.
II. Analizați cuvintele subliniate:
1.„Numai **din pricina**-vă am răcit casa..."
2.„**Cine**-o mai **face ca mine**, ca mine să pățească..."
3.„Cine s-o mai însoți cu tine, **aibă-și partea, poarte-și** portul..."
4.„Ei, **Ioane, dragi ți-s** fetele?"
5.„**Zău** nu ușurelești, măi Buzilă? Da' amarnic mai ești la **viață**! ..."
6.„Măcar tu să fii **acela**, ce-ai zice când ți-ar strica cineva somnul?"
7.„Și o porniră ei, **teleap-teleap**, spre casa Împăratului Roș..."
8.„Acu' se face **ziuă** și tu nu mai stinchești **cu brașoavele tale**."
9.„... apăi nu mă faceți **din cal măgar**, că vă veți **găsi mantaua cu mine**!"
III. Identificați subordonatele din enunțurile de mai jos:
Orice ar face pentru voi tot nu are importanță!
Degeaba te-am învățat să fii respectuos cu oricine-ți vine în casă!
Ce-a zis, ce-a făcut, nu se poate ști că până la urmă tot n-a ieșit nimic bun!
Mi-e teamă că am fost greșit înțeles de cine se afla acolo.
Pentru ce a trebuit să plece așa repede, asta nu poate fi de înțeles.
Când aș ști că m-am chinuit degeaba să te fac om, te-aș omorî cu bătaia!
Nu se știe cum și în ce fel ajunsese să creadă că e înșelat, ceea ce l-a făcut să devină nervos și suspicios.
Cum stăteam eu și așteptam să vină autobuzul, a apărut dintr-o dată Ioana.
Surprins de ceea ce s-a afirmat despre el, Marian a fost incapabil să reacționeze cum s-ar fi cuvenit.
În felul acesta nu putea deveni ceea ce toată lumea se aștepta să-l vadă.
Pe oricine ai pune să judece situația, nu-ți va da altă soluție decât ceea ce ți-am spus și noi.
Planul lor pare mai bun decât ceea ce ți s-a oferit inițial.
IV. Construiți:
- complement indirect, verb la gerunziu;
- predicat, verb la supin;
- complement circumstanțial concesiv – locuțiune adverbială;

– atribut verbal – verb la infinitiv perfect diateza pasivă, conjugarea a II-a;
– subordonată predicativă suplimentară introdusă prin **ceea ce**;
– atribut adverbial – locuţiune adverbială de timp;
– complement de agent – loéuţiune pronominală de politeţe;
– nume predicativ – interjecţie;
– predicat verbal – verb la condiţional perfect, diateza pasivă.

V. Corectaţi greşelile de orice natură din enunţurile:

Venitumiai cu fel de fel de poveşti!
Mâncatear mama de copil harnic!
Nu mai mai deranjat demult timp!
Stinge ţigarea când vezi copii!
Când îl ve–ţi trezi, suna–ţi–mă!
Veniţiar rău de câte minciuni spui!

VI. Cum e corect:

funeralii / funerarii; lehuză / lăuză; furnicular / funicular; guerilă / gherilă; frustat / frustrat; onorar / onorariu; duminecă / duminică; cazino / cazinou; redondant / redundant; chisea / chesea.

VII. Sinonime neologice:

gălbejit, găunos, tavan, oacheş, coroiat, a seca, obraznic, posomorât, scripcă, gras.

VIII. Folosiţi paronimele următoare în enunţuri:

prolix – prolific, preveni – proveni, perceptor – preceptor, concept – concepţie.

IX. Găsiţi echivalentele frazeologice ale cuvintelor:

a acompania, a compromite, indispensabil, indiscutabil, a intenţiona, a pricepe, a incendia, a ignora.

X. Alcătuiţi familia lexicală a lui a crede, explicând modul de formare a cuvintelor (cel puţin opt elemente).

XI. Alcătuiţi propoziţii cu ortogramele:

al / a–l;
cel / ce–l;
demult / de mult;
nicicând / nici când;
neam / ne–am;
nu-l / nul;
totodată / tot o dată.

XII. Găsiţi echivalente neologice pentru frazeologismele:

a trimite la plimbare, cât ai plesni din bici, a scoate ochii cuiva, a–şi pune pielea în saramură, a–i face cuiva de hatâr, a–i curge lapte în păsat, pe nepusă masă, a face pe cineva albie de porci, a pune piciorul în prag, a trage sforile.

TESTUL 31

I. Se dă textul:

*„Aici ajungem însă la fondul dramatic al chestiunii, că dacă el **cu adevărat** îşi câştigase acest drept şi unul din copiii lui depune mărturie că aşa a fost, **absolvindu–l**, ce se întâmplă cu mulţi dintre noi, iubitori de spectacole ale naturii sau ale cuvântului, pe care nimeni nu ne absolvă când, copiii şi noi înşine, trăim prost din vina noastră? Acest gând m–a obsedat totdeauna şi niciodată n–am avut sentimentul că am timp, deşi am avut **berechet**, să mă uit pe cer şi să observ mersul constelaţiilor. Ce–am făcut cu acel timp, când l–am avut, de n–am descoperit până acum unde se află cutare stea?"* (Marin Preda)

1) Analizaţi textul din punctul de vedere al sintaxei frazei.
2) Analizaţi morfo–sintactic cuvintele subliniate.

3) Extrageți expresiile și construcțiile locuționale din text.
4) Găsiți sinonime contextuale neologice pentru cinci cuvinte din text.
5) Găsiți alte valori morfologice ale cuvintelor:
dramatic (1), ce (3), prost (1), mă (2), când (2). ***În paranteză am indicat câte valori trebuie găsite pentru fiecare cuvânt.***
II. Se dau versurile:

„Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră unde-n colț,
Luceafărul așteaptă. "

a) Despărțiți în silabe întreaga strofă.
b) Motivați folosirea cratimei.
c) Marcați grafic accentele din întreaga strofă.
III. Identificați câte trei sufixe substantivale, adjectivale, verbale și adverbiale; alcătuiți cu fiecare dintre acestea, serii de câte cinci cuvinte.
IV. Construiți:
– relativul **cine** – atribut pronominal să introducă o completivă indirectă;
– relativul **cum** – nume predicativ, să introducă o predicativă;
– relativul **ce**, adjectiv pronominal, să introducă o completivă directă;
– relativul **care**, subiect în dativ, să introducă o completivă indirectă;
– relativul **orice**, adjectiv pronominal, să introducă o concesivă;
– relativul **ce**, complement circumstanțial de loc, să introducă o predicativă.
V. Identificați felul subordonatelor din enunțurile următoare:
S-a rugat milogit de mine, doar-doar m-o face să-l las la strand.
Din ceea ce s-a susținut de către cine a fost de față, nimic nu rezultă că ar pleda în favoarea lui.
A rămas stabilit să plecăm în momentul când se va afla ceva sigur.
Hotărându-se de către întreg consiliul să dăm o dezmințire înseamnă că trebuie să luăm urgent legătura cu mass-media.
Presupunându-se că vor sosi mâine, ce măsuri au fost luate pentru ca totul să fie cum trebuie?
Orice hotărâre trebuie să fie conformă cu ceea ce s-a stabilit.
Asupra a ceea ce s-a discutat urmează să ne pronunțăm definitiv în zilele ce vor urma.
Din câți s-au perindat pe aici nimeni n-a fost în stare să vină cu ceea ce era în mod real necesar.
Așa de tare m-a deranjat că nu s-a ținut de cuvânt, de nici nu vreau să-l mai văd.
Dacă e să spunem lucrurilor pe nume și să nu ne mai ascundem, vine că v-ați cam bătut joc de ceea ce se hotărâse inițial.
VI. Găsiți sinonime neologice pentru cuvintele:
liniște, mănos, mărturie, luptător, negustor, neînțelegere, împrăștiat, închegat, obârșie, orbire, ciumă, fiere.
VII Cum e corect:
espadrilă / expadrilă; coșcuig / cosciug; a excamota / a escamota; crenvurști / cremvurști; hivernal / hibernal; stand / știand; abstracție / abstracțiune; séif / seif; adecuat / adecvat; higienă / igienă.
VIII. Folosiți în enunțuri paronimele:
a semnăla – a semnaliza, detracat – detractat, dental – dentar, miner – minier, insolent – indolent, a absorbi – a adsorbi.
IX. Găsiți câte un sinonim frazeologic pentru fiecare din cuvintele:
a se uri, a obliga, a abandona, a se solidariza, a renunța, superficial, a-și permite, inopinat.

X. Indicaţi câte un sinonim lexical pentru fiecare din expresiile:
a pune în scenă, a umbla creanga, a rămâne fără grai, a da la o parte, a face fasoane, a se face de râs, a purta sâmbetele, a pune piciorul în prag, goate-goale, a pune în primejdie.
XI. Analizaţi cuvintele subliniate:
1.**O fi cumpărat** şi **nişte** carne de la piaţă!
2.Te-ai fi dus **fără a** ţi **se fi trimis** vreo **invitaţie**?
3.Nu s-a putut găsi **nici un** autoturism disponibil.
4.**Nefiind foarte pregătit,** nu prea a făcut faţă.
5.**În cazul tău** mi se pare că nu e **nevoie de cine ştie ce** efort.
6.A fost singurul **care** s-a declarat **împotriva a ceea ce** se hotărâse.
7.**Din a cui vină** crezi că s-au întâmplat **toate** acestea?
8.Ideea era **de a se şti de către organizatori** măcar **ora** sosirii.
9.**A doua oară** să nu te mai împiedici de un lucru **de nimic.**
10.**De data asta** nu există **nici** o suspiciune **asupra voastră.**
XII. Folosiţi în enunţuri omonimele:
sol, palat, mediu, a radia.
XIII. Tălaţi cu o linie soluţiile incorecte şi ilustraţi-le pe cele corecte:
1) Complementul direct se poate exprima prin: verb la supin – adverb – adjectiv pronominal posesiv – numeral ordinal – verb la gerunziu.
2) Relativul **cui** poate îndeplini funcţia sintactică de: nume predicativ – complement de agent – complement circumstanţial de timp – subiect – complement direct – complement circumstanţial sociativ.
3) Admit categoria gradului de comparaţie: adverbele modalizatoare – adjectivele invariabile – participiile verbelor la diateza pasivă – substantivele provenite din adjective – interjecţiile.
4) Nu acceptă prepoziţii: formele personale neaccentuate în dativ – formele personale accentuate în dativ – formele personale neaccentuate în acuzativ – formele reflexive accentuate în acuzativ.
5) Se poate construi cu prepoziţia **pe:** complementul direct nonanimat – complementul indirect – complementul circumstanţial de loc – complementul de agent – atributul adverbial – subiectul pronominal.
6) Complementul circumstanţial concesiv poate apărea în cazurile: N – G – D – Ac. – V.
XIV. Găsiţi cinci expresii frazeologice care să conţină comparaţii şi alte cinci care să conţină numere.
XV. De ce sunt pleonastice exprimările:
varietate diversă, a se suprapune peste, a schiţa sumar, mărinimie sufletească, hemoragie de sânge.

TESTUL 32

I. Se dă textul:
„Nu prea înţelegea, era adevărat, de ce Paraschiv, în loc să se bucure că grâul ieşise cum nu-şi aduceau ei aminte să se fi făcut vreodată, arăta mereu posomorât şi secera ca şi cum ar fi tras la jug. De fapt, ar fi trebuit ca în toamnă, cum era un an bun, să se însoare şi el ca orice flăcău şi să intre în rândul lumii, dar pesemne că nu găsea fata care să-i convie lui, adică una care să aibă pământ mult, şi de aceea era posomorât."

(Marin Preda)

1) Analiza sintactică a frazei.
2) Analiza morfo-sintactică a locuţiunilor din text.
3) Există în text verbe nepredicative? Dacă există, analizaţi construcţiile în componenţa cărora intră.

4) Contrageţi cel puţin trei subordonate în părţile de propoziţie corespunzătoare.
5) Analizaţi trei relatori neconjuncţionali din textul de mai sus.
6) Găsiţi cinci echivalente neologice ale unor cuvinte din text.

II. Tăiaţi cu o linie oblică soluţiile incorecte şi exemplificaţi-le pe cele corecte:

1) Pronumele personal formă neaccentuată poate apărea la cazurile: N – G – D – Ac. – V.
2) Interjecţiile **iaca, uite, na** pot accepta: complement direct – complement indirect – subiect – atribut pronominal – nume predicativ.
3) Pot fi însoţite de prepoziţii verbele la modurile: gerunziu – infinitiv – participiu – supin – prezumtiv.
4) Genitivul fără articol posesiv poate îndeplini funcţia sintactică de: complement direct – complement indirect – nume predicativ – complement de agent – complement circumstanţial condiţional – subiect.
5) Atributul pronominal se poate exprima prin: pronume posesiv – pronume de întărire – pronume personal – pronume demonstrativ.

III. Analizaţi cuvintele subliniate:

1.A câştigat **fără a se fi pregătit** prea mult.
2.**Alături de timbre mai noi**, mi-a arătat şi câteva mai vechi.
3.**În locul tău** n-aş zice nimic.
4.**De mică** se dovedise încăpăţânată.
5.Poţi **fi frumoasă şi fără atâtea zorzoane!**
6.Nu se poate **şti ora** plecării?
7.**În afara voastră** nimeni nu cunoaşte adevărul.
8.Vorbea de parcă **cine ştie ce** eveniment s-ar fi petrecut.
9.În urma preselecţiei se aştepta **a fi acceptat.**
10.Privindu-**se** în oglindă, **i se** făcea **ruşine.**
11.De ce nu le-a mai scris **bunilor lui prieteni?**
12.Nu sunt **ce par a fi...**
13.Putem oferi premiul **oricărui** copil merituos.
14.Nu lua nimic, **în afară de ceea ce** este necesar.

IV. Cum e corect?

fusiform / fuziform; coşeur / cozeur; fuselaj / fuzelaj; dizeur / diseur; picromigdală / pricomigdală; paracliser / panaclisier; provă / proră; grepfruit / grepfrut; now-how / know-how; lider / leader.

V. Demonstraţi caracterul polisemantic al cuvintelor:

a lovi, deget, apă, negru, a aşterne.

VI. Găsiţi câte un sinonim neologic pentru:

a căra, cerinţă, rod, graniţă, părere, a înşela, întăritor, împărţit, a ispiti, a mânui, naz, nepereche.

VII. Despărţiţi în silabe:

abulie, leucemie, antrax, coaliţie, a demisiona, deunăzi, panaceu, inopinat.

VIII. Găsiţi antonimele cuvintelor:

desconsiderare, deteriorat, anarhie, înverzire, simetric, convex, valabilitate, congruenţă.

IX. Identificaţi şi explicaţi fenomenele fonetice din cuvintele:

a se chercheli, atractiv, puştoiacă, nevăstuică, gingie, geamgiu.

X. Demonstraţi caracterul pleonastic al exprimărilor:

puteri plenipotenţiare, happy-end fericit, ziar cotidian, hemograma sângelui, convingere fermă.

XI. Identificaţi subordonatele din enunţurile următoare:

Inteligent cum se credea că este, nici nu i-a venit în minte că ar mai putea fi şi alţii cum e el.
Problema a trebuit să ne dea multă bătaie de cap, întrucât noi eram cei ce urma să dea un răspuns.

Nu i–a dat prin cap să ne anunțe, ceea ce a avut consecințe grave.
Era un om pașnic și blând, căruia, după cum spun cunoscuții, nu i–ar fi trecut prin gând să provoace pe nimeni.
M–ar fi deranjat foarte tare să te văd iarăși împreună cu știi tu cine.
Nu s–au luat măsuri împotriva cui a greșit, fapt ce ne–a făcut să credem că e ceva necurat la mijloc.
Iată ce se poate întâmpla dacă pornești de la ideea că nu avem ce face!
Am fost examinați fără ca anterior să ni se precizeze de ce.
Și dacă te–aș vedea cât ești de disperat, nu m–aș grăbi să te ajut.

XII. Grupați elementele din coloana A cu acelea care corespund din coloana B:

A	B
1) vae victis	a) special
2) pro memoria	b) vocea poporului, vocea zeilor
3) pro domo	c) pentru propria cauză
4) stricto sensu	d) motiv de război
5) sui generis	e) spre aducere aminte
6) vox populi, vox Dei	f) în ultima clipă
7) casus belli	g) vai de cei învinși
8) ad–interim	h) în sens restrâns
9) cui prodest?	i) provizoriu
10) in extremis	j) cui folosește?

TESTUL 33

I. Analizați sintactic textul:
„Nu–mi vine să cred că ceea ce ai spus tu e adevărat, pentru că, dacă ar fi cum spui tu ar însemna ca toți cei prezenți să se fi înșelat într–un mod curios, ceea ce, recunoaște și tu, noi nu putem admite fără să beneficiem de probe indubitabile."

II. Corectați greșelile din enunțurile de mai jos:
Funerariile au avut loc de comun acord în cea dea treia zi.
Mai mulți prieteni de–ai mei mi–au semnalat faptul că analgeticele pot fi pasibile de efecte secundare.
Confruntarea s–a soldat cu un triumf al elevilor, care au obținut asigurarea securității pe timpul manifestației.
Făcutumiai rost de ce team rugat?
Descoperise un lipom de grăsime care–l inerva peste fire.
Preeria vastă îi creea o stare de splin.
Cofeina și alcolul sînt unanim recunoscute ca nocive de către specialiști.
Ieri cei dói au aniversat zece ani de la căsătorie.
Bunii noștrii prieteni, care i–am așteptat azi la gară, ne–au adus un summum de fotografii de la munte.

III. Ortografiați cuvintele care se pronunță astfel: *șou, bauling, savoarfer, nouhau, fidbec, copirait, pleier, iancheu, vizavi, checiap, tocșou, cnocdaun, horor.*

IV. Identificați cinci valori morfologice ale lui i.

V. Descoperiți rădăcina cuvintelor: *începătoșat, înfățișare, prevăzători, străbătător, a înfrumusețea.*

VI. Cum e corect:
muschetar / mușchetar; tunele / tuheluri; precoce / precoci (pl.); sindromuri / sindroame; heteroclit / eteroclit; lăstari / lăstare; hamger / hanger; moschee(pl.) / moschei; antecameră / anticameră; ghiuden / ghiudem; baldachine / baldachinuri; pive / piue; jobene / jobenuri; crustacee / crustacei.

VII. Găsiți câte un sinonim frazeologic pentru următoarele cuvinte:
regret; a se strădui; bogat; amintire; a se împotrivi; a sărăci; computer; devreme; a capitula; stilou; a hoinări; a saluta; a pleca; a năvăli; a pălăvrăgi.
VIII. Marcați accentele în următoarele cuvinte:
felinar, lozincă, doctoriță, fetiță, veveriță, gărgăriță, puhav, firav, poteră, termin.
IX. Dați sinonime neologice pentru:
defăimat, a dezaproba, osândit, vanitate, hazliu, a stârpi, istovit, calic, căință, a chinui, cumpătat, molipsitor, cruzime, fugar, a pârtini.
X. Despărțiți în silabe:
anatomie, afectuos, cruzime, recordman, pehlivan, promptitudine, deictic, ireversibil, glaucom, antediluvian.
XI. Identificați subordonatele din enunțurile de mai jos:
În loc să-l faci să prindă curaj, tu îl persiflezi!
Rămâne cum s-a stabilit de către cine e în drept să stabilească.
Nu mă privește evenimentul, ci cum se va termina.
După ce că a stat degeaba, acum îi arde să glumească.
Numai dacă muncește poate deveni ceea ce și-a dorit.
Hotărât să nu-l lase să vină, Ion i-a scris prietenului său o scrisoare descurajantă.
Tot ce s-a petrecut e din vina ta.
Că i s-a dus vestea de prost ce e, asta nu vede nimeni.
Multe domenii de activitate, cum este cercetarea, sunt pur și simplu ignorate.
Din moment ce lui îi incumbă să ia această decizie, de ce vă faceți că nu știți asta?
Maria s-a emoționat, părând cum nu e de fapt, adică nesigură pe ea.
Pare că se va înnopta mai devreme decât am fi fost dispuși să recunoaștem.
Pe lângă ceea ce vrei tu, ce-mi doresc eu e fără importanță.
Fie ce-o fi, nu voi deschide ușa nimănui!
XII. Analizați cuvintele subliniate în enunțurile de maijos:
1.Bucurați-vă de **căldură** cât **vreme** se mai poate!
2.Mi-**era** foarte **cald** și de **aceea** am ieșit!
3.Au venit la mine cu **mobilă** cu tot.
4.**În prinderea** fluturilor Ioana era specialistă.
5.N-a putut reacționa, **fiind stupefiat** de răspunsul **ei**.
6.Nu s-au mai prezentat, considerându-se **de către toți că** nu e **nici** o șansă.
7.Informarea prezentată **de ministru** ar fi putut **fi mai convingătoare**.
8.Nu s-ar fi cuvenit **a fi lăudat** pentru asta.
9.Îngrijorat **de a nu fi scos** din echipă, Ion **și**-a domolit protestele.
10.**Cu toate insistențele** noastre, profesorul a refuzat.
11.Se bucura **la gândul** că ar putea fi **premiat**.
12.Mi-a dat multă **bătaie de cap** să-l învăț **alfabetul**.
13.De ce nu ne-ai luat **cu tine** la cules **de struguri**?
14.Bazați-vă doar **pe forțele** voastre!
15.Nu conta prea mult **pe ai tăi prieteni**!
16.**Fiindu-ne interzisă vizionarea** spectacolului, ne-am revoltat.

REZOLVAREA TESTELOR

REZOLVAREA TESTULUI 1

I.„Zică [1]*/ cine a zice* [2]*/ şi cum a vre* [3]*/ să zică,* [4]*/ dar* [5]*/ când este* [6]*/ să dai peste păcat* [7]*/ dacă– l înainte,* [8]*/ te grăbeşti* [5]*/ să–l ajungi* [9]*/ iară* [10]*/ dacă–i în urmă,* [11]*/ stai* [10]*/ şi–l aştepţi.* [12]*/ Ce mai la deal la vale?* [13]*/ Aşa e lumea asta* [14]*/ şi,* [15]*/ de–ai face* [16]*/ ce–ai face,* [17]*/ rămâne* [15]*/ cum este ea;* [18]*/ nu poţi* [19]*/ s–o clinteşti cu umărul,* [20]*/ măcar să te pui în ruptul capului.* [21]*/"*

a.1 PP 2 SB (1) (cine) 3 CM (1) (cum) 4 CD (3)(să) 5 PP (dar) 6CT (5)(când) 7 SB (6) (să) 8 CDT (5) (dacă) 9 CS (5) (să)
10 PP 11CDT(10) (dacă) 12 PP (*şi* cop.) 13 P Indep. 14 PP
15PP 16CV(15) 17 CD (16) (ce) 18 PR (15) (cum) 19 PP
20 CD (19) (să) 21CV (20) (măcar să)

b. – zică – PV, vb. pred., tranz. pers., conj. III, d. act., mod conj., t. prez., pers. III, sg.
- a vre – PV, vb. pred., tranz. pers., conj. II, d. act., mod prezumtiv, t. prez., pers. III, sg.
- este – PV, vb. pred. intranz. impers., conj. IV, mod ind., t. prez.
- i – PV, vb. pred., intranz. pers., conj. IV, mod. ind., t. prez., pers. III, sg.
- cum – n. p., adv. rel. de mod
- cu umărul – c.c. instr., subst. com. sg. masc., Ac., art. hot. *l*, precedat de prep. simplă *cu*
c. – a da peste păcat – loc. vb.
- a se pune în ruptul capului – loc. vb.
- măcar să – loc. conj.
- în urmă – loc. adv.

II. 1. – din cauza ta – c.c.z, adj. pron. pos., sg., fem., Ac., pers II, precedat de loc. prep. *din cauza*
mi – atr. pron., pron. pers., pers. I, sg., neacc., caz D
2. mi – pron. pers., pers. I, sg., f. neacc., D etic, fără f. s.
atâtea – atr. adj., adj. pron., nehot. fem., pl. Ac.
3. contrar opiniei – c.c.v. – subst. com., sg., fem., D, art. hot. *i*, precedat de prep. simplă *contrar*
4. fi acceptat – c.d., vb. pred., conj. I, mod inf. prez., d. pas., masc., sg.
5. problemă – S, subst. com., sg., fem., N, neart.
nici o – atr. adj., adj. pron. neg. compus, sg., fem. N
6. faţă de sora – c.c.m., subst. com., sg., fem., Ac., art. cu art. hot. *a* + loc. prep. *faţă de*
7. faţă de oamenii – c. i., subst. com., masc., pl., art. cu art. hot. *i* Ac.+ loc. prep. *faţă de*
8. de a fi fost văzut – atr. vb., vb. pred., pers., conj. II, d. pas., mod ind., t. perf., sg., masc.
în compania ta – c.c. sociativ, adj. pron. pos., pers. II, sg. fem., Ac. + loc. prep. *în compania*
9. tăi – atr. adj., adj. pron. pos., masc, pl., G, pers. II, un pos., m.m. ob. pos.
10. fără el – c.c. soc., pron. personal, pers. III, masc, sg, f.acc., Ac.
11.împotriva proiectului – c.c.m, subst. com., sg., n., G , art. cu art. hot. *lui* + prep. *împotriva*
12. la doi – c. i., num. card. cu val. subst., Ac., masc., pl., prec. de prep. s. *la*
– contestaţiile – S, subst. com, pl., fem., N, art. hot. *le*
13. şi – atr. pron., pron. refl., pers III, f. neacc., caz D (posesiv),
pe picioare – c. ind., subst. com., neutru, pl., neart., caz Ac.
14. ale cui – atr. pron., pron. rel., G
15.a căruia – n. pred., pron. interog., masc., sg., G
16. din cei prezenţi – atr. subst., subst. com., masc., pl., Ac., provenit din adj. prin conversiune, art. cu art. demonstrativ *cei*

III. 1. Eu şi cu tine vom pleca mâine.
2. E o epocă favorabilă schimbărilor.
3. Ceea ce a aflat e că va ploua.
4. Pe unde mi-ai umlat?
5. Vai de el!
6. Gândul de a fi fost jignit îl obseda.
7. Deasupra-i se adunaseră norii.
8. Vedea lume trecând înspre oraş.
9. Nu ştim împotriva căror afirmaţii protestezi.
10. Mă bazez pe tine.

IV. com – u – ni – u – ne; ant – arc – ţiç;con – strân – gă – tor; at – mo – sfe – ră; ab – o – ri – gen; mau – so – leu; ço – a – li – ţi – e; într – a – ju – to – ra – re; şin – o – ni – mic; trans – al – pin; somn – am – bul; an – ęs – te – zist.

V. teamă = angoasă; a istovi = surmena; gălăgie = tapaj; a găuri = a perfora; falnic = grandios; plângere = denunţ, petiţie; statornic = fidel; a sufla = a expira; prezicere = predicţie; pajură = acvilă; autohton = aborigen, indigen; a domoli = a atenua, a tempera; iute = agil, picant; iscoadă = spion.

VI. belicos # paşnic; revoltat # obedient; extravertit # introvertit; sincronic # diacronic; intens # slab, vag; a ajuta # a împiedica; a aduna # a împrăştia; ermetic # accesibil; aiurea # aici; smerenie # trufie.

VII. adj. pron. pos. poate fi: ~~subiect~~ – n.p. – ~~c.d~~ – c.c.z – ~~c.c.s~~ – c.c.l. – atribut adj.
„Războiul a fost împotriva-ta." – n.p.
„Din cauza mea ai înnebunit." – c.c.z
„Stai deasupra mea." – c.c.l
„Părerea mea e că ai greşit." – atr. adj.
subst. D poate fi: ~~subiect~~ – atr. subst. – c.c. de loc – ~~c.n.s.~~ – c. instr. – c.c.z.
„Acordarea de premii elevilor s-a făcut în mod cinstit." – atr. subst.
„Stai-locului!" – c.c.l
„Datorită profesorului am reuşit." – c. instr.
„Datorită ploii s-a amânat excursia." – c.c.z.
CS poate fi introdusă prin: să – ~~că~~ – ~~dacă~~ – pentru ca să – de – ~~pentru că~~
„Vin la tine să citesc."
„Am venit pentru ca să vorbim serios."
„Veni de-şi luă haina."
c. indirect poate apărea în: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
„Împotriva lui s-a declanşat o anchetă." – G
„Dau băiatului o carte." – D
„ Mă tem de Dan." – Ac.
Prepoziţia *deásupra* poate accepta nominale în cazul: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
„Vei sta deasupra apei." – G
„Deasupra-i norii se adunaseră ameninţători." – D
„Deasupra mea nu se mai afla nimeni." – Ac.
Pronumele posesiv „al meu" poate fi declinat la: N – ~~G~~ – ~~D~~ – Ac. – ~~V~~
N – al meu
Ac. – pe al meu
Formele neaccentuate ale pronumelui reflexiv pot avea următoarele funcţii sintactice: ~~subiect~~ – ~~n.p.~~ – atr. pron. – c. direct – c. indirect – ~~atr. adj.~~
„Şi-a spus părerea." – atr. pron.
„Se spală." – c.d.
„Îşi cumpără pantaloni." – c.i.
Subiectul pronominal poate fi în: N – G – D – Ac. – ~~V~~

„El a plecat." – N
„Ai lui au plecat." – G
„Dau cartea cui o cere." – D
„Eu şi cu tine rămânem de gardă." – Ac.
Infinitivul poate fi: n.p. – predicat – cdţ – c.i. – cns
„Problema e de a recupera prejudiciul." – n.p.
„Se săturase de a vedea cum alţii se descurcă." – c.i.
„A nu se arunca în foc după golire!" – pred.
„E prea frig pentru a putea pleca." – cns
„Fără a fi susţinut, ar fi eşuat de mult." – cdţ.
VIII. chioşc: 6 l, 4 s (c'o ş c) geamgiu: 7 l, 6 s (đ a m đ i u) dugheană: 8 l, 6 s (d u g'a n ă) xerox: 5l, 7 s (k s e r o k s) lupii: 5 l, 4 s (l u p i) chefliii: 8 l, 6 s (c'e f l ii) chercheli: 9 l, 7 s (c'e r c'e l i) ghiocel: 7 l, 6 s (g'i o č e l)
Techirghiol: 10 l, 8 s (T e c'i r g'o l) Giurgiu: 7l, 5 s (đ u r đ u)
IX. coperte; iuţelii; delincvenţă; vagabondă; prozodie; disertaţie; excavator; piuneză; transcendental; carnaj; pedigriu; blues; incas; afrodiziac; misadă
X. a exagera = a face din ţânţar armăsar
a deconspira = a da pe faţă
a decapita = a lua capul
memorie = ţinere de minte
degeaba = de florile mărului
a invidia = a purta sâmbetele cuiva
generos = cu dare de mână
risipitor = mână spartă
a se supăra = a-i sări ţandăra, a se face foc şi pară
retardat = slab de minte
niciodată = la Paştele cailor
a se căsători = a-şi pune pirostriile
XI. a se bifurca în două : – a se bifurca = a se despărţi în două
ortografie corectă : ortografie = scriere corectă
temelie fundamentală : temelie = fundament
a aniversa un număr de ani : a aniversa = a sărbători un număr de ani
autosinucidere : sinucidere = ucidere de sine

Observaţii:

1.În textul de la exerciţiul I avem o situaţie de coordonare între două subordonate ce diferă din punct de vedere sintactic:
"Zică [1]/ cine a zice [2]/ şi cum a vre 3
SB CM
2.În P6 verbul *este* are sensul de *a se întâmpla* şi valoare de impersonal predicativ (în nici un caz copulativ !)
3.În enunţul 6, de la exerciţiul II, *faţă de sora* este un complement circumstanţial de mod comparativ (prin comparaţie cu sora...)
4.În exerciţiul VII apare un exemplu de subiect în cazul G: *Ai lui au plecat.*
Este posibilă admiterea a două soluţii:
a)ai lui – subiect, pron. pers., caz G, art. gen. *ai*
b)ai – subiect, pron. semiindependent, caz N
lui – atr. pron., pron. pers., caz G

REZOLVAREA TESTULUI 2

I.„Bălosu se așează, ca și în seara trecută, pe cealaltă stănoagă, [1]*/ dar de astă dată* ***nu zise nimic,*** [2]*/* ***aștepta*** [3]*/* ***să înceapă*** *vecinul vorba,* [4]*/ fiindcă* ***nu era plăcut*** [5]*/* ***să ți se strige în gura mare*** [6]*/ că ai datorii* [7]*/ și* [8]*/ cum Bălosu* ***avea de gând*** [9]*/* ***să-l întrebe*** *din nou despre locul de casă,* [10]*/* ***nu voia*** [8]*/* ***să lase*** [11]*/* ***să se creadă*** [12]*/ că-l* ***urmărește*** *pe vecin la strâmtoare.* [13]*/"*

1. 1 PP 2 PP 3 PP 4 CD (3) (să) 5 CZ (4) (fiindcă)
6 SB (5) (să) 7 SB (6) (că) 8 CZ (4) 9 CZ (8) (cum) 10 CD (9)(să)
11 CD (8) (să) 12 CD (11) (să) 13 SB (12) (că)

2.–în seara – c.c.t., subst. com., fem., sg., Ac., preced. de prep. *în*, art. cu art. hot. *a*
-de astă dată – c.c.t., loc. adv.
-nu era plăcut – PN, vb. cop., impers., conj. IV, ind., t. imperf., , f. neg. și n.p. , adv. de mod, provenit din vb. la part., gr. pozitiv
-în gura mare – c.c.m., loc. adv. de mod
-din nou – c.c.t., loc. adv.
-să se creadă – PV, vb. pred., impers., conj. III, d. refl., mod conj., t. prez.(se – pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.)
-la strâmtoare – c.c.t., subst. com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *la*.

3. Locuțiuni:
în gura mare – loc. adv.
a ávea de gând – loc. vb.
din nou – loc. adv.
de astă dată – loc adv.

4. Sinonime:
vorbă = discuție, conversație
a striga = a reproșa, a imputa
a avea de gând = a intenționa

*II.*1.– nu e admisă – PV, vb. pred., pers., conj. III, d. pas., mod ind., t. prez., pers. III sg. fem., f. neg.
– o reacție – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
– împotriva unei hotărâri – atr. subst. prep., subst. com., fem., sg., G, art. cu art. nehot., *unei* precedat de prep. *împotriva*.
2.– în urma căreia – c.c.t., pron. rel., fem., sg., G, precedat de loc. prep. *în urma*.
– incidente – S, subst. com., n., pl., N, neart.
– în forță – c.c.m, loc. adv.
3.– fiind susținut – c.c.v., vb. pred., pers., conj. III, d. pas.,mod ger., masc., sg.
– fără noi – c.c.instr., pron. pers., pers. I, pl., Ac., f. acc., precedat de prep. *fără*
4.– venindu – c.c.t., vb. pred., pers., conj. IV, d. act.,mod ger.
- rândul – S, subst. com., n., sg., N., art. cu art. hot. *î*
- favoarea – S, subst. com. fem., sg., N, art. cu art. hot. *a*
- de a fi exceptat – atr. vb., vb. pred., pers., conj. I,d. pas., inf., t. prez., precedat de prep. *de*, masc., sg.
5.- fiind amenințată – cns, vb. pred., pers., conj. I, d. pas.,mod ger., fem., sg.,
- cu evacuarea – c.i., subst. com., fem., sg., Ac., art. cu art. hot. *a*, precedat de prep. *cu*,
6.- cu bună știință – c.c.m., loc. adv.
- neavând de gând – c.c.z., loc. vb., pred., pers., conj. II., d. act., mod ger.
7.- fie – PV, vb. pred., unipers., conj. IV, d. act., mod conj., t. prez.
- ce – S, pron. rel., N
- păcălit – e.p.s., adj., prov. din vb. la part., masc., sg., N
- de oricine – c. de ag., pron. nehot. compus, Ac., precedat de prep. *de*

8.- (în) ce – atr. adj., adj. pron. rel., Ac., precedat de prep. *în*
- te – c.d., pron. refl., pers. II, sg., Ac., f. neacc.
9. şi – c.i., pron. refl., pers. III, D, f. neacc.
- şi – atr. pron. , pron. refl., pers.III, D pos., f. neacc.
10.- orice – S, pron. nehot. compus, N
- fi clintită – c.d., vb. pred., pers., d. pas., conj. IV, inf., t. prez., fem., sg.

III. Un complement de agent poate avea ca regent: un vb. la ger. – un supin – un adj. prov. din part. – un vb. pers. la d. pas. – ~~un inf. impers~~. – un reflexiv cu sens pasiv.
a) Fiind convinsă de prietena ei, Maria a renunţat la studii– vb. la ger.
b)De rezolvat de către întreaga clasă această problemă!– supin
c)Mi–a plăcut cartea scrisă de el.– adj. prov. din part.
d)Ea a fost chemată la telefon de tatăl ei.–vb. pers. la d pas.
e)Nu e normal să se ştie de către toată lumea că noi vom pleca.– vb. reflexiv cu sens pasiv.
Relativul *ceea ce* neînsoţit de prepoziţie poate fi: c.d. – ~~e.i.~~– ~~atr. pron.~~ – n.p. – subiect
a)Mă priveşte ceea ce a spus el.– c.d
b)Nu mă interesează ceea ce înseamnă el pentru tine. – n.p.
c)Nu–mi convine ceea ce s–a spus despre mine. – S
Relativul *cum* poate îndeplini f. sint. de: ~~c.d~~ – n.p.– c.c.t – c.c.m. – ~~c.i.~~ –
a)S–a stins lumina cum apăru el.– c.c.t.
b)Nu mi–ai povestit cum te–ai distrat. – c.c.m.
c)Nu mai ştie cum se numeşte medicamentul. – n.p.
O subordonată completivă indirectă poate avea ca regent: ~~un ger. acordat~~ – un adj.– un adv.– o interj. – ~~un numeral~~ – un vb. la supin
a)Lucrul acesta va fi util cui îl va lua în seamă. – adj.
b)Vai de cine iubeşte! – interj.
c)Bine de cine nu munceşte! – adv.
d)De dat caietele cui le–a promis a uitat să le dea. – vb. la supin
Relativul *ce* însoţit de prepoziţii poate fi: n.p. – c.d. – S – c.c.l. – c.c.m. – c. ag.
a)S–a vorbit despre ce vei deveni tu. – n.p.
b)Facem pariu pe ce vrei tu. – c.d.
c)Nu mi–a spus nimic despre ce s–a întâmplat. – S
d)Vezi în ce te–ai băgat? – c.c.l.
e)Ai idee prin ce anume le–ai devenit nesuferit ? – c.c.m.
f)Nu mi–ai spus de ce anume ai fost impresionat. – c. ag.
Atributul substantival fără prepoziţie poate apărea în cazurile: ~~N~~ –G –D –~~Ac.~~ – ~~V~~
a)Opinia copiilor m–a şocat (G)
b)Acordarea de premii participanţilor mi se pare firească.(D)

IV.1) Timpul [1]/ **cât am stat** acolo [2]/ **a trecut repede.** [1]/
1 PP 2AT – 1 (cât)
2) Părându–mi–se normal [1]/ **să fiu anunţat** din timp, [2]/ **m–am hotărât** [1]/ **să nu mă prezint.** [3]/
1 PP 2 SB – 1 (să) 3 CI – 2 (să)
3) **Rămâne de mirare** [1]/ cum de **n–ai putut** face nimic [2]/ pentru ca asemenea atitudini **să nu mai fie posibile.** [3]/
1 PP 2 SB – 1 (cum de) 3 CS – 2 (pentru ca să)
4) **Ţi–ajunge** [1]/ **să ţi se insufle** puţin curaj [2]/ pentru ca **să dai** [3]/ ce **e mai bun** în tine. [4]/
1 PP 2 SB – 1(să) 3 CS – 2 (pentru ca să) 4 CD – 3 (ce)
5) Convinsă [1]/ că are la dispoziţie destul timp, [2]/ Ioana **şi–a imaginat** [1]/ că **va fi aşteptată** ore întregi. [3]/
1PP 2 CI (1) că 3 CD (2) că
6) Văzându–l [1]/ că **nu–i vine la îndemână** [2]/ **să** ne **spună** chiar totul, /3 **am intrat la bănuieli.** [4]/
1 PP 2 PRS (1) că 3 SB(2) să

1) Chiar de asta **aveam** nevoie, [1]/ de ceea ce **ţi–a trimis** George. [2]/
1 PP 2 Apoz. (1) (de ceea ce)
2) Dintr–un singur motiv **s–a enervat**: [1]/ fiindcă **nu i s–a oferit** [2]/ ceea ce **merită**. /3
1 PP 2 Apoz. (1) 3 SB (2) ceea ce
3) Din ce **a agonisit** [1]/ cât **a stat în străinătate** [2]/ **ar putea trăi** toată viaţa. /3
1 INS (3) din ce 2 CT (2) cît 3 PP
4) Comportamentul lui **a fost** [1]/ cum **nu se poate** mai rău [2]/ în timp ce al fratelui său **s–a dovedit** remarcabil. [3]/
1 PP 2 PR (1) cum 3 Opoz.(2) in timp ce

V. 1.De ce nu ai plecat?
2.**Pentru ce** te duci la Bucureşti?
3.**Care** roman ţi–a plăcut cel mai mult?
4.**Ai greşit**, ai plătit!
5.**De cine** eşti susţinut?
6.**Gândindu –vă** la ce v–am spus, aţi fi reuşit.
7.Citeşte **fără a pricepe** nimic.
8.**Din partea– i** puteai face tot ce doreşti.
9.De ce eşti **împotriva noastră**?

VI: tămăduitor = curativ; vesel = jovial; a şerpui = a slaloma; a stărui = a insista; pustnic = ascet; răvnă = pietate; jefuit = spoliat; a înşira = a enumera; înfiorător = abominabil; leafă = salariu

VII: sacrosanct, basorelief, cvartal, cuarţ, lumbago, fricţiune, mintal, becisnic, hegemonie, demarcaţie.

VIII: dispoziţie // depoziţie
M–a găsit într–o dispoziţie proastă. –
Depoziţia martorului m–a surprins.
glotă // gloată
Era gloată la moară. –
Glota este partea cea mai îngustă a laringelui.
furori // furuori
A făcut furori noua ei toaletă. –
La acest raion se vând furouri şi cămăşi de noapte
diferenţă // deferenţă
Este profesorul pentru care am cea mai mare defereriţă.–
Există mici diferenţe.
jargon // argou
Cuvântul acesta este din argoul borfaşilor.
Le vorbi numai în jargon franţuzesc pentru a face impresie.
vers // viers
Am citit nişte versuri de acest poet.
Copilul a adormit la viersul duios al bunicii.

IX. El are funcţia de general – E un fapt general această nehotărâre.
Pupa este un stadiu inferior de dezvoltare a larvei. – Pupa navei era uşor înclinată.
Jordano Bruno a fost ars pe rug. – Rugii din desiş mi–au provocat zgârieturi.
Ai vărsat sticla. – El are vărsat de vânt.
Torsul pisicii mă stresează. – Această sculptură reprezentând torsul unei curtezane are o valoare deosebită.

X.– a acţiona = a trece la fapte; a ameninţa = a ridica pumnul; a aştepta = a face anticameră; a se bucura = a–şi freca palmele, a–i părea bine; calvar = drumul crucii ; a se coace – a da în pârg; a concedia = a da afară; a depăşi = a lăsa pe cineva în umbră, a da clasă a se destăinui = a–şi dezlega sacul

*XI.*1)Mi-am dat seama /spre ce voiai /să mă îndrepți./ – 2 CI
2)Am descoperit/ spre ce ai înclinație./ – 2 CD
3)Nu se știe /spre ce se va îndrepta./ – 2 SB
4)Ne îndreptam /spre ce vedeam cu ochii./ – 2 CCL
5)Am vorbit despre itinerar, / spre ce orașe vom merge, / și despre mașina / cu care ne vom deplasa. – 2 APOZ.
6)Problema e / spre ce ne vom îndrepta. – 2 PR
XII. 1) adv. de timp; 2) adv. loc; 3) prepoz., însoțește un c.c.t.; 4) prepoz., însoțește un c.c.l.; 5) interjecție; 6) loc. prepoz., însoțește un c.c.l.; 7) loc. prep., însoțește un c.c.t.

Observații:

1.**La strâmtoare** indică timpul, nu locul acțiunii (...îl urmărește pe vecin când este strâmtorat).
2.În enunțul 1. de la exercițiul II verbul **nu e admisă** are complementul de agent nedeterminat. În nici un caz el nu poate fi interpretat ca predicat nominal!
3.În același enunț, *împotriva unei hotărâri* este atribut, nu complement, deoarece regent este substantivul **reacție**.
4.În enunțul nr. 4 de la exercițiul IV, P2 este o apozițională a cărei bază este pronumele demonstrativ **de asta** din P1.
5.Enunțul nr. 8 din exercițiul IV oferă o situație extrem de interesantă: o apoziționare de tip circumstanțial. Într-o asemenea situație, în care subordonata e introdusă printr-un relator specializat exclusiv în subordonarea de tip cauzal, ni se pare absolut corect și indicat să adoptăm denumirea de apozițională cauzală, după cum în alte situații e posibil să avem o apoziționalăfinală sau una temporală. De altfel, anticiparea (nu reluarea!) oricărei subordonate printr-un pronume sau substantiv cu valoare neutră conduce la fenomenul de apoziționare.
6.În enunțul 6 de la exercițiul V verbul la infinitiv marchează o acțiune a cărei realizare lipsește acțiunii din regentă. Ca urmare, nu poate fi interpretat nici ca un c.c.m., nici ca un c.c.v., el marcând o opziție foarte apropiată de raportul de coordonare: *Citește dar nu pricepe nimic.*

REZOLVAREA TESTULUI 3

I.„Însă o condițiune [1]*/ fără de care* ***nu poate fi interes și plăcere*** [2]*/* ***este*** [1]*/ ca mai întâi de toate poezia* ***să fie înțeleasă,*** [3]*/* ***să vorbească*** *la conștiința tuturor.* [4]*/ Prin urmare, ea* ***nu-și poate alege obiecte*** [5]*/ care* ***se țin*** *de domeniul ocupațiunilor exclusive.* [6]*/* ***precum sunt*** *cele științifice,* [7]*/ fiindcă aceste* ***rămân neînțelese*** *pentru marea majoritate a poporului,* [8]*/ ci* ***este datoare*** [9]*/* ***să ne reprezinte*** *simțăminte și pasiuni,* [10]*/ fiindcă acestea* ***sunt comune*** *tuturor oamenilor,* [11]*/* ***sunt materia înțeleasă*** *și interesantă pentru toți* [12]*/ Ceea ce* ***separă*** *pe oameni delaolaltă* [13]*/* ***este cuprinsul diferit*** [14]*/ cu care* ***și-au împlinit mintea.*** [15]*/ Ceea ce-i* ***unește*** [16]*/* ***este identitatea mișcărilor*** [17]*/ de care* ***se pătrunde*** *inima lor."* [18]*/*

1. 1. PP 2 ATR(1) 3 PR(1)4 PR(1) 5 PP 6 ATR(5) 7 APOZ (6)
8 CZ (5)9 PP 10 CI (9)11 CZ (10) 12 CZ (10) 13 SB (14)
14 PP 15 ATR (14) 16 SB (17) 17 PP 18 ATR (17)
5 PP——ci adv.——9 PP
11 CZ——juxt.——12 CZ

2. – fi – c.d., vb. pred., pers., inf., t. prez., conj. IV – este – PN, vb. cop. pers., ind., t. prez., pers. III, sg., conj. IV (n.p. este subordonată P3)
-să fie înțeleasă – PV, vb. pred., pers., intranz.,mod conj., t. prez., pers. III, sg., fem., d. pas., conj. III
-precum sunt – PN, vb. cop., pers., ind., t. prez., pers. III, pl., conj. IV, și n.p., adv. rel. de mod

-sunt comune – PN , vb. cop. pers., ind., t. prez., pers. III, pl., conj. IV, şi n.p., adj. var. cu 2 term., fem., pl., N
-sunt materia – PN, vb. cop. pers., ind., t. prez., pers. III, pl., conj. IV şi n.p., subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. „a"
-este cuprinsul – PN, vb. cop., unipers., ind., t. prez., pers. III, sg., conj. IV şi n.p. subst. com., n., sg., N, art. cu art. hot. „l"
-este identitatea – PN, vb. cop. unipers., ind., t. prezent, pers. III sg., conj. IV şi n.p., subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. „a"
3. – fără de care – c.c.instr., pron. rel., Ac., precedat de prép. compusă „fără de"
- care – S, pron. rel., N
- ceea ce – S, pron. rel. compus, N
- cu care – c.c. instr., pron. rel. Ac., precedat de prep. „cu"
- ceea ce – S, pron rel. compus N
- de care – c.i., pron. rel., Ac., precedat de prep. „de"
4. interes, domeniul, exclusiv, ştiinţifice, majoritate, reprezintă, păsiuni, materia, interesantă, separă, diferit, identitatea
5. – diferit – privit, indeplinit, înmărmurit, lovit, lămurit
- simţământ – vărsământ, acoperământ, legământ, jurământ
- plăcere – durere, părere, tăcere, vedere, priveghere
- împlini – dovedi, vorbi, dori, goli, dobândi
- mişcare – căutare, abandonare, lăsare, visare, purtare
6. – interes – S, subst. com., sg., n., N, neart.
- cele – S, pron. semiind., fem., pl., N
- delaolaltă – c.i., adv. de mod compus
*II.*1. – prea dor – S, subst. com., n., N, gr. superl. abs., neart.
– pentru a rămâne – cns, vb.pred., pers., intranz., inf., t. prez., conj. III, d. act.
– acasă – c.c.l., adv. de loc
2.cel mai rău – n.p., adv. de mod, gr. superl. rel.
3. cel mai cald – S, subst. prov. din adj., gr. superl. rel., N
4. foarte corect – n.p., adv. prov. din adj. prin conversiune, gr. superl. abs.
- notele – S, subst. com., fem., pl., N, art. cu art. hot. "le
- au fost puse – PV, vb. pred., pers., intranz., ind., t. perf. compus, pl. fem., pers. III, d. pas., conj. III
5. – nu eşti în măsură – p.n., vb. cop., pers., intranz., ind., t. prez., sg., pers. II, conj. IV, f. neg. + n.p., loc. adj., Ac.
- a deosebi – c.i., vb. pred. pers., tranz., inf., t. prez., d. act., conj. IV
- de bine – c.i., subst. com., defectiv de plural, Ac., precedat de prep. *de*, prov. din adv. prin conversiune
6. – vă – c.d., pron. refl., pers. II, pl., Ac., f. neacc.
- cam – adv. de modalizare, fără f. sint.
- des – c.c.m., adv. de mod, prov. din adj. prin conversiune
- în oglindă – c.c.l., subst. com., sg., fem., Ac., neart., precedat de prep. *în*
7. în eventualitatea plecării – cdt, subst. com., fem., sg., G, art. cu art. hot. *i*, precedat de loc. prep. *în eventualitatea*
-în concediu – atr. subst prep., subst. com., n., sg., Ac., neart., precedat de prep. *în*
8. neavând la inimă – c.c.z., loc. vb., pred., tranz., mod ger., d. act., conj. II
- fără drept de apel – c.c.m., loc. adv., de mod
9. –s– pron. refl., f. neacc., Ac., fără f. sint., morfem al d. refl. cu sens pasiv
- posibilul – S, subst., prov. din adj. prin conversiune, sg., N, art. cu art. hot. *l*
- tot – atr. adj., adj. nehot., sg., N
- ceva – S, pron. nehot.compus, N

10. fiind – c.c.z., vb. pred., intranz., ger., conj. IV,
- prea silă – S, subst. com., fem., defectiv de pl., N, gr. superl. abs.
- a abandona – c.i., vb. pred., pers., tranz., inf., t. prez., d. act., conj. I
11. s–ar fi părut foarte normal – PN, vb. cop., impers., condț–opt., t. perf., d. refl., conj. II şi n.p., adv., prov. din adj. prin conversiune, gr. superl. abs.
III.- c.c.t. – subst. fără prep.
Zile la rând am trecut pe la ei.
- cns – vb. la d. pasivă
A învățat prea mult pentru a fi respins.
- c.i. în G să determine un adj.
Pornită împotriva colegilor, Ioana a încercat să se răzbune.
- c.c.m. de măsură progresivă
Pe măsura trecerii timpului devine tot mai nervos
- n.p. – pron. pos. în G
De ce eşti împotriva alor tăi?
- atr. subst. prep. cu regent numeral
Pe amândoi din clasă nu i–am lăsat să vorbească.
- c.c.l. – pron. pers., D :
S–a aplecat deasupra–i
- c.i., pron. refl., f. neacc. D:
Şi–a cumpărat o maşină.
- c.cdț., vb. la modul ger., d. pasivă:
Numai fiind ajutat ar fi putut să–l întreacă.
IV. 1. **Du–mă** [1]/ unde **m–oi duce**, [2]/ numai **să scap** de necaz. [3]/
1 PP 2 CL(1)unde 3 CDȚ(1)numai să
2. Pentru ceea ce **vrei tu** [1]/ **nu se va găsi** nimeni [2]/ **să te ajute**. [3]/
1 CI (2) pentru ceea ce 2 PP 3 ATR(2) să
3. De ce **mi–era** cel mai frică, [1]/ de aia **am avut parte**. [2]/
1 CI(2)de ce 2 PP
4. Cum **zici** [1]/ că **e inteligent** [2]/ dacă **nu i–a dat în gând** [3]/ nici cum **să rezolve** o problemă aşa de simplă? [4]/
1 PP 2 CD (1)că 3 CZ dacă 4 SB (3)cum
5. Prin ceea ce **a făcut** [1]/ **a demonstrat** [2]/ că are valoare. [3]/
1 INS (2) prin ceea ce 2 PP 3 CD (2)că
6. Neinteresându–te [1]/ ceea ce **s–a spus** în această emisiune, [2]/ **ai pierdut** lucruri esențiale.[1]/
1 PP 2 SB (1)ceea ce
7. Că **nu poate** fi [1]/ **cum spui** tu [2]/ că **este**, [3]/ de asta **nu ne îndoim**. [4]/
1 CI (4)ca 2 PR (1)cum 3 CD (2)că 4 PP
8. Privindu–l [1]/ cum **se chinuie** [2]/ fără **să aibă** spor, [3]/ **mi–am dat seama** [1]/ la ce **se referea** colegul meu, suspectându–l [4]/ că şi–**a obținut** postul nemeritat. [5]/
1.PP 2.PRS(1)cum 3.C.OPOZ.(2)fără să 4.CI(1)la ce 5.CI(4)că
9. Dacă te **vizitează**, [1]/ **fie** şi ocazional, [2]/ **înseamnă** [3]/ că **nu te–a uitat**. [4]/
1 SB (2)daca 2 CV(1) 3 PP 4 PR (3)că
- naş – El îmi este naş .
- n–aş – N–aş da caietul meu pe al lui
- noi – Vino la noi.
- n–oi – N–oi muri dacă nu m–oi duce acolo.
- mii – I–am împrumutat două sute de mii.
- mi–i – Mi–i sufletul la fel ca şi trupul, obosit
- cai – Lui îi place să îngrijească mulți cai.

- c–ai – C–ai fost acolo sau nu, asta nu mai contează.
- moi – Fructele sunt fragede şi moi
- m–oi – M–oi duce acolo mâine!

VI. îndrepta – în + drept + a
îndreptar – îndrepta + ar
îndreptare – îndrepta + re
dreptate – drept + (ăt)ate
nedreptate – ne + dreptate
nedrept – ne + drept
a nedreptăţi – nedreptate + i
a îndreptăţi –în + dreptate + i

VII. freşce ; migdală; smoching; sine die; un mugur; o puma; o sepia – o sepie; o tibia; primului – ministru; zigzág

VIII.- speculativ – Răspunsul său a fost speculativ
- speculant – El este un speculant, încearcă să parvină în orice fel.
- indus – A fost indus în eroare de afirmaţiile tale.
- hindus – În vara aceasta am cunóscut un hindus.
- funcţie – El a avut o funcţie importantă.
- funcţiune – Poliţistul se află în exerciţiul funcţiunii.
- imitabil – Stilul acestui poet este uşor imitabil.
- imitativ – Armoniile imitative i-au ieşit bine.
- negare – A răspuns printr-o negare a tuturor învinuirilor.
- negaţie – Verbul este însoţit de negaţia „nu".

IX. vulpii; istorie; cegii; mingii; soiei; sorei / surorii; zilei; mierii; căpşunei; colii; rocadei; iubirii; (nu are); lăuzei; rândunicii

X. - iarbă gazonului – gazon = iarbă tăiată scurt
- mujdei de usturoi / mujdei = usturoi pisat („must de ai")
- etnogeneză poporului român – etnogeneză = procesul de formare a unui popor
- structura lexicală a unui cuvânt – lexical = referitor la cuvânt, al cuvântului
- mijloace mass–media – mass–media = mijloace de informare în masă

XI. – ce – adv. rel. de timp
– ce – adv., marcă a superl. abs.
– din ce în ce – loc. adv.
– un ce – subst.
– de ce – pron. interog., c.c.z.
– ce – adj. pron. interog.
– pentru ce – pron. interog., ç.c.s.
– ce – pron. rel.
– ce – adj. pron. rel.

XII. 1.g. 2.a. 3.h. 4.b. 5.c. 6.e. 7.f. 8.d.

Observaţii:

1) Propoziţia P4 poate fi interpretată şi ca o apoziţională în raport cu P3
2) P7 este o apoziţională care dezvoltă sintagma *ocupaţiunilor exclusive* din P6 . Pentru discuţia legată de această situaţie a se consulta capitolul dedicat circumstanţialei de mod.
3) Verbul *a fi* este, în context, predicativ şi are un subiect multiplu: *interes şi plăcere*.
4) Este posibilă interpretarea lui *cele* ca articol demonstrativ, caz în care *ştiinţifice* se substantivizează. Ni se pare totuşi evident că, în context, *cele* substituie substantivul *preocupări*, are deci comportament pronominal.
5) Substantivul *dor* ,cu funcţie de subiect primeşte mărci specifice unui superlativ absolut. La fel stau lucrurile şi cu substantivul *cald*, provenit din adjectiv prin conversiune.

6) Unii cercetători consideră că în ipostaza de reflexiv verbul *a se părea*, construit cu un complement indirect pronominal, n–ar fi copulativ, ci predicativ. În enunțul 11 de la exercițiul II s–ar impune, în aceste condiții, interpretarea adverbului *foarte normal* ca element predicativ suplimentar. Nu vedem însă vreo diferență structurală esențială între:

Îmi pare normal să mă anunțați.

și

Mi se pare normal să mă anunțați.

7) În enunțul 1. de la exercițiul IV, subordonata ar putea fi considerată finală. Credem totuși că ea se apropie mult mai mult de un enunț precum: „Vin, numai să nu plouă.", în care sensul condițional este evident.

8) În enunțul 4 de la exercițiul IV, subordonata P3 este cauzală. *Dacă*, element de relație, este echivalent cu *din moment ce*, și implică o constatare ce se manifestă prin interogație retorică interpretabilă astfel: Nu este inteligent, dacă (din moment ce) nu i–a dat în gând cum să rezolve o problemă așa de simplă.

9) În enunțul 7 de la exercițiul IV, P2 este predicativă, având ca regent verbul copulativ *a fi* cu subiect nedeterminat: *(Lucrul) nu poate fi / cum spui tu.../*

10) În enunțul 9 de la exercițiul IV, P2 este o concesivă eliptică de relator; **fie** nu e conjuncție coordonatoare disjunctivă ci predicat verbal, astfel încât **ocazional** devine un complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb.

11) Sepia este o vopsea dar și o moluscă. Articulate cu articolul nehotărât, ele au forme diferite: o sepia =vopsea o sepie = moluscă

REZOLVAREA TESTULUI 4

*I. „La astfel de răspunsuri [1]/ **se vedea** [2]/ că Moromete **se străduia** din răsputeri [1]/ **să nu uite** [3]/ că **era fiul cel** [4]/ care îi **punea** asemenea întrebări [5]/ și **nu** √**un străin**, [6]/ și, [12]/ ca urmările schimbului de cuvinte **să nu ajungă** acolo, în adâncul lui, [7]/ unde totdeauna **se luptase** [8]/ **să fie** liniște, [9]/ și nu cumva, [10]/ din pricina a ceea ce **se întâmpla** pe lume, [11]/ **să–și îndepărteze** și pe acest fiu, [10]/ **desfăcea** brațele, [12]/ ca și cum **s–ar fi lăsat** răstignit pe aceste mari întrebări ale acestor timpuri [13]/ și zicea: [14]/ «**Nu știu**! [15]/ Dacă **nu știu**! [16]/ De ce **să zic** [17]/ că **știu** [18]/ când **nu știu**?» [19]/"*

a) 1 SB (2) 2 PP 3 CS (1) 4 CD (3) 5 ATR (4) 6 CD (3) 7 F (6) 8 ATR (7) 9 CS (8) 10 F (6) 11 CZ (2) 12 SB 13 CM (12)
14 SB (2) 15 PP ind. 16 PP ind. 17 PP 18 CD (17) 19 CV (16) 1 SB....12 SB și cop... 14 SB și cop. 7 F.....10 F și cop.

b) - din răsputeri – c.c.m., loc. adv. de mod
- cel – S, pron. semiind., sg., masc, N
- asemenea – atr. adj., adj. propriu–zis, inv., Ac.
- liniște – S, subst. com., fem., sg., N, neart.
- din pricina a ceea ce – S, pron. rel compus, G
- și – atr. pron. , pron. refl., f. neacc., D, pers. III
- răstignit – e.p.s., adj., prov. din vb. la part. prin conversiune, masc., sg., N
- pe întrebări – c.i., subst. com. fem., pl., Ac., neart., precedat de prep. "pe

c) - răsputeri = pref. răs + pluralul puteri
- desfăcea = pref. des + vb. a face
- întrebare = vb. întreba + suf. re
- urmare = vb. urma + suf. re
- îndepărta = pref. în + adv. departe + a

d) - se vedea – PV, vb. pred., impers., intranz., conj. II, d. refl., ind., t. imperf. (se = pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. s.)
- se întâmpla – PV, vb. pred., unipers., intranz., conj. I, d. refl., ind., t. imperf.
- să fie – PV, vb. pred., unipers., mod conj., t. prez., conj. IV, pers. III, sg.

II. 1. Când l-**am văzut** [1]/ cât de **neajutorat e** [2]/ mi **s-a părut** [3]/ că **nu va ajunge** niciodată [4]/ **să priceapă** [5]/ ce **are de făcut.** [6]/
1 CT (3) când 2 PRS (1) cât de 3 PP 4 SB (3) că 5 PR (4) să
6 CD (5) ce
2. Dovedindu-se [1]/ că inculpatul **e nevinovat,** [2]/ justiția **a decis** [1]/ **să-l elibereze** [3]/, rămânând [1]/ ca ancheta **să continue** pe alte piste. [4]/
1. PP 2 SB (1)că 3 CD (1) să 4 SB (3) ca să
3. Fără a se face public [1]/ ceea ce **s-a hotărât,** [2]/ organele de resort **au fost puse** [1]/ **să ia măsuri** sporite de securitate în afara celor [3]/ ce **existau** deja. [4]/
1PP 2SB(1) ceea ce 3CI(1) să 4AT(3) ce
4. Dacă **te vei baza** [1]/ pe ceea ce **știi** din auzite, [2]/ o **vei face** pe propriile riscuri. [3]/
1CD(3) dacă 2CI(1) pe ceea ce 3 PP
5. **Ne-ai anunțat** prea târziu, [1]/ de **n-am avut** nici măcar timp [2]/ **să ne pregătim** [3]/ pentru ceea ce **a urmat.** [4]/
1PP 2CNS (1)de 3AT(2)să 4F(3)pentru ceea ce
6. Însoțindu-se [1]/ cu cine **nu trebuia** [2]/ **să se însoțească,** [3]/ **a avut** de suferit. [1]/
1 PP 2 C. Soc. (1)cu cine 3 SB (2) să
7. Prin ceea ce **ne-ai transmis** [1]/ ni **s-a confirmat** [2]/ ceea ce deja **știam.** [3]/
1 C Instr. (2)prin ceea ce 2 PP 3 SB (2)ceea ce
8. Față de ceea ce **s-a afirmat,** [1]/ **urmează** [2]/ ca și eu **să-mi exprim** punctul de vedere. [3]/
1 C de Rel.(2)fata de ceea ce 2 PP 3 SB (2)ca să
9. Asta **e** [1]/ ceea ce **n-ai vrut** niciodată [2]/ **să afli:** [3]/ că **nu ești așa de pregătit** [4]/ ca **să faci față** exigențelor. [5]/
1. PP 2 PR (1)ceea ce 3 CD(2)să 4 APOZ.(3)că 5 CNS (4)ca să
10. Cum **te-ai descurca,** [1]/ dacă **am presupune** [2]/ că **ai rămâne** [3]/ **să-ți petreci** restul existenței pe o insulă pustie? [4]/
1 PP 2 CDT.(1)dacă 3 CD(2)că 4 CS (3) să (CL)
III. 1. datorită arbitrilor – c.c. instr., subst. com., masc., pl., D, art. cu art. hot. *lor*, precedat de prep. *datorită*
2.ți – atr. pron., pron. refl., pers. II, sg. f. neacc., D
3.fără a se lua – c.c. instr., vb. pred. unipers., inf. , t. prez., d. refl.-pasivă, conj. I
o măsură – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
(se = pron. refl. f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f.s.)
4.în loc de a fi înștiințat – c.c. opoz., vb. pred., pers., intranz., conj. I, d. pas., inf., t. prez., masc, sg., precedat de loc. prep. *în loc de*
pentru o tăcere – c.i., subst. com., fem., sg., Ac., art. cu art. nehot. *o*, precedat de prep. s. *pentru*
5.de a fi de ajuns –n.p., , vb. cop., mod inf., t. prez., conj. IV + n.p., loc. adj., prov. vb. la supin
dreptate – S, subst. com., fem., defectiv de plural, caz N, neart.
mie – c.i., pron. pers., pers. I, sg., D, f. acc.
6.gravitatea – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. *a*
s – c.d., pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III, marcă a reprocității
7.a fi deranjați – n.p., vb. pred., pers., intranz., d. pas., conj. I, inf., t. prez., masc. pl.
contra vântului – c.c.m., subst. com., neutru, sg., G, art. cu art. hot. *lui*
de lucru – c. de ag., subst. com., n., sg., Ac., neart., precedat de prep. *de*
8.bolnavă – atr. adj., adj. propriu-zis, var. cu 2 term., fem., sg. N. gr. pozitiv
cât – c.c.m., adv. rel.
9.cu ceea ce – S, pron. rel. compus, Ac.
10.erau veniți – PN, vb. cop., pers., conj IV, t. imperf., mod ind., pers. III pl., + n.p., adj., prov. din vb. la part., masc., pl., N
de cine știe unde – c.c.l., loc. adv.

11.o confuzie – apoz. s., subst. com., fem., sg., art. cu art. nehot. *o*, Ac.
în loc de a fi condamnat – c.c. opoz., vb. pred., personal, mod inf., t. prez. conj. I, d. pas., masc., sg.

IV. blond # oacheş, brunet — a succeda # a preceda — aton # accentuat
căsătorit # celibatar — nociv # benefic — real # fantastic
pedeapsă # recompensă — inaccesibil # accesibil — centripet # centrifug
optimist # pesimist

V. acádemíe — cúmul — spléndid únic — fúrie — bomfáier
recviém radár — rósbif — revolvér

VI. alt–un–de–de–va — într–a–ju–to–ra–re — volt–me–tru
co–op–ta–re — an–a–e–rob — ob–ste–tri–că
i–ne–rent — al–co–o–le–mi–e

VII. asterisc — harpagon — ezoteric — embargo — cogeamite — plăsele — pernă
pick–up — şodron — ralanti — moto — marşarier — macrameu
incrustaţie — diazepam

VIII. a abate = a devia — blestem = imprecaţie — a cotropi = a invada
a dărâma = a demola — feciorelnic = inocent — fericire = beatitudine
încordare = tensiune — îndeletnicire = profesie — alai = cortegiu
alifie = unguent — buimac = perplex — magazie = depozit

IX. panel – Tâmplarul a reparat panelul bibliotecii.
paner – În panerul Anei am văzut trei mere roşii.
avers – Aversul primei monede înfăţişa stema statului.
aversa – Aversa a durat douăzeci de minute.
hangar – Avionul a ieşit din hangar.
hanger – Turcul a atacat iar cu hangerul său.
gena – Gena este factor ereditar
gema – Aici se depozitase sare gemă
imun – Organismul meu a devenit imun la gripă
imund – M–a uimit acel individ imund.

X. epitaf = inscripţie funerară
notoriu = bine cunoscut
bastard = copil din flori
a garanta = a băga mâna în foc pentru cineva
confidenţial = între patru ochi
a supune = a pune piciorul pe grumazul cuiva
a înştiinţa = a aduce la cunoştinţă
a răbda = a–şi pune pofta–n cui
a fugi = a o lua la sănătoasa
congenital = din naştere

XI. a sparge o breşă – breşă = spărtură, fisură
a opune un veto – veto = vot împotrivă
evoluţie ascendentă – evoluţie = mers ascendent
lumpenproletar în zdrenţe – lumpenproletar = proletar în zdrenţe
glicemie în sânge – glicemie = procentul de zahăr din sânge

XII. 1. Nu sunt în genitiv niciodată pronumele reflexiv, numeralul adverbial (care nici nu are categoria cazului) şi adjectivul posesiv însoţit de prepoziţii. Pot fi în genitiv:
c.i.: Au luptat **împotriva corupţiei**.
subst. fără prepoziţie: Părerea **profesorului** e discutabilă.
2. Nu pot fi însoţite de prepoziţii atributul substantival genitival şi verbul la gerunziu. Pot fi însoţite de prepoziţii:
subiectul: Era **la lume** acolo!
Eu şi **cu tine** mai rămânem!
adverbul: Vreau ziarul **de ieri**.

3. Nu pot fi în dativ complementul direct şi complementul circumstanţial de scop. Pot fi în dativ:
subiectul: Dau cartea cui o cere!
atr. subst.: Acordarea de premii **participanţilor** este un gest firesc.
c.c. de loc: Stai **locului**!
4. Introduc un singur tip de subordonată: *pe lângă că, încât să.*
a) pe lângă că: Pe lângă că a întârziat, mai e şi nervos. (cumulativă)
b) încât să: E prea bun încât să rateze această şansă.
Celelalte elemente de relaţie pot introduce minim două subordonate.
Ex:
în afară că: În afară că e frumos, altè calităţi n-are. (EX)
În afară că e obraznic, mai şi minte. (CUM)
decât să: Nu ştii decât să te vaieţi. (CD)
Nu ştii altceva decât să te vaieţi. (EX)
încotro: Nu ştiu încotro s-o apuc. (CD)
Nu se ştie încotro a luat-o. (SB)
Observaţii:
1) Există în textul de analizat un raport de coordonare la distanţă, mai greu de sesizat, între P1, P12, P14, toate subordonate faţă de verbul *se vedea* din P2 Toate subordonatele în discuţie sunt subiective.
2) În exerciţiul II, enunţul 1, avem o predicativă suplimentară:...l-am văzut [1]/ cât de neajutorat e,..[2]/. Ea nu trebuie interpretată ca o completivă directă, prezenţa în regentă a complementului direct pronominal excluzând această ipoteză, întrucât verbul *a vedea* e monotranzitiv.
3) În exerciţiul II, enunţul 4, avem o completivă directă reluată prin pronumele personal cu valoare neutră *o*. A se baza pe, a se bizui pe..., sunt verbe reflexive care cer o completivă indirectă.
4) În enunţul 7. de la exerciţiul II, prima propoziţie este o circumstanţială de relaţie, cu toate că există tentaţia de a considera că elementul regent este locuţiune substantivală: *punctul de vedere*, caz în care subordonata în discuţie ar fi atributivă. Considerăm însă că sensul enunţului este acesta: subiectul se pronunţă (îşi exprimă punctul de vedere) în legătură cu o afirmaţie.
5) În enunţul 9 de la exerciţiul II, apoziţionala dezvoltă relativul *ceea ce* din P2. A nu se confunda cu o completivă directă!
6) În enunţul 8 de la exerciţiul III, adjectivele *bolnavă* şi *obosită* nu sunt complemente circumstanţiale ci atribute adjectivale izolate. Adjectivele fără prepoziţie nu îndeplinesc funcţii circumstanţiale. Cel mult e posibilă interpretarea lor ca elemente predicative suplimentare.
7) În enunţul 3 de la exerciţiul III, verbul *fără a se lua* arată, deşi în sens negativ, mijlocul prin care se poate rezolva problema, este deci un complement circumstanţial instrumental.
8) În enunţul 10. de la exerciţiul III avem o locuţiune adverbială: *de cine ştie unde*. Ca şi în alte cazuri semnalate în lucrarea de faţă, şi în acesta verbul îşi pierde funcţionalitatea specifică unui verb.

REZOLVAREA TESTULUI 5

I. *„Eu **nu zic asta,** [1]/ fiindcă prostul **e dat** şi el de Dumnezeu [2]/ şi **trebuie** [3]/ **să trăiască** şi el, [4]/ dar **nu** sub denumirea de deştept, [5]/ **să nu se mai înţeleagă** [6]/ **cine e** [7]/ ci √ sub denumirea lui de prost, [8]/ aşa cum **l-a** ştiut totdeauna lumea [9]/ şi **nu l-a pus** niciodată în vârf [10]/...A, [11]/ că totdeauna **a încercat** [12]/ **să arate** [13]/ că **nu e** [14]/ **cum e** [15]/ şi **a ajuns** nu o dată [16]/ **să-i dea jos** pe ăi cu minte, [17]/ nimic de zis [11]/ **a ajuns** singur, prin puterile lui.* [18]/"

1. 1 PP 2 CZ (1) 3 CZ(1) 4 SB (3) 5 SB (3) 6 CNS (5)
7 SB (3) 8 SB (3) 9CM (8) 10 CM (8) 11 PP 12 CI (11)
13 CD (12) 14 CD (13) 15 PR(14) 16 CI (11) 17 PR (16)
18 PP
2 CZ ...şi ....3 CZ 4 SB...dar advs.....5 SB 9 CM...şi....10 CM
11PP...juxt.....18 PP 12 CI...şi...16 CI
2. e dat – PV, vb. pred., pers., ind., t. prez., d. pas., conj. I, pers. III, sg., masc.
cine e – PN, vb. cop. pers., ind., t. prez., conj. IV, pers. III, sg. + n.p., pron. rel., N
nu e – vb. cop. pers., ind., t. prez., conj IV, pers. III, sg., f. neg., împreună cu P15 formează PN
cum e – PN, vb. cop., pers., ind., t. prez., conj. IV, pers. III, sg. + n.p., adv. rel. de mod
3. Conversiune: prostul – subst. provenit din adj.
deşteptul – subst. provenit din adj.
Derivare: denumire – denumi + re
putere – a putea + re
4. de Dumnezeu – c. de ag., subst. propriu, Ac., precedat de prep. *de*
sub denumirea – c.c.m., subst. com., sg., fem., Ac., art. cu art. hot. *a*
cum – e.p.s., adv. rel. de mod
o dată – c.c.m., num. adv.
pe ăi – c.d., pron. semiind., masc., pl., Ac., precedat de prep. *pe*
cu minte – atr. adj., loc. adj., Ac.
singur – e.p.s., adj. var. cu 2 term., masc., sg., N
prin puterile – c.c. instr., subst. com., pl., fem., Ac., art. cu art. hot. *le*
5. l–a / cratima marchează pronunţarea într–o silabă a două cuvinte
să–i – cratima marchează pronunţarea într–o silabă a două cuvinte şi elidarea vocalei *i*
pe–ăi – cratima marchează pronunţarea într–o singură silabă a două cuvinte
II. 1. nu poţi – PV, vb. pred., pers., ind., t. prez., d. act., conj. II, f. neg.
te...lipsi – c.d., vb. pred. pers., inf., t. prez., d. refl., conj. IV (te – pron. refl., pers. II, sg., Ac., f. neacc., morfem al d. refl.)
2. o lumină – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
cu pricina – atr. adj., loc. adj., Ac.
3. mi – atr. pron., pron. pers., pers. I, sg., D, f. neacc.
de nesuportat – e.p.s., loc. adj. provenită din vb. la supin
şi – adv. de modalizare, fără f. sint.
4. nefiind pregătit – PN, vb. cop., pers., ger., conj. IV + n.p., adj. provenit din vb. la part., masc., sg., N
tot – adv. de modalizare, fără f. sint.
face faţă – c.d., loc. vb., inf., t. prez., conj. III, d. act.
5. a fi persecutat – e.p.s., vb. pred., pers., inf., t. prez., d. pas., conj. I, sg., masc.
6. îndoieli – S, subst. com., pl., fem., N, neart.
asupra...examen – atr. subst. prep.(c.c. de relaţie), subst. com., n., sg., G, neart., precedat de prep. *asupra*
7. în disperare de cauză – c.c.z., loc. adv.
8. convins – e.p.s., adj., provenit din vb. la part., masc., sg., N
cu argumente – c.c. instr., subst. com., n., pl., Ac., precedat de prep. S. *cu*
9. în faţa mea – c.c. de rel., adj. pron. pos., pers. I, fem., sg. Ac., precedat de loc. prep. *în faţa*
parale – c.d., subst. com., pl., fem., Ac., neart.
10. ne – c.i. – pron. pers., pers. I, pl., f. neacc., D
dintre soluţiile – atr. subst. prep., subst. com., fem., pl., Ac., art. cu art. hot. *le*
avute în vedere – atr. adj., loc. adj., fem., sg., Ac.
de conducere – c. de ag., subst. com., sg., fem., Ac., neart.

III. Îmi pare rău de toate acestea, [1]/ de ceea ce nu voi mai vedea prea curând. [2]/
1 PP 2 APOZ (1) de ceea ce
Ţi se pare mare lucru [1]/ să faci [2]/ ceea ce ţi s–a cerut? [3]/
1 PP 2 SB (1)să 3 CD (2)ceea ce
Nu e de acceptat [1]/ că totul ar putea rămâne [2]/ cum este acum.[3]/
1 PP 2 SB (1)că 3 PR (2)cum
Dacă pleci mai devreme [1]/ poţi [2]/ să pleci, [3]/ asta însemnând [2]/ că ne vom întâlni peste câteva zile.[4]/
1 C. Rel. (2)dacă 2 PP 3 CD (2) 4 PR(3)că
Să–l fi tot întrebat [1]/ cum [2]/ şi de ce [3]/ ar fi fost [4]/ ca şi cum l–aş fi rugat. [5]/
1 SB (4)să 2 CD (1)cum 3 CD(1)de ce 4 PP 5 PR(4)ca şi cum
Dacă [1]/ ceea ce ni s–a prezentat [1]/ părea iniţial 1 / că e o glumă, [3]/ ulterior s–a dovedit [4]/ că [5]/ lucrurile [6]/ trebuie [5]/ să fie luate în serios [6]/
1 C. Opoz.(4)daca 2 SB (1)ceea ce 3 PR (1)ca 4 PP 5 SB (4)că 6 SB (5)să
Asta m–a deranjat enorm; [1]/ că nimeni nu s–a sinchisit [2]/ să ne întâmpine.[3]/
1 PP 2 APOZ. (1) că 3 CI (2)să
E uşor de ajuns [1]/ unde doreşti, [2]/ dar √ greu [3]/ să te menţii acolo.[4]/
1 PP 2 PR(1)unde 3 PP 4 SB (3)să
Obligată [1]/ să renunţe [2]/ la ceea ce–şi propusese,3 / fata s–a străduit [1]/ să–i facă pe toţi [4]/ să regrete.[5]/
1 PP 2 CI(1)să 3 CI (2)la ceea ce4 CS (1)să 5 PRS (4)să
Deşi frumoasă [1]/ şi apreciată [2]/ de cine trebuia, [3]/ Maria a hotărât [4]/ să–şi schimbe stilul de viaţă.[5]/
1 CV (4)deşi 2 CV (4) 3 C. Ag. (1)de cine 4 PP 5 CD(4)să

IV. Pot avea regent adjectival: ~~atributul substantival~~ – ~~complementul direct~~ – complementul indirect – ~~numele predicativ~~ – complementul circumstanţial de mod – complementul de agent.
c.i. – E o hotărâre favorabilă nouă.
c.c.m. – E o întâmplare profund nefericită.
c. de ag. – Eşti o persoană apreciată de mulţi
Pot avea regent adverbial: ~~numele predicativ~~ – ~~complementul direct~~ – complementul indirect – complementul circumstanţial de mod – ~~complementul circumstanţial de loc~~ – ~~complementul circumstanţial de cauză~~
c.i. – A procedat asemănător ţie.
c.c.m. – E absolut încurajator să debutezi astfel.
Se pot combina cu adjective pronominale prepoziţiile: înaintea – ~~despre~~ – dedesubtul – ~~graţie~~ – ~~conform~~ – asupra.
Vom sosi înaintea ta.
Vei locui dedesubtul nostru.
Te–ai repezit asupra mea
Complementul indirect exprimat prin adjectiv propriu–zis poate fi la cazurile:
~~N – G – D~~ – AC – ~~V~~
Ac.– Din roşu s–a făcut verde.
Pot avea comportament substantival numeralele: colectiv – fracţionar – ~~adverbial – multiplicativ~~ – ordinal – cardinal
colectiv: Au venit **amândoi**.
fracţionar: Asta e părea **unei treimi** din electorat.
ordinal: **Al doilea** a fost mai bun.
cardinal: Doar **trei** au reuşit.
Pot îndeplini funcţia de subiect: interjecţia – ~~adjectivul~~ – verbul la gerunziu – ~~adverbul~~ – pronumele semiindependent – ~~numeralul multiplicativ~~

interj.: Se auzi **trosc**! şi copacul se prăbuşi.
gerunziu: Afară se auzea **cântând.**
pron. semiind.: **Cele** de ieri au fost bune.
Se pot exprima fără prepoziţie: numele predicativ - ~~**complementul de agent**~~ – complementul circumstanţial de mod – ~~**complementul circumstanţial opoziţional**~~ – ~~**complementul circumstanţial sociativ**~~ – complementul circumstanţial instrumental
n.p.: Maria e foarte deşteaptă.
c.c.m.: A acţionat inteligent.
c.c. instr.: Muncind enorm şi-a atins scopul.
V. şpagat; pateu; reiat; pavoazare; sconcs; estropiat; zeppelin; infuzie; însăila; filiaţie
VI. crăpătură = fisură aromă = parfum a tăia = a secţiona leat = contingent
obişnuit = banal sfetnic = consilier a se umfla = a se dilata a călăuzi = a ghida
fleac = detaliu posomorât = deprimat
VII. a se contrazice = a se lua în gură cu cineva
a se rostogoli = a se da de-a dura
superior = cu stea în frunte
integral = de la cap la coadă
a concedia = a lăsa pe drumuri
cursiv = ca pe apă
imposibil = peste poate
prezent = de faţă
exagerat = ieşit din comun
fertil = bun de sămânţă
VIII. tapiserie – Tapiseriile din muzeu erau foarte valoroase
tapiţerie – Tapiţeria era închisă la culoare
sumă – Îţi datorez o sumă de bani
summum – Opera aceasta este un summum al întregii lui activităţi
suveran – Personalităţile vieţii religioase au fost încântate de vizita suveranului pontif
suzeran – Imperiul Otoman era suzeranul ţării Româneşti
trompă – Băieţelul s-a speriat văzând trompa elefantului
trombă – Maşina a demarat în trombă.
ordinal – Lecţia de azi a fost despre numeralul ordinal.
ordinar – Dramatizarea piesei a fost ordinară.
memoria – Memoria îi joacă feste.
memoriu – Domnul Ionescu a înaintat un memoriu conducerii.
IX. a conlucra împreună - a conlucra = a lucra împreună
a se interpune între – a se interpune = a interveni între două persoane
a îngheţa de frig – a îngheţa = a amorţi de frig
cuvânt neologic – neologismul = un cuvânt nou intrat în limbă
structură organizatorică – structură = organizare în funcţie de anumite criterii specifice
X. 1. Vei veni, **poate**, cu mine. – adv. incident
Tot mai vrea, după toate astea, să câştige! – adv. de modalizare
Mai şi vrei să uit? – adv. de modalizare
Ioane, mergi mai repede – Vocativ
El **se** gândeşte la viitor – morfem al d. refl.
2. între adjectivul posesiv şi regentul său: Fata mea....
între subiect şi predicat: A venit Ion
între complementul direct şi verbul regent: Am văzut o cămilă.
3. pronunţia într-o silabă a două cuvinte: Mi-a spus că va veni cu mine
elidarea unei vocale: Ei s-au îndreptat spre casă.
4. lipsa unei consoane dintr-un cuvânt: Da' de unde!
5. Ion Luca Caragiale; Biserica catolică; tactică cavaleriei.

XI. Te aşezaseşi **în faţa** mea.
Înaintea plecării să treci pe la mine!
I-a şoptit **uşor** la ureche.
Nimicul ca problemă filozofică m-a captivat.
Scrisul a fost mereu pasiunea mea.
XII. breakfast, job, dandi, flash, designer, sex-appeal, soccer, software, staff, stand-by

Observaţii:

1) P4 P5 şi P8 sunt coordonate, dependente de verbul regent *trebuie* din P3
2) P9 poate fi interpretată şi ca o apoziţională, dar ni se pare mai potrivită soluţia CM, deoarece subordonata în discuţie arată conformitatea.
3) P11 este o subordonată eliptică: "nu e// nimic de zis... Ea cere o completivă indirectă, nu subiectivă, cum s-ar putea părea:...nimic de zis despre aceasta...
4) În enunţul 4 de la exerciţiul II am considerat că *nefiind pregătît* nu poate fi interpretat ca verb la diateza pasivă întrucât *pregătit* arată starea în care se găseşte subiectul, nu faptul că nu fusese bine pregătit de către cineva.
5) În enunţul 6 de la exerciţiul II am considerat că regentul lui *exámen* este substantivul *îndoieli*, nu verbul *a se formula*. În caz contrar, cuvântul în discuţie ar fi complement circumstanţial de relaţie, interpretare ce nu poate fi exclusă.
6) În enunţul 5 din exerciţiul III, *cum* şi *de* ce sunt propoziţii neanalizabile după structură. Altminteri nu se justifică prezenţa unor relatori specifici subordonării la nivel frastic, relatori care în nici un caz nu pot apărea în afara unei asemenea relaţii.
7) În enunţul 8 din exerciţiul III, supinul *de ajuns* poate fi interpretat în sens predicativ (a ajunge într-un loc), situaţie în care subordonata P2 devine circumstanţială de loc.
8) În enunţul 10 de la exerciţiul III trebuie mare atenţie la coordonarea dintre numele predicativ *frumoasă* şi participiul *apreciată*, care aparţine unui verb la diateza pasivă eliptic de auxiliarul *a fi*. Ca urmare, avem de-a face cu două predicate diferite, unul nominal, şi el eliptic de verbul copulativ, şi altul verbal. În nici un caz nu e vorba de un nume predicativ multiplu eliptic de verbul copulativ.

REZOLVAREA TESTULUI 6

I. *„Dar [1]/ dacă există, [2]/ cum se vede, [3]/ leacuri pentru criza de timp, [2]/ oare înseamnă [1]/ că ele sunt şi salutare? [4]/ S-ar părea [5]/ că [6]/ aşa [7]/ ar trebui [6]/ să fie [7]/ de vreme ce [8]/ - cum afirmam adineauri, [9]/ timpul [8]/ pe care nu l avem [10]/ opreşte de la contactul autentic cu sinele şi de la meditaţie. [8]/ Iată [11]/ ce ne-ar spune acei pricepuţi administratori ai timpului atunci [12]/ când...ar veni [13]/ să ne ajute.[14]/"*

1) 1 PP 2SB (1) 3 INC. (CM) 4 PR(1) 5 PP 6 SB (5) 7 SB (6)
8.CZ(7) 9.INC (CM) 10.AT(8) 11PP 12CD(11) 13CT(12)
14CS(13)
2) pentru criza = atr. subst. prep.– subst. com.,sg. fem. Ac., articol hot. *a*, prec.de prep. *pentru*.
aşa – n:p., adv. de mod
cu sinele – atr. subst. prep., subst prov. din pron. refl., sg., masc., art. cu art. hot. *le*, Ac., precedat de prep. "cu
acei – atr. adj., adj. pron. dem. de depărtare, masc., pl., N
ai timpului – art. subst. genitival, subst. com.,sg., n., G, art. cu art. hot. *lui* şi cu art. pos. *ai*
3)există, criză, salutare, afirmare,contactul, autentic, meditaţie
4)Se pare că aşa ar trebui să fie, timpul insuficient *oprind* de la contactul autentic cu sinele şi de la meditaţie.

*II.*1) E o soluţie potrivită **momentului**.
2) Acest set i-ar trebui, **firește**, în viitor.
3) Ideea **de a nu fi luat în seamă** îl deranja.

4) Hotărârea este **conform legislației în** vigoare.
5) A acționat **conform înțelegerii**.
6) **De frumoasă**, era frumoasă.
7) E prea bun **să rateze o asemenea ocazie**.
8) A plecat **din cauza a ceea ce s-a petrecut**.
9) Se gândea **la cine o vizitase cu două zile în urmă**.
10) Știa **căruia dintre ei îi dăduse banii**.

III. 1) Se pot pasiviza: ~~verbe intranzitive~~ ; verbe tranzitive ;vb. la moduri nepersonale ; ~~vb. nepredicative;~~
verbele tranzitive: Canarul a fost mâncat de pisică.
vb. la moduri nepers.: Examenul fiind trecut cu bine, și-a luat o vacanță.
2) Acceptă abateri de la regimul cauzal prepozițiile: împotriva~~; contrar~~; ~~grație;~~ deasupra; contra; ~~mulțumită~~;
împotriva: De ce ești împotriva mea? (Ac.)
deasupra: Se situează deasupra ta.(Ac.)
contra: De ce ești contra noastră? (Ac.)
3) Pot deveni adjective pronominale nehotărâte: ~~cineva~~; niște ; ~~altul~~; ~~careva~~ ; fiecare; ~~oricine~~; orice;
niște: A cumpărat niște carne.
fiecare: Fiecare copil va primi o trusă.
orice: Orice carte va fi cumpărată, se va face o reducere.
4) Regentul unui atribut poate fi: substantiv; pronume; ~~verb;~~ ~~adverb;~~ locuțiune substantivală ; ~~adjectiv ;~~ numeral;
substantiv: Cărțile profesorilor au fost înapoiate
pronume: Nici unul dintre copii n-a recunoscut
loc. substantivală: Aducerile aminte despre vremuri mai bune sunt inutile.
numeral: Douăzeci de copii vor pleca.
5) Pot deveni predicate: adverbele; ~~gerunziile;~~ ~~vb. copulative;~~ interjecțiile; ~~vb auxiliare~~; vb. la d. pasivă;
adverbele: Poate că vine.
interjecțiile: Vai de cei ce mint!
vb. la diateza pasivă: A fost absolvit de pedeapsă.
6) Pot primi complement de agent:adj. prov. din vb.la part.; ~~vb. impers. active;~~ vb. reflexiv pasive; ~~vb. cop. însoțite de n.p. participial;~~
adj. prov. din vb. la part.: Hotărârea adoptată de ei e bizară.
vb. reflexiv pasive: Lucrul acesta se știa de către toți.

IV. Cap

a da de cap; a bate la cap; a acționa de capul lui; a fi cu capul în nori; a fi cu capul pe umeri; a fi capul răutăților; a da bătaie de cap; a se da cu capul de pereți; a se scula cu noaptea în cap; a-și bate capul cu ceva

Inimă

a avea inima împăcată; a avea ceva pe inimă, a pune mâna pe inimă; a înceta să-i mai bată inima; a i se face inima cât un purice; a-și face inima rea; inimă largă; a-și lua inima în dinți;

Picior

a pune piciorul în prag; a fi cu picioarele pe pământ; a fi legat de mâini și de picioare; a avea picioare scurte; a trăi pe picior mare; a fi pe picior de plecare; a da cu piciorul unei șanse; a călca pe cineva în picioare

Mână

a da o mână de ajutor; a avea pe cineva la mână; a băga mâna în foc pentru cineva; a merge/ a fi mână în mână; a jura cu mâna pe inimă; a fi mâna dreaptă a cuiva; a avea două mâini stângi; a da mâna cu cineva; pe sub mână; a fi legat de mâini și de picioare

Zi
a avea zile multe; a muri cu zile; bani albi pentru zile negre; a face zile fripte cuiva; a intra zilele în sac; zi de zi; a-şi lua zilele; a se crăpa de ziuă
Noapte
a se scula cu noaptea-n cap; negru ca noaptea; zi şi noapte; a pierde nopţile; a fi prost ca noaptea; pasăre de noapte; noapte de noapte; a face din noapte zi
V. 1) Nu se poate şti [1]/ de ce s-au supărat, [2]/ ceea ce s-a petrecut [3]/ privindu -i în mod exclusiv. [1]/
1PP 2 SB(1) 3 SB(1)
2) Momentul [1]/ cât a durat schimbul de priviri [2]/ s-a dovedit [3]/ că a fost decisiv. [1]/
1 SB 2 ATR(1) 3 PP
3) Părându-mi-se normal [1]/ să reacţionez, [2]/ am trimis o scrisoare de protest, [1]/ ceea ce a făcut [3]/ să se supere multă lume. [4]/
1 PP 2 SB (1) 3 APOZ (1) 4 CD (3)
4) Orice ar fi fost, [1]/ nu era cazul [2]/ să insişti [3]/ asupra a ceea ce fusese discutat. [4]/
1 CV (2) 2 PP 3 ATR (2) 4 CI (3) (C.REL.)
5) Dându-mi prin gând [1]/ să-i vizitez, [2]/ mi-am cumpărat bilet [1]/ fără să mă interesez [3]/ dacă urma [4]/ să plouă [5]/ sau nu. [6]/
1 PP 2 SB (1) 3 OPOZ (1) (CV) 4 CI (3) 5 SB (4) 6 SB (4)
6) Te-ai străduit enorm [1]/ pentru ca acum să vii [2]/ şi să ne spui [3]/ că eşti pe punctul [4]/ să renunţi. [5]/
1 PP 2 OPOZ (1) 3 OPOZ (1) 4 CD (3) 5 ATR (4)
7) Că are [1]/ sau nu v remuşcări, [2]/ nu pot [3]/ să spun [4]/ că mi-ar păsa prea mult de asta. [5]/
1 CI (5) 2 CI (5) 3tPP 4 CD (3) 5 CD (4)
8) Cu cât mă gândesc mai mult, [1]/ cu atât mă tentează [2]/ să-mi iau concediu. [3]/
1 CM de proporţie (2) 2 PP 3 SB (2)
9) Cum [1]/ şi de ce a fost posibil [2]/ să se comită o asemenea nedreptate, [3]/ asta vor hotărî cei în drept. [4]/
1 CD (4) 2 CD (4) 3 SB (2) 4 PP
VI. 1) a fi potrivită – e.p.s., vb. cop., pers., inf., t. prez,conj. IV + n.p., adj. prov. din vb. la part., fem., sg., N, gr. pozitiv
observaţia – S, subst. com., f., sg., N, art. cu art. hot. *a*
2) asupra datei – c.c. de rel., subst. com., sg., fem., G, art. cu art. hot. *i*, precedat de prep. *asupra*
rămânând de stabilit – c.n.s., vb. cop., impers., intranz., ger., conj. III, d. act. + n.p., vb. pred., supin, conj. IV,
3) de a fi solicitată – atr. vb., vb. pred., pers., intranz., inf. t. prez., conj. I, d. pas., fem, sb.
o persoană – S, subst. com., sg., fem., N, art. cu art. nehot. *o*
asemenea – atr. adj., adj. invar., N
cel puţin – c.c.m., loc. adv.
4) orice – atr. adj., adj. pron. nehot., compus, Ac.
5) fiind dat dispărut – c.c.z., loc. vb. pred. pers., intranz., ger., d. pas., conj. I, masc., sg.
cu elicopterul – c.c. instr., subst. comun, sg., n., Ac., art. cu art. hot. *l*, precedat de prep. *cu*
6) cine ştie de ce – c.c.z, loc. pron. nehot, Ac.
-ţi – c.i., pron. refl., pers. II, sg., f. neacc., D
7) mei – atr. adj., adj. pron. pos., masc., pl., V, pers. I, un pos., m.m.ob. pos.
fie permis – PV, vb. pred., impers., mod conj., t. prez., conj. III, d. pas.
a contrazice – S, vb. pred., pers., intranz., inf., t. prez., conj. III, d. act.
8) de a se răzbuna – atr. vb., vb. pers., pred., intranz., inf., t. prez., conj. I, d. refl. (se – pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III, morfem al d. refl., fără f. sint.)
ademenitor – n.p., adj., propriu-zis, var. cu 2 term., masc., sg., N, gr. pozitiv
asupra mea – c.i., adj. pos., pers. I, sg., fem., Ac., precedat de prep. *asupra*
contrar a ceea ce – S, pron. rel. compus, D, precedat de prep. *contrar*

VII. domol = lent duşman = inamic a dezrobi = a elibera a jigni = a ofensa
jertfă = sacrificiu orăşenesc = urban nereuşită = eşec a oglindi = a reflecta
a pribegi = a se exila prăpastie = abis
VIII. a scoate sufletul cuiva = a exaspera
a trece neobservat = a se furişa
a se lăsa în nădejdea cuiva = a se bizui pe...; a conta pe...
a despica firul în patru = a analiza
cu sufletul deschis = sincer
a-i fugi pământul de sub picioare = a ameţi
a vedea negru în faţa ochilor = a se înfuria
a-l înghiţi pământul = a dispărea
a umbla din uşă în uşă = a căuta
a-şi da foc la valiză = a rata, a se compromite
IX. prim ajutor; policrom; ouălor; chiţibuşărie; bunei-cuviinţe; mostră; pântece; ţumburuş; camfor
X. Liliac
A trecut pe lângă o tufă de liliac
Era orb ca un liliac
Cap
Mă doare capul
Capul Horn e bântuit de furtună
Trac
Puţin trac este normal înaintea oricărei reprezentaţii.
S-au descoperit uneltele unui trac din secolul al VII-lea
Tură
A dat o tură cu maşina prin împrejurimi.
Mi-a luat tura cu regina.
Sinus
Trebuie să se calculeze sinusul unghiului de 300.
A avut o problemă cu sinusurile, de aceea a urmat un tratament.
A recrea
Trebuie să te recreezi puţin înainte de a începe lucrul.
Trebuie să recreezi ceea ce a fost distrus de incendiu.
Pupilă
Pupila doamnei X s-a căsătorit.
I s-a dilatat pupila după acest tratament.
XI. covertă: Pe covertă marinarii erau la apel.
corvetă: Corveta este o navă mică şi rapidă.
famât: Trăia într-un cartier rău famat
fanat: Floarea aceasta s-a fanat. (ofilit)
învederat: Eroarea lui e învederată.
inveterat: Alcoolismul e o bubă inveterată a societăţii noastre.
libret: Şi-a pierdut libretul de economii.
livret: Nu şi-a ridicat încă livretul militar.
facţiune: Facţiunea radicală a partidului şi-a manifestat dezacordul.
fracţiune: Într-o fracţiune de secundă a priceput totul.
XII. a simula = a da în mod voit o impresie falsă
încă = mai
inculpat = acuzat de ...
a epuiza = a secătui

Observaţii:

1) Aşa are ca regent verbul copulativ *să fie*. S-a interpretat ca nume predicativ, considerându-se că el substituie adjectivul *salutar*. E posibilă însă şi interpretarea verbului *să fie* ca verb predicativ impersonal (să se întâmple), caz în care *aşa* devine complement circumstanţial de mod.

2) Propoziţia P6 din enunţul 5, exerciţiul V, poate fi considerată în raport de coordonare cu P4, situaţie în care ea devine completivă indirectă.

3) Propoziţiile P1 şi P2 din enunţul 7, exerciţiul III, au ca regent verbul *ar păsa* din P5 şi sunt reluate prin pronumele cu valoare neutră *de asta*.

REZOLVAREA TESTULUI 7

I. *„Ce **văzuse** [1] / şi **auzise** aici [2] / **era**... aceeaşi **vorbărie** fără noimă [3] / pe care o mai **auzise** şi la **fierărie** [4] / şi fără de care aceşti oameni nici **nu puteau** trăi. [5] / Ceea ce îl **uimise** [6] / însă [9] / pe Ţugurlan [6] / şi îl [1] **făcuse** [7] / **să părăsească** gândul de a-şi mai bate joc de ei [8] / **era** [9] / că ei **pluteau** pe apa aceasta a lor cu atâta seninătate [10] / încât **era cu neputinţă** [11] / **să nu-ţi dai seama** [12] / că acest fel de a fi **era bucuria şi libertatea** lor. [13] /"*

1. 1 SB (3) 2 SB(3) 3 PP 4 ATR (3) 5 ATR (3) 6 SB(9) 7 SB (9)
1)8 PRS (7) 9 PP 10 PR (9) 11 CNS(10) 12 SB(11)
13 CI (12)

1 SB...şi...2 SB 4 ATR...şi...5 ATR 6 SB...şi...7 SB

2. aceeaşi – atr. adj – adj pron. dem. de ident., fem., sg., N
fără [2])de care – c.c.instr., pron. rel., Ac., precedat de prep. compusă *fără de*
de a-şi bate joc – atr. vb., loc. vb. pred., mod inf., t. prez., d. refl., conj. III, (şi – pron. refl., pers. III, f. neacc., D, morfem al d. refl., fără f.s.)
a lor – atr. pron., pron. pers., pers. III, pl., G, f. neacc., art. cu artpos.a
atâta – atr. adj., adj. pron. nehot., fem., sg., Ac.,
era cu neputinţă – PN, vb. cop., impers., ind., t. imperf., conj. IV + n.p., loc. adv. prov. din loc. adj. prin conversiune
de a fi – atr. vb., vb. pred. pers., inf., t. prez., conj. IV + prep. s. *de*

3. fără noimă; să părăsească gândul; a-şi bate joc; cu neputinţă; să nu ţi dai seama

4. vorbărie; fierărie; seninătate; neputinţă; bucuria; ceea ce

II. 1) celorlalţi – c.i., pron. dem., pl. masc., D
2) ştiut fiind – c.c.z, vb. pred., impers., ger., d. pas., conj. IV
ne – atr. pron., pron. refl., pers. I, pl., f. neacc., D
3) necesar – n.p., adv. de mod, prov. din adj. prin conversiune
în privinţa plecării – c.c. de rel., subst. com., fem., sg., G, art. cu art. hot. *i*, precedat de loc. prep. *în privinţa*
4) la faţa locului – atr. adv., loc. adv.
din furia [3])– art. subst. prep., subst. com., sg., fem., Ac., art. cu art. hot. *a*, precedat de prep. simplă *din*
5) în faţa căruia – c.c.l., pron. rel., masc., sg., G, precedat de loc. prep. *în faţa*
de făcut – c.i., vb. pred., pers., tranz., supin, conj. III, d. act.
6) plecarea – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. *a*
foarte agitată – n.p., adj. propriu-zis, var. cu 2 term., sg., N, fem., gr. superl. abs.
pentru...zi – c.c.t., subst. com., sg. fem., Ac., neart., prec. de prep. s. *pentru*
7) un comportament – S, subst. com., sg., masc., N, art. cu art. nehot. *un*
8) înainte de a fi fost promovat – c.c.t., vb. pred., pers., inf., t. perf., conj. I, d. pas., masc. sg., precedat de loc. prep. *înainte de*
verificate – e.p.s., adj. prov. din vb. la part., pl. fem., N
de către cei [4])– c. de ag., pron. semiindependent., pl., masc., Ac., prec. de prep. comp. *de către*

în drept – atr. adj., loc. adj. Ac.
datele – S, subst. com., pl., fem., N, art. cu art. hot. *le*
9) adoptându–se – c.c.z., vb. pred., impers., intranz., ger., conj. I, d. refl.(se – pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.)
10) sunt de părere – PN, vb. cop. pers., ind., t. prez., conj. IV, pers. I., sg. + n.p., loc. adj., Ac.
renunțând – c.c.instr., vb. pred., pers., intranz., ger., conj. I, d. act.
11) chiar – adv. de modalizare, fără f. sint., corelativ al unui c.c.v.
părând imposibil – c.c.v., vb. cop., pers., intranz., ger., conj. II, d. act. + n.p., adj. var. cu 2 term., masc., sg., N
în adâncu–i – c.c.l., pron. pers., pers. III, sg., f. neacc., D precedat de loc. prep. *în adâncu*
12) potrivit legii – c.c.m., subst. com., sg., fem., D, art. cu art. hot. *i*, precedat de prep. s. *potrivit*
III. c.c. conc. cu regent adjectival
Frumoasă în ciuda vârstei, ea atrăgea privirile tuturor.
pronume reflexiv în D, fără f. sintactică
Şi–a adus aminte de tot.
atribut numeral să determine un pronume negativ
Nici unul **din cei cinci** n–a reuşit.
atribut, locuțiune adverbială:
Plecarea lui **pe neașteptate** ne-a surprins.
c.c.m., adverb corelativ
Faci **aşa** cum spun eu.
c.i. în D cu regent adverb
A procedat asemănător **fratelui** său.
c.i. în D cu regent inerjecție
Vai ție!
c.c.s., pron. interog. în Ac.
La ce e bun cimbrul?
IV. 1. Toate [1]/ câte le–**am spus** [2]/ **vor ajunge** [1]/ **să influențeze** hotărârile autorităților. [3]/
1 PP 2 ATR (1) 3 PR (1)
2. Când [1]/ şi de ce **s–au întâlnit** [2]/ **nu** prea **mă interesează**, [3]/ **cert e** [4]/ că **n–au făcut**–o în scopuri nobile. [5]/
1 SB (3) 2 SB (3) 3 PP 4 PP 5 SB (4)
3. **Fiind posibil** [1]/ **să plece** devreme [2]/ ne–**a lăsat** un mesaj, [1]/ măcar că **nu era obligat** [3]/ **s–o facă.** [4]/
1 PP 2 SB (1) 3 CV (1) 4 CI (3)
4. Dacă tot **n–ai fost în stare** [1]/ **să iei** examenul [2]/ de ce te mai **interesează** [3]/ ce **au făcut** ceilalți? [4]/
1 CZ (3) 2 CI (1) 3 PP 4 SB (3)
5. Cărțile **trebuie** sortate [1]/ de cine le–**a adus** [2]/ nefiind necesar [1]/ **să se deranjeze** toată lumea. [3]/
1 PP 2 AG (1) 3 SB (2)
6. [5])**Lasă că greşise** şi ea; [1]/ dar nici **nu v–a trecut prin cap** [2]/ **s–o ajutați.** [3]/
1 CUM (2) 2 PP 3 SB (2)
7. Hotărâtă [1]/ **să se** [6])**răzbune,** [2]/ Ioana **a plecat** [1]/ fără **să** mai **aştepte** confirmarea informației auzite. [3]/
1 PP 2 CI (1) 3 OPOZ.(CV) (1)
8. De ce **ai** mai **plecat** [7]) [1]/ o dată ce **n–ai ajuns** în timp util, [2]/ asta [4]/ **nu e posibil** [3]/ **să înțelegem.** [4]/
1 CD (3) 2 CZ (1) 3 PP 4 SB (3)

9. **Se comporta atât de ciudat** [1]/ **de părea** [2]/ **că nu e în toate minţile.**[3]/
1PP 2 CNS (1) 3 PR (2)
10. **N–am avut timp** [1]/ **să vizităm** toate obiectivele; [2]/ Maria insistând [1]/ **să–şi rezolve** toate problemele. [3]/
1 PP 2 AT (1) 3 CI (1)
11. Ori că [8])i **a fost greu** [1]/ **să vină,** [2]/ ori că **s–a enervat,** [3]/ **cert însă e** [4]/ **că l–am aşteptat** degeaba. [5]/
1 PP 2 SB(1) 3 PP 4 PP 5 SB(4)
12. **E clar** [1]/ **că,** [2]/ **deşi ai fost susţinut,** [3]/ **nu ţi–a reuşit** [2]/ **să tragi foloase** [4]/ din ceea ce **s–a hotărât.** [5]/
1 PP 2 SB(1) 3 CV (2) 4 SB(3) 5 CI(4)
V. ne + îngrămădit – neîngrămădit; îngrămădi + (i)t = îngrămădit;
în + grămadă + i = îngrămădi
ne + dezvăluire = nedezvăluire; dezvălui + re = dezvăluire; dez + (în)vălui = dezvălui; în + văl + ui = învălui
ne + prevăzător = neprevăzător; pre + văzător = prevăzător; văz + (ă)tor = văzător
a luci + tor = lucitor; stră + lucitor = strălucitor
re + împădurire = reîmpădurire; împăduri + re = împădurire; îm + pădure +i = împăduri
subevălua + re = subevaluare; sub + a evalua = a subevalua
VI. mi–i // mii
Mi–i nu ştiu cum să vorbesc despre asta. Erau acolo mii şi mii de oameni
v–oi // voi
Dacă o să fiţi cuminţi, v–oi lua pe amândoi cu mine. Voi veniţi cam rar pe aici.
de–a–l // deal
Dorinţa de–a–l face să vină era mare. Au urcat un deal.
ne–am //neam
Ne–am dus la şcoală. Suntem un neam ciudat.
mi–au //miau
Mi–au adus cărţile de joc. Pisica a scos un miau prelung.
te–i //tei
Te–i duce unde spun eu. Au fost plantaţi doi tei.
VII. stea; **pompă**; capră; **caracter**; pod; **trafic**; liliac; **baie**; **parabolă**; picior; **mare**; **şiră**
VIII. foraibăr; filozofie; premisă; contingent; filigran; o nutria; escalop; aleluia; urcior; hortensie; reincarnare; lubrifiant
IX. a năduşi = a transpira batic = eşarfă anevoios = dificil a cocli = oxida
a se clătina = a se balansa a se dezvinovăţi = a se disculpa
a distinge = a evidenţia izgonit = exilat a îndupleca = a convinge
fulgerător = rapid, instantaneu dărnicie = generozitate boală = maladie
X. perfid # onest; primar #secundar; obştesc # privat; radical # moderat; valid # invalid; momentan # permanent; majoritar # minoritar; vindicativ # conciliant; nepreţuit # insignifiant; tipic # atipic
XI. bienal // bianual
Acestea sunt plante bienale.
Au luat parte la binecunoscutul eveniment bianual de la Braşov
secţie // secţiune
Lucrează ca medic la secţia de neuro–chirurgie a noului spital.
O secţiune transversală era dificil de realizat cu instrumente aşa de rudimentare.
rază // razie
Raza cercului respectiv era de doi metri.
Cetăţenii au fost martorii unei razii făcute de oamenii de control.
perimat // perisabil

Glumele pe care le-a spus erau destul de perimate.
Era un produs perisabil şi trebuia păstrat cu atenţie.

ponderal // ponderat

Bărbatul respectiv era supraponderal.
Doctorul l-a sfătuit să fie mai ponderat în alimentaţie.

reflecţie // reflexie

A emis o reflecţie cu privire la starea naţiunii.
Reflexia este un fenomen fizic definit prin schimbarea direcţiei de propagare a luminii.

a eluda // a elida

A eludat legea vreme de doi ani.
În cazul sintagmei respective, vocala a fost elidată.

lizibil // rizibil

Avea un scris lizibil.
Comportamentul lui a fost de-a dreptul rizibil.

alice // elice

Au plecat la vânat prepeliţe, dar au uitat să-şi ia alice.
Elicea elicopterului părea să nu funcţioneze.

amputa // imputa

În urma accidentului piciorul i-a fost amputat.
I s-a imputat comportamentul agresiv.

XII. tranzistór; mólcom; ténisman; balerín; avarîţie; conectór; protectór/protéctor

XIII. altercaţie verbală – altercaţie = conflict verbal
a aduce la acelaşi numitor comun – comun = acelaşi
muşchi file – file = muşchi
poate fi posibil – *poate fi* sugerează posibilitatea
sărbătoare festivă – sărbătoare = festivitate

XIV. sexy; self-service; remake; play-back; allegro; lied; bitter; ice-field; jogging; lady

Observaţii:

1) După *a face pe cineva să...* urmează o predicativă suplimentară.
2) Fără de care e un c.c. instrumental mai greu de depistat. La fel stau lucrurile şi în cazul unui c.c. sociativ. Pentru a înţelege despre ce e vorba, atenţie la următoarele contexte:
Plec cu maşina.; *Plec fără maşină.* – c.c. instr.
Plec cu Maria.; *Plec fără Maria.* – c.c. soc.
În enunţul discutat se sugerează că aceşti oameni nu puteau trăi *fără vorbăria* aceea pe care Ţugurlan nu o pricepea.
3) Este imposibil să considerăm că din furia este c. direct, existenţa prepoziţiei *din* excluzând o asemenea posibilitate. Ni se pare evident că *din furia* este atribut şi are un element regent eliptic: *....să atenueze (ceva) din furia mulţimii.*
4) E posibil să interpretăm *cei* ca articol demonstrativ, situaţie în care locuţiunea *în drept* devine substantivală, având chiar ea funcţia de complement de agent.
5) Atenţie la locuţiunea conjuncţională *lasă că*, în structura căreia intră şi un verb. Acesta însă nu-şi păstrează caracteristicile verbale.
6) Nuanţa relaţională a propoziţiei P2 din enunţul 7, exerciţiul IV poate fi luată ca o soluţie alternativă.
7) Subordonata e completivă directă, reluată prin pronumele cu valoare neutră *asta*. Regent este verbul tranzitiv *să înţelegem*.
8) Propoziţiile 1 şi 3 din enunţul 11, exerciţiul IV pot fi interpretate şi ca subordonate cauzale, coordonate disjunctiv şi având ca regentă propoziţia P5.. Pe de altă parte, e evident că un asemenea tip de coordonare se poate realiza şi între propoziţii principale, caz în care coordonarea se realizează prin locuţiune conjuncţională disjunctivă: *Ori că a pierdut trenul, ori că n-o fi avut chef de plecat.*

REZOLVAREA TESTULUI 8

I. „Draga tatei, 1)iacu 1/ ce–mi tot spune mă–ta de tine: 2/ că 2)n–o asculţi, 3/ că eşti rea de gură şi nărăvită 4/ şi că nu este chip 5/ să mai stai la casa mea; 6/ de aceea du–te şi tu 7/ încotro te–a îndrepta Dumnezeu, 8/ ca să nu se mai facă atâta gâlceavă la casa asta din pricina ta, 9/ dar te sfătuiesc, ca un tată 10/ ce–ţi sunt, 11/ că, 12/ orişiunde te 5)–i duce, 13/ să fii supusă, blajină şi harnică, 12/ căci la casa mea ai dus 3)o 14/ cum ai dus–o, 15/ c–a mai fost şi mila părintească la mijloc, 16/ dar 17/ prin străini 18/ Dumnezeu ştie 17/ peste 4)ce soi de oameni îi da 18/ şi nu ţi–or putea răbda 19/ câte ţi–am răbdat noi. 20/"

a) 1 PP 2 CD (1) 3 APOZ. (2) 4 APOZ. (2) 5 APOZ(2) 6 SB (5) 7 PP 8 CL (7) 9 CS (7) 10 PP 11 ATR (10) 1 2 C D (10) 13 CV (12) 14 (CZ (12) 15 CM (14) 16 CZ (14) 17CZ (12) 18 CD (17) 19 CZ (12) 20 CD (19)
PP...dar...10 PP 14 CZ...dar...17 CZ....şi....19 CZ

b) – tatei – atr. subst. genit., subst. com., sg. masc., G, art. cu art. hot. *i*
– mi – c.i., pron. pers., pers. I, sg., D, f. neacc.
–ţi (sunt)– c.i., pron. pers., pers. II, sg., D, f. neacc.
–ţi (or răbda) – c.i., pron. pers., pers. II, sg., D, f. neacc.
– ţi (am răbdat) – c.i., pron. pers., pers. II, sg., D, f. neacc.

c) de aceea – c.cz., loc. adv.
– încotro – c.c.l., adv. rel. de loc
– atâta – atr. adj. adj. pron. nehot., fem., sg., N
– din pricina ta – c.c.z., adj. poş., pers. II, sg., fem, Ac., precedat de loc. prep. din pricina
– te–i 5)duce – PV, vb. pred., pers. intranz., ind., t. viit., pers. II, sg., d. refl., conj.
– –o – pron. pers. cu valoare neutră, Ac., f. neacc., intră în componenţa loc. vb.
– câte – c.d., pron. rel. s., pl., Ac., fem.
– gâlceavă – S, subst. com., sg., fem., N, neart.

d) rea de gură – loc. adj.; ai dus–o – loc. vb.; din pricina – loc. prep.; la mijloc – loc. adv.; de aceea – loc. adv.

e) 5 – a mai sta la casa mea
– 9 – pentru a nu se mai face atâta gâlceavă
– 12 – a fi supusă, blajină şi harnică
– 16 – fiind şi mila părintească la mijloc

f) – nărăvită – sfătui – părintesc
– nemaiauzită – povăţui – copilăresc
– nemaipomenită – chinui – judecătoresc
– mărginită – pălmui – avocăţesc
– folosită – părui – şcolăresc
– auzită – cârmui – tineresc

g) mai – adv. de modalizare
– şi(du–te şi tu) – adv. de modalizare
– –o (dus–o) – pron. pers.
– şi (şi mila...) – adv. de modalizare
– tot (spune) – adv. de modalizare
– draga – subst. în V
– (du)–te – pron. refl., morfem al d. refl.
– te (–i duce) – pron. refl., morfem al d. refl.

h) ce (spune) – c.d., pron. rel., Ac.
– ce (ce–ţi sunt) – n.p., pron. rel., N
– câte – c.d., pron. rel., fem., pl., Ac.

II. Pe măsură ce **crește**, [1]/ **devine** tot mai **insolent.** [2]/
1 CM de măsură progresivă (2) 2 PP
Cum **plec de acasă**, [1]/ cum **începe** [2]/ **să plouă.** [3]/
1 CT (2) 2 PP 3 SB (2)
O accepta, [1]/ **n–o accepta**, [2]/ asta **nu** prea **contează.** [3]/
1 SB (3) 2 SB (3) 3 PP
Mă voi descurca [1]/ **și** fără ceea ce **am primit** de la tine. [2]/
1 PP 2 INS (1)
Nici unuia [1]/ din **câți s–au chinuit** [2]/ **să descifreze** mesajul [3]/ **nu i–a dat mâna** [1]/ **să renunțe.** [4]/
1 PP 2 ATR. (1) 3 CS (2) 4 CD(1)
În ce **ține** de vestimentație, [1]/ Radu **se dovedește** foarte atent. [2]/
1 C Rel. (2) 2 PP
Neavând [1]/ ce **face**, [2]/ **s–a hotărât** [1]/ **să plece** la București. [3]/
1 PP 2 CD (1) 3 CI (1)
Dacă a mințit, [1]/ **a făcut–o** [2]/ **ca să mă salveze** pe mine. [3]/
1 CD (2) 2 PP 3 CS (2)
Pe lângă ceea ce **ai făcut** tu, [1]/ **eu sunt un copil.** [2]/
1 CM comparativă (2) 2 PP
Maria **nu pare** deloc **a fi** [1]/ ceea ce mi–**ai spus** tu. [2]/
1 PP 2 PR (1)
Să nu fi fost azi acasă, [1]/ **mi–ar fi părut foarte rău.** [2]/
1 CI (2) (CDT) 2 PP

III. 1. în grabă – c.c.m., loc. adv. de mod
părere de rău – c.d., loc. subst., fem., sg., N, neart.
2. alor tăi – atr. adj., adj. pron., pos., pl., masc., D, pers. II, 1 pos., m.m. ob. pos.
despre ceea ce – c.d., pron. rel. compus, Ac., precedat de prep. *despre*
3. de colegii – c. de ag., subst. com., pl., masc., Ac., art. cu art. hot. *i*, precedat de prep. *de*
irezistibilă – e.p.s., adj. var. cu 2 term., 4 forme, fem., sg., N
4. timpul[6] – S, subst. com., sg., masc., N, art. cu art. hot. *l*
–ți – atr. pron., pron.refl., pers. II, sg., D, f. neacc.
5. –i – c.i., pron. pers., pers. III, sg., D , f. neacc.
venind mintea la cap[7] – c.c.z., loc. vb. mod ger., d. act., conj. IV
6. în ciuda a orice[8] – S, pron. rel. compus, G, precedat de loc. prep. *în ciuda*
7. nici un – atr. adj., adj. pron. neg. compus, sg., masc., N
aventurându-se – atr. vb., vb. pred., pers., intranz.,mod ger., d. refl., conj. I (se – pron. refl., pers. III, Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.)
în largul mării – c.c.l., subst. com., sg., fem., G, art. cu art. hot. *i*, precedat de loc. prep. *în largul*
8. Doamne ferește – PV, loc. interjecțională
9. neîmpotrivindu–se – c.c.z., vb. pred., pers., intranz., mod ger., d. refl., conj. IV (se – pron. refl., Ac., formă neacc., pers. III morfem al d. refl., fără f. s.)
răutăților – c.i., subst. com., pl., fem., D, art. cu art. hot. *lor*
10. cine știe ce – atr. adj. , loc. adj. nehot., Ac.
o fi spus – PV, vb. pred. pers., tranz., mod prezumtiv, t. perf., pers. III, sg., d. act., conj. III
11. o veni – PV, vb. pred., pers., intranz., mod prezumtiv, t. prez., pers. III, sg. d. act., conj.IV
el – S, pron. pers., pers. III, sg., forma acc., gem masc. caz N anticipează subiectul tata
12. pentru a fi acceptat – c.c.s, vb. pred., pers., intranz., mod inf., t. prez., d. pas., conj. I,sg., masc., precedat de prep. s. *pentru*

IV. – compl. direct, vb. la infinitiv, d. pasivă
Nu poate fi ajutat astăzi.
– CNS introdusă prin *că*
Ţipa atât de tare că m-a speriat.
– Două subordonate diferite dependente de acelaşi regent
Eu l-am ajutat, / când a venit, / cum am putut./
– c.d., numeral colectiv
I-am ajutat pe amândoi.
– S, vb. la d. pas., inf. prez.
A fi ajutat nu e de-ajuns.
– pron. pers. în Ac., fără f. sint.
A luat-o la sănătoasa.
– c.c.m, adv. să determ. un adj.
Supărată foc, a plecat de la petrecere.
– C.c.opoz. în Ac, adj. pos.
În locul tău va merge Vasile.
– Rel. *cine* să introducă o CD şi să fie c.i.
Nu ştie despre cine se va vorbi acolo
V. – c.c.m. poate fi în cazurile: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
A fost arestat în numele legii. – G
Acţionează conform planului. – D
Mirosse a busuioc. – Ac.
– c.c.t. poate avea ca regent: un verb, un adjectiv, o interjecţie, ~~un substantiv~~, ~~un adverb~~
Nu l-am văzut de ieri. – vb.
Aceste cărţi, necesare ieri, nu-mi mai folosesc. – adj.
Hai la amiază cu mine! – interj.
– pron. pers. în D poate fi: atr. pron., c.c.t., c.c.l., ~~c. consecutiv, n. pred.~~
Reuşita grație lui trebuie recuoscută. – atr. pron.
Înaintea-mi a sosit fratele meu. – c.c.t.
S-a aplecat deasupra-i. – c.c.l.
– nu au categoria genului: ~~subst. epicene~~, ~~subst. defective de plural~~, pron. reflexive, ~~pron. negative~~, adj. invariabile, pron. pers. la pers. I şi II
Subst. epicene: elefant (masc.), veveriţă (fem.)
Şubst. defective de plural: miere (fem.), foame (fem.)
Pron. negative: nici unul (masc.), nici una (fem.)
VI. a certa – a lua la refec, a face cu ou şi cu oţet
imediat – cât ai zice peşte
zilnic – zi de zi
rar – din joi în Paşti
a birui – a pune cuiva capul sub picior
a procura – a face rost
apetit – poftă de mâncare
a lenevi – a sta cu burta la soare
a urmări – a sta cu ochii pe cineva
protagonist – actor principal
VII. re-cen-să-mânt; ge-o-gra-fi-e; sculp-tu-ral; an-ti-spast; ca-nis-tră; ant-arc-tic; piu-ne-ză; ad-junct; dur- a lu-mi-niu; e-lec-tro-sco-pic
VIII. cálcar/calcár; trafíc; cobái; agorá; rolfílm; néutru/neútru; pledoarie; vestibúl şi vestíbul (anat.); jílav; tróiţă
IX. murdar = imund, mizerabil; a necăji = a indispune, a agasa; păcăleală = farsă; părtaş = asociat, complice; pângări = a profana; măscărici = bufon; mătrăgună = beladonă;

a se legăna = a se balansa; ciocnire = coliziune; arşiţă = canicula; bănos = profitabil, rentabil, lucrativ; înţelegător = comprehensiv, gentil, afabil

X. schimnic; promiscuu; fisiune; pitorească; grotescă; eshatologie; pieptene; lăscaie; daraveră; scovardă

XI. înserare //inserare

Înserarea a venit mai devreme azi.

Inserarea în text a unui asemenea pasaj e nepotrivită.

orgie // urgie

Pentru acest majorat ei au organizat o adevărată orgie.

În această vară, asupra unor sate s-a abătut urgia apelor.

vrac //vraf

Marfa se vinde în vrac.

În camera mea este un vraf de cărţi.

antonimie // antinomie

Am studiat antonimia acestor expresii.

În *Scrisoarea I* M. Eminescu foloseşte perechi de antinomii.

mâna // măna

Turmele sunt mânate la deal.

Viţa a fost mănată în această toamnă.

arahidă //arahnidă

Îmi place să mănânc ciocolată cu arahide.

La biologie am învăţat despre arahnide.

XII. Găsiţi antonimele următoarelor cuvinte:

brusc #domol, lin, lent; mèrit # vină; culpă; teză # antiteză; aposteori # apriori; aurora # crepuscul; amonte # aval; absurd # logic; barbar # civilizat; gentil # nepoliticos, bădăran; desconsiderare # preţuire, stimă, apreciere

Observaţii:

1) După interjecţia *iaca* urmează o completivă directă, nu o subiectivă.

2) P3, P4, P5 sunt **apoziţionale**. Ele dezvoltă şi detaliază relativul *ce* din regentă. Dacă enunţul ar fi fost: *Mă-ta îmi spune de tine că eşti rea de gură...*, atunci subordonatele ar fi fost completive directe. Aşa însă, complementul direct apare deja (relativul *ce*), după care urmează dezvoltarea prin apoziţionare.

3) Atenţie la raportul de coordonare dintre P14 P17 P19 . E vorba despre un lanţ de cauzale coordonate între ele, astfel încât nu trebuie comisă eroarea de a considera P17 şi P19 propoziţii principale.

4) *(Peste)ce* nu este pronume relativ ci adjectiv pronominal relativ cu funcţie de atribut adjectival pe lângă substantivul soi.

5) *Te-i duce* poate fi interpretat şi ca verb la modul prezumtiv, nu neapărat ca un viitor al indicativului.

6) *Timpul* este subiect deoarece verbul *a fi* e predicativ (*a sosit timpul...*).

7) În interiorul locuţiunii *a-i veni mintea la cap* substantivul *mintea* este subiect.

8) *În ciuda a orice*, deşi este în genitiv, are funcţia de subiect în subordonata concesivă pe care o introduce.

REZOLVAREA TESTULUI 9

I. „Ei, ei ![1]/ Ce-i de făcut, Ioane ?[2]/ Fetele de la ghilit [3]/ care văzuse asta, [4]/ numa-şi dau ghiont una alteia [3]/ şi chicoteau pe socoteala mea, [5]/ de răsuna prundul. [6]/ Iar eu intram în pământ de ruşine [7]/ şi [1)]cât pe ce [8]/ să mă înec de ciudă [9]/ ce-mi era. [10]/ Şi din dragostea cea mare de mai odinioară îmi venea [11]/ să le strâng de gât, [12]/ nu altceva. [13]/ Dar vorba [2)]aia: [14]/ Poţi opri vântul, apa şi gurile oamenilor? [15]/ De aceea le-am lăsat[3)]

şi eu pe fete [16]/ **să râdă**, [17]/ până[4)] li **s–a duce gura la urechi**, [18]/ şi pândind vreme [19]/ pe când **şed** ele plecate [20]/ şi **dau** pânza în apă la ghilit, [21]/ **fac** ţuşti! din baltă [19]/ **ş–o ieu la sănătoasa**.[22]/"

1. 1 PP 2 PP ind. 3 PP 4 ATR(3) 5 PP 6 CNS (5) 7 PP 8 PP 9 SB (8) 10 ATR(9) 11 PP 12 SB(11) 13 PP 14 PP ind. 15 PP ind. 16 PP 17 PRS (16) 18 CT (17) 19 PP 20 ATR (19) 21 ATR (19) 22 PP

3 PP...şi...5 PP 7 PP...şi...8 PP 11 PP...juxt...13 PP 16 PP...şi...19 PP... şi ... 22 PP

2. de făcut – n.p., vb., pred., pers., tranz., conj. III, supin

pe socoteala mea – c.c.m., adj. pron. pos., pers. I, sg., fem., Ac. + loc. prep. *pe socoteala*

cât pe ce – n.p., loc. adv.

3. –şi dau ghiont; intram în pământ; a strânge de gât; s–o duce gura la urechi; o ieu la sănătoasa; de aceea;

4. –şi – c.i., pron. refl., pers. III, pl., D, f. neacc. (marca reciprocităţii)

–mi – c.i., pron. pers., pers. I, sg. D, f. neacc. (mi-era)

le – c.d., pron. pers., pers. III, pl., fem, Ac., f. neacc. (le-am lăsat)

li – atr. pron., pron. pers., pers. III, pl., D, f. neacc. (li s-o duce)

îmi – c.i., pron. pers., pers. I, sg., f. neacc.; D (îmi venea)

o – pron. pers. cu val. neutră, f. neacc., Ac., fără f.s. (o ieu la sănătoasa)

mă (înec) – pron. refl., pers. I, f. neacc., caz Ac., morfem al d. refl., fără f.s.

5. altceva; plecate; sănătoasa; socoteala

II. Mi **s–a părut** iniţial [1]/ **că ai dreptate**, [2]/ ca **să constat** ulterior [3]/ **că nu**. [4]/

1 PP 2 SB (1) 3 C. OPOZ (1) 4 CD (3)

Dacă **ai să tot întrebi** [1]/ cum[5)] [2]/ şi de ce, [3]/ **vei ajunge** [4]/ **să nu mai pricepi** nimic. [5]/

1 CDT (4) 2 CD (1) 3 CD (1) 4 PP 5 PR (4)

Lui îi **încumbă** [1]/ **să hotărască** [2]/ ceea ce **e necesar**. [3]/

1 PP 2 SB (1) 3 CD (2)

Dacă **ai eşuat** lamentabil, [1]/ acest lucru **a fost** [2]/ numai din cauza cui te–a **sfătuit**. [3]/

1 SB (2) 2 PP 3 CZ (2)

Numai asta îl **interesa**, [1]/ ca lucrurile **să rămână** [2]/ **cum fuseseră**, până la venirea ei. [3]/

1 PP 2 APOZ (1) 3 PR (2)

Relativ la ceea ce **s–a făcut**, [1]/ **se vor lua** măsuri ferme. [2]/

1 REL. (2) 2 PP

Dacă nu **te–ai gândit** din timp, [1]/ acum degeaba îţi **baţi capul** [2]/ **să îndrepţi** [3]/ **ce–ai stricat**. [4]/

1 CZ (2) 2 PP 3 CI (CS) (2) 4 CD (3)

Acolo **nu poate** fi [1]/ ceea **ce se susţine** oficial [2]/ **că este**. [3]/

1 PP 2 SB (1) 3 SB(2)

Dacă **vei fi** [1]/ sau **nu achitat**, [2]/ asta[6)] **priveşte** doar justiţia. [3]/

1 SB (3) 2 SB (3) 3 PP

Din ceea ce ni **s–a promis** [1]/ **nu s–a respectat** nimic.[7)] [2]/

1 ATR (2) 2 PP

Faţă de ceea ce **a văzut** [1]/ **nu a avut** nici o reacţie. [2]/

1 REL. (2) 2 PP

Era un om paşnic şi blând [1]/ căruia, [2]/ după cum **spun** cunoscuţii, [3]/ **nu i–ar fi trecut prin cap** [2]/ **să provoace** pe nimeni. [4]/

1 PP 2 ATR(1) 3 PP inc. (CM) 4 SB (2)

III. obelisc; oclusiv; strangula; paliativ; diseară – deseară; votcă; baobab; ventriloc; pătrat; troleibuz; caramelă; laitmotiv; poliloghie.

IV. ocnaş = deţinut, prizonier; deschis = afabil; a se trage = a proveni; a se perinda = a defila, a se succeda; a struni = a reţine; zarvă = vacarm, tapaj; aidoma = similar; a recunoaşte = a accepta;

năluca = fantomă; împături = a plia; înălțare = elevație, ascensiune, transcendere; mijlocire = mediere; potrivit = adecvat, oportun; a împodobi = a orna; mireasmă = aromă; a păstra = a conserva

V. a se lăsa păgubaș = a renunța; suveran pontif = papă; a umbla cu șoșole și momele = a amăgi, a înșela; a lua capul = a decapita; la calendele grecești = niciodată; a-și face sânge rău = a se enerva; a-și da arama pe față = a se deconspira, a se demasca; a lua aminte = a realiza; din bob în bob = amănunțit; a bate palma = a se înțelege; mană cerească = noroc; a umbla pe coclauri = a hoinări; a așterne pe hârtie = a scrie; a face vâlvă = a scandaliza.

VI. pleoa-pă; ne-ste-ma-tă; pan-o ra-mă; ad-den-da; ad op ți-e; ad ia-cent; croa-zi-e-ră; cu-vi-in-cios; paș-opt ism; pros-pe-ri-ta te; ber-bant-lâc; bi-o-psi-e; i-no-cen-ță; ho-lo-caust; an-dro-gin

VII. verígă; utopíe; suáv; rábin; suburbíe; venetíc; ínvers; supórter; zápis; chepéng; vapóri.

VIII. infectat // infestat

Ea l-a infectat cu virusul HIV.

Apa este infestată din pricina inundațiilor

permisie // permisiune

Lui i-a dat voie să plece în permisie.

I-a cerut permisiunea mamei să plece.

a propune // a prepune

Mi-a propus să plecăm împreună.

A prepus că-l voi trăda.

caro // carou

Mi-a picat doar un caro.

Am o fustă în carouri.

stradă // estradă

L-au văzut pe stradă.

Orchestra de estradă a realizat un spectacol excelent.

IX. organizare # dezorganizare, haos; a frâna # a accelera; stângaci # abil; convergent # divergent; destindere # încordare; deficit # excedent; atu # dezavantaj; variat # monoton; opulent # sărăcăcios; secundar # principal; decadență # ascensiune; obștesc # privat; nesăbuit # calculat; multíplu # unic

X. businessman; camping; comeback; jeep; globe-trotter; joker; leasing; ranch; puzzle; summit; foehn; bitter; pizza; forfait; cozeur; dizeur; mignon; tête-à-tête.

XI. Fata *a* mare e mai cuminte. – a– art. dem.

Du-te în *a* vale și vezi *a* doua casă de la drum. – a1 – adj. pron. dem.; a2 – art., morfem al num. ord.

Am declarațiile *a* doi copii. – a– prep: cu regim de G

Ideea de a pleca devreme a fost nefericită. – a– art. hot.

Când *a* venit Ion? – a – aux. al perf. compus (a avea)

Zică fiecare cum *a* vrea să zică. – a – aux. al prezumtivului (a voi)

A din față e mai sigură pe ea, al din spate cam șovăie. – a – pron. dem., semiind.

Mirosea *a* flori de câmp. – a – prep. cu regim de Ac.

Cartea e *a* Mariei. – a – art. pos.

Se jucau de-*a*-baba oarba. – a – prep. (intră în construcția locuțiunii adverbiale)

A! Ce bine că ai fost acasă! – a – interj.

XII. Pronumele reflexiv în dativ poate avea valorile: ~~impersonal~~ – reciproc – pasiv – posesiv – dinamic

Și-a scos pălăria. – D posesiv

El își imaginează că va pleca. – dinamic

Și-au dat întâlnire la ora 5. – reflexiv reciproc

El își face loc printre oameni. – obiectiv

Pronumele reflexiv în acuzativ, forma accentuată poate fi: ~~subiect~~ – nume predicativ – atribut pronominal – complement indirect – ~~complement circumstanțial de cauză~~ – complement circumstanțial de loc
Prăjitura este pentru sine. – n.p.
Lauda de sine... – atr. pron.
Vorbea doar despre sine. – c.i.
I-a pus lângă sine. – c.c.l.
auxiliarul *a fi* ajută la formarea următoarelor moduri și timpuri: viitorul anterior al indicativului – ~~perfect compus~~ – condițional perfect – ~~viitorul popular~~ – condițional perfect – prezumtiv prezent
O fi știind el ceva – prezumtiv prez.
Aș fi zis ceva dacă eram sigură. – cond. perf.
Când eu voi pleca din oraș, el va fi sosit deja. – viit. ant.
Conjuncția subordonatoare *dacă* poate introduce: PR – ~~F~~ – OPOZ – ~~SOC~~ – CZ
Dacă ai greșit acum degeaba te mai lamentezi. – CZ
Problema e dacă vom avea sprijinul lor. – PR
Dacă tu ești cea mai frumoasă, în schimb ea este cea mai deșteaptă.– OPOZ
Cuvântul *un* poate avea valoare morfologică de : articol nehotărât, adjectiv pronominal nehotărât – numeral – ~~pronume nehotărât~~
Un copil a venit, altul a plecat. – adj. pron. nehot.
Mai era *un* singur elev. – num.
Am văzut *un* băiat frumos. – art. nehot.
CDT poate fi introdusă prin: de – ~~că – unde~~ – când – în caz că – să
Voi sta acasă de vei veni.
Când te-aș ști vinovat, te-aș omorî!
Să fi plecat la mare singur, aș fi înnebunit.
În caz că vine, anunță-mă!
Pot apărea în vocativ: adjectivul pronominal – pronumele personal – substantivul nearticulat – adjectivul prov. din part.
Măi băiete! – subst. neart.
Hei, tu! Vino mai repede! – pron. pers.
Fata mea, vino-ți în fire! – adj. pron.
Om nesocotit, ce-ai făcut? – adj. part.
Supinul poate fi: subiect – ~~complement de agent~~ – c.c.mod – c.c. cons – c. direct – ~~c.c. cauză~~
E ușor de reparat mașina. – S
El rezolvă problemele din mers – c.c.m.
Bea de speriat! – c.n.s.
Am terminat de scris. – c.d.
Pronumele posesiv în genitiv poate fi: ~~subiect~~ – nume predicativ – c.c. timp – ~~c. de agent~~ c. indirect
Casa este a lor mei. – n.p.
Am venit înaintea lor tăi. – c.c.t.
Am tăbărât asupra lor săi, reproșându-le o groază de lucruri. – c.i.
XIII. 1) vă – atr. pron., pron. refl., f. neacc., pers. II, pl., D
adversarii – c.d., subst. com., masc., pl., Ac., art. cu art. hot. *i*
2) poate – adv. de modalizare, fără f.s.
așteptată – e.p.s., adj. prov. din part., fem.sg., N
de toți – c. de ag., pron. nehot., masc., pl., Ac.,
3) argumentul – S, subst. com., n., sg., art. cu art. hot. *l*, N
decât al lui – c.c.m., pron. pers., f. acc., masc., sg., G, pers III
4) cine știe unde – c.c.l., loc.adv.

5) de afirmaţia – c. de ag., subst. com., fem., sg., art. cu art. hot. *a*, Ac.,
6) de a se face – atr. vb., vb. unipers., pred., d. refl., conj. III, precedat de prep. *de*
(se = pron. refl. f. neacc., Ac, morfem al d. refl., fără f.s.)
anchetă – S, subst. com., fem., sg., N, neart.
7) o – c.d., pron. pers., pers. III, sg., fem., Ac., f. neacc.
din ignoranţă – c.c.z., subst. com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *din*
8) în locul cui– S, pron. rel., G, precedat de loc. prep. *în locul*
9) de ciudă – c.c.z, subst. com., def. de pl., fem., neart., Ac.
ce – S, pron. rel., N
10) pentru proiect – c.c.m., subst. com., n., sg., Ac. neart., precedat de prep. *pentru*
(proiect este un subst. subînţeles)
împotriva[8)] proiectului – c.c.m., subst. com., n., sg., G, art. hot "lui, precedat de prep. *împotriva*

Observaţii:

1) Cât pe ce este locuţiune adverbială cu funcţie de nume predicativ; verbul copulativ este subînţeles.
2) Propoziţia *Dar vorba ceea* este neanalizabilă după structură. Ea este coordonată adversativ cu P11
3) După *A lăsa pe cineva (să)...* urmează o predicativă suplimentară, nu finală. Ca să avem o subordonată finală ar trebui să existe un scop bine precizat, urmărit de către agentul acţiunii: *L-am lăsat ca să văd ce face.*
4) Prepoziţia *până* îşi schimbă, în acest context; clasa morfologică, devenind conjuncţie subordonatoare.
5) În enunţul 2. de la exerciţiul II, *cum* şi *de ce* sunt elemente de relaţie subordonatoare. Subordonatele pe care le introduc au predicate eliptice. Relativele în discuţie nu pot fi interpretate altfel, pentru simplul motiv că orice relativ apare numai ca element subordonator la nivel frastic.
6) În enunţul 9 de la exerciţiul II avem două subiective reluate prin pronumele demonstrativ cu valoare neutră *asta.*
7) În enunţul 10 regentul subordonatei este pronumele negativ *nimic.*
8) Prepoziţia **împotriva** se combină cu un complement indirect dar în enunţul 10 de la exerciţiul XIII se indică **modul** în care s-a votat.

REZOLVAREA TESTULUI 10

I. *„Cea mai rea poezie, proza cea mai lipsită de idei, discursul cel mai pe deasupra – toate[1)] **sunt primite** cu laudă...sub cuvânt [1]/ că tot**e ceva** [2]/ şi că **are să devie mai bine.** [3]/ Domnul X **este proclamat** poet mare, [4]/ domnul Y – jurnalist[2)] eminent, [5]/ domnul Z – bărbat de stat european [6]/ şi rezultatul **este** [7]/ că de atunci încoace[3)] **mergem** tot mai rău, [8]/ că poezia **a dispărut** din societate, [9]/ că jurnalistica şi-**a pierdut** orice influenţă, [10]/ iar cât pentru politica română, [4)]**fericite** articolele literare [11]/ cărora le **este permis** [12]/ **să nu se ocupe** de dânsa. [13]/"*

1. 1 PP 2 ATR (1) 3 ATR (1) 4 PP 5 PP 6 PP 7 PP
8 PR (7) 9 PR (7) 10 PR (7) 11 PR (7) 12 ATR (11) 13 SB (12)
2 ATR...şi...3 ATR 8 PR...juxt..,9PR 9 PR....juxt...10 PR
2. le – c.i, pron. pers., pers. III, pl., D, f. neacc.
şi – atr. pron., pron. refl, D, pers. III, f. neacc.
se – pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III, fără f. sint., morfem al d. refl.
3. poezie, proza, idee, dicurs, a deveni, a proclama, poet, jurnalist, eminent, european, rezultat, societate, influenţă, politică, articol, literar, a se ocupa.

4. cel mai de pe deasupra – atr. adj., loc. adj., sg., N, gr. superl. rel., prov. din adv.
sub cuvânt – c.c.z., subst. com., sg., n., Ac., neart.
X – apoz. s., subst. propriu, masc., sg., N
e proclamat – PV, vb. pred., pers., conj. I, d. pas., mod ind., t. prez., pers. III, sg., masc.
orice – atr. adj., adj. pron. nehot. compus, Ac.
(cât) pentru politică – c.c. rel., subst. com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *pentru*

II. Ceea ce ştiu [1]/ e [2]/ că te–ai înşelat. [3]/ – 1 SB 2 PP 3 PR
Dacă a promis [1]/ înseamnă [2]/ că vine. [3]/ 1 CDT 2 PP 3 PR
Ceea ce mi–ai spus [1]/ pare [2]/ să fie adevărat. [3]/ – 1 SB 2 PP 3 PR
Cine e perseverent [1]/ ajunge [2]/ ceea ce doreşte. [3]/ – 1 SB 2 PP 3 PR
Ceea ce s–a hotărât [1]/ rămâne [2]/ cum s–a hotărât. [3]/ – 1 SB 2 PP 3 PR
Gine are personalitate [1]/ se face [2]/ ceea ce doreşte. [3]/ – 1 SB 2 PP 3 PR

III. Verbul *a fi* poate avea valorile: personal predicativ – personal copulativ – auxiliar – impersonal copulativ – impersonal predicativ
Caietul este pe bancă. – pers. pred.
Cartea este interesantă. – pers. cop.
Aş fi mers şi cu tine! – aux.
Nu este suficient să vrei. – impers. cop.
Dacă nu vine e fiindcă nu l–ai anunţat. – impers. pred.
Verbul *a rezulta* poate fi: predicativ personal – ~~copulativ personal~~ – ~~copulativ impersonal~~ predicativ impersonal – ~~auxiliar~~
Moartea a rezultat în urma unui atac de inimă. – pred. pers.
De aici rezultă că ţi–ai bătut joc de mine. – pred. impers.
Prepoziţia *asupra* poate apărea în următoarele contexte cazuale: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
Deasupra mea locuiau doi bătrâni. – Ac.
Deasupra oraşului plutea un strat gros de fum. – G
Deasupra îi locuiau doi bătrâni. – D
Complementul circumstanţial de cauză poate apărea la cazurile: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
Au murit de frig la munte. – Ac.
M–am certat cu el din cauza mamei. – G
Datorită zăpezii n–au mai plecat. – D
Pot fi însoţite de prepoziţii: adjectivele propriu–zise – ~~adjective provenite din gerunzii~~ – adjectivele posesive – ~~adjectivele demonstrative~~ – ~~adjectivele nehotărâte~~
L–au cunoscut de mic.
Asupra ta a căzut toată vina.

IV. ecleziastic; omniscient; resorbţie; parloar (internat); şirag; statuie, cireşei (G); măzgăleală; disloca; colofoniu

V. a apăsa = a presa, a biciui = a flagela; casnic = menajer; a ciopli = a sculpta; cârmuitor = lider, guvernant; bătrân = veteran; constrângător = coercitiv; a depăşi = a abuza, a exagera, a trangresa; destăinuire = confesiune; a dezlănţui = a declanşa; a se desfăta = a se delecta; a despăduri = a defrişa; fiertură = infuzie; neprihănit = inocent, cast, candid; nevătămător = inofensiv

VI. triptíc, véctor – vectór, crichet, fief, acrópolă, haltére (sport), adícă, onix, cóndor – condór, bebé

VII. **asemenea**; **feroce**; **atroce**; rapace; sagace; **vivace**; **maro**; verde; oliv; **lila**; **mov**; portocaliu; violet; alburju; **veloce**; **indigo**; **motrice**; **crem**; **bleumarin**; **propice**; roşu; **locvace**; tenace; **ferice**; **precoce**.

VIII. [5]**Mai** [1]/ că îmi **venea** [2]/ **să**–l **omor** în bătaie. [3]/
1 PP 2 SB(1) 3 SB(2)
Aproape [1]/ că îmi **convine** [2]/ **ceea ce s–a petrecut.** [3]/
1 PP 2 SB (1) 3 SB (2)

Vine, fără [6]**îndoială, în zilele** [1]/ **ce vor urma.** [2]/
1 PP 2 ATR (1)
Mai încape vorbă [1]/ **că eşti vinovat?**[7] [2]/
1 PP 2 C REL. (1)
Nu se poate admite [1]/ **că numai tu eşti de vină.** [2]/
1 PP 2 SB (1)
Altceva n–ai avut de făcut [1]/ **decât să te duci** [2]/ **să–i spui?** [3]/
1 PP 2 C. Exc. (1) 3 CS (2)
Cum vrei [1]/ **să fii apreciat** [2]/ **dacă nu eşti în stare** [3]/ **să respecţi** pe nimeni? [4]/
1 PP 2 CD (1) 3 CV (1) 4 CI (3)
Că n–are [1]/ **ce mânca,** [2]/ **ăsta e rezultatul** [3]/ **a ceea ce a făcut.** [4]/
1 SB (3) 2 CD (2) 3 PP 4 ATR (3)
Se poate face tot [1]/ **ceea ce ni s–a propus,** [2]/ **numai să ni se ofere** [3]/ **cu ce să începem.** [4]/
1 PP 2 ATR (1) 3 CDT (1) 4 SB (3)
În ce e de politică, [1]/ **mai bine** [2]/ **să nu ne grăbim** cu anticipările. [3]/
1 C. Rel. (3) 2 PP 3 SB (2)
Neţinând seama [1]/ **că s–a schimbat** contextul [2]/ **riscăm** [1]/ **să ne bazăm** [3]/ pe ceea ce **nu există.** [4]/
1 PP 2 CI (1) 3 CD (1) 4 CI (3)

IX. 1) de asemenea – loc. adv., fără f. sint.
la timp – c.c.t., loc. adv.
2) atâta – PV, adv. pred.
a face deplasarea – S, loc. vb., pred., pers., d. act., conj. III, inf., t. prez.
3) ne – c.d. , pron. refl., pers. I, pl., Ac., f. neacc., valoare de reciprocitate
atâta – atr. adj., adj. pron. nehot., fem., sg., Ac.,
vreme – c.c.t., subst. com., sg., fem., Ac., neart.
4) întâmplându–se – cdt., vb. pred. unipers., conj. I, d. refl., mod ger.(se – pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III, morfem al d. refl., fără f. sint.)
o neplăcere – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
asemenea – atr. adj., adj. invar., N
unul – apoz., pron. nehot., masc., sg., N
5) de către[8] primărie – atr. subst. prep., subst. com., fem, sg., Ac., neart., precedat de loc. prep. *de către*
6) trosc – S, interj.
nimic – S, pron. neg., N
7) lipa–lipa – c.c.m., interj.
8)care mai de care – atr. adj., loc. adjectivală, N
9) decât [9]cu Ioana – c.c. soc., subst. propriu, fem., sg., Ac., precedat de loc prep. *decât cu*
10) decât cu trenul – c.c. exc., – subst. com., sg., neutru, Ac., art. cu art. hot. *l*, prec. de loc. prep.

X. cartă // carte
Am văzut o carte interesantă.,
Carta drepturilor omului a fost deseori încălcată.
dezinfecţie //dezinsecţie
Dezinfecţia ustensilelor fiind făcută, riscurile de îmbolnăvire au fost înlăturate.
Din cauza invaziei de gândaci, mama a făcut o dezinsecţie în apartament.
capitel // capitol
Am citit două capitole din roman.
În cele din urmă capitelul templului a fost terminat.
genotip // genocid
Genotipul reprezintă totalitatea genelor.

Am auzit de genocidul din Somalia, când a fost amplasată acea bombă.
maturație // maturitate
Semințele se pot înmulți dacă fructele au ajuns la maturație.
Maturitatea i-a schimbat comportamentul.
XI. călcâiul lui Ahile; a umbla teleleu Tănase; oul lui Columb; satul lui Creangă – (al lui Papură-vodă); Tac mă cheamă; a fi neam după Adam; a nimerit orbul Brăila;
a trăi ca-n sânul lui Avram; a nimeri ca Ieremia cu oiștea-n gard.
XII. Barbă albastră = Don Juan; a da o mână de ajutor = a ajuta; a turna ulei pe rană = a calma; for interior = suflet, spirit; în doi peri = ambiguu, confuz, echivoc; ca mâine, poimâine = curând; sătul până-n gât = plictisit; gol-pușcă = dezbrăcat, nud; cu ochi și cu sprâncene = evident; a i se face inima cât un purice = a se înfricoșa, a se speria

Observații:

1) Subiectul multiplu (poezie, proză, discurs) este reluat prin pronume nehotărât (cu valoare neutră)
2) În P5 și P6 predicatul este subînțeles ("este proclamat)
3) Atenție la coordonarea multiplă dintre P8 P9 P10 și P11.
4) În P11 verbul copulativ este eliptic...(sunt) fericite articolele...
5) În enunțul 1 de la exercițiul VIII, *mai* are valoare de adverb predicativ, apropiat ca sens de adverbul *aproape*
6) În enunțul 3 de la exercițiul VIII, locuțiunea adverbială *fără îndoială* nu are valoare predicativă, ea doar modalizează enunțul și nu are funcție sintactică.
7) În enunțul 4 de la exercițiul VIII, P2 poate fi interpretată și ca subordonată completivă indirectă:
mai începe vorbă – în ceea ce privește vinovăția (C. Rel.)
despre vinovăția (CI)
8) Enunțul 5 de la exercițiul IX prezintă o situație bizară. Avem un atribut substantival (*de către primărie*) care indică, de fapt, agentul unei acțiuni. Forma specifică unui complement de agent nu trebuie să ne inducă în eroare; regentul este substantival, așa încât *de către primărie* este atribut.
9) În enunțul 9 de la exercițiul IX, prezența corelativului adverbial *astfel* impune soluția complementului circumstanțial de excepție. Dacă nu ar fi existat acest corelativ, *decât cu trenul* ar fi fost complement circumstanțial instrumental.

REZOLVAREA TESTULUI 11

I. „Se poate[1)] *crede* [1/] *că vreodată* [2/] *ce e foc sacru* [3/] ***se va stinge,*** [2/]
Când frunza ca și mai-nainte ***șoptește*** *frunzei* [4/] *ce* ***atinge,*** [5/]
Când stea cu stea ***vorbește*** *-n culmea diamantatului abis,* [6/]
Izvorul când ***s-argintuiește*** *de alba lună* [7/] *care-l* ***ninge,*** [8/]
Când ***zboară*** *freamăte de aripi în fundul cerului deschis?* [9/]
Vestalelor, [10/] *dacă-ntre oameni* ***sunt*** *numai jalnice nevroze* [11/]
E cerul încă ***plin*** *de stele* [10/] *și câmpul încă* ***plin*** *de roze* [12/]
Și până astăzi din natură [3)] *nimica* ***n-a îmbătrânit.*** [13/]
Iubirea și prietenia dacă ***au ajuns zădărnicie*** [14/]
Și dacă ura și trădarea ***vor predomni*** *în veșnicie* [15/]
Veniți: [16/] *privighetoarea*[2)] ***cântă*** [17/] *și liliacul* ***e-nflorit!*** [18/]"

a) 1 PP 2SB (1) 3 SB (2) 4 CV (1) 5 ATR (4) 6 CV (1)
7CV(1) 8 ATR (7) 9 CV (1) 10 PP 11 CV (10) 12 PP
13 PP 14 CV (16) 15 CV (16) 16 PP 17 PP 18 PP

b) e foc – PN, vb. cop., mod ind., t. prez., pers. III, sg.,conj IV + n.p., subst. com., n., sg., N, neart.

sunt – PV, vb. pred., pers., pers. III, pl., conj.IV, ind., t. prez.,
e plin – PN, vb. cop. pers.,mod ind., t. prez., pers. III, sg., conj.IV + n.p., adj. var., cu 2 term., n., pl., N, gr. poz.
e–nflorit – PN, vb. cop. pers., mod ind., t. prez., conj. IV, pers. III, sg., + n.p., adj. prov. din part., msc., sg., N
plin – PN, vb. cop., pers., mod ind., t. prez., conj. IV, pers.III, sg., subînțeles + n.p., adj. var., cu 2 term., n., pl., N, gr. poz.
c) vre + o+ dată – vreodată
diamant + at – diamantat
argint + ui – a se argintui
freamăt – a fremăta (derivare regresivă)
jale + nic – jalnic
astă + zi – astăzi
iubi + re.– iubire
prieten + ie – prietenie
în + floare + it – înflorit
trăda + re – trădare
pre + domni – predomni, domn + i – a domni
zadarnic + ie – zădărnicie, zadar + nic – zadarnic
d) – a se crede – S, vb. pred. impers., mod inf., t. prez., d. refl., conj. III (se – morfem al d. refl., fără f.s., pron. refl., f. neacc. Ac)
ca și mai –nainte – c.c.m., adv. de timp, gr. comp. de sup.
de...lună – c.c. de cauză., subst. com., sg., Ac., art. cu art. hot. *a*, preluat de către adj., precedat de prep. *de*
nevroze – S, subst. com., fem., pl., N, neart.
cerul – S, subst. com., n., sg., N, art. cu art. hot. *l*
din natură – atr. subst. prep., subst. com., fem., sg. Ac., neart., precedat de prep. *din*
au ajuns – vb. cop. pers., ind., perf. compus, pers. III, d. act., împreună cu n.p. *zădărnicie* formează un PN

II. 1.Ceea ce **a produs** iritare [1]/ **a fost** [2]/ **că voia** neapărat un lucru: [3]/ **să participe** la dezbateri. [4]/
1 SB (2) 2 PP 3 PR(2) 4 APOZ (3)
2.Cu adevărat **problematic era** [1]/ **să se înțeleagă** un lucru: [2]/ **că** [3]/ **dacă–l angajau** [4]/ **trebuia** [3]/ **să–l păstreze** [5]/ **cât timp dura** contractul. [6]/
1 PP 2 SB (1) 3 APOZ. (2) 4 CDT (3) 5 SB (3) 6 CT (5)
3.**Decât să umbli pe coclauri** [1]/ mai bine vii la noi. [2]/
1 CM. (2) 2 PP
4.**Uite** [1]/ **că nu te–ai putut** descurca [2]/ **fără să te ajutăm** noi. [3]/
1 PP 2 CD (1) 3 INS (2)
5.**Nu mă interesează** [1]/ **când** [2]/ **și de ce,** [3]/ **fapt e** [4]/ **că** [5]/ **tu** [6]/ **trebuia** [5]/ **să mă anunți.** [6]/
1 PP 2 SB (1) 3 SB (1) 4 PP 5 SB (4) 6 SB (5)
6.Modul [1]/ cum **ai reacționat** [2]/ ne **arată** [1]/ **că te simți** [3]/ cum **nu se poate** mai vinovat. [4]/
1 PP 2 ATR (1) 3 CD (1) 4 PRS (3)
7.**Nu**[4]**.e chip** [1]/ **să revii** [2]/ unde **ești** [3]/ după **câte ai făcut.** [4]/
1 PP 2 SB (1) 3 CL (2) 4 CM (1)
8.**Altă treabă nu am** [1]/ **decât să umblu** [2]/ **să–l caut** pe el. [3]/
1 PP 2 C. Exc. (1) 3 F (2)
9.**Măcar că nu te privește** [1]/ **ce s–a petrecut** [2]/ **dacă tot n–am** [3]/ **ce ascunde,** [4]/ **am să–ți spun.**[5]/
1 CV (5) 2 SB (1) 3 CZ (5) 4 CD (3) 5 PP

10.Deşi **nu depusese** mari eforturi [1]/ după cum **susţin** cei [2]/ care–l **cunosc** [3]/ **a obţinut** o bursă [4]/ prin care **i se va permite** [5]/ **să plece** din ţară. [6]/
1 CV (4) 2 CM (1) 3 ATR (2) 4 PP 5 ATR (4) 6 SB (5)
11.**Nu ne putem** obişnui [1]/ **să muncim** atât [2]/ dacă **nu ni s–a cerut** niciodată [3]/ **s–o facem**. [4]/
1 PP 2 CI (1) 3 CZ (1) 4 SB (3)
*III.*1.E sătulă de cine tot insistă.
2.S–a enervat din pricina a ceea ce i–ai spus.
3.În privinţa alor voştri părerile sunt împărţite.
4.L–am luat drept avocat.
5.O fi fost acuzat de cineva.
6.N–am ce face.
7.Se săturase de rezolvat exerciţii la matematică.
8.Acţionează potrivit legii nr. 111.
9.M–a vizitat ani de–a rândul.
10.Cu toate eforturile făcute, n–a ajuns la nici un rezultat.
IV. 1) (se) concentra – c.d., vb. pred., inf., t. prez., d. refl., conj. I (se – morfem al d. refl., fără f. sint.)
2) ce – adv. de mod, prov. din pron. rel., fără f. sint.
3) în interesul – n.p., subst. com., n., sg., Ac., art. cu art. hot. *l*, precedat de prep. *în*
nimănui – atr. pron., pron. neg., G
4) cum că – loc. conjuncţională
în veci – c.c.t., loc. adv.,
toamnă – S, subst. com., fem., sg., N, neart.
5) câtă – S, pron. rel., fem., sg., N
de insecte – c. de ag., subst. com., fem., pl., Ac., neart., precedat de prep. *de*
6) în jurul său – c.c.l., adj. pos., pers. III, masc., sg., Ac., precedat de loc. prep. *în jurul*
în faţa–i – c.c.l., pron. pers., pers. III sg., D, f. neacc.
în spatele lui – c.c.l., pron. pers., pers. III, sg. masc., G, f. acc.
vreo – atr. adj., adj. pron. nehot., fem., sg., N
nici – conj. coord. cop.
7) la lume [5] – S, subst. com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *la*
cu nici un chip – c.c.m., loc. adv.
8) cu tine – c.c.soc. – pron. pers., f. acc., Ac., pers. II sg.
de minune – c.n.s, subst. com., fem., sg., Ac., neart.
9) participanţilor [6] – atr. subst., subst. com., masc., pl., D, art. cu art. hot. *lor*
10) cât – c.c.m., adv. interog.
pe ea – c.ind., pron. pers., pers III, sg., fem., Ac., f. acc.
11)intereselor – c.i., subst. com., n., pl., D, art: cu art. hot. *lor*
voastre – atr. adj., adj. pron. pos., m.m. ob. pos.şi m.m. pos., D, pers. II, n., pl., fem.
12) a pleca – c.i., vb. pred. pers., mod inf., prez., d. act., conj. I
şi – atr. pron. , pron. refl., f. neacc., D, pers. III
cu el – c.c. soc., pron. pers., f. acc., pers. III, sg., masc., Ac.
V. spray; spleen; tie–break; whist; kitsch; foehn; diesel; intermezzo; signorina
VI. Complementul indirect cu prepoziţie poate apărea la cazurile: ~~N~~, G, ~~D~~, Ac., ~~V~~
S–a repezit asupra copilului. – G
Vorbeau despre voi. – Ac.
Atributul verbal poate primi ca regent: ~~adj., pron., numeral~~, ~~partic.~~, subst.
Plăcerea de a cânta.... – subst.
Se pot plasa înaintea regentei: PR, CD, CS
Cum a fost, aşa a rămas Ioana şi astăzi. PR

Că nu mai aşteaptă, asta bănuiam. CD
Ca să facă scandal, de aceea a venit. CS
Adjectivul posesiv poate apărea în cazurile: N, G, D, Ac., V
Fata mea cântă la pian. – N
Hainele copiilor mei sunt frumoase. – G
Dau copiilor mei cadouri. – D
I–am văzut pe copiii mei. – Ac.
Fata mea, eşti cam ursuză. – V
Pronumele relativ în G poate îndeplini funcţiile de: c.i., atr. pron., n.p., S, ~~atr. adj.~~, c.c.z, ~~e.p.s.~~
Nici nu ştii împotriva cui acţionezi. – c.i.
Ştiu al cui caiet este acesta. – atr. pron.
Nu se ştie al cui este acest caiet. – n.p.
Spune–mi ai cui au venit până acum. – S
Uite din pricina cui ne–am certat. – c.c.z.
Pronumele relativ în N poate fi: S, ~~apoz.~~, n.p., ~~atr,adj., c.c. soc~~., e.p.s.
Află ce s–a petrecut. – S
Nu ştim cine eşti tu. – n.p.
Nu ştiu cine te crezi! e.p.s
Substantivul în Ac. fără prepoziţie poate fi: atr. subst., c.d., c.c.t., ~~c.i.~~, c.c.l., ~~c.c.v.~~
Plecarea lui câteva săptămâni era necesară. – atr. subst.
El mănâncă un măr. – c.d.
Anul trecut am plecat în tabără. – c.c.t.
A umblat mări şi ţări ca să te găsească. – c.c.l.
Atributul pronominal se poate exprima prin: pron. refl., pron. pos., ~~pron. de întărire~~, pron. dem., pron. pers., pron. rel.
Lauda de sine... – pron. refl.
Câinele alor mei este foarte rău. – pron. pos,.
Părerea acestuia îmi place. – pron. dem.
Cartea lor este nouă. – pron. pers.
Bunicii, al căror nepot a venit la gară, sunt foarte bătrâni. – pron. rel.
Atributul adjectival pronominal se poate exprima prin: adj. rel., adj. interog., ~~adj. refl., adj. pers.~~, adj. pos., adj. neg.
Am aflat ce temă avem pentru mâine. – adj. rel.
Care mâncare e mai bună? – adj. interog.
Norocul tău sunt eu. – adj. pos.
Nu m–am întâlnit cu nici un coleg. – adj. neg.
VII. conivenţă // convenienţă
El a hotărât de conivenţă cu un traficant de droguri, să iniţieze acţiuni de contrabandă.
Căsătoria lor a fost de convenienţă.
adagio // adagiu
Această bucată muzicală se cântă adagio.
Adagiul pus ca moto la romanul său mi se pare nepotrivit.
publicistic // publicitar
În curând va avea loc un eveniment publicistic.
Mă enervează acel anunţ publicitar.
lizibil // rizibil
Scrisul tău nu este lizibil.
Ai o conduită rizibilă.
VIII. păienjeni; noduli; pustnic; reincamare; decrepitudine; rapeluri; temniţe; văgăuni; sălbatic; antemeridian; opţiune; avanpost; galantom[7] – galanton; extorca

IX. cu stea în frunte = ales; a sta pe gânduri = a medita; strigător la cer = revoltător
a da pe față = a demasca; dare de seamă = raport; a băga mâna-n foc = a garanta;
piatră unghiulară = fundament; a-i sări mustarul = a se enerva, a se înfuria;
a nu privi cu ochi buni = a dezaproba; în etate = vârstnic; sub cerul liber = afară;
a face anticameră = a aștepta; cu capul în nori = aiurit; a strânge cu ușa = a forța
a face temenele = a se ploconi
X. alert # încet; pozitiv # negativ; plagiat # original; ezoteric # exoteric; prenatal # postnatal,
a răsfira # a aduna; antum # postum; treptat # brusc; simultan # succesiv; a elibera # a
încarcera, a aresta; a contesta # a aproba
XI. Nu se știe unde a plecat. – SB
Întrebarea este unde a plecat. – PR
Se pune întrebarea unde a plecat. – ATR
Nu știu unde a plecat. – CD
Mă gândeam unde a plecat. – CI
Am fost unde am stabilit – CL
Sunt obosit, unde am lucrat prea mult. – CZ
Unde m-aș duce , toți nu sunt mulțumit – CY
XII. **ce**
pron. interog.: Ce s-a întâmplat?
adj. interog.: Ce carte citești?
pron. rel.: Nu știu ce se întâmplă.
adj. rel: Nu știu ce carte îi voi cumpăra.
adv. rel.: Au mers ce-au mers și s-au oprit.
adv. de mod: Ce frumos cânți!
subst.: Fata aceasta avea un ce prin care era unică.
Un
art. nehot.: E un film interesant.
numeral: Un singur candidat a reușit.
adj. pron. nehot:: Un elev spune ceva, altul afirmă contrariul.
De
prep.: Vai de tine!
conj. subord.: Vino de-ți ia cartea!
interj.: De! Dacă n-asculți.
pron. rel: A venit ăla de l-ai chemat tu!
I
pron. pers. în D: I-am dat cartea.
pron. pers. în Ac.: I-am văzut pe amândoi.
art. hot.: Copiii se joacă.
verb predicativ: Cine-i acolo?
verb cop. : Cine-i mai mare ca voi?
pron. pers. în D cu valoare neutră: Dă-i cu cinstea să piară rușinea!
verb aux. (a voi): Când mi-i da înpoi datoria?
subst.: Cuvântul acesta se scrie cu doi *i*.
XIII. patvagon[8]) – în loc de pacvagon, prin asociere cu **pat**
lăsturn – în loc de lăstun, prin asociere cu **turn**
filigram – în loc de filigran, prin asociere cu **gram**
vindecativ – în loc de vindicativ, prin asociere cu **a vindeca**
XIV. binevenit = oportun, favorabil; ascultător = docil, obedient; nepăsător = impasibil, indiferent; intrigă = complot; zeu = idol, divinitate; vrajă = magie; amăgitor = iluzoriu, specios; răzleț = disparat, izolat; gustos = apetisant; schiță = eboșă; vedenie = fantasmă, himeră; a vesti = a anunța; țiței = petrol; schelă = eșafodaj; ruginit = oxidat; sihăstrie = solitudine, ascetism; ardere = combustie; apărare = defensivă.
XV. trans-gre-să; e-cua-do-ri-an; su-bre-tă; punc-taj; gol-a-ve-raj; gas-tro-sco-pi-e; su-per-flu-u; fii-că; di-flong; in-e-dit; mie-u-nat.

Observaţii:

1) Reflexivul *se* e subînţeles: *se poate a (se) crede*
2) Ultimele două propoziţii ar putea fi considerate cauzale. Nu există însă element de relaţie subordonator, aşa încât am considerat că este vorba despre un fenomen de juxtapunere.
3) Regentul substantivului "din natură este pronumele negativ *nimica*
4) *nu e chip* = nu e posibil (*chip* – se adverbializează.)
5) Prepoziţia *la* impune subiectul cazului acuzativ.
6) Regent este substantivul *acordarea*, care provine dintr–un verb după care urmează complement indirect. Nu trebuie interpretat substantivul "participanţilor ca un complement indirect, regentul substantival făcând imposibilă o asemenea soluţie.
7) Ambele forme sunt acceptate de DOOM
8) În explicarea unei etimologii populare trebuie identificat totdeauna termenul **inductor**, adică acela care influenţează eroarea, antrenând modificări de sens şi formă al termenului indus. În exerciţiul XIII termenii inductori sunt cuvintele subliniate.

Pentru detalii referitoare la structura sintactică a textului propus spre analiză, a se consulta capitolul referitor la **subordonata concesivă**.

REZOLVAREA TESTULUI 12

I. „Ce anume il determinase[1)] [1]/ să se comporte aşa de agresiv, [2]/ de ce nu a fost în stare [3]/ să se stăpânească, el [4]/ care de atâtea ori demonstrase [5]/ că nu–şi pierde prea uşor cumpătul [6]/ de cine fusese iritat în aşa măsură [7]/ de ajunsese [8]/ să recurgă la violenţă, [9]/ toate acestea li se păreau vecinilor întrebări [10]/ la care merita [11]/ să te gândeşti în mod serios [12]/ dacă voiai [13]/ să obţii o imagine clară a situaţiei. [14]/"

1. I SB1 (10) 2 CI (1) 3 SB (10) 4 CI (3) 5 ATR (4) 6 CD (5)
7SB (10) 8 CNS (7) 9 PR (8) 10 PP 11 ATR (10) 12 SB(11)
13 CDT (12) 14 CD (13)

2. ce – S, pron. rel., N
de ce – c.c.z., pron. rel., Ac.
care – S, pron. rel., N
de cine – c.c. de ag., pron. rel., Ac., precedat de prep. *de*
la care – c.i., pron. rel., Ac., precedat de prep. *la*

3. determinase; comporte; agresiv; demonstrase; limitat; serios; imagine; clară; situaţie; violenţă

4. a–şi pierde cumpătul; a fi în stare; de atâtea ori; în mod serios, în aşa măsură;

5. nu a fost în stare – PN, vb. cop. pers., ind., t. perf. compus, f. neg., pers III, sg., + n.p., loc. adj., Ac.,
fusese iritat – PV, vb. pred., pers., pers. III, sg., masc., d. pas., conj. I, ind., t. m.m.c.p.

6. – determinase[2)] = determin – rădăcină + a – sufix morfologic de imperf. + se – sufix morfologic de m.m.c.p.
– stăpânească = stăpân – rădăcina + easc – sufix de conjunctiv – ă desinenţa de pers. III
– vecinilor = vecin – rădăcina + i – des. de pl. + lor – art. hot.
– gândeşti = gând – rădăcina + eşt – sufix de ind. prez. + i – des. de pers. II sg.
– situaţiei = situaţie – rădăcina + i – art. hot.

II. 1. Pe lângă ceea ce **a adus**, [1]/ o bună parte [2]/ din ce **are** [3]/ **a rămas** la domiciliu. [2]/
1 P Cumulat.(2)pe lângă ceea ce 2 PP 3 ATR (2)din ce are

1. Dacă **n–a reuşit** [1]/ e [2]/ pentru că **nu s–a pregătit** suficient. [3]/
1 SB (2) dacă 2 PP 3 CZ (2) că

2. Prin ceea ce **a afirmat** [1]/ **s–a învinovăţit** singur. [2]/
1 C. Instr.(prin ceea ce) 2 PP

3. **Aproape** [1]/ că–mi **vine** [2]/ **să–l cred** [3]/ că **e nevinovat**. [4]/
1 PP 2 SB(1)că 3 SB(2)să 4 PRS(3)că

5. Unde [1]/ şi de ce **urma** [2]/ **s–o întâlnească** [3]/ despre asta **n–a vorbit.** [4]/
1 CI(4) unde 2 CI(4)de ce 3 SB(2)să 4 PP
6. Pe cât îl **lăsa** de indiferent [1]/ ceea ce ţinea de şcoală, [2]/ pe atât îl **interesa** [3]/ **să–şi facă** un nou cerc de prieteni. [4]/
1 CM de proporţie(3)pe cât 2 SB(1)ceea ce 3 PP 4 SB(3)să
7. De ce **creştea** [1]/ din aia **se făcea mai frumoasă.** [2]/
1 CM de măsură progresivă (2) 2 PP
8. De–**aş şti** [1]/ că **eşti vinovat,** [2]/ zău [3] că te–**aş omorî** în bătaie. [4]/
1 CDT(3)de 2 CD(1)că 3 PP 4 SB(3)că
9. Deşi **avertizată** [1]/ că **va fi exmatriculată,** [2]/ **a continuat** [3]/ **să lipsească.** [4]/
1 CV(3)deşi 2 (REL.)CI(1)că 3 PP 4 CD(3)să
10. În privinţa cui **a lipsit** [1]/ **urmează** [2]/ **să se ia** o decizie mâine. [3]/
1 REL (3)în privinţa cui 2 PP 3 SB(2)să

III. 1) cu orice – c.c. instr., pron. nehot. compus, Ac.
2) importanţă – c.d., subst. com., fem., sg., Ac., neart.
cu avere[3] – S, subst. com., fem., sg., precedat de prep. *cu,* Ac.
câtă – atr. adj., adj. pron. rel., fem., sg., Ac.
fără probleme – c.c.m., subst. com., fem., pl., Ac., neart., precedat de prep. *fără*
3) din partea – i – c.c. de rel., pron. pers., D, f. neacc., pers III, sg.
tot – c.d., pron. nehot., sg., Ac.
4) obiecţii – S, subst. com., fem., pl., N, neart.
asupra atitudinii – c.c. de rel. – subst. com., fem., sg., G, art. cu art. hot. *l*, precedat de prep. *asupra*
5) de văzut – c.c. rel., vb. pred., conj. II, supin, d. act.
destule – c.d., subst. prov. din adj. prin conversiune, fem., pl., Ac.
6) săptămâni[4] – S, subst. com., fem., pl., N, neart.
pentru a accepta – c.c.s., vb. pred., inf., t. prez., d. act., conj. I
7) la prostii – S, subst. com., fem., pl., Ac., neart.
câte – atr. adj., adj. pron. rel., fem., pl., Ac.
una – S, pron. nehot., fem., sg. N
8) ţi – atr. pron., pron. refl., f. neacc., D, pers. III, sg.
afişându–te – c.c. instr., vb.pred., ger., d. refl., conj. I (te – pron. refl., Ac., f. neacc., morfem al diatezei reflexive, fără f. sint.)
9) cu meditaţii – c.c.v., subst. com., fem., pl., Ac., neart, precedat de prep. *cu*
atâtea – atr. adj., adj. nehot., fem., pl., Ac.
10) 5)golan – n.p., subst. com., masc., sg., N, verbul copulativ e subînţeles
6)decât activist – c.c.m., (nuanţă opoziţională), subst. com., masc., sg., Ac.

IV. plăsmuire = fantasmă, himeră; pocăinţă = penitenţă; învăţăcel = discipol; învoială = consens, permisie; înserare = crepuscul; a plăti = a achita; plăcut = agreabil; a preţui = a evalua; învechit = perimat, alterat; a opri = a stopa

V. aşază; afli; şapirograf; profuziune; sfârşeală; chintesenţă; a agrea; epopee; drămui; coerciţie

VI. oportunitate // oportunism
Valorificarea oportunităţilor ivite este obligatorie.
Ceea ce ai făcut tu înseamnă oportunism politic.

anaforă // anafură
Astăzi la limba română ni s–a predat anafóra.
De Paşte am luat anáfură de la biserică.

tacit // taciturn
Noi am ajuns, tacit, la o înţelegere.
Ea este o persoană taciturnă.

gratulat // graţiat
Marin a fost gratulat de colegi pentru fapta comisă.
Abia după 15 ani a fost şi el graţiat.
venal // venial
Ion este un individ venal.
Ceea ce ai făcut tu este un păcat venial.
VII. – socotit: Marin a socotit la matematică.
Mihai este un om socotit.
– recurent: Hepatita este o boală recurentă(care revine)
Recurentul a ameninţat că va merge la Curtea Supremă de Justiţie.
– rachetă: Racheta cosmică va decola peste două zile.
Mi-am cumpărat două rachete de badminton.
– marcă: Marca de automobil preferată este "Opel.
În Germania acel lucru costă 20 de mărci.
– pală: O pală de vânt a măturat ograda.
Făt-Frumos a ridicat pala şi i-a tăiat zmeului capul.
VIII. a) străbunică = străbunic + ă; străbunic = stră + bunic; bunic = bun + ic
b) dezăpezire = dezăpezi + re; dezăpezi = de + (în)zăpezi; înzăpezi = în + zăpadă + i
c) preîntâmpinare = pre + întâmpina + re
d) nepreschimbare = ne + preschimbare;
preschimbare = preschimba + re;
preschimba = pre + schimba
e)atotştiutor = a + tot + ştiutor; ştiutor = a şti +(i) tor
IX. 1. Au categoria tranzitivităţii: verbele la diateza pasivă; verbele tip *dicendi*; interjecţiile; verbele reflexive; ~~adverbele predicative~~
v. refl.: Şi-a **un** alt **final**.
interj.: Iată-l!
vb. dicendi: Mi-a spus **un lucru** minunat.
v. d. pasivă (cele dublu tranzitive): La această şcoală elevii sunt învăţaţi numai **lucruri** noi.
2. Au desinenţa č la indicativ prezent, pers. I, verbele: ~~a hotărî~~; a doborî; a alege; ~~a lucra; a munci~~; a plăcea; ~~a veghea~~; a deschide
Eu dobor doi copaci.
Aleg trei numere.
Ştii că îi plac foarte mult.
Nu deschid uşa.
3. Pot avea regent adjectival; ~~c.d.~~ – c.i. – c.c.m. – c.cv – e.p.s
Este o vreme favorabilă **pescuitului**. –c.i.
Frumoasă ca o actriţă, Maria era şi cam arogantă. – c.c.m.
Frumoasă, **în ciuda vârstei** Maria atrăgea privirile tuturor. – c.c.v.
Considerată **imorală**, această operă a fost interzisă.–eps.
4. Pot fi însoţite de prepoziţii cu regim de G: pron. pers. f. neacc., ~~pron. pers., f. acc.~~, ~~pron. refl., f. acc.~~, adj. posesiv, ~~adj. demonstrativ~~
Deasupra-**i** se adunau norii. – pron. pers.f. neacc.
Deasupra **mea** se vedeau norii. – adj. pos.
5. Pot avea atât valoare de adjectiv cât şi substantivală numeralele: ~~multiplicativ~~; ordinal; ~~adverbial; fracţionar~~; colectiv, distributiv
Al treilea elev n-a ştiut. – val.adj.,ord.
Al treilea n-a ştiut. – val. subst., ord.
Amândoi copii au plecat. – val. adj., colectiv
Amândoi au plecat. – val. subst., colectiv
Câte cinci oameni au fost aleşi din fiecare grup. – val. adj., distr.
Au fost aleşi **câte cinci**. – val. subst., distr.

X. a) lipom de grăsime – lipom = aglomerare de grăsime
b) concluzii finale – concluzie = rezultat final
c) a lucra la elaborarea – a elabora = a lucra
d) exterminare în masă – a extermina = a ucide în masă
e) contrabandă ilegală – contrabandă = comerț ilegal
f) a schița sumar – a schița = a desena ceva în mod schematic
XI. Va veni, poate, mâine. – adv. modalizator, fără f. sint., incident
Poate că tu ești de vină. – adv. pred.
Poate n-ai înțeles ce ți-am spus. – adv. modalizator, fără f. sint.
XII. A) Bătu-te-ar Al de Sus că-mi-am mâncat sănătatea învățându-te ortografia, iar tu tot un analfabet ai rămas! Dacă nici membrii familiei tale nu te-au putut aduce la același numitor cu ei, atunci nu știu cine ar mai putea-o face. Dacă ar fi undeva o policlinică unde să ți se dea un panaceu, un leac vindecător de prostie, mamei tale înseși nu i-ar părea rău să te ducă acolo.
B) Subiectul despre etnogeneză mi s-a părut accesibil, deși câteva doamne, ai căror copii susținuseră și ei examenul, îl considerau dificil. Părându-mi-se că exagerează, le-am replicat că acesta este un laitmotiv al acelora care nu s-au pregătit, iar acum, pozând în victime, recurg la aceleași refrene obositoare și stupide.
C) Adusu-mi-ai caseta de care ți-am zis, ori te-ai făcut că uiți? Spre binele tău ar fi să nu fii atât de nerecunoscător și nici să nu mă importunezi cu niște casete imbecile, cu happy-enduri și cu idile ai căror actori nu știu nici să-și pregătească machiajul; acestui gen de filme eu îi spun vetto, oriunde îl întâlnesc.

Observații:

1) Propozițiile subiective 1,2 și 7 sunt dependente de P10 și sunt reluate în regentă printr-un pronume cu valoare neutră.
2) Structura morfematică presupune analiza morfemelor care intră în componența cuvintelor în discuție. Dacă atunci când se identifică mecanismele de formare se au în vedere doar prefixele și sufixele care dau naștere unor cuvinte noi (adică așa numitele afixe derivative), în structura morfematică intră orice tip de afix, inclusiv cele flexionare, cum ar fi desinențele ori sufixele flexionare.
O altă deosebire: în cazul identificării mecanismelor derivative, cuvântul se ia cu forma lui de bază, forma de dicționar, pe când în situația analizei morfematice se ia forma din context a cuvântului.
3) Subiectul *avere* e în acuzativ din cauza prepoziției *cu*. Aceasta, deși formal se ia împreună cu elementul de relație subordonator, impune substantivului cazul acuzativ. În analiză, de altfel, prepoziția se ia împreună cu substantivul, ea neputând în nici un caz, apărea pe lângă un adjectiv pronominal relativ, așa cum este *câtă*
4) În acest context, verbul *a trebui* devine, din impersonal, unipersonal.

REZOLVAREA TESTULUI 13

*I. „El le zise încă [1]/ să-și aducă aminte de cruzimea vrăjmașului, [2]/ care **nu lartă** niciodată pe cei biruiți, cu atât mai mult pe cei [3]/ ce **s-au revoltat;** [4]/ că **nu este destul** [5]/ că **au scuturat** jugul robiei, [6]/ că **au înnoit** vechile legături cu împăratul [7]/ și că s-au pus sub o putere ardeleană, [8]/ dacă prin faptă strălucită ei nu vor căuta a întemeia această vrednică hotărâre; [9]/ că a venit vremea de a se lupta puternic pentru libertate iar mai cu seamă pentru cinstea legii [10]/ ca să arate păgânilor [11]/ că [12]/ de le-au călcat ei primii glia [13]/ a[1]) fost din pricina neunirii lor. [12]/"*

1 PP 2 CD(1) 3 ATR (2) 4 ATR (3) 5 CD(1) 6 SB (5) 7 SB (5)
8 SB (5) 9 CDT (2) 10 CD (1) 11 CS (10) 12 CD (11)
13 SB (12)

6 SB...juxt...7 SB....juxt...8SB
2 pe cei biruiți[2)] – c.d., subst. prov. din vb. la part., masc., pl., Ac., art. cu art. dem. *cei*, precedat de prep. *pe*
nu este destul – PN, vb. cop. *a fi*, impers., conj IV, ind., t. prez., f. neg. + n.p., adv. de mod, prov. din adj. prin conversiune
de a se lupta – atr. vb., vb. pred., pers. conj. I, d. refl., înf., t. prez., precedat de prep. *de* (se – pron. refl., f. neacc., Ac., fără f. sint., morfem al d. refl.)
pentru cinstea – c.c.scop, subst. com., fem., sg., Ac., art. cu art. hot. *a*, precedat de prep. *pentru*
din pricina neunirii – c.c.z, subst. com., fem., G, art. cu art. hot. *i*, precedat de loc. prep. *din pricina*

3. – ime	– at	– it	– ură	–a
cruzime	revoltat	înnoit	legătură	împrospăta
boierime	mâncat	plictisit	piptenătură	a lufta
acrime	sculat	bărbierit	băutură	a brăzda
junime	plimbat	jefuit	semănătură	a se încrâncena
urâțime	aranjat	prăfuit	arătură	a întemeia
studențime	încălțat	sucit	învățătură	a puncta

4. primii – subst. prin convs. num. ord.
cei biruiți – subst. prin convs. de la part. *biruit*
destul – adv. prov. convs. de la adj. *destulă*
5. a-și aduce aminte (loc. vb.); din pricina (loc. prep.); a se pune sub o putere (loc. vb.); mai cu seamă (loc. adv.)
6. le – c.i., pron. pers., pers. III, pl., D, f. neacc.
și – pron. refl., f. neacc., D, pers. III, fără f. sint., morfem al d. refl.
le – atr. pron., pron. pers., pers. III, sg., D, f. neacc.
lor – atr. pron., pron. pers., pers. III, pl., G, f. acc.
II. 1. A luat 2 kg de banane. – a lua = a cumpăra
2. Când trebuie să iei medicamentele? – a lua = a înghiți
3. Ei s-au luat imediat ce au terminat școala. – a se lua = a se căsători
4. Nu înțeleg de ce vopseaua s-a luat așa de repede. – a se lua = a se curăța
5. Nici nu mai știu când trebuie să luăm salariul – a lua = a primi, a încasa
6. Ia piciorul de pe accelerație! – a lua = a ridica
7. A luat-o spre calea ferată. – a lua = a se îndrepta, a se duce
8. Molima aceasta se ia foarte repede. – a se lua = a se transmite
9. Am luat bătaie fără drept de apel. – a lua = a încasa
10. Vom lua și noi parte la acest eveniment. a lua parte = a participa
11. Cred că vor lua cetatea fără bătaie de cap. – a lua = a cuceri
12. În două ore am luat două știuci și un caras. – a lua = a prinde, a pescui
13. Am luat rubeolă de la colega mea de bancă. – a lua = a se molipsi
14. Te-a cam luat de prost. – a lua de prost = a desconsidera
15. M-a luat tare, de nu mai știam ce să cred. – a lua tare = a certa
III. patentat // potentat
El este o lichea patentată.
Potentații vremii și-au văzut doar propriile interese.
stambă // stampă
Și-a cumpărat o rochie de stambă.
I-a făcut cadou o stampă foarte scumpă, din secolul XVIII.
rechizite // recuzită
I-am cumpărat rechizite pentru școală.
În recuzita teatrului se găseau și asemenea costume de epocă.

rechizitoriu // rechiziție
Procurorul a prezentat rechizitoriul cu o mare putere de convingere.
Rechiziția făcută țăranilor a fost în favoarea statului.
tremă // trenă
Cuvântul acesta se scrie cu tremă pe *u*.
Maria a ținut trena miresei.
IV. adevărat – real, veritabil; amintire = suvenir; a amâna = a tergiversa, a temporiza; a amesteca = a combina, a malaxa, a mixa; a alege = a opta, a selecta; bănuitor = suspicios; băștinaș = aborigen, indigen; cazană = supliciu; călărie = echitație; încăpățânare = obstinație, recalcitranță
V. argentifer; cocsal; miosandră; extravertit trăsnaie; derbi hochei; irupe; molitvă criblură
VI. poncho; salată boeuf; signora; commedia dell'arte; supermarket; scanner; scotch; shetland; shop; skateboard
VII. a ridica pălăria = a saluta; a învia din propria cenușă = a-și reveni, a se redresa; a pune pe cineva în disponibilitate = a disponibiliza; a pune față în față = a confrunta; a-și căuta de suflet = a se spovedi; a fi în săptămâna orbă = a se îndrăgosti cuc armenesc = pupăză; vino-ncoace = farmec, sex-appeal; cât ai da în cremene = imediat, rapid
VIII. clădire = construcție, imobil, edificiu; a se codi = a ezita, a oscila, a șovăi, a pregeta; esențial = capital, primordial, prioritar, major, vital, principal; a cerceta = a căuta, a examina, a sonda, a investiga; tip = model, varietate, soi, fel, gen, marcă, tipologie
IX. Nu se știe care va câștiga. – S
Nu se aflase care era adevărul. – n.p.
Se știa dinainte pe care o va alege de soție. – c.d.
Nu se înțelegea prea bine despre care vorbea. – c.i.
Se știa care fată îi plăcea. – atr. adj.
Nu se știe pe mărturia căruia dintre ei se bazează. – atr., G
Se afla se de care a fost inventată minciuna. – c.c. de ag.
Nu se știa cu care dintre cuțite va tăia porcul. – c.c.instr.
Era evident cu care dintre ele va pleca. – c.c. soc.
Se știe prea bine din pricina căruia dintre amicii noștri s-a petrecut acest incident. – c.c.z
X. con – tra – bas; a – gre – si – vi – ta – te; im – pre – si – o – nant; i – o – no – sfe – ră; e – cu – a – to – ri – al; sub – al – tern; in – o – fen – siv; in – a – bi – li – ta – te; con tras – tiv
XI. 1) Din ce s-or fi luat la hartă, [1]/ nimeni nu va ști [2]/ s-o spună. [3]/
1 GD (3)din ce 2 PP 3 CD (2)să
2) Am refuzat propunerea, ea însemnând [1]/ să nu se mai aleagă nimic din concediul meu.[2]/
1 PP 2 PR să
3) Cine știe[3)] cine va veni [1]/ să te vadă [2]/ și s-ar putea [3]/ să nu te găsească acasă. [4]/
1 PP 2 CS (1)să 3 PP 4 SB (3)să
4) Dacă n-ai [1]/cum mă ajuta, [2]/ asta nu înseamnă [3]/ să mă încurci. [4]/
1 SB (3)dacă 2 CD (1)cum 3 PP 4 PR (3)să
5) Că vine [5)]mâine sau luni, [1]/ asta [3]/ mi se pare [2]/ că nu e o treabă [3]/ să ne preocupe. [4]/
1 SB(2)că 2PP 3SB(2)că 4AT(3)să
6) Dacă este /1 și trebuie [2]/ să fie adevărat [3]/ că numai spiritele ilustre învinge, [4]/ înseamnă [5]/ că pământul e plin de genii. [6]/
1 SB (5)dacă 2 SB (5) 3 SB (2)să 4 SB (3)că 5 PP 6 PR (5)că
7) Poți fi [1]/ ce-ți dorești, [2]/ cu condiția [1]/ să rămâi om. [3]/
1 PP 2 PR (1)ce 3 ATR (2)
8) Că vor fi mâine aici [1]/ fără ca măcar să ne fi anunțat[4)] [2]/ că sosesc, [3]/ la 5)asta [5]/ nici nu-mi face plăcere [4]/ să mă gândesc.[5]/
1 CI (4)că 2 CV (1)fără ca să 3 CD (2)că 4 PP 5 SB (4)să

9) Din ce mi-ai spus ieri, [1] ar rezulta [2] că nu ţi-a fost deloc la îndemână [3] să vii [4] să mă cauţi. [5]
1 CI (2)din ce 2 PP 3 SB (2)că 4 SB (3)să 5 CS (4)să
10) Nu mi-e deloc avantajos [1] ce mi s-a propus, [2] ceea ce mă face [3] să cred [4] că vor alege pe altcineva.[5]
1 PP 2 SB (1) 3 APOZ (1) 4 PRS (3) 5 CD (4)

XII. 1) pe nici unul – c.i., pron. neg. compus, masc., sg., Ac., precedat de prep. *pe*
dintre voi – atr.pron. prep., pron. pers., pers. II, pl., Ac., f. acc., precedat de prep. *dintre*
2) pentru a fi observat – c.n.s., vb. pred., pers., conj. I, d. pas., inf., t. prez., masc., sg., precedat de prep. *pentru*
3) fi structurat – c.d., vb. pred., pers., conj. I, d. pas., inf., t. prez., masc., sg.
pe capitole – c.c.m., subst. com., n., pl., Ac., neart., precedat de prep. *pe*
trei – atr. adj., num. card., pl., Ac.
4) pe măsura talentului – c.c.m., subst. com., n., sg., G, atr. cu art. hot. *lui*, precedat de loc. prep. *pe măsura*
său – atr. adj., adj. pron. pos., pers. III, sg., n., masc., G, 1 pos., 1 ob. pos.
5) până la...metri – c.c.m. cantitativ, subst. com., masc., pl., Ac., precedat de loc. prep. *până la*
trei – atr. adj., num. card., pl., Ac.
6) decât [6]muncind – c.c.m. comparativ, vb. pred., pers., conj. IV, ger., precedat de adv. comparativ *decât*
7) cu care – c.c.m., pron. rel., caz Ac.
8)dându-şi seama – c.c.z., loc. vb., pred., pers., conj. I, d. refl., ger., (şi – pron. refl., pers. III, sg., f. neacc., morfem al d. refl., fără f. sint.)
nimeni – S, pron. neg., N
în juru-i – c.c.l., pron. pers., pers. III, sg., D, f. neacc., preç. de loc. prep. *în jurul*
9) de făcut – c.c. rel., vb. pred., pers., conj. III, supin
curat – c.d., subst. prov. din adj. prin conversiune, Ac.
neputând [7] – c.c. opoz., vb. pred., pers., conj. II, ger., d. act.
de alţii – c. de ag., pron. nehot., masc., pl., Ac., prec. de prep. *de*
10) capcane – S, subst. com., fem., pl., N, neart.
de a fi puse – atr. vb., vb. pred., pers., conj. III, d. pas., mod inf., t. prez., fem., sg., precedat de prep. *de*
tăi – atr. adj., adj. pron. pos., pers. II, pl., masc., D, 1 pos., m.m. ob. pos.

Observaţii:

1) Verbul *a fost* din textul de la exerciţiul I are valoare predicativă impersonală, echivalentă cu *s-a întâmplat*. Ca urmare, P13 este subiectivă iar *din pricina nemuririi* este un complement circumstanţial de cauză. Dacă, prin absurd, am considera verbul *a fi* copulativ, ar fi imposibil de explicat de ce poate apărea după el un relator specializat în introducerea unui singur tip de subordonată circumstanţială ca, de exemplu, *din pricină că*, despre care nu încape discuţie că introduce o cauzală: *...a fost din pricină că nu s-au unit.*
2) După unii specialişti e posibilă analiza sintagmei *pe cei biruiţi* şi astfel:
pe cei – c.d., pronume semiindependent, masc., pl., Ac.
biruiţi – atr. adj., adjectiv provenit din participiu, masc., pl., Ac.
În situaţia de faţă am optat pentru o altă soluţie, considerând că *cei* nu substituie vreun nominal apărut anterior în text, ca urmare nu are comportament pronominal. A se compara:
Nu iartă pe cei biruiţi.
cu
Pe elevii buni îi stimulăm, pe cei slabi îi pedepsim.
unde e clar că *pe cei* substituie nominalul *elevii*.
Pe de altă parte, nu credem că opţiunea pentru una sau alta dintre soluţii duce la erori.

3) În enunțul 3 de la exercițiul XI nu putem interpreta pe *știe* ca verb, fiind evident că sintagma *cine știe cine* corespunde unei forme pronominale nehotărâte: *cineva*. Alta ar fi situația într-un enunț precum: *Cine știe cine a ajuns primul?* unde sensul interogativ al enunțului nu lasă nici o îndoială în privința caracterului predicativ al verbului *a ști*.
4) În enunțul 8 de la exercițiul XI verbul *a anunța* e dublu tranzitiv. El are deci și complement direct pronominal dar și subordonată completivă directă (P3)
5) În enunțul 5 de la exercițiul XI, subiectiva P1 e reluată în regenta P3 prin pronumele demonstrativ *asta*
6) În enunțul 6 de la exercițiul XII *decât muncind* poate fi interpretat și ca un complement circumstanțial opozițional. El intră într-o structură de tip comparativ. Marca opoziției se realizează prin antonimia furând # muncind.
7) În enunțul 9 de la exercițiul XII, gerunziul *neputând* este un complement circumstanțial opozițional. Prezența corelativului adverbial *în schimb* nu lasă nici un dubiu asupra acestei interpretări.

REZOLVAREA TESTULUI 14

*I. „**Nu se știe** [1] **dacă Ali era sincer** [2] **sau vorbea astfel** [3] **numai ca să și tragă** compătimirea lui Bathory; [4] **era însă de necrezut** [5] **ca Sinan să aibă cu dânsul numai** atâtea oști [6] **câte arăta el**, [7] **de vreme ce** [8] **când a plecat de la Târgoviște** [9] **armia lui** întrecea mult în număr pe a creștinilor, [8] după cum **mărturisesc** toți analiștii contemporani. [10] Văzând Ali pașa puținul efect [12] ce fac plângerile sale, [13] **vru** [12] **să se răscumpere**, [13] **dar Picolomini se împotrivi de a i se da libertatea** [14] **cu** întâmplându-i-se [15] **să cază** în mâinile dușmanului, [16] **să l poată schimba cu** dânsul.[15]"*

1) dacă Ali era sincer – prop. sec. subord., SB față de verbul *se știe* din P1 coord. disj. cu P 3, intr. prin conj. subord. s. *dacă;* sau vorbea astfel – prop. sec., sub. SB față de verbul *se știe* din P1., regentă față de P4 , coord. cop. cu P2; numai ca să și tragă compătimirea lui Bathory – prop. sec., subord. finală față de verbul *vorbed* din P3 , introd. prin conj. subord. compusă *ca să;* ca Sinan să aibă cu dânsul numai atâtea oști – prop. sec., subord. SB față de verbul copulativ impersonal *era* din P5 , regntă pentru P7, introd. prin conj. subord. compusă *ca...să;* ca întâmplându-i-se...să-l poată schimba cu dândul – prop. sec., subord. finală față de verbul *se împotrivi* din P14, regentă pentru P16, introd. prin conj. subord. compusă *ca să* să cază în mâinile dușmanului – prop. sec., subord. SB față de verbul *întâmplându-se* din P15, introd. prin conj. subord. *să*
2) compătimire : compătimi + re; compătimi: com + pătimi; a pătimi: patimă + i
necrezut: ne + crezut; crezut: crez + ut
plângere: plânge + re
împotrivi: împotrivă + i; împotrivă: îm + potrivă
3) se – pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. sint. (se știe)
și – c.i., pron. refl., f. neacc., D, pers. III (să-și tragă)
i – c.i., pron. pers., pers. III, sg., f. neacc., D (a i se da)
se (da) – pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.(val. de refl.-pas.)
l– c.d., pron. pers., pers III, sg., Ac., f. neacc. (să-l poată)
se (răscumpere) –c.d., pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III
se (împotrivi) – pron. refl., f. neacc., Ac., pers III, morfem al d. refl., fără f. sint.
4) atâtea – atr. adj., adj. pron. nehot., fem., pl., Ac.
câte – c.d., pron. rel., fem., pl., Ac.
în număr – c.c. de rel., subst. com., sg., n., Ac., neart.
creștinilor – atr. subst.genitival, subst. com., masc., pl., G, art. cu art. hot. *lor*
pe a – c.d., pron. semiind., fem., sg., Ac.

ce – c.d., pron. rel., Ac.
libertatea – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. *a*
întâmplându –se – c. cdț., vb. pred. impers., mod ger., d. refl., conj. I, (se – pron. refl., Ac., f. neacc., fără f. sint., morfem al d. refl.)
5) creştinilor: creştin – radical
i– des. de pl.
lor – art. nehot.
mărturisesc: mărturis – radical
esc – suf. de ind prez.
plângerile: plâng – radical
er (i) – suf. derivativ
i – des. de pl.
le – art. hot.
răscumpere: cumper – radical
răs – pref.
e – des. de pers. III, conj.
împotrivi: potriv – radical
îm – pref.
i – suf. derivativ

II. 1.**Trist e** [1]/ **că ne–a minţit** [2]/ cu atât mai mult [1]/ cu cât **nu ne–a trecut prin cap** [3]/ **că e în stare** [4]/ **s–o facă.** [5]/
1 PP 2 SB (1)că 3 CM(1)cu cât 4 SB(3)că 5 CI(4)să
2.**Că n–avea**[1)] talent [1]/ cu asta **nu putem** fi de acord. [2]/
1 CI (că) 2 PP
3.Numai **să fi spus**[2)] o vorbă rea despre Simona, [1]/ **că s–ar fi supărat** foc. [2]/
1 CDT numai să 2 PP
4.Chit că **o să am** şi eu de pierdut [1]/ dar **n–o să te las** [2]/ **să–ţi faci de cap.** [3]/
1 CV(2)chit că 2 PP 3 PRS(2)să
5.**Una e** [1]/ **să vorbeşti**[3)] [2]/ şi **alta** √ [3]/ **să demonstrezi** [4]/ de ce eşti în stare. [5]/
1 PP 2 SB(1)să 3 PP 4 SB(3)să 5 CD(4)de ce
6.Parcă[4)] nici **nu s–ar fi sinchisit** [1]/ de ceea ce **s–a întâmplat** [2]/ aşa de **senin părea.** [3]/
1 CM(3) 2 CI(1)de ceea ce 3 PP
7.Dacă ieri **a acceptat** [1]/ fără **să ezite,** [2]/ azi **părea** [3]/ **să se fi răzgândit.** [4]/
1 C. OPOZ(3)dacă 2 CM(1)fără să 3 PP 4 PR(3)să
8.Unde **pui** [1]/ că [2]/ dacă **ar fi** ştiut cu un an înainte [3]/ tot **n–ar fi putut** [2]/ **să fie oprit.** [4]/
1 PP 2 CD(1)că 3 CV(2)dacă 4 CD(2)să
9.Din ce mi–**a adus** [1]/ **nu puteam** rezista decât două zile [2]/ ca **să nu mai spun** [3]/ că mi **s–a părut o prostie** [4]/ **să fie trimis** tocmai el.[5]/
1 C. INS(2)din ce2 PP 3 CUM.(2)ca să 4 CD(3)că 5 SB(4)ca să

III. 1) la lume – S, subst. com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *la*
un ac – S, subst. com., n., N, sg., art. cu art. nehot. *un*
2) ţi – atr. pron. , pron. refl., f. neacc., pers. II, sg., D
pentru ce – c.c.scop, pron. interog., Ac.,
4) bată[5)] – PV, vb. pred., mod conj., t. prez., conj. III, d. act., pers. III, sg., gr. pozitiv
te – c.d., pron. pers., f. neacc., Ac., pers. II, sg.
de prost – c.c.z., adj. propriu–zis, var. cu 2 term., masc., sg., Ac., precedat de prep. *de*
ce – n.p., pron. rel., N
5) ne – atr. pron., pron. refl., D, f. neacc., pers I, pl.
asupra voastră – c.i., adj. pos., pers. II, fem., pl., Ac.,
6) superior – c.p.s., adj. propriu–zis, var., cu 2 term., masc., sg., N
în mijlocul cărora – c.c.l., pron. rel., pl., G, + loc. prep. *în mijlocul*

7) demiterii – c.i., subst. com., fem., sg., D, art. cu art. hot. *i*
8) şansa – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. *a* .
mai – adv. de modalizare, fără f. sint.
n–a stat pe gânduri – PV, loc. vb., pred., sg., mod ind., t. perf. comp., conj. I, d. act., pers.III. sg.
9) de a fi pregătiţi[6] – n.p., vb. cop., pers., mod inf., t. prez., conj. IV + n.p., adj., prov. din vb. la part., masc., pl., N, gr. pozitiv
pentru ceea ce – S, pron. rel. comp., Ac.
10)graţie unei concentrări – c.c.instr., subst. com., fem., sg., D, art. cu art. nehot. *unei* + prep.*graţie*
de invidiat[7] – art. adj., loc. adj., prov. de la vb. la supin, Ac.
IV. turbare = răbie; furie; nesănătos = insalubru; banchet = festin; ramificat = arborescent; dialect = idiom; degajat = natural; căluşel = carusel; a dojeni = a admonesta; dibaci = abil; îngrijorare = anxietate
V. curriculum vitae; in extremis; bateţi ; bogdaproste ; contumacie; vasăzică – va să zică; şearbăd; poleială; fantasmă; patriotă
VI. manej // menaj
Mihai a dus caii la manej.
Nu–i place să facă menajul.
manioc // maniac
Manioul este o plantă erbacee tropicală.
El este un maniac sexual.
filet // fileu
Filetul s–a stricat, iar robinetul nu se înşurubează.
Fileul de pe terenul de tenis este cam slab.
deviz // deviză
Devizul pentru această lucrare este exagerat.
Deviza noastră este: "Tot înainte!
campanelă // campanulă
Am sunat la campanela de la intrare şi nu a răspuns nimeni. (clopoţel)
Mătuşa mea cultivă campanule.
VII. substantiv propriu – substantiv comun
El este un adevărat harpagon, un avar fără pereche.
interjecţie – substantiv
Are un of la inimă.
pronume reflexiv – substantiv
„Eul şi Sinele" este o lucrare fundamentală a lui Freud.
gerunziu – adjectiv
Rănile sângerânde erau pansate cu grijă.
substantiv – adverb
Ziua e mai cald decât noaptea.
VIII. a trage un profit; a trage o spaimă; a trage la răspundere; a trage pe sfoară; a trage sforile; a trage de păr; a trage la fund pe cineva; a trage la măsea; a trage să moară; a trage cu ochiul
IX. 1. **Fără îndoială** că va veni.
2.Dacă vine, **fie** şi foarte rar, înseamnă că nu te–a uitat.
3.**Ori de câte ori vine**, nu te găseşte acasă.
4.Întrebările **despre ceea ce va deveni** îl nelinişteau.
5.**Dacă a întârziat**, lucrul s-a întâmplat pentru că nu a sunat ceasul.
X. Unde ai fost toată ziua? – ai umblat
Cât mai e până se sună? – cât mai durează?

Maria e din Craiova. – provine
Dacă a greşit e pentru că nu s–a concentrat. – se întâmplă, se petrece
Nu mai sunt astăzi oamenii de altădată. – există
Cât e un kg. de cartofi? – cât costă
Cât mai e ceasul? – indică
Câţi ani or fi de atunci? – or fi trecut
La liceu este o şedinţă specială. – se ţine, are loc
XI. A. Prestaţia lui la această firmă era mulţumitoare, iar perspectivele îi puteau părea roze; or, ca să se convingă de importanţa care i se dădea, n–a găsit altceva decât să solicite, într–un moment nepotrivit, o mărire de salariu, chiar în momentul când, era de notorietate, firma trecea prin mari dificultăţi financiare.
B. Prioritatea team–ului bucureştean era să–şi construiască o echipă de viitor, pe care emulaţia s–o facă redutabilă; asta nu însemna că rezultatele treceau pe plan secund: dacă însă arbitrajele continuau să le fie defavorabile, cu goluri pornite din ofsaid şi penaltiuri a căror evidenţă era îndoielnică, vor sesiza comisia de disciplină, mai mult chiar, se vor retrage din campionat.
C. Era la el un viciu inveterat, înrădăcinat de multă vreme, care se adăuga unei lipse totale de voinţă. Aceleiaşi probleme , care îi crease mari necazuri, a trebuit să–i facă faţă şi părinţii lui, şi chiar câţiva prieteni de–ai lui; el nu a reuşit însă, iar alcoolemia, în momentul comiterii accidentului, demonstra indubitabil cauzele acestuia.
XII. cartografierea hărţilor – cartografiere = scrierea hărţilor
mişcări demografice de populaţie – demografie = dinamica populaţiei
nume patronimic – patronim = numele patronului spiritual
manuscris de mână – manuscris = scris de mână
a se menţine în continuare – a se menţine = a dăinui, a continua să existe.

Observaţii:

1) În enunţul 2 de la exerciţiul II avem o completivă indirectă reluată prin pronumele demonstrativ cu valoare neutră (*cu asta*).
2) În enunţul 3 de la exerciţiul II avem o principală (P2) în care apare o falsă conjuncţie subordonatoare: *că*
3) În enunţul 5 de la exerciţiul II numele predicative sunt: *una* şi, respectiv, *alta*
4) În enunţul 7 de la exerciţiul II, P1 este modală ipotetică, nu consecutivă. Este evident că ea nu arată consecinţa acţiunii din regentă.
5) Verbul *bată–(te)* de la exerciţiul III, enunţul 4, nu este la imperativ ci la conjunctiv, pers.III. La fel ca şi condiţionalul dintr–o expresie precum: *Bătu–l–ar norocul!* şi conjunctivul eliptic de conjuncţia *să* poate fi confundat cu un imperativ. Dacă se ţine însă cont de faptul că ambele verbe sunt la pers. a–III–a şi că imperativul nu are forme pentru această persoană şi dacă se observă forma pe care o ia verbul în ambele enunţuri, confuzia poate fi evitată.
6) De a fi pregătiţi este o formă ambiguă. În enunţul 9 de la exerciţiul III această formă poate fi interpretată în două moduri:
a) Interesul e de a fi pregătiţi .(de către cineva)
b) Interesul e de a fi pregătiţi. (de a ne prezenta)
Am optat pentru soluţia b) , considerând că participiul în discuţie (*pregătiţi*) desemnează **starea** subiectului, nu acţiunea care se răsfrânge asupra acestuia.
7. *De invidiat* nu funcţionează ca un supin în enunţul 10 de la exerciţiul III. A se compara în acest sens sintagma *concentrare de invidiat* cu sintagmele: *unelte de pescuit* sau *maşină de spălat*, în care verbul la supin indică destinaţia nominalului regent.

REZOLVAREA TESTULUI 15

I. „El se mulase [1]/ *şi nu–i mai păsa de muşcături* [2]/ *şi...ori că era ca Ciocănelea,* [3]/ *şi atunci tot îngrozitor era* [4]/ *ceea ce făceau ei,* [5]/ *adică exact ceea ce nu făceau ei,* [6]/ *ori se lăsase hărţănit* [7]/ *ca să termine odată* [8]/ *cu ceea ce aveau ei în gând cu el* [9]/ *şi ceea ce–i puteau face javrele...* [10]/ *Doar îi privea..* [11]/ *Doar spre plopul meu nu se uita,* [12]/ *fie că mă uitase* [13]/ *şi atunci era turbat,* [14]/ *şi nici nu mă reţinuse în minte* [15]/ *ca să mă uite,* [16]/ *fie ca să nu–i aducă spre plop cu gândul* [17]/ *şi să–şi dea seama* [18]/ *că–i văzusem* [19]/ *şi să mă creadă şi pe mine ca şi pe el* [20]/ *sau de teamă* [12]/ *că am să–i spun* [21]/ *să pună şi pe mine câinii.* [22]/".

1) 1 PP 2 PP 3 PP[1]) 4 PP 5 SB (4) 6 APOZ(5) 7 PP 8 CS (7) 9 CI (8) 10 CI (8) 11 PR ind. 12 PP 13 CZ (12) 14 PP inc. 15 PP inc. 16 CUM(15) 17 F 18 F (17) 19 CI (18) 20 F 21 ATR (21) 22 CD(2)

2) ca Ciocănelea – n.p., subst. propriu, masc., sg., Ac., precedat de adv. comp. *ca*
hărţănit – e.p.s., adj. prov. din part., masc., sg. N
cu ceea ce – c.d., pron. rel., Ac.
ca pe el – e.p.s., pron. pers., pers. III, sg., masc., Ac., f. acc., precedat de prep. *pe* şi adv. comp. *ca*
de teamă – c.c.z., subst. com., fem., defectiv de pl., Ac., neart., precedat de prep. de
pe mine[2]) c. i., pron. pers., pers.I sg., f. acc., Ac., + prep. *pe*

3) a avea de gând; a reţine în minte; a–şi da seama; a duce cu gândul

4) era îngrozitor – PN, vb. cop., impers., ind., t. imperf., d. act., + n.p. , adv. de mod, prov. din adj. prin conversiune
nu păsa – PV, vb. pred., impers., mod ind., t. prez., d. act., conj.

II. Orice om **ar fi venit** [1]/ **fie**[3]) **şi prieten,** [2]/ tu [3]/ **n–ar fi trebuit** [4]/ **să renunţi** la măsuri de precauţie. [3]/

1 CV (4) 2 CV (4) 3 SB (4) 4 PP

Întâmplându–se [1]/ **să fiu** în trecere pe–acolo, [2]/ **am crezut de cuviinţă**[4]) [1]/ **să–l vizitez.** [3]/

PP 2 SB (1) 3 CD (1)

Orice **s–ar spune** despre el [1]/ un lucru e **cert:** [2]/ **că nu** de talent **duce lipsă.** [3]/

1 CV (2) 2 PP 3 APOZ (2)

Mai bine [1]/ **să fi rămas** acasă [2]/ decât **să vii** [3]/ fără **să mă ajuţi** cu nimic. [4]/

1 PP 2 SB (1) 3 CM (C. OPOZ) (2) 4 C. OPOZ (3)

În caz că **nu se poate** dovedi infracţiunea, [1]/ **rămâne** [2]/ **să căutăm** dovezi mai solide. [3]/

1 CDT (2) 2 PP 3 SB (2)

Ferindu–se [1]/ **să supere** pe cineva [2]/ **ajunsese** [1]/ **să nu** mai **poată** lua nici o decizie. [3]/

1 PP 2 CI (1) 3 PR (1)

Că **nu a fost drept** [1]/ ceea ce–**ai săvârşit,** [2]/ asupra acestui punct **nu încape** nici o îndoială. [3]/

1 REL. (3) 2 SB (1) 3 PP

Prost şi tâmpit aş fi [1]/ **să te cred** [2]/ **că te–ai schimbat,** [3]/ când **văd** [4]/ că [6]/ ceea ce **faci** [5]/ **susţine** contrariul. [6]/

1 PP 2 CDT (1) 3 PRS (2) 4 CV (2) 5 SB (6) 6 CD (4)

Numai ce **am ajuns** [1]/ unde **trebuia** [2]/ că **a şi început**[5]) [3]/ **să plouă.** [4]/

1 CT (3) 2 CL (1) 3 PP 4 SB (3)

E o problemă [1]/ asupra căreia **nu merită** [2]/ **să reflectezi** [3]/ dacă vinovăţia lui **va fi** [4]/ sau **nu urmată** de o pedeapsă pe măsură. [5]/

1 PP 2 ATR (1) 3 SB (2) 4 SB(1) 5 SB (1)

III. 1. un nu ştiu ce – c.d., loc. subst., prov. din loc. pron. nehot., Ac., art. cu art. nehot. *un*
2. rămasă[6] fără bani – atr. adj., format din adj. prov. din part., fem., sg., N + n.p., subst. com., masc., pl. Ac., neart., precedat de prep. *fără*
3. fiind – c.c.v., vb. pred. pers., mod ger., conj. IV.
chiar – adverb de modalizare, corelativ al unui c.c.v., fără f. sint.
la gară – c.c.l., subst. com., fem., sg., Ac. neart., precedat de prep. *la*
4. de a fi singur – atr. vb., format din vb. cop., pers., mod inf., t. prez., conj. IV + n.p., adj. var. cu 2 term., masc., sg., N
5. stingându-se – c.c.z, vb. pred. unipers., mod ger., d. refl., conj. III (se – pron. refl., f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.)
lumina – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. hot. *a*
o stare – S, exprimat prin subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
6. cu stilou – c.c. instr., subst. com., n., sg., Ac., neart., precedat de prep. *cu*
al cui – atr. pron. , pron. interog., G
7. în afara ta – c.c. exc., adj. pron.pos., sg., Ac., fem., pers. II, prec. de loc. prep. în afara
8. pentru motiv – c.c.z., subst. com., n., sg., Ac., neart.
ce – atr. adj., adj. pron. rel., Ac.
9. la nu ştiu cine – c.c.l, loc. pron. nehot., Ac.
10. pe mine – c.i., pron. pers., f. acc., Ac. , pers I, sg., precedat de prep. *pe*
fără a fi vinovat – c.c.v, format din vb. cop., pers., mod inf., t. prez., conj. IV, + n.p., adj., var., cu 2 term., masc., sg., N, gr. poz.
IV. a chibzui = a delibera, a medita; taină = mister; gol = vid; gustos = apetisant; inelat = ondulat; a împărţi = a diviza; şerpuitor = sinuos; a bâjbâi = a tatona; a dezrobi = a elibera; papistaş = catolic
V. retuşează; a coase; piedestal; avanpremieră; bridge; primprejur; eliminatoriu; furnir; hoteluri; confesiune
VI. frizá // frezá
Atitudinea ta frizează absurdul.
A frezat această bucată de fier.
strung // strungă
Am lucrat o piesă la strung.
La strungă erau o mulţime de oi.
rondel // rondelă
Rondelul este o specie literară cu formă fixă.
Rondela este o piesă de metal.
step // stepă
Am învăţat să dansez step.
Vegetaţia de stepă este specifică Rusiei.
capot // capotă
Mi-am cumpărat un capot nou.
Capota de la maşină e făcută praf.
VII. Este un **înapoiat** mintal.
S-a **înapoiat** ieri de la Bucureşti.
Am primit un **dar** preţios.
N-ai vrut, **dar** ai greşit!
Face o **cură** de fructe.
Apa **cură** lin la vale. (regionalism)
Barza are un **cioc** ascuţit.
Se auzi **cioc-cioc!** în uşă.
VIII. Eiffel; Stendhal; Newton; Cagliari; Negruzzi; Saligny; Quintus; Reichstag; Einstein; Philippidde

IX. Vino ca să-ţi iei hainele.
Chiar dacă ar veni în genunchi, totuşi nu l-aş primi.
Dacă nu erai tu, aş fi încurcat-o.
Uite-l pe ala care mi-a furat mingea.
Ţipa atât de tare, încât îmi venea să-l plesnesc.
X. nocturn # diurn; a detesta # a simpatiza; bravură # laşitate; angelic # diabolic; postum # antum; canicular # geros; a pierde # a câştiga; extrinsec # intrinsec
XI. A) Medicii l-au asigurat că în proporţie de 70 % era vindecat, deşi glicemia era mult peste medie, fapt a cărui cauză era abuzul de dulciuri. Auzind o asemenea trăsnaie, el, care ştia că nu consumă de obicei dulciuri, şi-a luat o grimasă contrariată şi le-a ţinut celor prezenţi o adevărată disertaţie medicală, sugerându-le să se facă impiegaţi de mişcare şi să lase medicina pe seama celor ce-o pricep. În urma acestor gâlcevi repetate, medicii l-au poftit afară din secţie, adăugând că, la câte ştie, se poate vindeca singur.
B) Văzutu-l-ai rugându-se vreodată? Eu nu, fiindcă niciodată nu i-a trecut asta prin cap. El o ţine una şi bună că nu crede în transcendenţă şi nici în reincarnare. Eu i-am zis: „Nu fi aşa sigur, dacă nu vrei să fii contrazis de realitate.", la care el mi-a replicat că nici o realitate nu-l va obliga vreodată să-şi schimbe convingerile şi mi-a ţinut o poliloghie despre becisnicia aşa-ziselor realităţi sacrosancte.
C) Întâlnirea a fost un bluf şi degeaba se aranjase el după ultima modă, dându-şi cu briliantină şi cu parfum de micsandră; mediul promiscuu, ale cărui efecte se puteau vedea cu ochiul liber, făcuse din el un ridicol pahiderm, fără nici o lăscaie, pe care afluenţa de personalităţi îl făcea să-şi piardă firea şi să arate rigid în noul său costum.

XII. N	al nostru copil	ai noştri copii
Ac.	(pe) al nostru copil	(pe) ai noştri copii
G	——	alor noştri copii
D	——	alor noştri copii
V	——	——

N	acelaşi elev	aceiaşi elevi
A	acelaşi elev	aceiaşi elevi
G	aceluiaşi elev	aceloraşi elevi
D	aceluiaşi elev	aceloraşi elevi
V	——	——

Observaţii:

1) Propoziţiile P3 şi P4 sunt principale, coordonate disjunctiv. Se remarcă prezenţa structurii *ori* că în care nu putem să interpretăm pe *că* drept conjuncţie subordonatoare. Ni se pare evidentă relaţia: *Ori că era Ciocârleaă.. ori se lăsase hârtănit* în care a doua propoziţie nu este cauzală. Oricum, este evident că nu există vreo propoziţie care ar putea servi ca regentă pentru propoziţiile în discuţie. Altfel stau lucrurile în cazul propoziţiilor 13 şi 17, care sunt în mod cert dependente de P12 : *Doar spre plopul meu nu se uita.../fie/ că mă uitase .../fie/ ca să nu-i ducă spre plop cu gândul... sau de teamă.* Mai mult, în situaţia acesta P12 serveşte drept regentă pentru două subordonate sintactic diferite: o cauzală (P13) şi o finală (P17). În aceeaşi relaţie de coordonare disjunctivă intră şi c.c.z. *de teamă*: Nu se uita fie (pentru) că mă uitase, fie ca să nu-i ducă spre plop cu gândul sau de teamă
2) *Pe mine* nu are cum să fie complement direct. Acesta e substantivul *câinii* iar verbul *a pune* este monotranzitiv. El are, în context, sensul de *a asmuţi asupra cuiva*, de unde rezultă clar că pronumele în discuţie este un complement indirect (*a asmuţi câinii asupra cuiva*)
3) Atenţie la enunţul 1 de la exerciţiul II! *Fie* nu este în acest caz o conjuncţie ci e chiar forma de conjunctiv a verbului *a fi*, eliptică de conjuncţia specifică *să*.
4) *A crede de cuviinţă* este locuţiune verbală. A nu se interpreta verbul *a crede* ca verb copulativ, pentru că nu are niciodată această valoare, nici măcar atunci când se reflexivizează: *Ea se crede deşteaptă.*

De altfel, această reflexivizare e ea însăşi aparentă; pronumele reflexiv are funcţie sintactică proprie, nefiind inclus în diateza reflexivă: *Pe cine crede deşteaptă? – Pe ea însăşi.*
5) În enunţul 9 de la exerciţiul II avem o temporală care depinde de propoziţia principală P3. În mod aparent aceasta este subordonată, în realitate *că* nu are, în acest context, funcţie de relator.
6) Mare atenţie la situaţia acelor funcţii sintactice complexe pe care noi le-am numit **sintagme verbale copulative!** În exerciţiul III avem trei asemenea construcţii:
rămasă fără bani – atr. adj.
de a fi singur – atr. verbal
fără a fi vinovat – c.c. concesiv
În oricare din aceste cazuri avem o funcţie sintactică **unitară** în interiorul căreia se pot detecta un verb copulativ şi un nume predicativ. În nici un caz nu se analizează separat verbele copulative (sau adjectivele provenite din participii copulative) şi separat numele predicative.
7) În enunţul 10 de la exerciţiul III, *pe* mine nu e complement direct. Verbul *a se supăra* este intranzitiv, la fel cu *a se baza pe, a se bizui pe, a conta pe*, toate acestea selectând funcţia de complement indirect.

REZOLVAREA TESTULUI 16

I. „Dacă eu am fost [1]***/ sau sunt un om excepţional*** [2]***/ este îndoielnic,*** [3]***/ dar*** [4]***/ ceea ce este neîndoielnic*** [5]***/ este*** [4]***/ că ea a fost*** [6]***/ şi a rămas o femeie deosebită*** [7]***/ şi singurul lucru*** [8]***/ care ar mai rămâne de explicat*** [9]***/ este*** [8]***/ cum a putut ea*** [10]***/ să se mărite cu un om ca tatăl,*** [11]***/ care,*** [12]***/ fără să aibă cine ştie ce cusururi sau vicii ieşite din comun*** [13]***/ are totuşi unul*** [12]***/ care te poate face*** [14]***/ să-l deteşti*** [15]***/ şi anume că nu ştie*** [16]***/ şi nici nu bănuieşte*** [17]***/ ce fel de femeie a fost*** [18]***/ şi a rămas mama.*** [19]***/"***
1. dacă eu am fost – prop. subord. SB, faţă de vb. impers. *este* din P3, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă, bimembră
sau sunt un om excepţional – prop. subord. SB faţă de vb. impers. *este* din P3, coord. cu P1, prin conj. coord. disj. simplă *sau*, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezv., bimembră
ceea ce este neîndoielnic – prop. subord. SB faţă de vb. cop. *este* din P4, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă, bimembră
că ea a fost – prop. subord. PR faţă de vb. cop. *este* din P4, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă, bimembră
şi a rămas o femeie deosebită – prop. subord. PR faţă de vb. cop. *este* din P4, coord. cop. cu prop. 6, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezv., bimembră
cum a putut ea – prop. subord. PR faţă de vb. cop. *este* din prop. 8, enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezv., bimembră
fără să aibă cine ştie ce cusururi sau vicii ieşite din comun – prop. subord. concesivă faţă de vb. *are* din prop. 12, enunţiativă, negativă, dezvolt., bimembră
2. sunt un om – PN, vb. cop., pers., conj. IV, mod ind., t. prez., pers. I, sg., şi n.p., subst. com., masc., sg., art. cu art. nehot. *un*, N
este îndoielnic– PN, vb. cop. impers., conj. IV, mod ind. , t. prez., şi n.p., adv. de mod prov. din adj. prin conversiune
este neîndoielnic – – PN, vb. cop. impers., conj. IV, mod ind. , t. prez., şi n.p., adv. de mod prov. din adj. prin conversiune
este – PN, vb. cop., impers., conj. IV, mod ind., t. prez. (numele predicativ exprimat prin prop. subord. PR)
a rămas o femeie – PN, vb. cop., pers., mod ind., perf. compus, pers. III, sg., conj. III şi n.p., subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
ar rămâne de explicat – PN, vb. cop. unipers., mod condiţional., t. prez., pers. III, sg., diat. act., conj. III şi n.p., vb. pred. pers., tranz., d. act., conj. I, mod supin

este – PN, vb. cop., pers., conj. IV, mod ind. t. prez. (n.p., exprimat prin prop. predicativă P10)
femeie a fost – PN, vb. cop., pers., mod ind., t. perf. compus, pers. III, sg., conj. IV, şi n.p., subst. com., fem., sg., N, neart.
a rămas – PN, vb. cop., pers., conj. III, mod ind. t. prez., sg., d. act. (n.p. este subînţeles)
3. cine ştie ce – loc. adj nehot.
ieşite din comun – loc. adj.
fără să – loc. conj.
ce fel de – loc. adj
4. neîndoielnic; îndoielnic, deosebit; ceea ce;
5. excepţional; explicat; vicii, a detesta; comun;
II. N – Ac. – aceeaşi impresie profesoara însăşi
G – D – aceleiaşi impresii profesoarei înseşi
III. Buna-ţi impresie despre tine....
absenţa acordului
impresie.....N – Ac.
ţi – forma neacc. a pron. pers. în D
IV. pagodă; lavabou; ora zece; contrar; a catadicsi; bunăstare; valvârtej; parching; ocină şi obcină; prişnit
V. 1.**Habar n-avea** [1]/ **dacă era de preferat** [2]/ **să plece** [3]/ **ori să rămână**. [4]/
1 PP 2 CI (1) 3 SB(2) 4 SB (2)
2.După cum e [1]/ **cine să facă** treaba în locul tău [2]/ tot aşa e [3]/ şi **cine să ţină locul** Mariei.[4]/
1 GM (3) SB (1) 3 PP 4 SB (3)
3.**Nu se putea şti** [1]/ **dacă soseşte** [2]/ **ori nu** [3]/ ca oamenii **să se pregătească** [4]/ **să-i întâmpine aşa** [5]/ cum **se şi cuvine?** [6]/
1 PP 2 SB (1) 3 SB (1) 4 GS (1) 5 CS (CD) (4) 6 CM (5)
4.**Că are** [1]/ **sau nu are** multă bibliografie [2]/, **nu cred** [3]/ că în asta constă valoarea lucrării.[4]/
1 CI (4) 2 CI (4) 3 PP 4 CD (3)
5. **Dacă ai** [1]/ **sau nu intenţia** [2]/ **să le dai** [3]/ **ce li s-a promis** [4]/ **la asta** [6]/ **e posibil** [5]/ **să se fi referit** întrebarea lui. [6]/
1 CI (6) 2 CI (6) 3 ATR (2) 4 CD (3) 5 PP 6 SB (5)
6. **Din ce i se va fi tras** aversiunea pentru apă [1]/ asta nimeni **n-a putut-o afla.** [2]/
1 CD (2) 2 PP
7. Cu cine şi-**a exprimat** dorinţa de a merge [1]/ cu acela **a plecat.** [2]/
1 SOC (1) 2 PP
8. Acum **să-l vedem** [1]/ **dacă rămâne calm.** [2]/
1 PP 2 PRS (1)
9. Cum **era destul de îngust** [1]/ în ceea ce **ţinea** de probleme estetice [2]/ **n-avea** [3]/ cum **pricepe** rafinamentul poeziei moderne. [4]/
1 CZ (3) 2 C. Rel. (1) 3 PP 4 CD (3)
10. Ideea de a li se restitui [1]/ ceea ce **era al lor** [2]/ **nu i-a părăsit** nici un moment. [1]/
1 PP 2 SB (1)
VI. **pericol virtual**; monument **impozant**; frază **prolixă**; **aversul** medaliei; **fascicul** de raze; cvartet de **coarde**; grup **statuar**; **licenţiat** în Drept.
VII. a împărţi – îm + parte + i
împărţit – a împărţi + it
a despărţi – des + împărţi
împărţitor – împărţi + tor
împărţeală – împărţi + eală
părticică – parte + icică
despărţire – despărţi + re
deîmpărţit – de + împărţit

VIII. Pot deveni impersonale verbele din seria: a ajunge – ~~a porni~~ – a rămâne – a fi – ~~a mânca~~ – ~~a sosi~~
Ajunge cât ai mâncat – vb. pred. impers.
Ajunsese de mirare că nu se atingea nimeni de el. – vb. cop. impers.
Rămâne să mai vorbim. – vb. pred. impers.
Rămâne de văzut dacă se va descurca. – vb. cop. impers.
E bine să vii. – vb. cop. impers.
Ce e când ţi se zbate ochiul stâng? – vb. pred. impers.
Sunt posibile următoarele procese de conversiune:
a) subst. în adv.: Supărat foc.
b) interj. în subst.: Are un of la inimă.
c) ~~pron. în numeral~~:
d) ~~adj. în pron.~~
e) pron. în adj.: Acest copil plânge.
f) pron. în subst.: A fost adânc jignit în propriul eu.
C.c.m substantival poate apărea în cazurile: ~~N~~ – G – D – Ac. – ~~V~~
A fost condamnat în baza legii 200. – G
Acţionează potrivit Constituţiei. – D
Miroase a busuioc. – Ac.
Adj. poate fi regent pentru: ~~atribut verbal~~ – complement indirect – ~~nume pred~~. – c.c. de mod
Un om dornic de aventuri.
Frumoasă ca şi sora ei....
Interjecţia poate îndeplini funcţia sintactică de : predicat – n.p., c. direct – subiect – ~~c. de agent~~ – c.c. de mod
Iată şcoala! – pred.
E vai de noi! – n.p.
Am auzit buf! în uşă. – c.d.
Din stradă se auzea: poc!poc! – S
Piatra face pleosc! şi se duce la fund – c.c.m.
Prezintă omonimie morfologică prepoziţiile şi locuţiunile: înaintea – în faţa – ~~din cauza~~ – în locul – după – ~~în caz de~~ – pe lângă – în afară
Au venit înaintea noastră.– c.c.t.
A sărit înaintea maşinii. – c.c.l.
Mergi tu în faţa mea ! – c.c.l.
N–ai şanse în faţa mea. – c.c.m.
În locul tău va merge Ion. – c.c.opoz.
În locul tău aş fi mai prudent. – c.c.cdţ
Vei cânta după Maria. – c.c.t.
S–a ascuns după colţ. – c.c.l.
Pe lângă Ion, merge şi Maria. – c.c. cum.
Mergea pe lângă gard. – c.c.l.
În afara ta, nu mă ştie nimeni. – c.c. exc.
Nu ieşi în afara şcolii! – c.c.l.
IX. centre // centri
Am fost azi la centrele de pâine.
Am învăţat azi la anatomie despre centrii nervoşi.
bande // benzi
Aseară două bande de traficanţi de droguri au fost prinse.
Mi-am cumpărat 3 benzi de magnetofon.
arce //arcuri
Am învăţat despre arcele de cerc.
Am tras cu arcurile.

elani // elanuri
Aseară s–a vorbit despre elani la „Discovery".
Elanurile elevilor se diminuează.
poli // poluri
Avem doi poli, adică patruzeci de lei.
La Polul Nord e foarte frig.
tranzistori // tranzistoare
Am învățat la fizică despre tranzistori.
Tranzistoarele vecinilor nu difuzează același program.
X. Soluția aceasta este pentru orice problemă s–ar ivi. – orice – atr, adj.
Nu mi–a plăcut ideea de a deveni orice vrea el. – c.d.
Asta poate însemna orice se dorește. – sub.
Să fii orice ai fi, tot trebuie să te comporți civilizat.– n. pred.
XI. Aceleiași întrebări i s–a răspuns în două moduri diferite. Propriilor noștri membri li s–a spus că din punctul de vedere al situației materiale n–au de ce să se plângă. Au căzut de acord să repete această acțiune. Nou-veniții s–au integrat perfect, conviețuind cu membrii mai vechi. Femeilor acestora nu li se cuvenea o asemenea primire. După ce că te plimbi pe spezele statului, te mai plângi și în mass–media! Ce este cu aceste pretenții pe care le emiți fără nici o bază?
XII: Nu mai tot lipi afișe pe acești pereți proaspăt văruiți.
Tactica pe care ai adoptat–o nu a fost grozavă.
Spune cu propriile cuvinte, nu mai folosi neologisme sinonimice care nu pot fi înțelese.
Au plecat la cumpărături ori s–au dus la șfrand, cine poate să ne spună?
Pe lângă alte îndatoriri legate de serviciul tău, intră și lucrul peste program.
A protestat împotriva trăgerilor de timp la care apela adversarul.
În afară de aceste declarații ofensatoare, s–a dedat și la amenințări, la riposte violente, la tergiversări.
Au cerut reanalizarea deoarece concluziile erau defavorabile.

Observații:

1) În enunțul 5 de la exercițiul V avem două subordonate indirecte, reluate prin pronumele neutru *la asta* (*să se fi referit la asta...*)
2) În enunțul 9 de la exercițiul V, P4 este o propoziție cu predicatul exprimat prin verb la infinitiv. E vorba de o construcție infinitivală relativă: *n–avea / cum pricepe.../*

REZOLVAREA TESTULUI 17

*I. „Pierdut **plângea** bătrânul [1]/ și **nu putea–nțelege** [2]/*
*Cum **poate–un** om cu minte [3]/ **să calce** pe o floare, [4]/*
*De ce o **rup**, [5]/ că–n urmă **s–o puie** prin paharе [6]/*
*Și pentru ce o fată anume își **alege***
*O floare [7]/ **cum i–s ochii**, [8]/ că–n plete **să-și–o prindă**? [9]/*
*Nu vede ea, [10]/ în plete [12]/ oricâte[2]–**ar fi**[1]) [11]/ **să–și puie**, [12]/*
*Că, [13]/ de–i **frumoasă** floarea, [14]/ ea **mai frumoasă nu e**? [13]/*
*Când **stă** [15]/ și își **zâmbește** privindu–se–n oglindă [16]/*
*Nu vede ea [17]/ că toate **au** o viață ascunsă? [18]/*
*Și [22]/ când pe lume **poate** [19]/ **să fie adorată***
*Și fără flori frumoase, [20]/ dacă– i frumoasă **fată**, [21]/*
*De ce[3]) **să–și împrumute** splendoarea unei moarte? [22]/"*

a) 1 PP 2 PP 3 CD (2) 4 CD (4) 5 CD (2) 6 CNS (5) 7 CD (2) 8 ATR (7) 9 CS (7) 10 PP 11 CV (13) 12 SB (11) 13 CD (10) 14 CV (13) 15 CT (17) 16 CT (17) 17 PP 18 CD (17) 19 CV (22) 20 CD (19) 21 CDT (20) 22 PP

b) îşi (alege) – c.i., pron. refl., f. neacc., D, pers. III
o (rup) – c.d., pron. pers., f. neacc., pers. III, sg., fem., Ac.
i (i-s ochii) – atr. pron., pron. pers., f. neacc., D, pers. III sg.
şi (prindă) – atr. pron., pron. refl., f. neacc., D, pers. III
şi (puie) – atr. pron., pron. refl., f. neacc., D, pers. III
îşi (zâmbeşte) – c.i., pron. refl., f. neacc., D, pers. III
se (privindu) – c.d., pron. refl., f. neacc., Ac., pers. III
şi (împrumute) – c.i., pron. refl., f. neacc., D, pers. III
c) cum –s – PN, vb. cop. pers., conj. IV, mod ind., t. prez., pers. III, pl., + n.p., adv. rel.
ar fi – PV, vb. pred., impers., conj. IV, mod cond., t. prez.,
-i fată – PN, vb. cop.pers., conj. IV, mod ind., t. prez., pers. III, sg., + n.p., subst. com., sg., fem., N, neart.
mai frumoasă nu e – PN, vb. cop.pers., conj. IV, f. neg., mod ind., t. prez., pers. III, sg. + n.p., adj. var. cu două term., fem., sg., N, gr. comp. de sup.
să fie adorată – PV, vb. pred., pers., conj. I, mod conj. t. prez., d. pas., pers. III, sg., fem.
d)de ce – c.c.z., pron. rel., Ac., precedat de prep. *de*
pentru ce – c.c.scop , pron. rel., Ac., precedat de prep. *pentru*
oricâte – c.d., pron. nehot. compus, fem., pl., Ac. (al vb. *să puie*)
II. 1. a căruia – n. p., pron. rel., sg., masc., G, art. cu art. gen. *a*
dintre ei – atr. pron. prep., pron. pers., pers. III, forma acc., masc., pl., Ac. + prep. *dintre*
2. dinspre ai lui – c.c.rel., pron. pers., pers. III, pl., masc., f. acc., G, prec. de prep *dinspre*
îşi – c.i., pron. refl., pers. III, f. neacc., D.
3. bătându la cap – c.c.z., loc.vb., pers., mod ger., conj. III, d. act.
-mă – c.d., pron. pers., pers. I, sg., f. neacc., Ac.
nevoit – e.p.s., adj. prov. din vb. la part., masc., sg., N
4. să nu fi fost prins cu mâţa–n sac[4)] – PV, loc. vb., pred., pers., mod conj., t. perf.., d. pas., f. neg., conj. III, sg., masc.
(drept) om – e.p.s.– , subst. com., masc., sg., Ac., neart., precedat de adv. *drept*
5. unul şi unul – atr. adj., loc. adj., N
6. împotriva cui – c.i., pron. interog., G, precedat de prep. *împotriva*
o informaţie – S, subst. com., fem., sg., N, art. cu art. nehot. *o*
astfel de – atr. adj., loc. adj.
7. din cale afară – c.c.m., loc. adv.,
fiind nehotărât – PN, vb. cop.pers., conj. IV, mod ger., + n.p., adj.,prov. din part. masc., sg.,N
8. în faţa cărora – c.i., pron. rel., fem., pl., G, precedat de loc. prep. *în faţa*
nici un – atr. adj., adj. pron. neg. comp., n., sg., Ac.
9. nefiind tras la răspundere – c.c. de cauză, loc. vb. pred., d. pas., conj. III, mod ger, masc, sg.
este îngăduit – PV, vb. pred., unipers, mod ind, t. prez, conj. IV, d. pas., masc., sg.
orice – S, pron. nehot. compus, N
10. înainte de a fi convins – c.c.t., format din vb. cop., pers., conj., IV, mod inf., t. prez. şi n.p. adj. prov. din part. prin conveţsiune, masc., sg, N, prec. de loc. prep. *înainte de*
a convinge – S, vb. pred. pers., mod inf., t. prez., d. act., conj. III
11. în situaţie – c.c. concesiv, subst. com., fem., sg., Ac., neart.
orice – atr. adj., adj. nehot. compus, Ac.
12. de a se face – n.p., vb., pred. unipers., conj. I, d. refl., mod inf. , t. prez., pers. III, sg., precedat de prep. de (se = pron. refl. f. neacc., Ac., morfem al d. refl., fără f.s.)
lumină – S, subst. com., fem., sg., N, neart.
III. 1.Cum vei proceda [1]/ te priveşte, [2]/ numai să nu comiţi cine ştie ce gafă. [3]/
1 SB (2) 2 PP 3 CDT (2)

2.Contând [1/] pe ceea ce[5)] **ştia,** [2/] **i-a trecut prin gând** [1/] **să ne păcălească.** [3/]
1 PP 2 CI (1) 3 SB (1)
3.**Să-ţi baţi joc de alţii,** [1/] **şi să nu te implici în nimic,** [2/] **de asta îţi arde** [3/] de când te **ştiu.**[4/]
1 CI(3) 2 CI (3) 3 PP (1) 4 CT (3)
4.**Fără a ni se aduce tot** [1/] ceea ce ni **s-a promis,** [2/] **am fost obligaţi** [1/] **să lucrăm** [3/] ca şi cum **am fi avut** asigurate condiţiile necesare. [4/]
1 PP 2 ATR (1) 3 CI (1) 4 CM (39
5.Relativ la ceea ce **am discutat** [1/] **rămâne de stabilit** [2/] când **vom pune** totul în aplicare.[3/]
1 REL. (2) 2 PP 3 SB (2)
6.Unii oameni, [1/] **cum era** fratele meu, [2/] **nu-şi dădeau seama** [1/] **că se râde de ei** [3/] şi, [4/] în loc **să se abţină,** [5/] **deveneau tot mai insistenţi.**[4/]
1 PP 2 APOZ(1) 3 CI (1) 4 PP 5 OPOZ (4)
7.Orice ce **ai face**[6)] [1/] **şi ai spune** [2/] **va fi folosit** împotriva ta! [3/]
1 SB (3) 2 SB (3) 3 PP
8.Cum de **au rămas împreună,** [1/] despre asta[7)] [3/] nimeni **n-a putut** [2/] **să ne ofere** vreun detaliu. [3/]
1 CI (3) 2 PP 3 GD (2)
9.**Nu m-a supărat** reacţia în sine [1/] ci[8)] [2/] cum **şi-a motivat-o** ulterior. [3/]
1 PP 2 PP 3 SB (2)
10.Lucrarea ei **fusese cea mai bună** [1/] din câte **participaseră** la concurs. [2/]
1 PP 2 CM comparativă (1)
11.**După cum sunt** probele [1/] nici **nu pare de admis** [2/] că ea **nu are** o parte de vină[9)]. [3/]
1 CM (2) 2 PP 3 SB (2)
12.Din ce **creşte** [1/] din aia **e mai hotărâtă** [2/] **să ducă** o viaţă independentă. [3/]
1 CM progresivă(2) 2 PP 3 CI (2)

IV. apropo – apropou; ricoşeu; citronadă; coloniei; văratic; pulover; măceş; muşafir; misogin; vinieta.

V. zbârciturâ = cută, rid; vultur = acvilă; şubred = fragil; ţeavă = conductă; urmaş = descendent; sfărâmicios = friabil; povestire = naraţiune; preot = sacerdot; a schilodi = a mutila; scutire = dispensă

VI. meserie **lucrativă**; substanţă **sedativă**; parfum uşor **fragrant**; legături **inextricabile**; document **acuzator**; a-şi **apropria** victoria.

VII. descongestiona : des + congestiona
spălător: spăla + tor; spălătorie: spălător + ie
iertător: a ierta + tor: neiertător: ne + iertător
ascultător: a asculta + tor; neascultător: ne + ascultător
înnegura: în + negură + a , înnegurare: înnegura + re

VIII. Ţarina Rusiei era Ecaterina cea Mare.
Ţarina a rămas neratâ din cauza lipsei de bani
Osul temporal a avut de suferit în urma loviturii.
Dimensiunea spaţio-temporală e considerată subiectivă.
A făcut o salată cu ţelină.
A cumpărat o bucată de ţelină de un hectar, pe care nu creşteau decât buruieni.
Cumpără un top de hârtie.
Melodia aceasta e pe primul loc în topul MTV.

IX. in-e-dit; a – nec – do – tic; vârst – nic; coa – fe – ză; ab – o – ri – gen; su – biec – tiv; a – na – bo – li – zant; chint – e – sen – ţă; di – fton – ga – re

X. cândva = odată şi odată; a saluta = a da bună ziua; a se jertfi = a-şi da viaţa; a găsi = a face rost; impasibil = de gheaţă, de piatră; havană – ţigară de foi; a plănui = a pune la cale; a surprinde = a lăsa cu gura căscată; impar = fără pereche; a reflecta = a sta pe gânduri

XI. a îngreuna # a uşura, a facilita; nevăzut # văzut, zărit, remarcat, vizibil, evident; a se ridica # a se aşeza, a sta; dizgraţie # simpatie; ospitalier # respingător, neprimitor; plângăreţ # zâmbitor

XII. milanezi; vâlceni; mangalioţi; papuaşi; afgani; râmniceni; algerieni; sudanezi

XIII. a face şmen = a trişa; a şparli = a fura; a da ţeapă = a păcăli; a lua pe cineva la caterincă = a batjocori; pârnaie = închisoare; şpagă = bacşiş, mită; manglitor = hoţ; a da cuiva buzunar la burtă = a înjunghia

XIV. concesivă introdusă prin *că*: Ioana, că e mai mare, şi tot mai greşeşte.

c.c.loc în D fără prep.: Stai locului!

n.p., vb. la d. pas., imperf.: Nemulţumirea lui era de a fi fost lăsat pe dinafară.

e.p.s., subst. în Ac.: S–a întors ca medic.

CDŢ juxtapusă cu regenta: Ai carte, ai parte.

2 subord. diferite dependente de acelaşi regent: Vine când vrea şi dacă vrea.

XV. Tête–á–tête; twist; team; snack–bar; showbusiness; play–boy; pager; chewing–gum; gentleman; hamburger

Observaţii:

1) În P11 avem un verb (*a fi*) cu valoare impersonală predicativă, fapt care explică de ce P12 este subiectivă.

2) Pronumele relativ *oricâte* are funcţia sintactică în P12, deşi este element relaţional pentru P11. El este complement direct al verbului tranzitiv *să...puie*. De altfel, situaţiile în care pronumele relativ are funcţia sintactică în altă subordonată decât cea pe care o introduce este frecventă. Pentru ilustrare, fie exemplele:

Omul [1]/ care trebuie [2]/ să vină [3]/ întârzie.[1]/

Nu ştiu [1]/ pe cine ar fi bine [2]/ să chemăm.[3]/

Nu se ştie / ce ţi–o fi dat [2]/ să devii.[3]/

3) Atenţie la reflexul de a încercui ca relatori şi pronumele interogative! În P22 avem situaţia clară în care *de ce* este un interogativ într–o propoziţie principală, ca atare nu există vreun motiv pentru a–l încercui!

4) În exerciţiul II, enunţul 4, *a fi prins cu mâţa în sac* este o locuţiune verbală la diateza pasivă.

5) În enunţul 2 de la exerciţiul III, P2 este subordonată faţă de verbul *a conta* din P1. Acesta nu e un verb tranzitiv ci un intranzitiv care impune construcţia unui complement indirect cu prepoziţia *pe*.

6) În enunţul 7 de la exerciţiul III avem două subiective relative. Nu trebuie considerate în nici un caz concesive, deşi structura lor de suprafaţă ar putea să înşele.

7) În enunţul 8 de la exerciţiul III avem o completivă indirectă reluată în regentă prin demonstrativul *despre asta*.

8) Atenţie la enunţul 9! Coordonarea adversativă se realizează la nivelul verbului predicat din P1, ca urmare e o coordonare între propoziţii, deci P2 este o subordonată cu predicat subînţeles. Ca să avem o coordonare între o parte de propoziţie ("reacţia) şi o subordonată corespunzătoare, negaţia ar fi trebuit plasată în altă parte: *M–a supărat nu (atât) reacţia..../ci/ cum şi–a motivat–o.*

9) P3 din enunţul 11 este subiectivă şi are ca regent verbul copulativ *pare*, al cărui nume predicativ este supinul *de admis*.

REZOLVAREA TESTULUI 18

I. „Dacă[1]) e [1]/ să vorbim [2]/ şi s–arătăm lucrul [3]/ cum este [4]/ vine[2]) [5]/ că noi am fost purtaţi pe drumuri, [6]/ iar sămânţa a rămas bun pierdut, afară de cazul [7]/ când ne–am încumeta [8]/ să dăm statul în judecată, [9]/ ceea ce na s–a văzut [10]/ şi nu se ştie în părţile noastre; [11]/ statu–i stat[3]) [12]/ şi n–ai [13]/ ce–i face. [14]/"

1 SB (5) 2 SB (1) 3 SB (1) 4 PRS (3) 5 PP 6 PR (5)
7 PR (5) 8 ATR (7) 9 CI (8) 10 APOZ (9) 11 APOZ(9)
12PP 13 PP 14 CD (13)

II. am fost purtați pe drumuri – PV, loc. vb. pers., pred., intranz., conj. I, d. pas., mod ind., t. perf. compus, pers. I, pl., masc.
afară de cazul – c.c. exc., subst. com., sg., masc., Ac., art. cu art. hot. *l*, precedat de loc. prep. *afară de*
ceea ce – S, pron. rel. compus, N
în părțile noastre – c.c.l., loc. adv.
face – PV, vb. pred., pers., tranz., conj. III, d. act., mod inf., t. prez.

III. 1.Dacă **n–a venit** [1] **/ înseamnă** [2] **/ că n–a fost anunțat.** [3] /
1 SB (2) 2 PP 3 PR (2)
2.**Mă interesează** [1] **/ să rămână** [2] / cum **am stabilit.** [3] /
1 PP 2 SB (1) 3 PR (2)
3.**Dacă a ajuns** [1] **/ unde a ajuns** [2] / **e**[4] [3] **/ că n–a fost** [4] / **cine să–l îndrume.** [5] /
1 SB (3) 2 PR (1) 3 PP 4 CZ (3) 5 SB (4)
4.**Mă privește** [1] / **când** [2] / **și dacă voi veni.** [3] /
1 PP 2 SB (1) 3 SB (1)
5.Nefiind vremea [1] / **cum**[5] **ar fi trebuit** [2] / **să fie,** [3] / **plecarea s–a amânat.** [1] /
1 PP 2 PR (1) 3 SB (2)
6.**Că vine** [1] / sau **nu vine,** [2] / **e hotărârea** lui. [3] /
1 SB (3) 2 SB (3) 3 PP
7.Cu ce ai tu, [1] / cu ce **are el** [2] / **veți strânge** [3] / **cât să nu muriți** de foame. [4] /
1 INS (3) 2 INS (3) 3 PP 4 CM (3)
8.Impresionabil [1] / **cum era,** [2] / **a fost** vizibil **surprins** [1] / de ceea ce[6] **s–a întâmplat.** [4] /
1 PP 2 CM (1) 3 AG (1)
9. **Dacă n–ai spus,** [1] / acum degeaba **protestezi.** [2] /
1 CZ (1) 2 PP
10. Nu m–**ar mira** / **să fie nevoie** [2] / **să depunem** și noi mărturie. [3] /
1 PP 2 SB (1) 3 CI (2)

IV. 1) înapoia–i – c.c.l., pron. pers., pers. III, sg.,f. neacc., D, precedat de prep. înapoia
2) lui – atr. pron., pron. pers., pers. III, f. acc.; masc., G
despre sine – atr. pron., pron. refl., pers III, sg., f. acc., Ac., precedat de prep. *despre*
3) ți – atr. pron., pron. refl., pers. III, sg., f. neacc., D
4) a fi convenit – n. p., vb. pred., mod inf., t. perf., conj. IV, d. act.
5) unde – c.c.l., adv. de loc
6) nefiind sănătos – c.c.v., vb. cop. pers., conj. IV, mod ger., + n.p., adj. var. cu 2 term., 4 f. flex., masc., sg., N, gr. poz,
7) de stabilit – n.p., vb. pred. pers., conj. IV, mod supin
8) spus – e.p.s[7], (S), adj. prov. din part., sg., N,
înainte de a fi venit ei – c.c.t, vb. pred. pers., inf., t. perf., conj. IV, d. act., precedat de loc. prep. *înainte de*
9) n–o veni – PV, vb. pred. pers. intranz., conj. IV, d. act., mod prezumtiv, t. prez., pers. III, sg.. f. neg.
10) în ciuda a ceea ce – S[8], pron. rel. compus, G, precedat de loc. prep. *în ciuda*
11) despre ce – c.i., pron. rel., Ac., precedat de prep. *despre*
12) cui – S, pron. rel., D
13) de a fi fost convocat – c.ind., vb. pred. pers., conj. I, diateza. pas., mod. inf., t. perfect, masc., sg.
14) surprinsă – atr. adj., adj. izolat, prov. din vb. la part., var. cu 2 term., fem., sg., N

V. post – trau – ma – tic; dec – a – tlo – nist; banc – ru – tă; ab – sci – să; abs – tract; anț – o – nim; mais – tru; in – e – fa – bil;

VI. agorá; nubil; ácvilă; caractér; firav; email; férigă; infantérie; matríce
VII. Verbul la supin poate fi : S – atr. vb. – ~~c. de ag. – c.c.m.~~ – c.c.s. – ~~c.c.z.~~
E uşor de scris. – S
Maşina de spălat s–a defectat. – atr. vb.
Şi–a întins rufele la uscat – c.c.s.
CZ poate fi introdusă prin: ~~ca să~~ – pentru că – ~~de~~ – dacă – ~~să~~
Mănânc pentru că mi–e foame.
Dacă nu te–ai dus, de asta a plecat.
S expr. prin subst. poate fi în: N – G – ~~D~~ – Ac. – ~~V~~
Casa este imensă. – N
Ai casei sunt în concediu. – G
S–a aunat la lume! – Ac.
Gerunziul poate îndeplini funcţia sintactică de. ~~n.p. – pred. – c.c.scc~~. – c.i. – cdţ
S–a săturat aşteptând să vii.
Învăţând mai mult ai fi luat examenul.
Pron. reflexiv formă accentuată poate fi în: ~~N – G~~ – D – Ac – ~~V~~
Sie îşi reproşa insuccesul. – D
Se bizuia pe sine. – Ac.
Pron. personal poate fi în D etic – ~~D locativ~~ – D adnominal – D posesiv
Şi unde nu mi –l ia... – D etic
Nepot mie însumi, el nu avea motive de a se simţi străin. – D adnominal
Cartea –i era pe jos. – D posesiv
Pot deveni adjective pronominale următoarele pronume: ~~nimeni~~, nici unul, ~~cineva~~, ~~sine~~, acesta
Nici un băiat nu este în clasă.
Caietul acesta e al meu.
Se pot combina cu forme pronominale neaccentuate în D prepoziţiile: ~~contrar~~, înaintea, ~~potrivit~~, în faţa, deasupra, ~~conform~~
Înaintea–mi a sosit Ion.
În faţa–i se întindea o vastă câmpie.
Deasupra–i locuia un prieten.
VIII. endogen # exogen; benefic # malefic; sintetic # analitic; particular # general; concret # abstract; diluat # concentrat; revers # avers; dinamic # static; teluric # cosmic; eufonie # cacofonie; prematur # tardiv; plictisitor # incitant, atrăgător
IX. fiabil // friabil
De data asta mi–am cumpărat o instalaţie fiabilă.
Acest bibelou e fabricat dintr–un material friabil.
impasibilă // impasabilă
Prietena mea este o persoană impasibilă, indiferentă.
E o situaţie impasabilă (peste care nu se poate trece).
fascicul // fasciculă
Un fascicul de lumină strălucea prin deschizătura podului.
Prima fasciculă a acestui roman a apărut acum o lună.
profera // prefera
A proferat injurii la adresa vorbitorului.
A preferat să rămână acasă.
X. reîmpădurire: reîmpăduri + re; reîmpăduri: re + împăduri; împăduri: îm + pădure + i
pământean: pământ + ean; împământeni: îm + pământean+ i; împământenit: împământeni+it
înfăţişare: înfăţişa + (a)re; înfăţişa: în + făţiş + a ; făţiş: faţă + iş
nefiresc: ne + firesc; firesc: fire + esc; fire: a fi + re
reînfiinţare: re + înfiinţare; înfiinţare: înfiinţa + re; înfiinţa: în + fiinţă + a; fiinţă : fi + inţă

XI. adaos; agreare; lefuri; aerolite; virusuri – viruşi; impiegat; elocvenţă; conteiner; japanológ; conclusiv; a extorca
XII. harta mapamondului – mapamond = harta lumii
dune de nisip – dună = movilă de nisip
a ateriza pe pământ – a aterîza = a coborî pe pământ
întrecerile turneului de tenis – turneu = întrecere
escaladare în trepte – a escalada = a urca treaptă cu treaptă
XIII. însemnătate = semnificaţie; a tăgădui = a contesta; pătimaş = pasionat; obraznic = insolent, impertinent; desăvârşit = perfect; încâlcit = complicat; groaznic = abominabil; searbăd = fad, anost; decăzut = declasat, degradat, corupt; hrăpăreţ = rapace; reciproc = mutual; reînviere = resurecţie.
XIV. monegasc; gâlez; peruan / peruvian; malgaş; neozeelandez; parizian; londonez; madrilen; mongolez.
XV. happy-end; hobby; chintesenţă; management; ofsaid; cnocaut; marketing; rendez-vous; outsider; café-frappé; imbroglio

Observaţii:

1) În textul de analizat avem de discutat situaţia verbului *e* din P1. Există posibilitatea ca el să fie interpretat ca verb copulativ, caz în care P2 şi P3 ar fi predicative. Aceasta ar fi însă o soluţie eronată, întrucât, în context, verbul este impersonal predicativ cu sensul de *e posibil, s-ar întâmpla, e permis* etc. În acest caz, P2 şi P3 sunt subiective.
2) Verbul *vine* din P5 este similar cu *înseamnă*. Ca urmare, în calitate de verb copulativ impersonal, el va avea atât subiectivă (P1), cât şi predicativă (de fapt două predicative, P6 şi P7).
3) P12 ar putea fi interpretată ca subordonată cauzală, cel puţin după sens. Credem însă că absenţa mărcilor de subordonare e un argument pentru a considera că propoziţia în discuţie e principală, în ciuda relaţiei de cauzalitate care se stabileşte din punct de vedere semantic.
4) În enunţul 3 de la exerciţiul III avem o soluţie asemănătoare cu aceea discutată anterior: prezenţa verbului *e* cu sensul de *a se întâmpla*. De asemenea, verbul *a fost* din P4 este predicativ (*n-a existat*), iar P5 este o subiectivă relativă.
5) În enunţul 5 de la exerciţiul III, relativul *cum* este nume predicativ al verbului *să fie* din P3.
6) În enunţul 8 de la exerciţiul III avem o completivă de agent care este dezvoltarea unui complement de agent cu trăsătura (–) animat. Posibilitatea interpretării P4 ca subordonată indirectă nu trebuie exclusă. Totuşi, considerăm că, în acest caz, *întâmplarea* este agentul acţiunii, nu obiectul ei.
7) Pentru interpretarea lui *spus* din enunţul 8 de la exerciţiul IV, am acceptat în analiză dubla soluţie, considerând că, în condiţii de examen, această opţiune e singura în măsură să nu provoace derută.
8) În enunţul 10 avem un subiect exprimat prin pronume relativ, caz G. Subordonata e concesivă, iar locuţiunea *în ciuda* impune caracterul concesiv întregii propoziţii.

REZOLVAREA TESTULUI 19

I. *„Butoianu se gândi îndelung 1/ că 2/ dacă[1], 3/ deşi nu fusese invitat oficial, 4/ se ducea la întâlnirea de la club, 3/ ar fi însemnat probabil pentru unii 2/ că vrea 5/ să-i sfideze 6/ dar[2], 7/ dacă nu se ducea, 8/ ar fi însemnat sigur pentru toţi 7/ că îi era frică de reacţia lor, 9/ încât, 10/ cum această a doua variantă îi păru în cele din urmă cea mai dezavantajoasă, 11/ se decise 10/ să fie prezent, 12/ ba chiar[3], să participe la dezbateri. 13/"*

1) 1 PP 2 CI (1) 3 SB (2) 4 CV (3) 5 PR (2) 6 CD (5)
7 CI (1) 8 SB (7) 9 PR (7) 10 CNS (9) 11 CZ (10)
12 CI (10) 13 CI (10

2 CI....adv...7 CI 12 CI...ba...13 CI

2) nu fusese invitat – PV, vb. pred., pers., intranz., pers. I, sg., mod ind., t. m.m.c.p., conj. I, d. pas., f. neg., masc., sg.
probabil – adv. de modalizare, fără f. sint.
ar fi însemat – PN, vb. cop., impers., mod cond.–opt., t. perf., conj. I, d. act. (n.p. este exprimat prin PR9)
frică – S, subst. com., fem., N, neart., defectiv de plural
lor – atr. pron., pron. pers., pers. III, pl., masc., f. acc., G
a doua – atr. adj., num. ord. cu val. adj., fem., sg., N
cea mai dezavantajoasă – n.p., adj. propriu-zis, var. cu 2 term., 4 f. flex., fem., sg., N, gr. superl. relativ
să fie prezent – PN, vb. cop., pers., conj. IV, mod conj., t. prez., pers. III, sg. + n.p., adj. propriu–zis, var. cu 2 term., masc., sg., N, fără gr. de comp.
3) în cele din urmă – loc. adv. de timp
4) dezavantajoasă: avantaj + os= avantajos; dez + avantajos = dezavantajos
întâlnire: (a se) întâlni + re; dezbatere: a dezbate + re; dez + bate = dezbate
5) dezavantajos = nefavorabil; oficial = guvernamental, legal, consfinţit; a sfida = a înfrunta, a brava, a desfide

II. 1. **Se făcea**[4)] [1/] **că ne plimbam** printr–o pădure deasă, [2/] unde **începuse** [3/] **să bată** un vânt puternic. [4/]
1 PP 2 SB (1) 3 AT (2) 4 SB (3)
2. **Fără îndoială**[5)] [1/] **că te-au învăţat** [2/] **să fii respectuos** cu oamenii în etate. [3/]
1 PP 2 SB (1) 3 CD (2)
3. Nervos şi nerăbdător [1/] **cum era,** [2/] **a stricat** totul [1/] prin ceea **ce a făcut.** [3/]
1 PP 2 CM (1) 3 C. Instr. (2)
4. Nefiind înţeles [1/] **cum trebuia** [2/] **a fost nevoit** [1/] **să facă** precizări suplimentare. [3/]
1 PP 2 CM (1) 3 CI (1)
5. **Mi–ajunge** [1/] **să te ştiu** [2/] **că eşti sănătos** [3/] ca **să pot** dormi liniştit. [4/]
1 PP 2 SB (1) 3 PRS (2) 4 CS (2)
6. Trecându–mi prin cap [1/] **că s–ar putea** [2/] **să–l găsesc;** [3/] **m–am hotărât** [1/] **să–l caut.** [4/]
1 PP 2 SB (1) 3 SB (2) 4 CI (1)
7. Fericită [1/] că[6)] **nu mai e necesar** [2/] **să înveţe** atât, [3/] **şi–a permis** [1/] **să plece** la mare. [4/]
1 PP 2 CZ (1) 3 SB (2) 4 CD (1)
8. **N–avea rost** [1/] **să–l aşteptăm,** [2/] din cele spuse reieşind clar [1/] **că nu se mai întoarce.** [3/]
1 PP 2 SB (1) 3 SB (1)
9. **A plecat** [1/] numai cu ce **avea** pe el, [2/] asta însemnând [1/] **că urmează** [3/] **să se întoarcă.** [4/]
1 PP 2 C. SOC (1) 3 PR (1) 4 SB (3)
10. **Să nu te văd** [1/] **că–l primeşti** [2/] **că mă supăr** [3/] de **nu mai vreau** [4/] **să aud** de tine. [5/]
1 PP 2 PRS (1) 3 CZ (1) 4 CNS (3) 5 CD (4)
11. **De bună seamă**[7)] [1/] **că ţi s–a urcat la cap** [2/] dacă te **crezi** de neînvins. [3/]
1 PP 2 SB (1) 3 CZ (2)
12. **Habar nu ai** [1/] ce mult **i–a displăcut** [2/] **că nu i–a fost trimis** [3/] ceea ce **avea** dreptul [4/] **să primească.** [5/]
1 PP 2 CI (1) 3 SB (2) 4 SB (3) 5 ATR (4)

III. – subordonată de relaţie cu regent adjectiv:
Foarte ordonată în ceea ce ţine de vestimentaţie, ea îşi aranjează zilnic dulapurile.
– subiect expr. prin numeral colectiv:
Amândoi au fost fericiţi.
– complement circ. de mod expr. prin subst. cu prep.
Dorea să picteze ca Rembrandt.
– complement circ. de cauză expr. prin loc. adverbială.
Era frig, de aceea am şi plecat.

– pron. pers. , pers. I, neacc., fără f. s.
Şi unde nu mi ţi–l ia de păr...
– pron. refl. în D, f. acc., c.i.
Sie însuşi îşi reproşa insuccesul.
– cns. expr. prin verb la supin:
E frumoasă de nespus.
– cdt. expr. prin verb, d. pasivă:
Fără a fi ajutat n–aş fi reuşit.
IV. 1) (acum) ani – c.c.t., subst. com., masc., pl., Ac., neart.
câţiva – atr. adj., adj. pron. nehot., masc., pl., Ac.
de necrezut – atr. adj., loc. adj. prov. din vb. la supin prin conversiune, Ac.
2) membri – apoziţie, subst. com., pl., masc., N, neart.
3) nefiind[8] pus la punct – c.c.z., loc. vb., pers., pred., intranz., mod ger., d. pas., conj. III, masc., sg.
câteva – atr. adj., adj. pron. nehot. compus, fem., Ac.
4) ce fel de – atr. adj., loc. adj. Ac.
5) din ce – c.c. de cauză, pron. rel., Ac.
6) din punctul meu de vedere – c.c. de rel., adj. pron. pos., masc., sg., Ao., pers. I, precedat de loc. prep. *din punctul de vedere*
cât – c.c.r., adv. relativ.
7) cu ai[9] – c.i., pron. semiind., masc., pl., Ao., precedat de prep. *cu*
lui – atr. pron., pron. pers., pers. III, masc., pl., forma acc., G
8) în ciuda căreia – c. c. concesiv, pron. rel., fem., sg., G, precedat de loc. prep. *în ciuda*
9) în preajma ta – c.c.l., adj. pron. pos., fem., sg., Ac., pers. II, precedat de loc. prep. *în preajma*
10) tărâind – S, vb. pred., pers., intranz., conj. IV, mod ger., d. act.,
V. Comme ci – comme ça, marijuana; pizzicato; forfait, mignon; western; thriller; puzzle; Newton; dealer; goal keeper; jazz
VI. L–a bătut rău. – a lovi
A bătut la uşă. – a ciocăni
Echipa favorită a bătut în deplasare. – a învinge
A bătut oul spumă. – a amesteca
L–a bătut pantoful. – a incomoda
A bătut un cui în perete. – a înfige
Ei au bătut covorul. – a scutura
VII. dicţiune; biologă; relaş; strasuri; brasardă; rugbi; bluf; fricţiona; premisă; boschete; pahiderm; anghină/angină; codex/codice; ierbar; pâraie
VIII. imbold = impuls; a dezamăgi = a deceptiona; lespede dală; limbut = locvace; bănesc – pecuniar; burtă = abdomen; peruzea = turcoază; stingător = extinctor; flacără = flamă, torţă; potrivire = compatibilitate; neprevăzut = accidental, fortuit, inopinat
IX. atlas // atlaz
Şi–a cumpărat un atlas geografic.
A remarcat culoarea vie a atlazului din care era făcută plapuma.
gera // gira
A gerat firma pe care o condusese prietenul său.
A girat cu propriul imobil.
bibliofil // bibliograf
Pasiunea de bibliofil îl face să cutreiere anticariatele.
Bibliograful a întocmit această cuprinzătoare bibliografie.
geantă // jantă
A întârziat din cauza faptului că maşina i–a rămas pe jantă.
Şi–a cumpărat o geantă de voiaj.

obloji // oploşi
I-a privit piciorul oblojit.
S-a oploşit la noi o pisică.
X. capabil = în stare de; iluzii = castele în Spania; limpede – ca lumina zilei; a se petrece = a avea loc; creştet = moalele capului; revoltător – strigător la cer; simplu = la mintea cocoşului; a deraia = a sări de pe şine; a se repezi = a da năvală; enorm = cât toate zilele
XI. tăcéţi; vúltur; acatíst; áisberg; anafóră; árşiţă; mízer; bugét
XII. Îl duce mintea să facă aşa ceva. (a se gândi)
Îl duce de mână până la şcoală. (a purta)
A dus boala pe picioare. (a suporta)
A dus la bun sfârşit ceea ce începuse. (a termina)
N-o-mai putea duce aşa, era insuportabil. (a trăi)
Tot timpul ea l-a dus de nas. (a păcăli)
XIII. des–
desfăcut, descântat; descărnat; descătuşat
hipo–
hipocaloric; hipoalergic; hipoactiv; hipotiroidie
stră–
străbunic, strămoş; strănepot; strălucit
între–
(a) întrezări; întrevedere; (a) întredeschide; întreţinere
răs (z)–
răstălmăcire; (a) răzbate; (a) răspopi, răspoimâine
XIV. pronume relativ – substantiv:
Rămâne un ce nelămurit în toate acestea.
numeral – substantiv:
A luat un doi la istorie.
adverb – substantiv:
Era o doamnă bine.
Interjecţie – substantiv
Nu-i ştia nimeni of-ul.
XV. exterminare în masă: exterminare = ucidere în masă
valoare echivalentă: echivalent = de aceeaşi valoare
contrabandă ilegală: contrabandă = trafic / comerţ ilegal
a dăinui permanent: a dăinui = a persista

Observaţii:

1) Atenţie la structura: *Dacă se ducea...* [1] */ ar fi însemnat...* [2] */ că vrea...* [3]/, unde recunoaştem structura tip: 1 SB. 2 PP 3 PR
2) P7 e coordonată cu P2 şi au ca regent verbul *se gândi* din P1: *Se gândi că... dar (că)...*
3) P12 este coordonată cu P10 prin conjuncţia subordonatoare *ba*. În nici un caz nu trebuie interpretată ca o subordonată cumulativă!
4) În P1 de la enunţul 1 din exerciţiul II verbul *a se face* e impersonal predicativ. Ca verb copulativ el nu funcţionează decât cu sensul de *a deveni*.
5) *Fără îndoială* este o locuţiune adverbială predicativă.
6) În enunţul 7 de la exerciţiul II, P2 indică o cauză, nu un obiect al acţiunii: *era fericit din cauză că... nu mai era necesar...*
7) *De bună seamă* este o locuţiune adverbială predicativă.
8) *Nefiind pus la punct (de către cineva)* e o locuţiune verbală la diateza pasivă.
9) E acceptată şi interpretarea tradiţională: *cu ai lui* – c.i., pron. pers., G, art. cu art. pos. *ai*

REZOLVAREA TESTULUI 20

*I. „Şi [1] cum **stam eu** [2] şi **mă chiteam** în capul meu [3] că şarpe cu pene **nu poate**[1]) [4] **să fie** [5] după cum[2]) **auzisem** din oameni, [6] că **se află** prin scobiuri câteodată şi şerpi, [7] unde[2]) **nu mă îmbărbătez** în sine-mi [1] şi iar **bag mâna** [8] **să scot** pupăza [9] ... pe ce[4]) **a fi**... [10] dar [11] ea, sărmana, [12] **se vede** [11] că **se mistuise** de frica mea prin cotloanele scorburii, undeva [12], căci n-am mai dat de dânsa nicăieri, [13] parcă[5]) **intrase în pământ**! [14]"*

1) 1 PP 2 CT (1) 3 CT (1) 4 CI (3) 5 CD (4)
6 PP inc. 7 CD (6) 8 PP 9 CS (8) 10 CV (9) 11 PP
12 SB (11) 13 CZ (12) 14 CM (13)

2) cum – adv. de timp, prov. din adverb de mod prin conversiune, c.c.t.
că – conj. simplă subordonatoare
să – conj. simplă subordonatoare
căci – conj. subordonatoare
pe ce – S, pron. rel., Ac., precedate de prep. "pe

3) să fie – vb. cop., (v. obs. 1)
a (fi) – vb. aux. (a voi)
(n-)am – vb. aux.

4) din oameni – c.i., subst. com., masc., Ac., neart. precedat de prep. *din*
mi – atr. pron., pron. pers., pers. I, sg., f. neacc., D pos.
sărmană – apoz., subst. prov. din adj. prin conversiune, sg. fem., N, art. cu art. hot. *a*
se – pron. refl., f. neacc., pers. III, Ac., morfem al d. refl., fără f. sint.
de frica – c.c.z., subst. com., fem., defectiv de pl., Ac., art. cu art. hot *a*, precedat de prep. *de*

II. 1.Dacă ieri şi-**a recunoscut** vina, [1] în schimb azi **a avut** curajul [2] **să o nege**. [3]
1 OPOZ (2) 2 PP 3 ATR (2)
2.Că **nu vei fi în stare** [1] **să soseşti** la timp, [2] de ásta **mă** şi **temeam**. [3]
1 CI (3) 2 CI (1) 3 PP
3.Era nevoie [1] **să muncească** din greu, [2] áltminteri **n-avea** [3] ce **pune** pe masă. [4]
1 PP 2 CI (1) 3 PP 4 CD (3)
4.E aşa de **obraznic**, [1] ce **nu s-a** mai **pomenit**. [2]
1 PP 2 CM (1)
5.Cea mai mare satisfacţie a lui **a fost** [1] că te-**a făcut** [2] **să te înfurii**. [3]
1 PP 2 PR (1) 3 PRS (2)
6.**Grav e** [1] că **nu** ţi **s-a cerut** altceva [2] decât **să spui** adevărul, [3] iar tu **ai binevoit** [4] **să minţi**. [5]
1 PP 2 SB (1) 3 EX (2) 4 SB (1) 5 CD (4)
7.Nefiind petrecerea [1] **cum m-am aşteptat** [2] **să fie**, [3] **am plecat**. [1]
1 PP 2 PR (2) 3 CI (2)
8.Din ce **s-a afirmat** [1] de către cine **a fost prezent** [2] **reiese** clar [3] că **eşti vinovat**. [4]
1 CI (3) 2 AG (1) 3 PP 4 SB (3)
9.Cum **nu avea** posibilităţi materiale deosebite, [1] el **n-a putut** ajunge [2] ceea ce **şi-a dorit**. [3]
1 CZ (2) 2 PP 3 PR (2)
10.E destulă vreme [1] **să îndrepţi** /2 ceea ce **ai stricat**. [3]
1 PP 2 AT (1) 3 CD (2)

III. 1. dintr-...lovitură – c.c.instr. – subst.com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *dintr-*
o – atr. adj. – numeral cardinal cu val. adj., fem., sg., Ac.
2. fără tragere de inimă – c.c.mod. – loc. subst., fem., defectiv de pl., Ac., neart., precedat de prep. *fără*
multă – atr.adj. – adj. propriu-zis, cu două term., fem., sg., Ac.

3. vie – nume.pred. – adj. propriu-zis, variabil cu două term., fem., sg., N.
în amintire – c.c.loc. – subst.com., fem., sg., Ac., neart., precedat de prep. *în*.
de atunci – atr.adv. – adv. de loc, precedat de prep. *de*.
4. oricât de – c.c.mod – loc.adv. relativă.
ajunge – c.d. – vb.pred., pers. ,tranz., mod inf.,timp. prez., conj.a III-a, diat. act.
5. luminând – c.c. consecutiv – vb.pred., pers., tranz., ger., conj.I, diat. act.
6. câte ceva – c.d. – loc.pron. neh., Ac.
7. dintre ai lui – atr.pron. – pron. pers,, pers. a III-a, sg., masc., forma acc., G., precedar de prep. simplă *dintre*. (dintre ai – atr.pron. – pron.semiindep., Ac.; lui – atr.pron. – pron.pers., acc., G).
8. părând foarte afectat – c.c. cauză format din vb.cop. pers., conj. a II-a, diat. activă, ger. şi nume pred. exprimat prin adj. provenit din participiu, prin conversiune, masc., sg., N, grad superlativ absolut.
9. de fost – c.c. relaţie – vb.pred., pers., part., conj. a IV-a.
de două ori – c.c. mod – numeral adv.
10. din pomana – c.c. instr. – subst.com., fem., sg., Ac., art. cu art. hot. *a*.
altora – atr.pron. – pron.neh., pl., G.
11. – o soluţie – subiect – subst.com., fem., sg., N., art. cu art. neh. *o*.
vouă – c.i. – pron.pers. – formă acc., pers. aII-a., pl., D.
12. a fi fost contactat – c.i. – vb.pred., pers., inf., perfect, conj. I, diat. pas., masc., sg.
13. ce – nume pred. – pron.rel. simplu, N.
IV. – subieçt, pronume relativ, G
Nu se ştie ale cui desene vor fi premiate.
– pronume personal – c. direct care să reia o subordonată:
Dacă te– a părăsit / a făcut–o /ca să se răzbune./
– c.c. opoziţional care să aibă ca regent o interjecţie:
Hai în locul ei!
– c. de agent cu trăsătură (–) animat:
Este obsedat de amintirea ei.
– c. ind în D, să det. un adverb:
A procedat asemănător colegilor lui.
– c.n.s. – verb la diateza pasivă:
E prea bun pentru a fi respins.
– c.c.v. – verb la infinitiv perfect, diateza activă:
Chiar fără a fi terminat, tot voi preda lucrarea.
– c.c. de mod – verb la gerunziu:
El mergea împiedicându–se.
– subiectivă cu regent verb la infinitiv:
Plăcerea de a mi se oferi ce cred eu că merit e mare.
– c.c. cumulativ – pronume pers. în Ac.:
Pe lângă el, a mai cerut şi o asistentă.
– c.c. sociativ în Ac. cu prepoziţia *fără*:
Vin la tine fără el.
V. Interjecţia poate admite determinanţi în: N – G – D – Ac. – ~~V~~
Hai şi tu! – N
Hai în locul Mariei! – G
Vai ţie ! – D
Vai de tine! – Ac.
Pot avea regim prepoziţional adverbele: de loc – ~~de mod~~ – de timp – ~~de modalizare~~[6]– ~~predicative~~
Pe unde ai umblat? – adv. de loc
Nu ştiu de când nu te–am văzut. – adv. de timp
Locuţiunea conjuncţională *fără să* poate introdce: ~~SB~~ – ~~CI~~ – CM – INS – CDT – CV – ~~CNS~~
Am plecat fără să mai rostesc ceva. – CM

Ne vom descurca fără să apelăm la tine. – INS
Fără să repete şi tot s–a descurcat. – CV
Fără să fi avut tu acea intervenţie nefericită, acum am fi obţinut autorizaţia. – CDT
Adverbele cu prepoziţie pot îndeplini funcţia sintactică de. ~~c.c.m~~ – c.c.l. – ~~n.p.~~ – atr. adv. – c. c. de rel. – ~~c.i. – c. c. concesiv~~:
Am mers pe aici. – c.c.l.
Oamenii de acolo m–au sfătuit. – atr. adv.
De bine, e bine. – c. de rel.
Au forme pentru persoana I: ~~vb. unipersonale – vb. impersonale~~ – vb. nepredicative – ~~vb. la moduri nepersonale~~.
Eu devin medic.
Ele sunt vesele.
Acceptă c. direct: ~~vb. impersonale – vb. copulative – adv. predicative~~ – interjecţiile – ~~vb. reflexive cu morfem în Ac~~. – vb. reflexive cu morfem în D
Iată o privighetoare.
Si–a amintit întreaga poveste.
Locuţiunea prepoziţională *din pricina* se poate combina cu: pronume personal G – ~~pronume personal Ac~~. – adjectiv posesiv Ac. – pronume relativ G – pronume personal D
Din pricina lui am întârziat. – pron. pers. în G
Din pricina ta s–a întâmplat totul. – adj. pos. Ac.
Copilul din pricina căruia am întârziat, e acesta. – prón. rel. G
Din pricina i s–a întâmplat totul – pron. pers. D
Prepoziţia *înaintea* poate însoţi un: c.c. de timp – c.c. de loc – c. ~~indirect – atribut verbal~~ – atribut substantival
A sosit înaintea mamei. – c.c.t.
S–a oprit înaintea convoiului. – c.c.l.
Fumatul înaintea mesei nu este recomandat. – atr. subst.
Prezumtivul prezent se poate construi cu auxiliarele: *a fi – a voi – a avea*
O fi venit?
Va fi având şi el dreptate!
Se zice că ar vei mâine!
VI. lucrativ = profitabil; batic = eşarfă; a amâna = a temporiza; a se abate = a devia, a divaga; a depăşi = a devansa; beţie = ebrietate; a se clătina = a se balansa; cazană = supliciu; călărie = echitaţie, hipism; ciocnire = coliziune; feciorelnic = genuin; greutate = pondere; gospodărie = menaj; aşezare = localitate; a degusta = a savura.
VII. butic; flanelă; peregrin; mucegai; linoleum; prezbiteră; cvadratură; damnaţiune; ozene; muşuroi; ultraj; baremă; brice; cneji; locaş; firimitură
VIII. in – a – bor – da – bil; ab – scons; va – cu – um; şi – fo – ni – er; a – fec – tu – os; fu – moar; fi – xi – ta – te; ta – li – on; pau – pe – ri – za – re; onc – tu – os; sub – strat; noa – ten
IX. fenomén; călúgăriţă; coréctor / corectór; neón; rétor; nubíl; blestém (subst.)
X. panaceu universal: panaceu = medicament universal
caligrafie frumoasă: caligrafie = scriere frumoasă
diurnă pe zi: diurnă = sumă zilnică
florilegiu antologic: florilegiu = antologie
protagonist principal: protagonist = personajul principal
XI. bleg # dezgheţat; a disputa # a ceda; definitiv # temporar; marcant # insignifiant; colectiv # individual; novator # retrograd; sancţiune # răsplată; evident # imperceptibil, insesizabil; peren # efemer; simultan # succesiv; subiectiv # obiectiv; ezitant # tranşant
XII. Greşeala a fost învederată.
S–au încasat dividende.
Cartierul acesta e rău famat.
Un prieten de–ai noştri a plecat.
E nevoie de cât mai mulţi voluntari.
...frumuseţea lagunei...
...individ detracat (dezechilibrat)

a ausculta pacientul
bicicleta... pe jantă
aer fragrant
comisia arbitrală

Observaţii:

1) Verbul *nu poate* e interpretabil şi ca verb impersonal. Totuşi, ni se pare evident că *şarpe (cu pene)* este subiect atât pentru verbul *nu poate* cât şi pentru verbul *să fie*. Pe de altă parte *şarpe* ar putea fi interpretat ca nume predicativ al lui *să fie*, caz în care subiectul este subînţeles (*pupăza...nu poate să fie şarpe cu pene*). În acest caz devine evident că acelaşi subiect subînţeles apare ca subiect şi pentru verbul *nu poate*.
2) *Unde* din P1 are funcţie expresivă şi în nici un caz nu e element de relaţie subordonator.
3) *După cum* din P6 nu are rol subordonator, fiind evident că propoziţia în discuţie este **incidentă**. Nu are însă nici funcţie sintactică, fiind un modalizator al enunţului.
4) *Pe ce-a fi* este o expresie cu un statut extrem de neclar. Este apropiată de *orice ar fi* şi, din punct de vedere sintactic, are clar structură concesivă. *Pe ce* este un relativ şi nu poate avea decât funcţie de subiect dar este în cazul acuzativ, impus de prepoziţia *pe*.
5) P14 este o modală ipotetică introdusă prin adverbul *parcă*, devenit, prin conversiune, conjuncţie subordonatoare.
6) În exerciţiul 5 am considerat că adverbele de modalizare nu au regim prepoziţional, deoarece construcţii precum *de altfel* sau *de asemenea* sunt locuţiuni adverbiale, ca şi *fără îndoială* sau *fără doar şi poate*.

PARTEA A II–A

ASPECTE TEORETICE

I. MORFOLOGIE

1. CATEGORIA CAZULUI

Una dintre erorile flagrante care se comit în abordarea categoriei morfologice a cazului este, prin consecinţele ei, asocierea dintre caz şi funcţia sintactică. Astfel, nu de puţine ori auzim formulări precum: „Atributul stă în cazul genitiv sau acuzativ" sau „Complementul direct stă în cazul acuzativ".

Dincolo de caracterul nerecomandabil al exprimării în sine se observă în acest enunţ o eroare ştiinţifică de proporţii: conexiunea falsă dintre o categorie morfologică (în speţă *cazul*) şi una sintactică (*funcţia*). De aici şi până la confuzia care se creează în capul tuturor elevilor, anume că oricărei funcţii sintactice îi corespunde un anume caz, nu mai este decât un pas. Or, realitatea limbii infirmă în totalitate o asemenea aserţiune.

În primul rând, categoria morfologică a cazului este detectabilă numai la câteva părţi de vorbire: substantiv, adjectiv, pronume şi numeral.

Ce se întâmplă atunci când întâlnim un enunţ de tipul:

Casa de acolo este impunătoare?

De cele mai multe ori, analizând structura „de acolo", elevul este în mod reflex tentat să comită următoarea eroare:

de acolo = atribut adverbial, exprimat prin adverb de loc, caz acuzativ(!!!).

Se ignoră însă faptul că adverbul, parte de vorbire neflexibilă, nu poate fi caracterizat prin categoria morfologică a cazului.

Devine acum limpede sursa confuziei: conform definiţiei aberante potrivit căreia atributul stă în cazurile genitiv sau acuzativ, rezultă că atributul mai sus analizat este în cazul acuzativ, eroare facilitată de prezenţa prepoziţiei „de" cu regim cazual de acuzativ.

Aşa se explică faptul că în demersul analitic apar frecvent verbe la infinitiv, gerunziu ori supin, care sunt caracterizate prin categoria morfologică a cazului (de cele mai

multe ori acuzativ) deşi teoretic se ştie foarte bine că verbul nu are caz.

Astfel, în enunţul:

Tentaţia de a mărturisi era mare , „de a mărturisi" figurează ca atribut verbal în cazul... acuzativ. Că această eroare de proporţii aparţine inclusiv unor profesori, lucrul nu trebuie să ne mire. Tentaţia de a ... gândi în clişee, de a realiza asociaţii mecanice între structura morfologică şi poziţia sintactică este - nu-i aşa ? - foarte mare.

Pentru a elimina o confuzie de o asemenea gravitate trebuie afirmat din premise că o categorie morfologică, aşa cum este cazul, nu se află în relaţie de dependenţă cu o funcţie sintactică anume, sau, mai clar, cazul este o categorie morfologică şi se exprimă numai prin mijloace morfologice. El reprezintă forma (repetăm: **forma**) pe care o ia cuvântul pe parcursul declinării, nicidecum corespondentul în planul morfologic al unei funcţii sintactice.

Astfel, în enunţul:

Rezultatele acestei concurente sunt excelente, substantivul „concurente" este în genitiv nu pentru că acest cuvânt e atribut şi răspunde la întrebarea „ale cui rezultate?" ci pentru că are formă specifică genitivului, conform declinării, adică are desinenţa cazuală specifică:

N - această concurenţă;
G - acestei concurente;
D - acestei concurente;
Ac. - (pe) această conourentă.

Omonimia G-D se rezolvă, e adevărat, contextual, dar în nici un caz funcţia sintactică nu impune genitivul. Ea selectează, în contextul dat, un substantiv în genitiv, dar nu se poate extrage de aici o definiţie din care să rezulte că atributul „deţine" în structura sa cazul genitiv sau acuzativ.

Pentru a fi şi mai limpezi, consecinţele acestei confuzii între o realitate morfologică şi una sintactică, să mai supunem analizei câteva contexte extrem de simple:

1) *Reuşita graţie talentului trebuie apreciată.*

Substantivul „talentului" este, în mod cert, un atribut substantival prepoziţional. Eroarea cea mai gravă care se face nu este în identificarea funcţiei sintactice, care este evidentă, ci în stabilirea corectă a cazului. Astfel, în conformitate cu întrebarea „care reuşită?", atributul este plasat în cazul... acuzativ, deşi prepoziţia „graţie" impune un regim cazual de dativ.

Sursa acestei erori e în strânsă legătură cu cele discutate mai sus. Nu numai că se face o conexiune artificială între funcţiile sintactice şi caz, dar, mai mult, se indică drept procedeu de identificare a cazului punerea întrebării, eroare de proporţii care duce la o confuzie extremă. Astfel, se acceptă îndeobşte că nominativul răspunde la întrebarea „Cine?", genitivul la întrebarea „ al (a, ai, ale) cui?", dativul la întrebarea „cui?" iar acuzativul la întrebările „ pe cine?", „care?", „ce?". Mai grav este că în clasa a cincea, când se studiază cazurile substantivului şi când pentru o eficienţă didactică sporită, se apelează la asemenea „ leacuri băbeşti", antiştiinţifice, elevul este supus unei confuzii pe care profesorii nu o mai rectifică nici în clasa a VIII-a, când se presupune că au fost dobândite suficiente cunoştinţe pentru a putea fi înlăturate confuziile dictate de raţiuni metodologice.

Ar fi suficient să li se explice elevilor că niciodată nu identificăm cazul unei părţi de vorbire punând întrebarea şi că acest procedeu e folosit, adică **trebuie** folosit, doar pentru a identifica funcţia sintactică.

În enunţul discutat mai e posibilă şi o altă eroare: elevul poate pune întrebarea nu la substantivul „reuşită„ ci la prepoziţia „graţie": „graţie cui?...". În această situaţie rezultatul este următorul: cazul e identificat corect (dativul) dar substantivul „talentului" e considerat...complement indirect deoarece răspunde la întrebarea „cui ?"! Se ignoră astfel natura elementului regent (substantiv) şi faptul că niciodată un complement indirect nu determină un substantiv. Confuzia e, după cum se poate vedea, generată tot de întrebare dar

şi de faptul – mai grav – că ea este pusă unei prepoziţii... care, fiind neutră din punct de vedere sintactic, nu poate fi element regent.

Să mai analizăm un enunţ:

2) *Ai lui sunt plecaţi.*

Dacă nu acceptăm soluţia - „ai" = pronume semiindependent (neviabilă din punct de vedere pedagogic pentru un elev de clasa a VII-a) suntem nevoiţi să acceptăm un fapt bizar: că pronumele „lui", precedat de articolul posesiv „ai", este subiect în cazul genitiv. Or, de cele mai multe ori se produc următoarele confuzii:

1) fie „ai lui" este considerat subiect, dar în... nominativ;

2) fie „ai lui" este considerat atribut (!) în cazul genitiv.

Totul se datorează falsei corespondenţe dintre caz şi funcţie sintactică pe care manualele şi profesorii se străduiesc să o impună din raţiuni metodologice. Mai precis:

1) fie pun întrebarea „cine?" şi atunci am un subiect care stă în nominativ, pentru că aşa trebuie „să stea" subiectul;

2) fie pun întrebarea „ai cui?" şi atunci nu poate fi decât atribut, pentru că numai atributul răspunde la întrebarea „ai cui?".

Asemenea paralogisme sunt, din păcate, cultivate de majoritatea profesorilor de limba română care nu găsesc metode eficiente de a spulbera confuzia penibilă care se creează între caz (categorie morfologică) şi funeţia sintactică (problemă exclusiv de sintaxă).

O confuzie ca aceea discutată mai sus este posibilă şi în enunţul:

3) *I-am văzut pe ai ei plecând.*

„Pe ai ei" este un complement direct. Se ştie că în general complementul direct „stă" în cazul acuzativ. Numai că, în contextul dat, articolul genitival impune pronumelui forma de genitiv, fapt ce nu influenţează în nici un fel funcţia sintactică. Vom analiza deci:

pe ai ei = complement direct - pronume personal, persoana a III-a, număr singular, caz genitiv, forma accentuată, precedat de prepoziţia simplă „pe", articulat cu articol genitival „ai".

Pentru a identifica funcţia sintactică, s-a pus întrebarea „pe cine?", dar de aici nu poate rezulta că pronumele personal selectat este în cazul acuzativ.

Ajunşi în acest punct al discuţiei, se simte nevoia unei sinteze de enunţuri prin care se pot evita confuzii grosolane, ca acelea de mai sus:

1) Cazul este o categorie morfologică specifică părţilor de vorbire nominale, şi nu o consecinţă directă a selectării, în context, a unei anume funcţii sintactice.

2) Nu există o relaţie biunivocă între caz şi funcţia sintactică, nu funcţiile sintactice au caz ci, eventual, părţile de vorbire prin care acestea se exprimă.

3) Întrebarea se pune pentru a identifica o relaţie sintactică între un determinant şi regentul său; a pune întrebarea pentru a identifica o categorie morfologică - în speţă cazul - este contraproductiv şi nepedagogic.

Iar pentru a face şi mai evidente efectele devastatoare ale unui asemenea sistem de gândire, trebuie să vedem dacă într-adevăr subiectul „stă„ în general, în cazul nominativ, şi de ce trebuie să ne ferim de acest primejdios „în general". Pentru aceasta, fie enunţurile:

a) Casa e pe deal.

b) Ai lui au plecat.

c) Hai pe la casa cui ne are!

d) Am aflat de la cine a venit.

În fiecare dintre enunţurile de mai sus, subiectul este în alt caz. În enunţul a) subiectul „casa" este exprimat printr-un substantiv în cazul nominativ. În enunţul b) subiectul este un pronume personal în genitiv, iar în enunţul c) avem un pronume relativ în cazul dativ, conform declinării:

N cine;
G al cui;
D cui;
Ac. (pe) cine.

În fine, în ultimul enunț avem de-a face cu un pronume relativ în acuzativ.

Ce să mai vorbim de un enunț ca acesta: *Mama și cu tata vor sosi mâine?*. Acordul nu lasă nici un dubiu în privința existenței unui subiect multiplu. Dar în ce caz sunt cele două elemente ale acestui subiect? Dacă primul („mama") este clar un substantiv în nominativ, la fel de clar va fi că al doilea este în acuzativ, regimul cauzal al prepoziției „cu" nelăsând nici un dubiu în acest sens. Deci:

cu tata = subiect - substantiv comun; cazul Ac.

Că nu este vorba de nici o confuzie ne lămurim dacă înlocuim contextul de mai sus cu unul pronominal:

Eu și cu tine vom merge pe drumul mai scurt.

Forma *tine* este indiscutabil în acuzativ, conform declinării:

N tu;
G -
D ție, îți, ți;
Ac. tine, te;
V tu!

Tot indiscutabil este acordul la plural, care indică existența unui subiect multiplu. Conform clișeelor tradiționale, ambele elemente ale subiectului multiplu ar fi trebuit să fie în cazul nominativ. Or, îndepărtând prejudecata subiectului care stă în nominativ, putem înțelege că de fapt avem de-a face cu un pronume personal în acuzativ („tine") care se încăpățânează să fie subiect.

Rezultă în mod clar de aici necesitatea unei abordări formale a categoriei cazului, în fapt o abordare conformă definiției:

CAZUL = forma pe care o ia cuvântul în cursul declinării.

Că din rațiuni metodologice nu se poate renunța în totalitate la conexiunea caz / funcție sintactică e de înțeles. Dar ce nu e de înțeles este tocmai eludarea frecventă a singurului criteriu viabil de identificare a cazului, criteriul formal. Rezultă de aici o altă concluzie: că atunci când se creează o presupusă incompatibilitate între funcția sintactică a unui cuvânt și forma lui (ne referim aici, evident, la cuvintele declinabile) pentru identificarea cazului este prevalent criteriul formal. Iar dacă se dorește cu adevărat renunțarea la falsa corelație caz / funcție sintactică există alte repere, mai corecte, pentru a identifica în context, cazul unei părți de vorbire declinabile:

- declinarea;
- prepozițiile;
- articolul genitival;
- acordul cu elementul regent (în situația adjectivelor);
- relațiile contextuale (vecinătățile).

Iar pentru a ilustra acest ultim reper, să analizăm următorul enunț:

„...ca un astru el apune, preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet".

Dacă în context am fi avut: „preot al..." sau „preotul deșteptării noastre", substantivul *deșteptării* ar fi fost în cazul genitiv. Faptul că el apare ca determinant al unui substantiv nearticulat și fără determinant adjectival indică un regim cazual de dativ ce nu împiedică, ci e perfect compatibil cu funcția sintactică de atribut substantival. O judecată sumară și mecanică ar fi conexat în mod artificial funcția sintactică de atribut cu un regim cazual de genitiv, forțându-se întrebarea „al cui preot?" sau pe cea de complement indirect („cui preot?") cu regimul cazual de dativ. Ceea ce încurcă lucrurile este tocmai combinația dintre un dativ și funcția sintactică de atribut substantival, care nu concordă cu abordarea

tradiţională, conform căreia dativul este un caz „nespecific"(!!!) atributului. În fapt, dativul e nespecific oricărei funcţii sintactice, întrucât e, ca şi nominativul sau genitivul, o problemă de morfologie nominală.

Că în învăţământul nostru cazurile se studiază pe baza unor premise false (compatibilitatea biunivocă dintre caz şi funcţie sintactică) rezultă din exemplul:

Mâna-i tremurândă luneca pe clape.

Astfel, punând întrebarea „a cui mână?„ se identifică „i" ca atribut pronominal în cazul genitiv, deşi se ştie că pronumele personal nu are forme neaccentuate decât pentru dativ şi acuzativ:

D.:		Ac.:	
	îmi, mi		mă, m-
	îţi, ţi		te
	îi, i		îl, l-, o
	ne, ni		ne
	vă, vi		vă, v-
	le, li.		îi, i-, le

Criteriul semantic, ideea că posesia este construită prin genitiv şi că acesta se identifică prin întrebare (*a cui mână?)*, duce la confuzia de mai sus. În fapt, prin întrebare se obţine funcţia sintactică (atribut pronominal), analiza care îi succede fiind o problemă de morfologie, deci de formă a cuvântului în context. Or, categoriile morfologice sunt conţinute în structura de-sine-stătătoare a cuvântului şi nu le putem deduce ca simple consecinţe ale unei relaţii sintactice. Ceea ce se deduce contextual este doar funcţia sintactică a cuvântului respectiv, nu şi structura lui morfologică, din care face parte şi categoria cazului.

În concluzie: afirmaţii precum *„atributul stă în cazul acuzativ"* sunt aberante pentru că:

1) atributul se poate exprima şi prin părţi de vorbire care nu selectează categoria morfologică a cazului (verb, adverb);

2) niciodată o funcţie sintactică nu posedă **caz** , aşa cum nu posedă nici o altă categorie morfologică (număr, gen, mod) ea, cel mult, poate fi exprimată printr-o parte de vorbire aptă de a selecta diverse categorii morfologice; aşa cum nu putem spune că un complement direct este la numărul plural, modul gerunziu, tot la fel de greşit este să afirmăm că el *stă* în cazul acuzativ. În fapt, cum va rezulta şi din cele ce urmează, o funcţie sintactică poate selecta părţi de vorbire aflate în cele mai variate cazuri, după cum un caz poate selecta o varietate de funcţii sintactice.

Funcţiile sintactice ale cazurilor

A. Nominativul

1) Subiect: ***Cartea** e pe masă.*

2) Apoziţie: *Maria, **prietena** noastră, ne-a vizitat ieri.*

3) Atribut adjectival: *Un urs **mare** a evadat de la circ.*

*Cărţile **tale** sunt de negăsit.*

4) Element predicativ suplimentar: *El a fost desemnat **director** cu câteva zile în urmă.*

5) Nume predicativ: *El a rămas **profesor**, în ciuda unor oferte mai tentante.*

Atributul adjectival poate fi exprimat prin adjectiv propriu-zis, adjectiv pronominal sau numeral cu valoare adjectivală, ca în exemplul:

***Două** concurente au abandonat.*

B. Acuzativul

1) Subiect: *Era **la lume** acolo!*

*Vom alege **pe care** se va dovedi mai bun.*

2) Nume predicativ: *Inelul ei era **de aur**.*

*Scrisoarea e **de la prietenul lui**.*

3) Atribut substantival prepoziţional: *Rezervele **pentru iarnă** sunt compromise.*

4) Atribut pronominal prepoziţional: *Cartea **de la tine** mi-a plăcut enorm.*

5) Atribut adjectival: *Își dorea o vacanță **frumoasă**.*
6) Apoziție: *Pe sora mea, **pe Maria**, n-am mai văzut-o de doi ani.*
7) Complement direct: *Își văruiește **casa**.*
8) Complement indirect: *M-a întrebat **despre afacerea** începută.*
9) Complement de agent: *La spital a fost vizitat **de mulți prieteni**.*
10) Complement circumstanțial de mod: *A procedat **la fel ca tine**.*
11) Complement circumstanțial de timp: *Maria va sosi **înainte de apusul** soarelui.*
12) Complement circumstanțial de loc: *Zărise o lumină **dincolo de pădure**.*
13) Complement circumstanțial de cauză: *Vagabondul murise **de inimă**.*
14) Complement circumstanțial de scop: *Nu lupta decât **pentru glorie**.*
15) Complement circumstanțial condițional: ***În caz de eșec** vei fi pedepsit.*
16) Complement circumstanțial concesiv: *Și **fără ajutorul** tău tot a câștigat.*
17) Complement circumstanțial consecutiv: *S-a descurcat **de minune**!*
18) Complement circumstanțial opozițional: ***În loc de mere** a cumpărat caise.*
19) Complement circumstanțial de excepție: *Toată ziua nu spune altceva **în afară de minciuni**.*
20) Complement circumstanțial cumulativ: ***Pe lângă frumusețe** avea și mult caracter.*
21) Complement circumstanțial de relație: ***De frumoasă** e frumoasă, dar nu e **suficient** acest lucru.*
22) Complement circumstanțial instrumental: *Doar **prin eforturi** supraomenești a reușit să se salveze.*
23) Complement circumstanțial sociativ: *Vei pleca mâine **împreună cu sora ta**.*

Observații:

– În enunțul *Era la lume acolo!*, prepoziția „la" preia, de fapt, atribuțiile unui adjectiv pronominal nehotărât, dar acest fapt nu o împiedică să impună substantivului regim cazual de acuzativ.

– În exemplul *Și fără ajutorul tău tot a câștigat*, complementul circumstanțial concesiv are o evidentă nuanță instrumentală. Decisivă în aprecierea caracterului său concesiv a fost prezența corelativului adverbial „tot".

– Complementul consecutiv din enunțul *S-a descurcat de minune* ar putea fi confundat cu un complement circumstanțial de mod. El arată, totuși, consecința acțiunii exprimate de elementul regent (*S-a descurcat atât de bine încât ajungem să-l minunăm*). În același fel trebuie interpretate enunțurile: *E frumoasă de nespus. Era rănit de moarte. Alerga de mai mare dragul*, unde structurile subliniate îndeplinesc tot funcția de complement circumstanțial consecutiv.

– Complementul circumstanțial de relație se poate construi și cu substantive în acuzativ precedate de locuțiuni prepoziționale ca: *în ceea ce privește, relativ la, cât despre, referitor la, cât privește*.

– Structurile de tipul *cât privește, în ceea ce privește*, au în componență verbul „a privi" care, din punct de vedere funcțional, își pierde caracteristicile verbale. Deși e susținută de Gramatica Academiei, predicativitatea verbului „a privi" e, în astfel de structuri, inexistentă, caracterul invariabil al întregii construcții dovedind apartenența ei la structurile de tip locuțional. Nu putem spune, de pildă, *în ceea ce privim* sau *în ceea ce ați privit*, și nici măcar *în ceea ce privesc*.

– Complementul circumstanțial instrumental *prin eforturi* poate fi confundat cu un complement circumstanțial de mod. Confuzia se spulberă dacă avem în vedere că această structură indică mijlocul (instrumentul) de care se servește agentul acțiunii pentru a duce acțiunea la bun sfârșit.

C. GENITIVUL

1) Subiect: ***Ai casei** plecaseră în vacanță.*
Ai lui erau contrariați de cele auzite.
2) Nume predicativ: *Meritele erau **ale participanților**.*
*Decizia lor e **împotriva regulamentului**.*
3) Atribut adjectival: *Chiar și rezultatele **celor mai buni** copii erau nesatisfăcătoare.*
4) Atribut substantival genitival: *Reacția **spectatorilor** fusese negativă.*
5) Atribut substantival prepozițional: *Lupta **contra dictaturii** s-a dovedit eficientă.*

6) Atribut pronominal: *Părerile **lor** erau divergente.*
6*) Apoziție: *Meritele erau ale lor, **ale celor mai buni** din clasă.*
7) Complement direct: *I-am văzut **pe ai casei** plecând.*
8) Complement indirect: *Nu m-a întrebat nimic despre **ai lui**.*
9) Complement de agent: *A fost pedepsit **de ai lui** pentru nesupunere.*
10) Complement circumstanțial de mod: *Gândea **la fel ca ai lui**.*
11) Complement circumstanțial de timp: *Ea sosise **înaintea** tuturor celorlalți **concurenți**.*
12) Complement circumstanțial de loc: *El mergea **înapoia** căruței.*
13) Complement circumstanțial de cauză: ***Din pricina** ploii, meciul s-a întrerupt.*
14) Complement circumstanțial de scop: *Se pregătește intens, **în vederea examenelor**.*
15) Complement circumstanțial concesiv: ***În pofida adversităților** a reușit să se impună.*
16) Complement circumstanțial condițional: ***În cazul unor neînțelegeri**, încearcă să le aplanezi!*
17) Complement circumstanțial opozițional: ***În locul biletelor**, mi-a arătat o adeverință.*
18) Complement circumstanțial de excepție: ***În afara Ioanei**, nimeni nu a mai rezolvat problema.*
19) Complement circumstanțial cumulativ: ***În afara violențelor** de limbaj, se mai pretă și la minciuni grosolane.*
20) Complement circumștanțial de relație: ***În privința plecării**, nimic nu e stabilit.*
21) Complement circumstanțial sociativ: *Va pleca mâine **împreună cu ai lui**.*
22) Complement circumstanțial instrumental: *Vei scrie cu stiloul tău, iar Maria **cu al ei**.*

Observații:

Câteva dintre funcțiile sintactice enumerate mai sus par neobișnuite pentru cazul genitiv (subiect, complement direct, complement indirect etc.). Ele apar totuși, datorită proprietății morfemului al (a, ai, ale) de a impune genitivul părților de vorbire pe care le însoțește (substantive, pronume sau, mai rar, numerale). Statutul acestui morfem ar merita, credem, câteva rânduri speciale. În mod tradițional se consideră că al (a, ai, ale) este un articol posesiv (sau genitival). Chiar din denumire se poate deduce dubla funcționalitate a lui:

- **marcă a posesiei;**
- **marcă a cazului genitiv.**

Teoriile moderne susțin însă existența unui pronume semiindependent, dată fiind aptitudinea acestui morfem de a substitui obiectul la care face referință. Astfel, într-un enunț de tipul:

Părinții mei sunt acasă, ai tăi sunt plecați, morfemul *ai* substituie substantivul părinții, comportându-se ca un pronume. În această situație, *tăi* devine un atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, având ca regent pronumele semiindependent *ai*.

În enunțul:

Ai casei au plecat se poate considera că morfemul *ai* substituie un substantiv nedeterminat (*locatarii, locuitorii, proprietarii*), situație în care substantivul *casei* este un atribut substantival genitival având ca regent pronumele semiindependent *ai*.

La fel, în enunțul:

Ai lui au venit, lui poate fi considerat atribut pronominal genitival care determină pronumele semiindependent *ai*. Acesta din urmă substituie substantivul părinții. Proprietatea morfemului *al (a, ai, ale)* de a substitui un substantiv nedeterminat sau subînțeles (ca în enunțul: *Stiloul meu e pe masă, al tău a căzut*) poate permite integrarea lui în categoria pronumelui.

În felul acesta funcţia de subiect sau cea de complement direct nu mai pot fi compatibile cu genitivul. Exemplu:

I-am văzut pe ai casei plecând.

pe ai = complement direct - pronume semiindependent, numărul plural, genul masculin, cazul acuzativ.

casei = atribut substantival genitival - substantiv comun, genul feminin, număr singular, cazul genitiv, articulat cu articol hotărât i.

O asemenea soluţie are avantajul cert că elimină situaţiile speciale de subiect sau complement direct în cazul genitiv dar şi un dezavantaj: prin generalizarea ei se desfiinţează efectiv categoria pronumelui posesiv în limba română, deoarece în absolut orice context cu pronume posesiv morfemul *al (a, ai, ale)* substituie un substantiv nedeterminat sau subînţeles. Exemplu:

Ai noştri au câştigat detaşat (ai = sportivi).

Alor mei li s-a furat maşina (alor = părinţilor).

Pantofii mei i-am luat, pe ai tăi i-am lăsat acasă (ai = pantofii).

Soluţia de compromis care se practică îndeobşte, este de a considera morfemul *al (a, ai, ale)* pronume semiindependent atunci când însoţeşte substantive, numerale sau altfel de pronume decât cel posesiv. Inconsecvenţa unor astfel de soluţii apare în enunţurile ce urmează:

a) Florile tale sunt roşii, ale mele sunt albe.

b) Florile tale sunt roşii, ale lui sunt galbene.

În prima situaţie, tentaţia este de a considera că *ale mele* e pronume posesiv.

În cea de-a doua situaţie, opţiunea e mai degrabă pentru situaţia pronume semiindependent (*ale*) + pronume personal genitival (*lui*).

Cu toate acestea, în cele două enunţuri morfemul *ale* se comportă identic, de fiecare dată substituind acelaşi substantiv.

Pentru o abordare mai consecventă se impun două alternative:

a) fie se acceptă şi se generalizează noţiunea de pronume semiindependent, ceea ce înseamnă că nu vor mai exista în limba română decât adjective pronominale posesive, nu şi pronume posesive,

b) fie se păstrează noţiunea tradiţională de articol posesiv şi se admite că substantivul poate fi articulat şi cu articol posesiv care impune genitivul. În această ultimă situaţie, pronumele posesiv deţine un statut special: el se construieşte în mod obligatoriu cu articol posesiv dar acest morfem nu impune pronumelui posesiv regimul cazual de genitiv, aşa cum se petrec lucrurile cu celelalte părţi de vorbire susceptibile de a primi articol genitival. Mai pe scurt, în combinaţie cu un pronume posesiv, morfemul *al (a, ai, ale)* nu este decât o marcă a posesiei, nu şi a genitivului.

În practica analizei, în condiţii de examen, enunţuri de tipul:

Ai casei erau în vacanţă, pot fi abordate din ambele perspective, cu explicaţiile de rigoare:

a) *ai casei* = pronume semiindependent + substantiv genitival

b) *ai casei* = articol posesiv + substantiv genitival.

Nu credem că soluţiile alternative au ca punct de pornire eventuale inconsecvenţe logice şi ştiinţifice, e vorba mai degrabă despre o ambiguitate naturală a limbii care nu numai că permite, dar chiar impune acceptarea fără rezerve a ambelor soluţii.

D. DATIVUL

1) Subiect: *Hai pe la casa **cui** ne are.*

2) Nume predicativ: *E **contrar regulamentului** să nu saluţi.*

3) Atribut substantival datival:

*Preot **deşteptării** noastre, semnelor vremii profet.*

*Acordarea de distincţii **participanţilor** e o problemă de onoare.*

4) Atribut substantival prepoziţional: *Reuşita **graţie talentului** e de apreciat.*
5) Atribut pronominal: *Mâna-i delicată mângâia clapele.*
Şi-a tuns părul.
6) Atribut adjectival: *Elevilor **noştri** li s-a pregătit o surpriză.*
7) Apoziţie: *Lor, **elevilor** eminenţi, li s-a pregătit o surpriză.*
8) Complement indirect: ***Nouă** ni se datorează acest succes.*
9) Complement circumstanţial de mod: *A acţionat **potrivit convingerilor** sale.*
10) Complement circumstanţial de loc (dativ locativ): *Stai **locului**.*
11) Complement circumstanţial de cauză: ***Datorită ploilor** repetate s-au produs inundaţii.*
12) Complement circumstanţial concesiv: ***Contrar aşteptărilor**, a ieşit primul.*
13) Complement circumstanţial instrumental: ***Graţie unui talent** excepţional, s-a impus fără probleme.*

Observaţii:

1) Numai pronumele relativ în dativ selectează funcţia de subiect.
2) Problema prepoziţiilor *contrar, conform, potrivit,* merită discutată.
Şcoala de la Cluj consideră că într-un enunţ precum:
E contrar bunului simţ să nu saluţi,
contrar este adverb de mod cu funcţia de nume predicativ. Dacă în enunţul propus vom substitui *contrar* prin *împotriva* (prepoziţie cu regim de genitiv) vom fi nevoiţi să acceptăm, dată fiind identitatea funcţională a celor două lexeme, că şi *împotriva* este adverb, cel puţin în contextul dat. Or, o asemenea soluţie nu am întâlnit nici în testele elaborate la Cluj. Tratamentul discriminatoriu în condiţiile unei identităţi funcţionale ne obligă să considerăm că e vorba de o inconsecvenţă, nicidecum de o subtilitate.
A se compara:
E contrar regulamentului să nu saluţi.
cu
E împotriva regulamentului să nu saluţi.
Identitatea funcţională dintre *contrar* (considerat adverb) şi *împotriva* (considerată prepoziţie) ne conduce spre acceptarea unei identităţi în plan morfologic: ambele cuvinte sunt prepoziţii, ceea ce diferă fiind doar regimul cazual (dativ, respectiv genitiv).
3) Trebuie eliminată prejudecata frecventă, care plasează apoziţia doar în cazul nominativ. După cum s-a putut constata, ea a putut fi construită atât cu N, cât şi cu G, D, Ac.
4) Prepoziţia *datorită*, cu regim de dativ, era iniţial folosită pentru a desemna o premisă favorabilă. Ea era perfect sinonimă cu *graţie* şi *mulţumită*. În ultimul timp a suferit o expansiune semantică dar şi o mutaţie în plan sintactic, fiind asimilată locuţiunii prepoziţionale *din cauza*. În felul acesta ea s-a putut combina cu elemente ce exprimă premise defavorabile, fapt care s-a repercutat la nivel sintactic prin apariţia complementului circumstanţial de cauză construit cu prepoziţia *datorită*.
5) O eroare flagrantă care se comite adesea este asimilarea pronumelui personal sau reflexiv în dativ cu un pronume...posesiv. Această confuzie se datorează aplicării mecanice a criteriului semantic. Din moment ce marchează posesia, unităţile morfologice respective sunt interpretate ca pronume posesive, ca în enunţurile:
Statura-i impozantă era prilej de uimire.
Şi-a spălat părul cu şampon „Intesa".
Statura sa impozantă era prilej de uimire.
Paradoxal în aparenţă, nici unul dintre cele trei contexte enunţate mai sus nu conţine pronume posesive.
În primul enunţ avem un pronume personal, formă neaccentuată, în cazul dativ.
În al doilea există un pronume reflexiv forma neaccentuată în cazul dativ.

În fine, în ultimul enunț apare un adjectiv pronominal posesiv care se acordă în gen, număr și caz cu elementul regent.

Regăsim aici confuzii despre care am discutat anterior: prin întrebarea *a cui statură?* se creează falsa impresie a unei relații de identitate sintactică între cele trei forme pronominale discutate. În realitate, în primele două cazuri avem de-a face cu o formă cazuală de exprimare a posesiei (dativul posesiv!) iar în al treilea cu un lexem care conține ideea de posesie în chiar structura lui semantică.

Vom vedea că aceste modalități variate de exprimare a posesiei în limba română generează confuzii multiple între pronumele personal și cel reflexiv, între adjectivul posesiv și pronumele personal, între pronumele posesiv și cel personal.

Să mai reținem că din confuziile de mai sus poate rezulta, și rezultă în mod frecvent, o confuzie de natură cazuală. Punându-se întrebarea *a cui statură?* și luându-se de bună aserțiunea - pe care manualele nu încetează să o colporteze că genitivul răspunde la întrebare *al (a, ai, ale) cui?*, formele pronominale în discuție sunt considerate la cazul genitiv, deși e evident că pronumele personal și cel reflexiv nu au, în limba română forme neaccentuate de genitiv, cum la fel de evident e că adjectivul pronominal posesiv *sa* face acordul cu elementul regent și este, prin urmare, în nominativ.

6) În „Teste de limba română", de Mihaela Gheorghe apar două situații ce merită discutate:

„Corb la corb nu-și scoate ochii."

„La calul cel bun numai o lovitură îi este de ajuns."

Cuvintele subliniate sunt considerate complemente indirecte în cazul dativ. Respectând principiile discutate în acest capitol, să observăm că, în ambele situații, substantivul are, indiscutabil, formă de acuzativ, iar prepoziția *la* este încă un argument pentru această soluție.

Conform declinării:

N Calul, **G** Calului, **D** Calului, **Ac.** (la) calul, **V** Calule!

E adevărat, inclusiv în Gramatica Academiei se admite existența unui complement indirect construit cu prepoziția *la* dar aflat în cazul dativ.

Soluția ni se pare eronată și considerăm că la baza acestei erori stă tot conexiunea involuntară, dintre caz și funcția sintactică. Astfel, punând întrebarea *cui?*, în ambele situații se obține un complement indirect: știindu-se că în mod normal *cui?* este o întrebare prin intermediul căreia se identifică, am zice, în mod empiric, dativul, substantivele în discuție sunt și ele considerate în dativ, deși, în mod absolut evident, au formă de acuzativ. Eroarea este facilitată, după părerea noastră, și de faptul că ambele substantive sunt reluate prin două forme pronominale în dativ (*și, îi*). Acest lucru se datorează, după opinia noastră, faptului că în contextele date acuzativul **substituie** efectiv dativul, singurul admis într-o pronunție literară. E vorba deci despre o licență datorată limbii vorbite, în care substituirea dativului prin acuzativ cu prepoziția *la* este frecventă.

Așadar, în enunțurile de mai sus nu este vorba despre un dativ construit cu prepoziția *la*, ci despre un acuzativ care, **în mod eronat**, e folosit în locul dativului.

Iată un alt exemplu, edificator:

La omul prost nu trebuie să-i dai atenție

În mod evident, formularea literară ar fi:

Omului prost nu trebuie...

Limba vorbită permite însă asemenea licențe, iar ele trebuie tratate ca realități date ale unui enunț, eventualele încercări de „corijare" duc la alterări de natură morfo-funcțională.

2. PRONUMELE

2.1. Pronumele şi adjectivul pronominal posesiv

Dintre formele pronominale din limba română, posesivul ridică indiscutabil cele mai numeroase probleme morfo-funcţionale, pretându-se la cele mai diverse confuzii. De aceea, vom încerca abordarea lui pornind de la tabelul sinoptic al flexiunii lui personale:

al meu	a mea	ai mei	ale mele
al tău	a ta	ai tăi	ale tale
al său	a sa	ai săi	ale sale
al nostru	a noastră	ai noştri	ale noastre
al vostru	a voastră	ai voştri	ale voastre

Câteva observaţii preliminare sunt cu desăvârşire necesare:

1) Articolul posesiv *al, a, ai, ale* este un constituent obligatoriu în structura pronumelui posesiv;

2) Morfemul de posesie nu impune pronumelui posesiv restricţii cazuale, toate formele declinării personale din tabelul de mai sus având regim cazual de N-Ac. (în nici un caz de genitiv, aşa cum în mod eronat apare în procesul analizei morfo-sintactice);

3) Pentru persoana a III-a plural (mai mulţi posesori) pronumele posesiv nu deţine flexiune proprie. Sursa unor confuzii extrem de grave o reprezintă faptul că limba compensează această deficienţă flexionară apelând la forme de genitiv ale pronumelui personal. Acestea, deşi semantic sunt echivalente, au o structură morfologică total diferită. Or, aplicând în mod artificial criteriul semantic, se echivalează în mod frecvent pronumele posesiv cu cel personal, aşa încât într-un enunţ de tipul:

Părerile lor sunt împărţite,

pronumele personal *lor* e considerat... pronume posesiv. Confuzia este şi mai uşor de făcut la persoana a III-a singular. unde sunt considerate echivalente enunţuri ca:

Părerea sa e greşită.

Părerea lui e greşită.

În felul acesta, *lui* e în mod frecvent analizat ca pronume posesiv sau ca adjectiv pronominal posesiv, ignorându-se faptul că e vorba de forma accentuată de genitiv a pronumelui personal de persoana a III-a singular. În acest caz, confuzia se produce între adjectivul pronominal posesiv şi pronumele personal şi se bazează pe două premise false:

a) echivalenţa semantică dintre sintagmele *părerea sa* şi *părerea lui;*

b) întrebarea *(a cui părere?),* care induce falsa impresie că, din moment ce exprimă posesia, e vorba de un pronume sau adjectiv posesiv.

Pentru evitarea unor asemenea erori, să comparăm următoarele serii sintagmatice:

părerea sa	părerea lui
părerile sale	părerile lui
fratele său	fratele lui
fraţii săi	fraţii lui

În prima serie avem, evident, un adjectiv pronominal posesiv care îşi modifică flexiunea conform regulii acordului în gen, număr şi caz.

În a doua serie am avut posibilitatea de a păstra determinantul invariabil, ca urmare natura acestuia nu poate fi adjectivală. Cunoscând formele flexionare ale pronumelui personal (N *el*, G *lui*, D *lui*, Ac.*(pe) el*) regăsim în serja sintagmatică propusă forma de genitiv. Astfel, deşi semantic sunt echivalente, sintagmele *părerea sa / părerea lui* sunt, din punct de vedere funcţional, diferite.

sa = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, gen feminin, numărul singular, caz. N pers. a III-a (se acordă în gen, număr şi caz cu elementul regent);

lui = atribut pronominal exprimat prin pronume personal, forma accentuată, persoana a III-a singular, gen masculin, caz G.

În mod identic se rezolvă problema în cazul sintagmelor *părerea sa* sau *părerea ei*... unde *ei* este forma de genitiv a pronumelui personal de persoana a III-a, singular, feminin.

O confuzie asemănătoare se poate produce între pronumele posesiv şi pronumele personal articulat cu articol posesiv, ca în exemplul:

Ai săi au plecat.

Ai lui au plecat.

Datorită prezenţei articolului posesiv se poate crea falsa impresie că în ambele situaţii avem de-a face cu forme ale pronumelui posesiv. Frecvent, în analiză, se greşeşte şi regimul cazual: fie ambele pronume sunt considerate în nominativ (deoarece ambele au funcţii sintactice de subiect), fie ambele sunt considerate în genitiv datorită prezenţei articolului posesiv (şi faptului că se poate pune întrebarea *...ai cui au plecat?).*

În realitate, avem de-a face iarăşi cu structuri funcţionale diferite:

ai săi - subiect, pronume posesiv, cazul nominativ.

ai lui - subiect, pronume personal, caz genitiv. (În legătură cu prezenţa morfemului *al (a, ai, ale)* în context substantival sau pronominal, a se vedea discuţia din capitolul despre categoria morfologică a cazului).

Greşeala cea mai gravă care se poate face este să se considere, aşa cum fac, din nefericire, nu numai elevii, că formele pronominale posesive însoţite de morfemul *al (a, ai, ale)* sunt, toate, în genitiv. Realitatea arată că, dimpotrivă, flexiunea pronumelui posesiv este deficitară tocmai în zona formelor de G - D. Pentru a observa acest lucru, e suficient să extragem din fiecare grupă a tabelului de mai sus, câte o formă de pronume posesiv şi să o supunem flexiunii cazuale:

N	al său	a sa	ai săi	ale sale
G	——	——	alor săi	alor sale
D	——	——	alor săi	alor sale
Ac.	(pe) al său	(pe) a sa	(pe) ai săi	(pe) ale sale
V	——	——	——	——

Ce observăm?

1) Flexiunea cazuală a pronumelui posesiv nu conţine vocativul.

2) Flexiunea cazuală a pronumelui posesiv este deficitară la genitiv şi dativ (un singur obiect posedat), fapt ce explică prezenţa pronumelui personal în genitiv *(al lui, al ei).*

Singura modalitate prin care pronumele posesiv îşi construieşte forme flexionare de genitiv-dativ este flexiunea morfemului *ai (ale)*, forma *alor* indicând în mod cert prezenţa cazurilor respective.

În sinteză, deşi tentaţia de-a considera imensa majoritate a formelor pronumelui posesiv ca fiind în genitiv e mare, realitatea arată că singurele forme de genitiv-dativ ale acestuia se realizează în prezenţa articolului posesiv cu forma *alor*, care exprimă mai multe obiecte posedate.

Prin conversiune, pronumele posesiv se poate transforma în adjectiv pronominal posesiv. În cele mai multe situaţii, adjectivul posesiv nu mai păstrează în componenţa sa morfemul posesiei:

Casa ta...

Părerea noastră...

Caietele noastre...

Excepţii:

1) Dacă adjectivul e antepus.

Exemplu: ***Ai tăi părinţi au dreptate.***

2) Dacă între regent şi adjectivul posesiv apare o altă parte de vorbire.

Exemplu: *O prietenă veche a noastră.*

3) Dacă regentul are şi alţi determinanţi adjectivali sau dacă nu e articulat cu articol hotărât.

Exemple: *Acest frate **al nostru**...*
*Copilul acesta **al meu**....*
*Un vecin **al nostru**...*
*Apropiaţi **ai noştri** au afirmat că...*

În toate aceste cazuri devine posibilă confuzia cu pronumele posesiv. Ea poate fi lesne evitată prin aplicarea regulii acordului:

Acest frate al nostru.
Aceşti fraţi ai noştri.
Această soră a noastră.
Aceste surori ale noastre.

Acordul în gen, număr şi caz indică în mod cert prezenţa unui adjectiv pronominal şi înlătură, astfel, orice posibilitate de eroare.

E momentul să atragem atenţia asupra unor exprimări incorecte, a căror sursă e tot confuzia dintre adjectivul posesiv şi pronumele posesiv. E vorba de exprimări precum:

Un vechi vecin de-al nostru.
O carte de-a noastră.

Prezenţa prepoziţiei *de*, care se interpune între regent şi determinant, indică faptul că acesta din urmă e de natură pronominală (interpunerea prepoziţiei *de* între un regent şi un determinant adjectival fiind imposibilă). În acest caz, regula acordului nu mai funcţionează iar comportamentul prepoziţiei *de* este asemănător cu al partitivelor din limba franceză. Funcţional, acest *de* este echivalent cu *dintre* , aşa încât se va spune:

Un vecin al nostru, sau
Un vecin de-ai noştri.
O carte a noastră, sau
O carte de-ale noastre.
*Nu se va spune însă **niciodată**:*
Un vecin de-al meu, sau
O carte de-a mea.

Problema cea mai delicată a adjectivului pronominal posesiv este posibilitatea acestuia de a se combina cu structuri prepoziţionale având regim de genitiv.

Se dau structurile:

În faţa mea se întindea câmpia.
În spatele meu mergea Ion.
Deasupra noastră era doar cerul.
Dedesubtul nostru se zăreau luminile oraşului.

Întrebarea care se pune este: ce statut au posesivele din fiecare enunţ? Ipotezele nu pot fi decât două:

1) pronume posesive;
2) adjective pronominale posesive.

Prima observaţie stupefiantă care se poate face este că aceste structuri se acordă în gen cu... prepoziţiile sau cu locuţiunile prepoziţionale care le însoţesc. Din perspectivă teoretică, faptul acesta este pur aberant. Iar dacă în cazul locuţiunilor *în faţa, în spatele*, se poate invoca originea lor substantivală, *deasupra şi dedesubtul, înaintea şi înapoia*, nu au fost niciodată substantive. Cu toate acestea, acordul dintre ele şi posesive nu poate fi pus la îndoială. Ne aflăm, fără doar şi poate, în faţa unei situaţii teoretic absurde, pe care însă realitatea o contrazice.

Mai concret:

1) *meu, mea, noastră, nostru* sunt adjective pronominale, absenţa morfemului *al (a, ai, ale)* şi acordul fiind argumente clare în acest sens.

Dar, admiţând această ipoteză trebuie să acceptăm că e posibil acordul între un adjectiv şi o ... prepoziţie; or, prepoziţia nu numai că nu poate fi regentă pentru o altă

structură sintactică, dar ea nu poate avea nici măcar funcţie sintactică. Pe de altă parte, adjectivul nu se acordă în număr şi gen decât cu elementul regent.

2) *meu, mea, noastră, nostru* sunt pronume, combinaţia lor cu prepoziţii având regim cazual de genitiv fiind un argument. Dar, în acest caz, nu poate fi explicată absenţa morfemului *al (ă, ai, ale)* şi nici regula acordului, care, în mod evident, funcţionează, impunând un comportament adjectival.

Sintetic, ori aceste structuri sunt pronume, dar în acest caz nu se poate explica acordul cu prepoziţiile ce le însoţesc, ori sunt adjective, iar în acest caz combinaţia lor cu prepoziţii având regim de genitiv ar fi imposibilă, ca de altfel şi dependenţa, prin acord, de acestea.

Ajungem la un paradox din care nu se întrevăd soluţii de ieşire. Oricare dintre cele două soluţii, teoretic, nu există. Şi totuşi, prezenţa lor, concretă şi frecventă, nu poate fi negată.

Mai mult decât atât, paradoxurile nu se opresc aici. Să admitem că avem de-a face cu adjective pronominale posesive. Combinaţia lor cu prepoziţii având regim cazual de genitiv, ar trebui să impună, logic, forme cazuale de genitiv. Să urmărim formele pe care adjectivul pronominal le ia pe parcursul declinării:

N cartea mea	N cartea noastră
G cărţii mele	G cărţii noastre
D cărţii mele	D cărţii noastre
Ac. cartea mea	Ac. cartea noastră

Aşadar, formele de genitiv-dativ ale adjectivului pronominal posesiv sunt *mele, noastre* în timp ce combinaţia cu prepoziţiile sus amintite dă formele *mea şi noastră.*

Rezultă de aici un alt paradox: deşi se combină cu prepoziţii al căror regim cazual e genitivul, adjectivele pronominale posesive au regim de acuzativ, reprezentând excepţii de la regimul cazual al prepoziţiilor. Cum se poate rezolva, în sinteză, o asemenea situaţie lingvistică, teoretic imposibilă? Evident, neexistând argumente imbatabile pentru o opţiune fermă (adjectiv sau pronume) se admite în mod convenţional următoarea soluţie: *meu, mea, nostru, noastră* etc., în combinaţie cu prepoziţii precum *înaintea, înapoia* etc., sunt adjective pronominale posesive cu regim cazual de acuzativ.

În contextul:

Înaintea mea a sosit Irina, **înaintea mea** se analizează astfel:

înaintea mea = complement circumstanţial de timp exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, gen feminin, nr. sg., caz Ac., persoana I, precedat de prepoziţia simplă *înaintea* .

Evident, aceasta este o soluţie de compromis (în fapt unica posibilă) deoarece în mod normal un adjectiv pronominal nu se poate acorda cu o prepoziţie, nici măcar nu poate apărea în context prepoziţional. Nu mai vorbim de statutul sintactic specific acestui tip de sintagmă: caracterul circumstanţial, pe care nu îl mai întâlnim la nici un adjectiv pronominal din limba română.

Şi iată cum o combinaţie sintactică pe care o folosim în mod frecvent se constituie într-o veritabilă sursă de paradoxuri: comportament adjectival dar în raport cu o ...prepoziţie, regim cazual impropriu (acuzativ iar nu, cum ar fi normal, genitiv), funcţie sintactică circumstanţială.

În fapt, conform tuturor normelor teoretice, o asemenea construcţie ar trebui să fie inexistentă în limba română. Ea însă nu numai că există, dar e frecventă şi trebuie tratată ca o realitate lingvistică în măsură să bulverseze normele; ca atare, în demersul analitic, sigura opţiune viabilă e soluţia de compromis, dictată de realităţile limbii.

De-aici încolo, explicaţiile şi ipotezele pot continua: că, de pildă, aceste forme au menirea de a suplini absenţa formelor accentuate de genitiv ale pronumelui personal de persoane I şi a II-a; că referentul pe care îl substituie este unul de natură substantivală şi că

există o independență morfologică deplină față de elementul regent, ceea ce ar impune încadrarea acestor construcții în categoria pronumelui;

Exemple:

Cartea dinaintea mea.

Caietul dinaintea mea.

Cărțile dinainte a mea.

Un lucru este însă cert: asemenea construcții funcționează după reguli atipice, încadrarea lor într-o categorie sau alta fiind o soluție impusă de realitatea practică a demersului analitic.

Funcțiile sintactice ale pronumelui posesiv

1) Subiect: ***Ai mei** vor sosi mâine.*
2) Atribut pronominal: *Părerile **alor tăi** sunt greșite.*
3) Complement direct: *I-am văzut **pe ai noștri** îndreptându-se spre discotecă.*
4) Complement indirect: *Nu m-a întrebat nimic **despre ai săi**.*
5) Complement de agent: *Am fost certat **de ai mei** pentru acest eșec.*
6) Element predicativ suplimentar: *Te credeam **de-ai noștri**.*
7) Complement circumstanțial de mod comparativ: *Procedează **ca ai săi**.*
8) Complement circumstanțial de timp: *Va sosi **înaintea alor tăi**.*
9) Complement circumstanțial de loc: *Ea mergea **în urma alor mei**.*
10) Complement circumstanțial de cauză: *S-au certat **din pricina alor tăi**.*
11) Complement circumstanțial condițional: ***În locul alor tăi**, aș fi mai prudent.*
12) Complement circumstanțial opozițional: ***În locul alor tăi** vor fi numiți alții.*
13) Complement circumstanțial de excepție: ***În afara alor tăi** va trebui să mai inviți câteva persoane.*
14) Complement circumstanțial cumulativ: ***Pe lângă ai mei** vor veni și câteva persoane mai puțin cunoscute.*
15) Complement circumstanțial sociativ: *Va pleca la munte **cu ai săi**.*
16) Complement circumstanțial de relație: *Nu s-a luat nici o hotărâre **în privința alor tăi**.*
17) Complement circumstanțial instrumental: *Numai **prin ai săi** se putea menține.*

Observații

Dată fiind posibilitatea de a se combina cu diverse prepoziții sau locuțiuni prepoziționale, adjectivul pronominal posesiv – spre deosebire de celelalte adjective pronominale, care nu pot avea decât funcția sintactică de atribut adjectival – poate selecta o serie de funcții sintactice de natură circumstanțială, cum ar fi:

1) Complement circumstanțial de timp: *Vor sosi **înaintea mea**.*
2) Complement circumstanțial de loc: ***În fața noastră** se întindea o vastă câmpie.*
3) Complement circumstanțial de cauză: ***Din pricina ta** s-a amânat excursia.*
4) Complement circumstanțial condițional: ***În locul tău** aș pleca mâine.*
5) Complement circumstanțial opozițional: ***În locul tău** va fi numit altcineva.*
6) Complement circumstanțial de excepție: ***În afara ta** nimeni nu a mai luat nota 10.*
7) Complement circumstanțial cumulativ: ***În afara ta** vor mai veni doi invitați.*
8) Complement circumstanțial de relație: *Nu s-a luat nici o hotărâre **în privința voastră**.*

2.2. Pronumele și adjectivul pronominal relativ

Prima eroare de care se fac vinovate manualele școlare e studierea pronumelui relativ împreună cu cel interogativ, pornindu-se, probabil, de la omonimia acestora, dar ignorându-se cu desăvârșire diferențele majore de funcționalitate. Mai mult, prin studiul concomitent al celor două pronume se ajunge la confuzii grave, nu de puține ori vorbindu-se despre un așa-zis pronume relativ–interogativ. În realitate, pronumele relativ și cel

interogativ reprezintă două realităţi morfo-funcţionale distincte şi trebuie tratate diferenţiat.

Pentru a fi şi mai evidentă diferenţa dintre ele, enumerăm câteva deosebiri fundamentale:

1) Pronumele relativ este totdeauna element de relaţie subordonator la nivel frastic în timp ce pronumele interogativ nu este niciodată relator; singură situaţie în care se cumulează caracteristicile relativului cu ale interogativului este interogaţia indirectă.

Exemplu:

Te-am întrebat cine lipseşte.

În acest enunţ pronumele ***cine*** este şi relator dar şi modalitate de construire a unei interogaţii indirecte.

În cazul de mai sus putem într-adevăr vorbi despre un pronume relativ-interogativ dar, o repetăm, e singura situaţie de acest gen.

2) Pronumele interogativ apare totdeauna în interogaţii directe, pe când cel relativ nu poate apărea într-un asemenea context.

3) Pronumele interogativ apare în propoziţii principale sau independente, iar cel relativ nu poate apărea niciodată în asemenea contexte. Or, datorită omonimiei dintre anumite forme pronominale interogative şi relative se ajunge ca, în analiză, pronumele interogativ să fie încercuit ca element de relaţie subordonator. De pildă în enunţul:

De ce se întâmplă toate aşa cum se întâmplă, cine mi-o spune oare?

pronumele interogativ *cine*, deşi aparţine unei structuri interogative directe, este încercuit ca element de relaţie subordonator, în ciuda faptului că aparţine unei propoziţii principale. Greşeala se facilitată şi de prezenţa formei pronominale *de ce* care, în text, face parte din structura unei interogaţii indirecte şi este, într-adevăr, un pronume relativ interogativ. În afara acestei situaţii, orice pronume de acest tip nu poate fi decât sau relativ (când are funcţia de relator), sau interogativ (când aparţine unei interogaţii directe).

O a doua problemă a pronumelui relativ se creează prin... denumirea sa. De cele mai multe ori elevii nu pot înţelege că noţiunea de relativ e legată semantic de proprietatea acestui pronume de a fi relator, adică element de relaţie. Omonimia cu relativ (= parţial) legat de ideea de relativitate, face practic neinteligibil motivul unei asemenea denumiri. Am zice că mult mai corect din punct de vedere semantic ar fi să vorbim despre un pronume relaţional, adică un pronume a cărui caracteristică fundamentală e aceea de a îndeplini sarcina de element de relaţie subordonator.

2.2.1. Declinarea pronumelui relativ

Sunt pronume relative: ***care, cine, ce, cât (câtă, câţi, câte), ceea ce***. Dintre acestea ***ce*** şi ***ceea ce*** sunt nedeclinabile, în speţă invariabile. ***Cine*** este un pronume relativ cu flexiune cazuală:

Cine
N - cine
G - al (a, ai, ale) cui
D - cui
Ac. - (pe) cine.

Pronumele relativ *care* se caracterizează atât prin flexiune cazuală cât şi prin forme specifice de feminin şi plural.

Singular	**Plural**
N care	N care
G al (a, ai, ale) cărui	G al (a, ai, ale) căror
D cărui / cărei	D căror
Ac. (pe) care	Ac. (pe) care.

În fine, *cât (câtă, câţi, câte)* are flexiune completă şi nu are rost să insistăm.

Ultima, dar cea mai importantă problemă care se pune e aceea a funcţiilor

sintactice ale pronumelui relativ. Nici manualele, şi adesea nici profesorii, nu acordă atenţie specială unei probleme care generează confuzii multiple. Pentru a ilustra sursele acestor confuzii să analizăm relativul din enunţul:

Persoana pe care am întâlnit-o în librărie mi s-a părut neserioasă.

Greşeala care se comite în identificarea funcţiei sintactice a relativului *pe care* este aceea de a-l considera atribut pronominal. Punându-se întrebarea *care persoană ?*, se consideră că determinantul substantivului *persoana* este relativul *care*, astfel încât identificarea acestuia ca atribut pronominal pare justificată. În realitate, substantivul *persoana* e regent pentru propoziţia atributivă *pe care am întâlnit-o azi.*

Persoana[1] */ pe care am întâlnit-o azi*[2] */ mi s-a părut neserioasă*[1] */.*

1. PP, 2. AT.

Pornindu-se de la ideea că funcţia sintactică se identifică punând întrebarea la elementul regent, se ignoră faptul că pronumele relativ, datorită dublului său statut de relator şi unitate sintactică autonomă, face excepţie de la această regulă.

Or, procedând în modul descris mai sus, ajungem la concluzia aberantă că orice relativ are funcţia sintactică similară cu subordonata pe care o introduce:

Exemple:

Cartea de care mă întrebi e la Maria.

Piscul spre care ne îndreptam părea foarte aproape.

Vezi cine sună la uşă.

Spune-mi care e noua ta adresă.

Conform logicii în discuţie, ar trebui să admitem că, în primele două enunţuri, relativul e atribut iar, în următoarele două, e complement direct.

Pentru evitarea acestor confuzii trebuie respectate două reguli esenţiale:

1) Funcţia sintactică a relativului se realizează în cadrul subordonatei pe care o introduce, nefiind influenţată de elemente din structura propoziţiei regente;

2) Identificarea funcţiei sintactice a relativului se face prin substituţie, pronumele fiind substituit, mental, în context, prin substantivul (numeralul, pronumele) la care se referă.

Astfel, în enunţul:

Piscul spre care ne îndreptam părea foarte aproape,

relativul ***spre care*** substituie substantivul *piscul*. Făcând, mental, operaţiunea inversă, determinăm funcţia sintactică a relativului:

spre pisc (care) ne îndreptăm.

Se observă, în felul acesta, că funcţia relativului este aceea de complement circumstanţial de loc iar regentul este verbul *ne îndreptăm*, care aparţine tot subordonatei atributive, cum e şi firesc.

Această funcţie sintactică nu e influenţată de natura sau structura propoziţiei regente.

Concluzie: nu se pune niciodată întrebarea pentru a identifica funcţia sintactică a pronumelui relativ!!!

2.2.2. Funcţiile sintactice ale pronumelui relativ

1) Subiect: *Spune-mi cine a venit.*

2) Nume predicativ: *Scrie-mi care este noua ta adresă.*

3) Atribut pronominal: *Părinţii*[1] */ ai căror copii învaţă*[2] */ sunt fericiţi*[1] */.*

4) Complement direct: *Nu se poate şti ce a văzut exact.*

5) Complement indirect: *Eroarea*[1] */ de care mă temeam*[2] */ a fost evitată*[1] */.*

6) Complement de agent: *Poliţistul*[1] */ de care am fost anchetat*[2] */ s-a purtat decent*[1] */.*

7) Complement circumstanţial de mod: *Felul*[1] */ în care acţionează*[2] */ e pripit*[1] */.*

8) Complement circumstanțial de timp: *Concurentul[1] / după care am sosit[2] / era favoritul cursei[1] /.*

9) Complement circumstanțial de loc: *Piscul[1] / spre care ne îndreptam[2] / părea foarte aproape[1] /.*

10) Complement circumstanțial de cauză: *Persoana[1] / din pricina căreia am întârziat[2] / și-a cerut scuze[1] /.*

11) Complement circumstanțial de scop: *Excursia[1] / pentru care ne-am pregătit[2] / s-a amânat[1] /.*

12) Complement circumstanțial concesiv: *Era o vreme caniculară[1] / în pofida căreia tot am plecat[2] /.*

13) Complement circumstanțial opozițional: *Persoana[1] / în locul căreia vei fi numit[2] / a protestat vehement[1] /.*

14) Complement circumstanțial cumulativ: *În sală erau multe persoane cunoscute,[1] / pe lângă care veniseră și figuri străine[2] /.*

15) Complement circumstanțial de excepție: *Iată lista invitaților[1] /, în afară de care nu voi mai admite pe nimeni[2] /.*

16) Complement circumstanțial instrumental: *Stiloul[1] / cu care scriu[2] / e verde[1] /.*

17) Complement circumstanțial sociativ: *Persoanele[1] / cu care făceam echipă[2] / erau simpatice[1] /.*

18) Complement circumstanțial de relație: *Sunt probleme importante[1] /, în privința cărora vom mai discuta[2] /.*

Observații

– Funcțiile circumstanțiale sunt de multe ori susținute prin locuțiuni prepoziționale specializate, cu regim cazual de genitiv: *din pricina, în pofida, în afara, în locul*. Uneori aceste locuțiuni au regim de acuzativ *(în afară de, pe lângă)*. Există și funcții circumstanțiale construite prin intermediul unor prepoziții abstracte: *cu, pentru, după, în*.

- considerăm că în enunțul numărul 14. avem de-a face cu locuțiunea prepozițională *pe lângă*, care nu trebuie confundată cu prepoziția compusă omonimă dintr-un enunț precum:

Mergea pe lângă gard.

În prima situație *lângă* și-a pierdut specificitatea (nemaiavând sens locativ), fapt pentru care o considerăm o componentă a unei structuri de tip locuțional.

- nu am inclus în tabel funcția de atribut adjectival care e, evident, proprie adjectivului pronominal relativ:

Spune-mi ce carte dorești.

Dovedește-mi care persoană e mai potrivită.

Află câte persoane au fost invitate.

Contextele de mai sus evidențiază în mod clar caracterul adjectival al relativelor, probat prin vecinătatea elementului nominal și prin acord.

***De reținut*: adjectivul relativ nu poate avea decât funcția sintactică de atribut adjectival.**

– relativul, datorită posibilității de a fi însoțit de prepoziții, poate selecta funcții sintactice **bizare**, pentru contextul cazual în care se găsește.

Ex. 1) *Era supărat[1] / din pricina a ceea ce se întâmplase[2] /:*

din pricina a ceea ce = subiect, pronume relativ, caz genitiv.

Ex. 2) *Am pierdut trenul[1] / datorită cui a întârziat[2] /.*

datorită cui = subiect (cineva a întârziat), pronume relativ, cazul dativ.

Ex. 3) *Iau[1] / pe cine dorește[2] /.*

pe cine = subiect, pronume relativ, caz acuzativ.

– dintre pronumele relative cunoscute, două nu pot deveni adjective: *cine* și *ceea ce*. În plus, *ceea ce* nu are un omonim care să poată funcționa ca pronume interogativ.

- pronumele *cine, ce, care, cât (câtă, câţi, câte)* nu au dublu statut morfologic (relative şi interogative), ci sunt structuri absolut distincte, dar omonime.

2.3. Adjectivul pronominal de întărire

Provine din formele pronominale arhaice *însu, însa.* În limba actuală nu mai există un pronume de întărire ci numai **formele lui adjectivizate**.

Adjectivul pronominal de întărire apare ca determinant al unui pronume personal sau substantiv animat, având trăsătura [+ personal.]

În structura morfematică a adjectivului pronominal de întărire intră şi formele neaccentuate ale pronumelui reflexiv în dativ, după cum se poate constata:

Masculin	**Feminin**
eu însu + mi	eu însă + mi
tu însu + ţi	tu însă + ţi
el însu + şi	ea însă + şi
noi înşi + ne	noi înse + ne
voi înşi + vă	voi înse + vă
ei înşi + şi	ele înse + şi (le)

Prezentarea de mai sus are avantajul de a rezolva o problemă de ortografie şi ortoepie, nu de puţine ori fiind auzite pronunţii total incorecte ca, de pildă, *ele înşişi*, deşi, după cum se poate observa, pentru pluralul feminin forma este *înseşi*. Se mai poate observă că la persoana a III-a plural, feminin forma neaccentuată a reflexivului e concurată de forma neaccentuată a pronumelui personal, ambele variante fiind corecte.

Singura funcţie sintactică a adjectivului pronominal de întărire este aceea de atribut adjectival, acordat în gen, număr şi caz cu elementul regent. O problemă de ortografie ar putea ridica declinarea cazuală a adjectivului pronominal de întărire la feminin, persoana a III-a:

N ea însăşi
G al (a, ai, ale) ei înseşi
D ei înseşi
Ac. (pe) ea însăşi

După cum se observă, radicalul la genitiv-dativ se modifică, având structură omonimă cu aceea a formelor de plural.

2.4. Pronumele personal

Are două tipuri de forme: accentuate şi neaccentuate. Deşi în general confuzia dintre ele nu e frecventă, ea e totuşi posibilă.

Declinarea formelor accentuate:

N	**G**	**D**	**Ac.**	**V**
eu	–	mie	(pe) mine	–
tu	–	ţie	(pe) tine	tu!
el	al (a, ai, ale) lui	lui	(pe) el	–
ea	al (a, ai, ale) ei	ei	(pe) ea	–
noi	–	nouă	(pe) noi	–
voi	–	vouă	(pe) voi	voi!
ei	al (a, ai, ale) lor	lor	(pe) ei	–
ele	al (a, ai, ale) lor	lor	(pe) ele	–

Observaţii

– doar formele de persoana a II-a singular şi plural au vocativ;

– doar formele de persoana a III-a singular şi plural au genitiv;

– însoţite sau nu de prepoziţii, formele accentuate pot constitui enunţuri independente, ceea ce le diferenţiază funcţional de formele neaccentuate, care nu pot avea această proprietate.

Exemple: - *Despre cine vorbeşti?*
- *Despre tine!*
- La cine e mingea?
- La mine!
- Cui ai dat cărţile?
- Lor!

– despre posibila confuzie dintre *lui, lor, ei* (forme de genitiv ale pronumelui personal) şi formele pronumelui sau adjectivului pronominal s-a vorbit într-un capitol anterior;

– de reţinut: pronumele personal nu poate fi niciodată adjectiv pronominal! Această restricţie mai este valabilă pentru pronumele reflexiv şi pentru pronumele negative *nimeni* şi *nimic*.

Funcţiile sintactice ale pronumelui personal (forme accentuate) nu ridică probleme, putând fi regăsite în tabelul cu funcţiile cazurilor.

Declinarea formelor neaccentuate

N	G	D	Ac.	V
–	–	îmi, mi	mă, m-	–
–	–	îţi, ţi-	te	–
–	–	îi, i-	îl, l-	–
–	–	îi, i-	o	–
–	–	ne, n-	ne	–
–	–	vă, v-	vă, v-	–
–	–	le, li	îi, i-	–
–	–	le, li	le	–

După cum se poate lesne observa, formele neaccentuate ale pronumelui personal nu au flexiune cazuală decât la **dativ** şi **acuzativ**. Faptul merită reţinut pentru a se evita erorile în stabilirea funcţiilor sintactice, e vorba în special de formele în dativ. Astfel, prezenţa dativului posesiv poate duce la interpretarea eronată a acestuia ca formă pronominală în genitiv, ca în enunţul:

Vocea-i tremurândă abia se făcea auzită.

Posibilitatea de a pune întrebarea *a cui voce?* – urmată de răspunsul *a lui* – conduce la ideea că avem de-a face cu un genitiv. **În realitate, dativul preia funcţia de exprimare a posesiei**, fapt pentru care e şi numit dativ posesiv. Tot despre un dativ posesiv este vorba şi în enunţul:

Mi-ai rupt cartea, unde *mi* desemnează posesorul cărţii. În acest caz confuzia priveşte funcţia sintactică a dativului. Astfel, în enunţul citat, *mi* este **atribut pronominal**, dar în mod frecvent se comite eroarea de a fi considerat complement indirect, ignorându-se nuanţa posesivă (*ai rupt cartea mea*) şi punându-se întrebarea *cui ai rupt cartea?*. Încă o dată, aplicarea unor criterii şi norme neadecvate duce la erori regretabile.

Pentru o justă imagine, a se compara enunţurile:

Ţi-am zugrăvit întreaga casă (1) şi *Ţi-a cumpărat un stilou* (2).

În (1) *ţi* este atribut pronominal, fapt ce se poate verifica printr-o substituţie banală (*Am zugrăvit întreaga ta casă*).

În (2) *ţi* este complement indirect, substituţia dovedindu-se, în acest caz, imposibilă (Nu se poate spune: *ţi-a cumpărat stiloul tău*). Sintetic, acolo unde e posibilă substituirea formei pronominale neaccentuate în dativ cu un adjectiv posesiv, există un dativ posesiv cu funcţia de atribut pronominal. Dacă substituirea nu e posibilă, forma pronominală respectivă este complement indirect. Regula nu se aplică acelor forme pronominale neaccentuate care sunt însoţite de prepoziţii.

Exemple:

În urma-i rămânea doar jale şi durere.

Împrejuru-mi se întindea o câmpie vastă.

În ambele enunțuri pronumele personal e în dativ, cu toate că prepozițiile ce-l însoțesc reclamă regim cazual de genitiv. Dar tocmai absența, în limba română, a formelor personale neaccentuate în genitiv impune distribuția dativului posesiv care, în acest caz, este caracterizat sintactic prin funcții circumstanțiale. Vom analiza deci:

împrejuru-mi = complement circumstanțial de loc - pronume personal, forma neaccentuată, cazul dativ (posesiv), persoana I, numărul singular, precedat de prepoziția simplă „împrejurul". De altfel, în legătură cu posibilitățile combinatorii ale pronumelui personal e de remarcat modul cum formele accentuate și neaccentuate pot apărea însoțite de prepoziții.

Astfel, formele accentuate în acuzativ și cele neaccentuate în dativ pot fi precedate de prepoziții. În schimb, formele neaccentuate în acuzativ și cele accentuate în dativ nu pot fi niciodată însoțite de prepoziții.

Funcțiile sintactice ale formelor neaccentuate

a) Formele în acuzativ nu pot selecta decât funcția sintactică de complement direct:

M-a văzut prea târziu.

Ne-a confundat cu alții.

b) Formele în dativ pot selecta, grație combinării lor cu diverse prepoziții, o serie de funcții circumstanțiale:

1) complement circumstanțial de timp: ***Înaintea-i sosise un grup numeros.***

2) complement circumstanțial de loc: ***Împrejuru-i se întindea o câmpie vastă.***

3) complement circumstanțial condițional: ***În locu-i, aș fi mai circumspect.***

4)complement circumstanțial opozițional: ***În locu-i va veni altcineva.***

Singurele funcții necircumstanțiale selectate sunt cele discutate anterior:

1) atribut pronominal: *Vocea-i tremurândă era greu perceptibilă;*

2) complement indirect: *Vi s-a făcut dreptate.*

Observații:

– formele neaccentuate pot apărea în contexte în care să nu aibă funcție sintactică.

Exemple: *A luat-o la fugă.*

Le are cu dansul.

Dă-i cu bere, dă-i cu vin...

În aceste situații avem de-a face cu un pronume personal neutru.

– în afară de pronumele personal de persoana a III-a, celelalte forme nu au mijloace de exprimare a diferenței masculin / feminin. Chiar dacă din context se poate afla genul părții de vorbire substituite, este eronat să considerăm pronumele substitut ca având categoria genului. Astfel, în enunțul:

Tu, Maria, va trebui să ajungi prima.

pronumele personal *tu* se analizează fără categoria genului, deși știm că el se referă la un substantiv de genul feminin.

De reținut: dacă pronumele personal nu are forme flexionare specifice pentru a exprima opoziția masculin / feminin, atunci, în procesul analizei, categoria genului va fi eliminată! În exemplul de mai sus:

tu = pronume personal, persoana a II-a, număr singular, forma accentuată, caz nominativ, funcția sintactică subiect.

În schimb, în enunțul: *Le-am văzut pe amândouă la cinema.*

le = pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, forma neaccentuată, cazul acuzativ, funcția sintactică complement direct.

Apariția categoriei genului se explică prin opoziția, exprimată formal, dintre feminin și masculin:

Le-am văzut...(pe ele).

I-am văzut...(pe ei).

2.5. Pronumele şi adjectivul pronominal negativ

Nu pun probleme deosebite, nici din punct de vedere morfologic, nici în privinţa funcţiilor sintactice.

Există în limba română trei forme pronominale negative:

1) **Nimeni** – se referă numai la substantive personale (cu trăsătură semantică + uman).

2) **Nimic** – se referă numai la substantive nonanimate.

3) **Nici unul (una, unii, unele)** – se referă atât la substantive animate cât şi la nonanimate.

Observaţii:

– *nimic* este un pronume negativ invariabil şi nu se poate adjectiva;

– *nimeni* este un pronume negativ cu flexiune cazuală *(N - nimeni, G - al (a,ai, ale) nimănui, D- nimănui, Ac. - (pe) nimeni)* şi nu poate deveni adjectiv pronominal;

- *nici unul (una, unii, unele)* este singurul pronume negativ care se adjectivizează: *nici un, nici o*

Exemple: *Nici un stilou nu mai scrie.*
Nici o carte nu a ajuns la mine.
Nici unei fete nu-i convine acest comportament.

2.6. Pronumele reflexiv

Este apropiat, din punct de vedere funcţional, de pronumele personal, cu care, de altfel, are forme neaccentuate omonime, la persoanele I şi a II-a singular şi plural.

Flexiunea cazuală şi personală a formelor accentuate este foarte restrânsă:

N –
G –
D sieşi, sie (şie)
Ac. sine
V –

Formele neaccentuate au flexiune cazuală numai pentru dativ şi acuzativ:

D	Ac
îmi, mi-	mă, m-
îţi, ţi-	te
îşi, şi-	se, s-
ne	ne
vă, v-	vă, v-
îşi, şi-	se, s-

După cum se poate constata, numai la persoana a III-a pronumele reflexiv prezintă forme neaccentuate specifice: *îşi, şi-, se, s-*. La persoanele I şi a II-a ele sunt omonime cu acelea ale pronumelui personal. Faptul acesta e de natură să creeze dificultate în identificarea pronumelui reflexiv. Pentru exemplificare, fie enunţurile:

1) Mi-a cumpărat o bicicletă.
2) Mi-am cumpărat o bicicletă.

În primul enunţ, între agentul acţiunii şi pacientul ei se stabileşte o relaţie de non-identitate:

El cumpără bicicleta. Eu primesc bicicleta cumpărată de el.

Altfel spus, acţiunea iniţiată de *el* (agent al acţiunii) se răsfrânge asupra mea (pacient al acţiunii).

În cel de-al doilea enunţ: *Eu cumpăr bicicleta. Eu beneficiez de bicicletă.* Relaţia de identitate dintre agentul şi pacientul acţiunii este evidentă şi se exprimă printr-un pronume reflexiv. În primul enunţ, relaţia de non-identitate se exprimă printr-un pronume personal.

Aceeaşi diferenţă apare în enunţurile:

El te spală pe mâini.(1)

Tu te speli pe mâini.(2)

În (1) *el* = agent al acţiunii, *te* = pacient al acţiunii.
În (2) *tu* = agent al acţiunii, *te* = pacient al acţiunii.

Identificarea se poate face, practic, şi printr-o altă metodă. Astfel, în enunţul: *Nu-ţi băga nasul peste tot*, caracterul reflexiv al pronumelui *ţi* se poate stabili prin conjugarea verbului însoţit de pronume:

Îmi bag nasul peste tot.
Îţi bagi nasul peste tot.
Îşi bagă nasul peste tot.

Faptul că la persoana a III-a apare forma specifică de reflexiv *(îşi)* e dovada certă că şi pronumele *ţi* este tot un reflexiv.

Cea mai complicată problemă legată de formele neaccentuate ale reflexivului este proprietatea lor de a se constitui în mărci ale diatezei reflexive. De cele mai multe ori, în rezolvările unor teste, orice pronume reflexiv formă neaccentuată este analizat împreună cu verbul deşi, cum vom vedea, există valori ale reflexivului care au funcţii sintactice de sine-stătătoare, însoţind un verb la diateza activă. În aceste cazuri, Gramatica Academiei vorbeşte despre o *diateză activă pronominală* dar nu rezolvă în mod satisfăcător problema. Astfel, în capitolul despre diateza reflexivă se susţine în mod aberant că: *„în cadrul diatezei reflexive intră numai verbele însoţite de pronume reflexive care nu pot fi înlocuite cu pronume personale sau cu substantive în acelaşi caz"*. Or, dacă luăm enunţul:

Maria se duce la doctor,

pronumele reflexiv *se* poate fi înlocuit printr-un pronume personal:

Maria îl duce la doctor pe Ionel.

Ar însemna că în această situaţie *se* nu este mărcă a diatezei reflexive ci are funcţie sintactică de sine-stătătoare. Or, e aberant a susţine că putem identifica o funcţie sintactică (în speţă complement direct) punând întrebarea *pe cine duce?* şi răspunzând *pe sine, se*. Ar fi să ne imaginăm cum Maria se duce pe sine în braţe, sau eventual în spinare, la doctor.

La fel, în enunţul:

Pilotul se îndreaptă spre aeroport, este posibilă înlocuirea: *Pilotul îndreaptă avionul spre aeroport.* Dar. din nou, nu putem spune: *Pilotul se îndreaptă pe sine spre aeroport.*

Evident, aserţiunea susţinută de Gramatica Academiei este eronată. Dacă un pronume reflexiv are funcţie sintactică, atunci în mod cert el admite **dublarea** prin formele accentuate ale pronumelui reflexiv sau, la persoanele I şi a II-a, unde acestea lipsesc, prin formele accentuate ale pronumelui personal.

Este, credem, evidentă diferenţa dintre enunţurile de mai sus şi cel ce urmează: *Se învinuia amarnic pentru eroarea comisă.* În acest caz devine clar că subiectul (agentul) acţiunii învinuieşte pe cineva iar acel cineva este el însuşi. De altfel, enunţul poate fi formulat şi astfel: *pe sine se învinuia de această eroare* (nu pe altcineva). În această situaţie:

se = pronume reflexiv, persoana a III-a, formă neaccentuată, cazul acuzativ, funcţia sintactică de complement direct.

La fel se petrec lucrurile în cazul unor reflexive în dativ. Astfel, în enunţul: *Îşi aminteşte de acele zile*, substituirea printr-un pronume personal e posibilă: *Îi aminteşte de acele zile*. Niciodată însă nu vom putea spune, *Îşi amintea sieşi de acele zile frumoase,* fiind evident că agentul acţiunii nu în mod intenţionat caută să amintească de acele zile cuiva (în speţă lui însuşi). În schimb, în enunţul: *Îşi căuta un loc să se aşeze,* e evident că agentul acţiunii caută un loc şi că acel loc e destinat lui însuşi. Era perfect posibil ca enunţul să fie formulat astfel: *Îi căuta fetei un loc să se aşeze.* În ambele situaţii pronumele e în cazul dativ şi are funcţia sintactică de complement indirect: agentul acţiunii caută un loc fie pentru sine (îşi caută...) fie pentru altcineva (îi căuta...).

Pentru a sintetiza discuţia de mai sus este necesar să enunţăm o regulă care ni se pare fundamentală pentru eliminarea oricăror confuzii: dacă pronumele reflexiv are o structură analizabilă **morfologic şi sintactic**, el nu este marcă a diatezei reflexive, ci însoţeşte un verb la diateza activă; dacă pronumele reflexiv nu are funcţie sintactică, atunci el este doar morfem constitutiv al diatezei reflexive.

Pentru a şti dacă un reflexiv are funcţie sintactică trebuie să constatăm:

a) dacă acceptă dublarea prin forme accentuate;

b) dacă acţiunea iniţiată de agent se răsfrânge în mod intenţionat, premeditat, asupra lui însuşi.

E momentul să oferim un tablou al valorilor reflexivului din care să rezulte în mod clar statutul lui de morfem al diatezei reflexive, sau acela de unitate morfo-sintactică independentă:

1) reflexivul dinamic – (pentru care preferăm denumirea de reflexiv propriu-zis, tocmai pentru a sublinia faptul că din punct de vedere semantic el nu cumulează diverse valori adiacente). Acţiunea este realizată cu participarea intensă a agentului: *a se duce, a-şi da seama, a-şi aduce aminte, a se îndrepta, a se speria, a se teme, a se ruga, a se mira, a se gândi, a-şi bate joc, a se căi* etc.

În toate cazurile enumerate reflexivul nu are funcţie sintactică şi este morfem al diatezei reflexive. În mod evident nu putem spune: *Se căieşte pe sine* sau *Se miră pe sine.*

2) reflexivul impersonal – subiectul este neexprimat şi nedeterminat: *a se părea, a se bănui, a se zice, a se considera* etc. În acest caz reflexivul este morfem al diatezei reflexive şi nu are funcţie sintactică.

3) reflexivul eventiv – arată că agentul acţiunii se transpune, se metamorfozează în raport cu starea în care se găsea: *a se îngălbeni, a se strâmta, a se întrista, a se înţepeni.* Ceea ce este comun din punct de vedere semantic acestor verbe este ideea de transformare. şi în acest caz pronumele reflexiv este marcă a diatezei reflexive, neavând funcţie sintactică. Nu se poate spune: *Frunzele s-au îngălbenit pe ele* şi nici: *Ion s-a îmbogăţit pe sine*, chiar dacă este posibil un enunţ de felul: *Ion l-a îmbogăţit pe primar.* Încă o dată se poate constata că recomandarea pe care o oferă Gramatica Academiei (posibilitatea de înlocuire a reflexivului prin pronume personal în acelaşi caz) nu poate fi aplicată. Deşi, în aparenţă, acţiunea iniţiată presupune intenţionalitate, este evident că verbul denumeşte starea la care ajunge, printr-o transformare, agentul acţiunii, iar nu procesul efectiv caracterizat prin intenţionalitate, ca în exemplul: *S-a spălat pe faţă.*

4) reflexivul pasiv – se caracterizează prin posibilitatea de a primi complement de agent şi prin aceea de a fi înlocuit cu acelaşi verb la diateza pasivă: *a se şti, a se adopta, a se introduce, a se spune, a se aprecia.*

Are numai forme de persoana a III-a singular şi plural!!!

Exemple: ***S-au spus*** *(au fost spuse) multe răutăţi la adresa lui.*

Această hotărâre ***s-a adoptat*** *(a fost adoptată) cu majoritate simplă.*

S-au apreciat *de către toţi cei prezenţi eforturile speciale făcute de organizatori.*

Şi reflexivul pasiv se caracterizează prin prezenţa pronumelui reflexiv fără funcţie sintactică, având rol de morfem al diatezei reflexive.

5) reflexivul obiectiv – caracterizat prin coincidenţa subiectului cu obiectul direct sau indirect: *a-şi spune, a-şi reproşa, a se lăuda, a se spăla, a se îmbrăca, a se găti, a se înveli.* În cazul acestui tip de combinaţii, pronumele reflexiv nu e marcă a diatezei reflexive, are funcţia sintactică de complement direct sau indirect iar verbul este la diateza activă.

6) ***reflexivul reciproc*** – acţiunea e făcută de mai mulţi autori şi se răsfrânge asupra tuturor. Exemple: *a se saluta, a-şi da bună-ziua, a se bate, a se certa, a se ajuta, a se război.* În fiecare din aceste situaţii e presupusă de fapt o dublă acţiune. Exemplu: *Ion şi Sandu s-au bătut.*

a) Ion l-a bătut pe Sandu.

b) Sandu l-a bătut pe Ion.

E, credem, evident, sensul tranzitiv pe care îl conține pronumele reflexiv *se*, care nu face altceva decât să indice faptul că agenții acțiunii devin și pacienți ai acestora, în urma unor gesturi de **reciprocitate**: agentul A transformă pe agentul B în pacient al acțiunii sale; agentul B transformă pe agentul A în pacient al acțiunii sale. În acest caz reflexivul nu mai arată identitatea dintre agent și pacient (în enunțul de mai sus, Ion și Sandu nu se bat singuri ci unul cu celălalt) ci o relație de reciprocitate.

Dat fiind caracterul tranzitiv al acțiunii, e clar că reflexivul are funcția sintactică de complement direct sau indirect și nu este morfem al diatezei reflexive, căci verbele respective sunt la diateza activă.

În discuție s-ar mai putea afla **reflexivul cu sens posesiv**, prin care se indică faptul că agentul acțiunii e posesorul obiectului verbului. Pronumele reflexiv este în dativ și are funcția sintactică de atribut pronominal. Exemple: *Și-a rupt piciorul.*
Și-a găsit cartea.
Își dădu pălăria pe ceafă.
Ți-ai tuns părul.
Mi-am pansat rana.

În toate exemplele de mai sus e vorba, de fapt, despre dativul posesiv, care apare și la pronumele reflexiv cu același comportament ca la cel personal, despre care a fost vorba într-un capitol precedent. Considerând că posesia se exprimă prin dativ, nu am inclus această situație în categoria celor de mai sus, neconsiderând că posesia e o valoare a reflexivului ci una a cazului dativ. Despre posibila confuzie dintre dativul posesiv și genitiv a se vedea discuția din capitolul despre pronumele personal. Tabelul de mai jos este, credem, edificator pentru valorile reflexivului discutate până aici:

Reflexiv	**Are / Nu are funcție sintactică**	**Este / Nu este morfem al diatezei reflexive**
1. dinamic	0	X
2. eventiv	0	X
3. impersonal	0	X
4. pasiv	0	X
5. obiectiv	X	0
6. reciproc	X	0
***. posesiv**	X	0

Am notat cu X prezența și cu 0 absența caracteristicii respective. Din motive strict pedagogice am introdus în tabel și reflexivul posesiv, a cărui situație am discutat-o separat.

Funcțiile sintactice ale pronumelui reflexiv

A. *Formele accentuate*

1) Complement direct: ***Pe sine** se învinuia de eșec.*
2) Complement indirect: ***Sieși** își făcea viața amară printr-un astfel de gest.*
3) Complement circumstanțial de loc: *O trase **spre sine** și o mângâie.*
4) Nume predicativ: *Laudele erau doar **pentru sine**.*
5) Complement circumstanțial instrumental: *S-a afirmat doar **prin sine** însuși.*
6) Complement circumstanțial de relație: *Cât **despre sine**, nici nu voia să discute.*
7) Complement circumstanțial de excepție: *Nu mai iubea pe altcineva decât **pe sine** însuși.*

B. *Formele neaccentuate*

1) Atribut pronominal: *Ți-ai ratat existența din lipsă de curaj.*
2) Complement direct: *Se privea în oglindă și nu era mulțumit.*
3) Complement indirect: *Își reproșa superficialitatea.*

2.7. Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât

Ţine locul unui substantiv dar nu oferă vreo indicaţie precisă asupra obiectului.

Se clasifică în:

1) **pronume nehotărât simplu**: *unul (una, unii, unele), altul (alta, alţii, altele), cutare.*

2) **pronume nehotărât compus**:

a) *oricine, orice, oricare, oricât,*

b) *cineva, ceva, careva, câteva,*

c) *fiecare, fiecine, fiece,*

d) *altceva, altcineva,*

e) *vreunul, vreuna, vreunii, vreunele.*

După cum se observă, elementele care intră în compunerea pronumelor nehotărâte sunt extrem de variate. Confuzia care se face adesea e de a considera o parte din aceste pronume ca fiind simple, deşi elementele de compunere sunt evidente. Astfel, prea puţin elevi includ în categoria cuvintelor compuse pe *cineva* ori *ceva*, pe *vreunul* sau *vreuna*.

Dintre pronumele de mai sus, *oricine, cineva, fiecine, altcineva, vreunii, vreunele* nu pot deveni adjective pronominale. În schimb, *unul (una)* se poate adjectiva, luând forma *un (o)*. Faptul acesta e de natură să provoace confuzii legate de valoarea morfologică a respectivelor cuvinte. Astfel *un* poate fi:

1) articol nehotărât, atunci când în context nu apare un element opozabil din punctul de vedere al gradului de determinare sau al cantităţii:
A văzut *un* accident neobişnuit.

2) numeral, atunci când în context apare o opoziţie numerică: *Un elev a ştiut, ceilalţi trei nu.*

3) adjectiv pronominal nehotărât: *Un elev a recunoscut, altul a negat.*

În mod identic se comportă şi *o*:

1) *A citit o carte interesantă.* (articol nehotărât).

2) *O elevă a ştiut, două nu.* (numeral).

3) *O concurentă a abandonat, altele au mers mai departe.* (adjectiv pronominal nehotărât).

Pe de altă parte, *o*, dată fiind omonimia sa extrem de dezvoltată, poate avea o serie de alte valori:

4) pronume personal, persoana a III-a feminin: *O văd foarte des pe Ioana.*

5) pronume personal neutru: *A luat-o la măsea.*

6) auxiliar *a avea* intră în alcătuirea perfectului compus regional: *O fost la bâlci acum trei zile.*

7) auxiliar *a voi* intră în componenţa viitorului perifrastic: *O să vină mâine.*

8) auxiliar *a voi* intră în componenţa prezumtivului: *O veni mâine, cine ştie?; O fi având dreptate mama.*

9) interjecţie: *O! Ce zile frumoase!*

Considerăm cu totul neserioasă ideea de a formula enunţuri precum: *„O" este articol nehotărât*, pentru a demonstra valoarea morfologică de... substantiv a respectivului cuvânt. În felul acesta absolut toate cuvintele din limba română pot deveni substantive sau, reversul, orice prepoziţie sau conjuncţie poate deveni subiect, complement şi, de ce nu?, nume predicativ, pe motivul că îşi schimbă clasa morfologică. Dacă e vorba să discutăm despre valorile morfologice ale unui cuvânt, e cazul să le deducem din funcţionalitatea respectivului cuvânt, nu să speculăm elementele de limbaj autoreferenţial care au, evident, un comportament nespecific.

Revenind la problemele reale ce merită discutate în legătură cu pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât, mult mai interesantă este existenţa unor locuţiuni pronominale (adjectivale) nehotărâte pe care lucrările de specialitate le ignoră, poate şi

datorită prezenței, în structura lor, a unor verbe care și-au pierdut caracteristica de predicativitate. Dintre ele menționăm: *cine știe cine, cine știe ce, nu știu cine, nu știu ce, dracu' știe cine, dracu' știe ce.* Exemple:

***Cine știe cine** o fi spus asemenea minciuni despre tine.*
*Se felicitau toți, ca și cum **cine știe ce** eveniment s-ar fi produs.*
*A zis că trebuie să vină **nu știu cine** să ia mașina.*
*L-o fi apucat **dracu știe ce**, de-a făcut asemenea ispravă.*
*L-o fi pârât **dracu știe cine** și au venit să-l aresteze.*

Considerăm că și în cazul unei topici schimbate, e vorba tot de construcții locuționale în interiorul cărora toate elementele componente și-au pierdut autonomia morfo-funcțională. Exemplu:

Dracu știe cine l-o fi pârât, de-au venit și l-au arestat.

Ni se pare evident că formula *dracu știe cine* poate fi substituită prin pronumele *cineva, oarecine*, după cum ni se pare aberant a socoti că verbul *a ști*, în contextul de mai sus, deține caracteristica predicatului. Considerăm absolut clară distincția dintre un enunț precum: *Cine(dracu) știe cine s-o fi trezit vorbind asemenea minciuni despre el!* și un altul de tipul: *Cine știe cine a fost cuceritorul Constantinopolului?* unde interogația directă demonstrează clar că în text e vorba chiar de verbul *a ști*, prin intermediul căruia se solicită o informație. Situația nu se modifică nici în cazul unei interogații indirecte: *Spuneți-mi cine știe ce mare eveniment a avut loc în urmă cu o sută de ani?*

Dacă mai adăugăm faptul că pe baza unor construcții asemănătoare se pot realiza și locuțiuni adverbiale (asupra cărora nu mai planează nici un dubiu), credem că opțiunea pentru caracterul locuțional al unor asemenea formule este perfect justificat. Exemple:

Umblă dracu știe pe unde.
A reușit dracu știe cum.
O să plecăm cine știe când.

Considerăm aceste îmbinări niște locuțiuni adverbiale nehotărâte și nu împărtășim ideea de a inversa topica numai pentru a pune ordine într-o structură care ne incomodează. Una este enunțul: *O să plecăm cine știe când,* – care exprimă o nedefinire temporală – și alta enunțul: *Cine știe când o să plecăm?*, care nici nu poate fi formulat altfel, decât ca întrebare, necesitând un răspuns. Dacă apare ca structură exclamativă, atunci credem că e vorba tot de o construcție locuțională: *Cine știe când o să plecăm!* În fine, un ultim exemplu este edificator: *Ai umblat pe dracu știe unde și acum vii la mine.* Ni se pare evident sensul locativ al acestei construcții și faptul că nu există nici o intenție interogativă care să justifice schimbarea de topică. Vorbim, și în acest caz, de o construcție locuțională adverbială. În schimb, în enunțul: *„...dar prin străini D-zeu știe peste ce soi de oameni îi da..."* (Ion Creangă – „Fata moșului...") e absolut clar că formula *„D-zeu știe"* înlocuiește o construcție cu verb impersonal, deci cu agentul acțiunii nedefinit. Or, termenul generic *„Dumnezeu"* e tocmai o marcă populară a nedefinirii, întreaga sintagmă putând fi substituită prin: *dar prin străini nu se știe peste ce soi de oameni îi da...* . În acest caz predicativitatea lui *știe* este indubitabilă.

2.8. O problemă controversată: cel, cea, cei, cele

Considerăm că singura dificultate pe care o ridică pronumele demonstrativ este legată de formele sale „scurte", omonime cu acelea ale articolului demonstrativ.

Nu atât omonimia în sine creează probleme cât valorile morfologice. Astfel, Valeria Guțu-Romalo și, mai nou, Mihaela Gheorghe, vorbesc despre *cel (cea, cei, cele)* ca despre un pronume semiindependent, al cărui comportament diferă de acela al formelor demonstrative „lungi" cărora s-ar presupune că le corespund. În schimb, Th. Hristea nu acceptă ideea, optând pentru formula tradițională: pronume demonstrativ, formă scurtă. Să analizăm, pe rând, contextele specifice fiecărei situații:

1) Ca articol demonstrativ, *cel, cea, cei, cele* apare în context adjectival; *Ştefan cel mare..., Elevii cei buni..., Fata cea deşteaptă..., Oamenii cei harnici...* .

Dacă adjectivul apare fără element regent substantival, atunci articolul demonstrativ produce substantivarea adjectivului pe care îl însoţeşte:

Cei buni câştigă întotdeauna.

„Cei tari se îngrădiră" (M. Eminescu)

2) Ca adjectiv pronominal demonstrativ apare numai în vorbirea populară: *Iar cea copilă nu vru să asculte..., „Pe cel deal, pe cel colnic..."*

Acordul în gen, număr şi caz înlătură orice dubiu în privinţa caracterului adjectival al demonstrativului din contextele de mai sus.

3) Problema cea mai delicată o pune valoarea pronominală a lui *cel*. Contextele în care se manifestă sunt clare. Problema e dacă avem de-a face cu o variantă scurtă a demonstrativului sau cu un pronume semiindependent.

Caracteristicile morfo-funcţionale ale lui *cel* pronominal diferă de ale presupusului său corespondent. Altfel spus, comportamentul diferit nu permite analogii de tipul:

acél(a) - cel

acea – cea

acei(a) - cei

acele(a) - cele

De pildă, în enunţul *Aceia din faţă sunt prietenii mei, aceia* poate apărea şi în absenţa determinantului *din faţa*. În schimb, în enunţul: *Cei din faţă sunt prietenii mei, cei* nu poate apărea decât în contextul determinantului *din faţă*. Nu vom putea spune deci: *Cei sunt prietenii mei*. „Semiindependenţa" acestei forme pronominale este evidentă. Pe de altă parte, nu putem interpreta pe *cei* ca fiind articol demonstrativ, restricţiile combinatorii ale acestui articol excluzând o distribuţie în contexte adverbiale. Această situaţie pledează pentru o realitate morfo-funcţională distinctă de cea a demonstrativului, pe care o putem numi pronume semiindependent. Aceasta se caracterizează prin dependenţa contextuală faţă de determinant şi prin faptul că nu se poate adjectiviza.

Poate apărea în diverse contexte:

1) adverbial: *Cei de dincolo erau mulţumiţi,*

2) propoziţional: *cel ce, cei ce, cele ce, cel care* etc.

În acest caz considerăm evident caracterul analizabil al celor două forme pronominale şi socotim eronată interpretarea acestor construcţii ca... pronume relative compuse. Singurul pronume relativ compus e *ceea ce*, a cărui structură neanalizabilă pledează în favoarea acestei interpretări.

Contextul este propoziţional deoarece determinantul este o propoziţie introdusă prin pronume relativ:

Cei[1] /ce vor câştiga[2] / vor fi premiaţi[3]/.

Cele[1] / pe care le-am văzut[2] / nu prezentau încredere[1]/.

3) adjectival: *Stiloul albastru e al tău, cel roşu este al Monicăi.*

Este evidentă, în acest caz, confuzia care se poate face cu articolul demonstrativ. Dacă se are în vedere însă că, în acest context, *cel* substituie substantivul *stiloul*, caracterul său pronominal devine evident, niciodată articolul demonstrativ neavând funcţie de substituent.

4) substantival: *Cartea de la Ionel mi-a plăcut enorm, cea de la Monica m-a plictisit.*

Acceptarea lui *cel (cea, cei, cele)* ca pronume semiindependent nu ridică problemele pe care le presupunea *al (a, ai, ale)*. Indiferent pentru care variantă se optează, un lucru este cert: pronume semiindependent şi pronume demonstrativ formă scurtă sunt două denumiri pentru aceeaşi realitate morfo-funcţională. Raţiunea pentru care, în cercetările moderne, s-a optat pentru pronumele semiindependent a fost că într-adevăr, acesta are proprietăţi funcţionale diferite de ale pronumelui demonstrativ. Este motivul pentru care şi noi optăm pentru această soluţie, mai modernă şi mai nuanţată.

3. VERBUL

3.1. Aspecte generale Cele mai mari dificultăţi legate de verb privesc anumite categorii morfologice a căror terminologie (în primul rând) e de natură să creeze un veritabil haos. E de altfel simptomatic faptul că în studiile teoretice mai cunoscute, se insistă pe categoriile gramaticale, pe caracteristicile funcţionale, dar niciodată pe terminologia aberantă, introdusă parcă anume pentru a face cât mai greu accesibilă morfologia verbului. Ne referim, cu precădere, la abracadabranta suită de termeni precum: personal, impersonal, nepersonal, unipersonal, pe care de cele mai multe ori îi confundă şi profesorii, sporind cota de ignoranţă a propriilor elevi. Dacă se va mai continua aşa, vom ajunge să facem din cuvântul „personal" o veritabilă pletoră semantică, prin harul şi bunăvoinţa lingviştilor fiind în continuare posibilă apariţia unor termeni precum: anti-personal, non-personal, pluri-personal, toate acestea întru o mai temeinică aprofundare a legităţilor limbii române. Din păcate, asemenea termeni sunt în aşa măsură încetăţeniţi în limbajul de specialitate încât noi înşine vom apela în continuare la ei, rămânând ca explicaţiile amănunţite pe care le vom oferi să facă pe cât posibil lumină în hăţişul terminologic şi noţional pe care îl presupune studiul verbului.

În primul rând, e de semnalat omonimia personal-nepersonal, care priveşte atât caracteristicile generice ale unui verb cât şi pe cele specifice unei porţiuni din flexiunea modală (aşa numitele moduri nepersonale). Această omonimie duce la interpretări stupefiante, nu de puţine ori confundându-se verbele nepersonale cu verbele situate în context la moduri nepersonale sau, printr-o analogie cu un proces de falsă sinonimie, cu verbele impersonale.

Astfel, în enunţul: *Muncind, vei reuşi*, verbul *muncind* e considerat verb... nepersonal, deşi în mod cert el are flexiune personală: *eu muncesc, noi muncim* etc.

Faptul că, în context, verbul apare la un mod nepersonal, determină pe mulţi să-l analizeze ca pe un verb nepersonal, eroare pe cât de gravă, pe atât de frecventă. Mai mult decât atât, pentru a evita această veritabilă capcană terminologică, multe studii şi mai ales lucrări practice (culegeri, sinteze, antologii) evită, în analiza verbului, termenii personal / nepersonal deşi, cum vom vedea, realitatea lingvistică e mult mai simplă ca terminologia aferentă ei.

Să revenim, pentru o analiză temeinică, la paradigma terminologică de mai sus. Complexitatea ei este accentuată de existenţa unei alte paradigme, analoage: *predicativ / nepredicativ / copulativ*. Din faptul că în flexiunea verbelor există categoria verb predicativ / verb nepredicativ şi din acela că termenii respectivi apar şi pentru a caracteriza categoria modului (moduri predicative / moduri nepredicative) se trage concluzia eronată că verbele la moduri nepredicative sunt ele însele nepredicative şi că, respectiv, verbele la moduri predicative sunt şi ele, obligatoriu, predicative. Eroarea flagrantă pe care am descris-o, rezultă din faptul că termenul „predicativ", referitor la verbe, şi termenul „predicativ" referitor la modurile verbului sunt consideraţi sinonime în timp ce ei sunt, de fapt, omonime (au aceeaşi formă dar sens diferit). De pildă, candidaţii cărora, la un examen, li s-a cerut să analizeze toate verbele nepredicative din text, au comis eroarea de a extrage verbele la infinitiv, gerunziu, supin şi chiar... participiu, ratând astfel examenul.

Nu susţinem că terminologia confuză la care se recurge nu are justificare ştiinţifică. Dar suntem convinşi că ea generează confuzii atât de grave, încât ar fi de dorit, în măsura posibilităţilor, să se renunţe la ea. E adevărat, verbele sunt nepredicative întrucât (s.n.) **nu pot forma singure predicat**, iar modurile sunt nepredicative pentru că **nu pot** (cu excepţiile de rigoare) **să îndeplinească funcţia sintactică de predicat**. Dar aceşti termeni, în fond corecţi, generează atâtea confuzii încât credem că 90% dintre elevii români şi un procent însemnat dintre profesori, ignoră faptul că e vorba despre două noţiuni **total** diferite. Dacă mai adăugăm şi faptul că, în mod frecvent, în manuale apar titluri precum:

Modurile personale (predicative) şi, respectiv:
Modurile nepersonale (nepredicative) , confuzia atinge apogeul.

Şi totuşi, credem că prin precizările pe care le vom face, vom putea să îndepărtăm sursele şi efectele acestei confuzii. Pentru aceasta, să revenim la seria paradigmatică iniţială: *personal / nepersonal.*

a) Verb personal / verb impersonal / verb unipersonal / verb nepersonal.

Atribuită unui verb, caracteristica de "personal" priveşte acele verbe care au, în general, flexiune dependentă de persoană. Fie, pentru exemplificare, paradigma verbului *a lăuda*:

eu	laud	Ø
tu	lauz	i
el	laud	ă
noi	lăud	ăm
voi	lăud	aţi
ei	laud	ă

E lesne de observat că prin varierea persoanei se modifică şi structura morfematică a verbului, prin prezenţa desinenţelor specifice de persoană. Faptul că structura morfematică a verbului e dependentă de flexiunea personală implică faptul că verbul *a lăuda* este un verb **personal.**

Acum urmează precizarea cea mai importantă: verbul *a lăuda* este un verb personal indiferent de modul ori timpul la care el apare într-un context. Astfel, în exemplul: *Lăudându-l prea mult, s-ar putea să greşeşti,* verbul *lăudând(u)* este verb personal, chiar dacă în context, apare la un mod nepersonal.

Rezultă că această categorie morfologică (personal / nepersonal) caracterizează verbul **în toată flexiunea lui.** Nu are nici o importanţă că în realizările lui contextuale, verbul apare la un mod nepersonal. Important este de ştiut dacă **în general verbul** *a lăuda* poate fi conjugat în raport cu persoana, iar nu dacă într-o realizare particulară posedă sau nu categoria persoanei. De aceea, în textul de mai sus, vom analiza verbul *lăudând* ca verb **personal,** deoarece el **poate fi conjugat** în raport cu categoria morfologică a persoanei. Altfel spus, noţiunea de „personal" este o categorie generică a verbului, nu una contextuală. Ca urmare, este independentă de modul sau timpul la care verbul poate să apară într-un context dat. Dacă am lămurit acest lucru, să mergem mai departe pentru a caracteriza noţiunea de *verb personal.*

Fie contextul: *Trebuie să veniţi mâine.* Verbul *trebuie*, deşi e la un mod personal, are o flexiune **independentă** de categoria persoanei. Exemplu:

Trebuie / să venim,
Trebuie / să veniţi,
Trebuie / să vină,
Trebuie / să vii .

Oricum ar varia persoana verbului din propoziţia subordonată, verbul *trebuie* rămâne invariabil.

Şi mai clar apare acest fapt în exemplul ce urmează:

Eu trebuia să vin.
Tu trebuia să vii.
El trebuia să vină.
Noi trebuia să venim.

Se observă în mod clar că verbul *a trebui* a rămas invariabil şi că verbul *a veni* s-a modificat în raport cu categoria persoanei.

De aici mai rezultă un fapt esenţial: că segmentarea elementelor constitutive ale frazei necesită **izolarea** lui *trebuie* în raport cu pronumele personal:

Eu[1] / trebuia[2] / să vin[1] /.
Tu[1] / trebuia[2] / să vii[1] /.

Am exclus din analiza de față exprimările analfabete de tipul: *Îmi trebuiesc bani,* sau *Tu trebuiai să vii.* Ele sunt absolut incorecte și nu merită analizate.

Din cele de mai sus rezultă în mod cert că verbul impersonal e independent de categoria persoanei. O consecință la fel de importantă este că el nu se poate combina cu subiecte personale ci numai cu subiecte verbale sau non-animate. În nici un caz nu rezultă că verbele de acest tip nu au subiect sau că obligatoriu după ele urmează subiectivă.

Astfel, există destule verbe sau structuri verbale impersonale care nu selectează **niciodată** funcția sintactică de subiect: *a-(i) părea bine, a-(i) părea rău, a-(i) păsa de..., a-(i) arde de....* Exemple:

Îți arde de joacă.
Nu-mi pasă dacă vine.
Îmi pare rău că am întârziat.

În toate aceste situații, funcția sintactică selectată este aceea de complement indirect (respectiv completivă indirectă). Așadar, ideea că după un verb impersonal urmează **neapărat** o subiectivă e profund greșită.

În sinteză:

1) Verbul impersonal are flexiune independentă de categoria persoanei;

2) Verbul impersonal nu se poate combina cu un subiect personal.

Cele două caracteristici de mai sus ne-ar putea duce cu gândul la ideea că **impersonal** și **nepersonal** sunt noțiuni sinonime și ar fi foarte bine dacă lucrurile ar sta așa. Din păcate există o categorie de verbe care încurcă foarte mult lucrurile: *verbele unipersonale.*

Verbele unipersonale sunt structuri care împrumută caracteristici atât de la verbele personale (adică se pot combina cu subiect personal) cât și de la verbele impersonale (nu au decât forme de persoana a III-a). Sunt două categorii:

1) ***verbe reflexive unipersonale***, care au flexiunea deficitară la persoanele I și a II-a, singular și plural: *a se părea, a se adopta, a se auzi.*

În contextele de mai jos:

Ele mi se păreau calme.
***S-au adoptat** decizii importante.*
***S-au auzit** lucruri rele despre tine,*

acordul dintre subiect și predicat arată clar că aceste verbe au alt comportament funcțional decât verbele impersonale, care au doar **formă** de persoana a III-a singular, nu și categoria persoanei.

În schimb, verbele unipersonale au chiar flexiune specifică pentru persoana a III-a singular și plural. În această categorie intră, după cum se observă, și verbe la diateza reflexivă.

2) ***verbe active unipersonale***, care, din rațiuni logice, nu se pot combina decât cu subiecte animate, având trăsătura [– uman]: *a cotcodăci, a miorlăi, a necheza, a lătra.*

Putem spune: *Găina cotcodăcește* sau *Găinile cotcodăcesc.* Însă numai în limbaj figurat se poate spune: *De ce latri așa?* sau *Ce miorlăi așa?*. În aceste cazuri, verbele devin într-adevăr personale, dar noi avem în vedere limba standard, nu sensurile figurate ale cuvintelor. Or, în limba standard, verbele de mai sus sunt unipersonale.

Spuneam anterior că verbele impersonale au flexiune independentă de categoria persoanei. În schimb, verbele unipersonale au flexiune pentru persoana a III-a singular și plural. Studiile de specialitate introduc atât verbele impersonale cât și pe cele unipersonale în categoria verbelor nepersonale. Am avea deci o clasificare de acest gen:

VERBE
- PERSONALE
- NEPERSONALE
  - IMPERSONALE
  - UNIPERSONALE

Altfel spus, în abordările teoretice apare noțiunea de verb nepersonal, deși în analiză ea nu apare niciodată, deoarece verbele respective sunt fie impersonale, fie

unipersonale. Mai mult, e total incorect să analizăm verbul *s-au adoptat* din enunțul de mai sus ca verb... nepersonal unipersonal, după cum e la fel de stupid să-l analizăm pe *trebuia* ca verb nepersonal impersonal.

Ne întrebăm atunci care este rațiunea pentru care s-a introdus noțiunea de verb nepersonal, din moment ce ea acoperă două realități morfo-funcționale distincte? Aceasta cu atât mai mult cu cât, am văzut, folosirea ei în procesul analizei morfo-sintactice este total incorectă. Ni s-ar fi părut mult mai logică și mai pedagogică o clasificare cu următoarele categorii:

Verbe personale	**- flexiune personală completă** **- posibilitate de combinare cu un subiect personal**
Verbe impersonale -	**- flexiune personală inexistentă** **- imposibilitate de combinare cu un subiect personal**
Verbe unipersonale-	**- flexiune personală incompletă** **- posibilitate de combinare cu un subiect personal (de persoana a III-a)**

De altfel, dat fiind statutul ambiguu al verbelor unipersonale, încercarea de a le introduce în categoria verbelor nepersonale ni se pare la fel de eronată ca și aceea de a le introduce în categoria verbelor personale. În fapt, prin dispariția noțiunii de verb nepersonal, nu s-ar pierde nimic, deoarece noțiunile *personal / impersonal / unipersonal* descriu totalitatea verbelor din limba română. În plus, ar avea loc o dezambiguizare terminologică prin care s-ar putea evita confuziile semnalate la începutul discuției, între verbul nepersonal și verbul la mod nepersonal.

O altă confuzie de care trebuie să ne ferim este aceea de a introduce verbele unipersonale în categoria celor impersonale. Fie următoarele exemple:

S-a adoptat o hotărâre importantă.
Se cereau explicații suplimentare.
Aici se mănâncă o friptură excelentă și se beau vinuri excelente
Se auzea un cântec trist.

În toate aceste situații avem de-a face nu cu verbe impersonale, ci unipersonale, al căror morfem reflexiv provine din transformarea unor structuri verbale tranzitive. Dacă luăm în considerație că prin pasivizarea unui verb tranzitiv complementul direct devine subiect gramatical și că reflexivul verbelor de mai sus e un reflexiv pasiv, înțelegem cum e posibil ca verbele din enunțurile de mai sus să poată primi subiect substantival, deși tentația multor elevi este de a considera substantivele care însoțesc verbele drept... complemente directe.

Astfel de erori provin din ignorarea caracterului pasiv al reflexivelor de mai sus. Ele au putut fi întâlnite chiar într-un test susținut în 1990 la Facultatea de Drept din București:

„...iar cei tineri să nu arate acea nemulțumire... de a nu li se fi dat importanța pe care, poate, și-o credeau". Substantivul *importanța*, cu funcția sintactică de subiect, a fost interpretat ca un complement direct, prin ignorarea sensului pasiv al verbului *de a nu se fi dat*, echivalent cu *de a nu li se fi acordat importanța...*

E absolut necesar să se facă diferența clară dintre enunțuri precum:

Se crede că a dispărut, unde e vorba **într-adevăr** despre un verb impersonal după care, în mod firesc, urmează o subiectivă, și enunțuri precum:

Această minciună se credea cu ușurință și devenise un bun colectiv, unde e evident sensul pasiv al verbului *se credea*.

În fapt, distincția impersonal / unipersonal e mai simplă decât la prima vedere. În primul rând, aptitudinea verbelor unipersonale de a se combina cu subiecte nominale exclude, practic, posibilitatea combinării lor cu propoziții subiective și, implicit, confuzia impersonal / unipersonal(excepție: subiectivele relative):

Minciuna se credea...

Minciunile se credeau...

dar:

*Se crede că nu va veni. (*niciodată: *se cred că nu va veni).*

Posibilitatea, respectiv imposibilitatea, apariției formelor de persoana a III-a plural, este un alt criteriu infailibil pentru a face deosebirea impersonal / unipersonal. În fine, în cazul verbelor unipersonale reflexiv-pasive, posibilitatea de a înlocui forma de reflexiv prin echivalentul său pasiv e o altă metodă eficientă de a spulbera eventualele confuzii.

b) Verbe predicative / copulative / auxiliare.

Verbul predicativ este caracterizat prin posibilitatea de a forma un predicat de-sine-stătător.

Atenție! - Nu este obligatoriu ca acest verb să aibă funcția sintactică de predicat verbal! El poate fi atribut, complement, subiect. Important este dacă el **poate** forma singur predicatul, nu dacă în context are funcția sintactică de predicat. Așadar, trăsătura de predicativitate caracterizează verbul în toată flexiunea lui, neavând nici o legătură cu modul și timpul care caracterizează verbul respectiv într-un context dat. Ca urmare, în enunțul: *Muncind, vei reuși,*
verbul este predicativ (ceea ce, de fapt, înseamnă că nu e copulativ ori auxiliar) chiar dacă e la modul gerunziu (mod „nepredicativ").

Pentru a evita confuzia terminologică, suntem adepții renunțării la noțiunea de „verb nepredicativ" care, ca și aceea de „verb nepersonal", e redundantă deoarece în categoria verbelor nepredicative intră copulativele și auxiliarele. Or, e arhisuficient să spunem că un verb e copulativ (sau auxiliar) pentru a sublinia că el nu poate forma singur un predicat. Ca și în cazul noțiunilor personal / impersonal... propunem o clasificare a verbelor în:

a) verbe predicative - care **pot** forma singure un predicat;

b) verbe copulative - care pot forma un predicat numai în combinație cu un nume predicativ;

c) verbe auxiliare - care intră în structura unor moduri și timpuri compuse.

În felul acesta se diminuează riscul unor confuzii, rămânând ca principală sursă de erori omonimia *verb predicativ / mod predicativ*, care poate fi mai lejer evitată.

Vom spune deci că un verb e predicativ dacă nu este auxiliar sau copulativ; vom spune că un verb e la mod predicativ dacă el are funcția sintactică de predicat (pentru excepții a se vedea discuția referitoare la funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale). În felul acesta, putem avea:

1) verbe predicative la moduri nepredicative:

Venind târziu, am găsit ușa încuiată.

2) verbe copulative la moduri predicative:

El a devenit*[1] */ ce și-a dorit*[2]*/.

O problemă realmente dificilă o ridică verbele copulative la moduri nepredicative. Fie enunțul: *Devenind indisponibil, a fost lăsat acasă.*

Ce statut are verbul *devenind* ? În mod cert, el nu poate fi analizat singur, funcția sintactică realizându-se doar împreună cu adjectivul *indisponibil.*

Pe de altă parte, mai poate fi numit *indisponibil* nume predicativ, din moment ce structura în care intră nu e predicat? Dacă interpretăm numele predicativ ca pe un element apt să ajute la formarea unui predicat nominal (chiar dacă în context nu avem un predicat nominal), atunci terminologia este corectă dar se ridică o altă problemă: numele predicativ

este o funcţie sintactică. Or, combinaţia *devenind indisponibil* are ea însăşi funcţia sintactică de complement circumstanţial de cauză. Aceasta ar însemna să acceptăm că *indisponibil* intră în structura a două funcţii sintactice diferite cu elemente-regente diferite (*devenind* şi *a fost lăsat*).

Pe de altă parte este dubioasă chiar definiţia predicatului nominal, considerat o combinaţie între un element morfologic (verb copulativ) şi o funcţie sintactică (nume predicativ). Forţând puţin nota, e ca şi cum am spune că un atribut se exprimă prin substantiv +... complement, ceea ce, evident, e aberant. Şi totuşi, cum procedăm în cazul unui enunţ precum:

Obsesia de a rămâne tânără era devastatoare.

Soluţiile nu pot fi decât:

1) considerăm ca atribut doar verbul *a rămâne*, iar pe *tânără* îl interpretăm ca nume predicativ;

2) considerăm întreaga sintagmă (*de a rămâne tânără*) un atribut verbal, dar analizăm pe *tânără* doar din punct de vedere morfologic, întrucât considerăm că el intră în structura unei funcţii sintactice compuse;

3) soluţia tradiţională:

de a rămâne tânără = atribut verbal,

tânără = nume predicativ exprimat prin adjectiv.

În această ultimă situaţie acceptăm faptul că *tânără* are şi funcţie sintactică de sinestătătoare dar intră şi în structura unei sintagme care are o altă funcţie sintactică. E adevărat, situaţia este prezentă şi în cazul verbelor copulative la moduri predicative:

Ea a rămas tânără.

a rămas tânără = predicat nominal;

tânără = nume predicativ.

Nu există motive temeinice pentru a trata în mod diferit pe *tânără* în două enunţuri analoage, unde acest adjectiv se combină cu acelaşi verb. Vrem doar să evidenţiem:

a) caracterul hibrid al combinaţiei dintre un verb copulativ şi o altă parte de vorbire cu funcţia de nume predicativ;

b) confuzia terminologică generată de termenul „predicativ", care poate conduce la ideea că numai în cazul **predicatului** nominal se poate vorbi de un nume predicativ. În plus, noţiunea de **nume** ar putea duce cu gândul la ideea de grup nominal (prin care se înţelege substantivul, adjectivul, pronumele ori numeralul) deşi, evident, numele predicativ se poate exprima şi prin verb, adverb sau interjecţie.

Revenind la exemplele anterioare, propunem câteva situaţii mai complexe, care îngreunează în mod evident demersul analitic. Astfel, în exemplul deja formulat (*Fiind indisponibil...*) avem de analizat o combinaţie sintagmatică pentru care propunem termenul de „sintagmă verbală copulativă„:

fiind indisponibil = complement circumstanţial de cauză exprimat prin sintagmă verbală copulativă formată din: verb copulativ personal, mod gerunziu, conjugarea a IV-a, diateza activă + nume predicativ exprimat prin adjectiv variabil, fără grad de comparaţie, cu 2 terminaţii, 4 forme flexionare, gen. masc., nr. sg., caz N.

Ce se întâmplă însă atunci când avem enunţul:

El este [1] */ ce a fost mereu* [2] */?*

În această situaţie vorbim de un **predicat nominal incomplet** format din:

- verb copulativ, mod indicativ, timpul prezent...
- nume predicativ exprimat prin prepoziţia predicativă P2 .

După cum se poate observa, propoziţia predicativă îndeplineşte (totdeauna) funcţia de **nume predicativ** pe lângă un verb copulativ din propoziţia regentă.

Să mai analizăm un enunţ:

Devenind [1] */ ce şi-a dorit* [2] */, a ajuns foarte îngâmfat* [1] */.*

În această situaţie, verbul „devenind" se analizează astfel:

devenind = complement circumstanţial de cauză incomplet format din verb copulativ personal, mod gerunziu, diateza activă, conjugarea a IV-a + nume predicativ exprimat prin propoziţia predicativă P2.

De reţinut: Orice verb copulativ care este regent pentru o propoziţie predicativă are d. p. d. v. funcţional, statutul de **funcţie sintactică incompletă**.

Este, de asemenea, important de observat şi de reţinut că propoziţia predicativă poate avea ca regent un verb copulativ, indiferent de modul sau timpul acestuia. În practică se comite frecvent eroarea de a considera propoziţii predicative doar pe acelea care au ca regent un verb copulativ la mod personal. Or, este evident că funcţia de propoziţie predicativă este selectată de caracterul copulativ al verbului regent, şi e independent de flexiunea acestuia.

O controversă frecventă este şi aceea care priveşte caracterul copulativ ori necopulativ al unor verbe. Ea este generată fie de anumite omonimii morfologice sau lexicale, fie de ambiguitatea criteriilor pe baza cărora un verb este declarat copulativ, fie, în ultimă instanţă, de o dinamică specială a verbelor româneşti, care cumulează un număr mare de valori morfo-funcţionale. Să luăm spre exemplificare verbul *a rămâne*:

Am hotărât să rămânem acasă. (1);
Ea a rămas neschimbată. (2);
Rămâne să mai vorbim. (3);
Se va rămâne pe loc până la noi ordine. (4).

Valorile verbului *a rămâne* sunt, în ordinea enunţurilor:
(1) Verb predicativ, personal, diateza activă;
(2) Verb copulativ, personal, diateza activă;
(3) Verb predicativ, impersonal, diateza activă;
(4) Verb predicativ, impersonal, diateza reflexivă;

Există şi o a cincea valoare, ca în enunţul:
Rămăsese stabilit [1] ***/ să ne vedem mâine*** [2]***/. (5)***
(5) Verb copulativ, impersonal, diateza activă.

În toate cazurile de mai sus e vorbă despre un lanţ de omonimii morfologice care ascund caracteristici funcţionale diverse.

Când am afirmat că însuşirile de **predicativitate** şi **personalitate** sunt independente de flexiune, fiind trăsături generice ale verbului, am avut în vedere conjugarea verbului la modurile şi timpurile posibile. Acum e momentul să facem o altă precizare: fiecare dintre valorile morfologice de mai sus îşi are propriile caracteristici şi propria flexiune. Aceasta înseamnă, practic, faptul că avem de-a face cu cinci verbe diferite ale căror caracteristici morfologice sunt independente de flexiune, dar deductibile numai contextual. De exemplu *a rămâne* (1) este personal indiferent de modul şi timpul la care poate apărea în context. În schimb, verbul *a rămâne* (3) este impersonal pe tot parcursul flexiunii:

Rămâne să mai vorbim;
A rămas să mai vorbim;
Rămăsese să mai vorbim.

Rezultă în mod cert că atunci când cumulează o serie de valori morfologice, verbele capătă caracteristici specifice fiecăreia dintre aceste valori şi trebuie analizate în funcţie de ele. Aceste valori sunt paradigmatice (sau / sau) nefiind substituibile, în context, prin echivalente. Rezultă că atunci când considerăm că un verb este copulativ sau impersonal sau predicativ avem în vedere o **anume** valoare morfologică a verbului respectiv, valoare ce îi conferă un comportament diferit faţă de al tuturor celorlalte valori. Simpla enunţare a verbului respectiv (*a rămâne*) nu oferă nici un indiciu asupra caracterului personal ori în ceea ce priveşte predicativitatea.

Să revenim la valorile morfologice ale verbelor. Cele mai multe sunt cumulate de verbul *a fi*.

1. Verb predicativ, personal: *Ea era în grădină.*
2. Verb predicativ impersonal:
Dacă a venit [1]*/ e* [2]*/ pentru că te respectă* [3]*/;* *
Era [1]*/ să cad* [2]*/.*

Contrar unor soluţii hazardate şi neştiinţifice, în enunţul de mai sus * avem următoarea soluţie (singura posibilă):

1) SB (2), 2) PP, 3) CZ (2).

Această rezolvare e dictată de caracterul impersonal al verbului *a fi* (= a se întâmpla, a se petrece) asociat cu trăsătura de predicativitate. Astfel, faptul că în context apare locuţiunea conjuncţională *pentru că* specializată în subordonarea cauzală (ca şi *fiindcă*, prin care poate fi substituită) demonstrează caracterul necopulativ al verbului *a fi* în enunţul dat, iar substituirea subordonatei *Dacă a venit* printr-un substantiv cu funcţie de subiect (venirea) este un argument irefutabil pentru a considera că (1) este o subordonată subiectivă. O judecată mecanică, antiştiinţifică, inaptă să interpreteze din punct de vedere funcţional o asemenea structură, ar fi condus (cum de altfel s-a şi întâmplat) la o soluţie aberantă precum:

1) CDT (!), 2) PP, 3) PR (1).

Tocmai de aceea este necesar să interpretăm cu multă atenţie caracteristicile funcţionale ale unei unităţi morfo-sintactice apelând la criterii precum: vecinătatea, posibilităţile de substituire, caracteristicile morfologice, posibilităţile combinatorii.

Să revenim la valorile morfologice ale verbului *a fi*.

3. Verb copulativ personal: *Ea era neschimbată.*
4. Verb copulativ impersonal: *E bine să vii.*
5. Verb auxiliar al diatezei pasive:
Ioana a fost remarcată de toată lumea.
6. Verb auxiliar al unor moduri şi timpuri compuse:

a) viitorul anterior al indicativului:
Când ea va suna, eu voi fi ajuns deja.

Nota bene! - Dacă, într-un context, verbul apare numai la forma de „viitor anterior", fără prezenţa viitorului propriu-zis, avem de-a face, de fapt, cu un **prezumtiv perfect**, care prezintă forme omonime cu ale viitorului anterior. A se compara:
Când eu voi veni, el vor fi sosit deja.(1)
cu:
Va fi ştiut el unde să întrebe? (2)
(1) = viitor anterior
(2) = prezumtiv perfect

b) Infinitivul perfect:
Gândul de a fi procedat incorect îl obseda.

c) Conjunctiv perfect:
Să fi venit mai devreme, îl găseai acasă.

d) Condiţional – optativ perfect:
Aş fi venit de m-ai fi chemat.

e) Prezumtiv prezent (1) şi perfect (2).
(1) O fi ştiind unde să vină?
(2) O fi avut dreptate Ion.

Alte verbe cu valori morfologice multiple:

a (se) părea:

1) verb copulativ, personal, activ:
Ea părea obosită.
2) verb copulativ, impersonal, activ:
Pare de necrezut ce s-a petrecut.

3) verb predicativ impersonal activ:
Pare că va ploua.
4) verb predicativ impersonal reflexiv:
Mi se pare că ai greşit.
Se pare că va ploua.
5) verb copulativ impersonal reflexiv:
Mi se pare de necrezut că s-a întâmplat aşa ceva.
6) verb copulativ unipersonal, reflexiv:
Ele mi se păreau obosite.

În acest ultim caz dependenţa flexionară în raport cu persoana (şi acordul cu subiectul personal) numai pentru persoana a III-a sg. şi pl. demonstrează că avem de-a face cu un verb unipersonal (dependenţă personală, dar flexiune incompletă).

a (se) ajunge
1) verb predicativ personal:
Maria va ajunge mâine la Roma.
2) verb copulativ personal:
Ea a ajuns actriţă.
3) verb predicativ impersonal:
Ajunge cât ai mâncat.
4) verb copulativ impersonal:
A ajuns de notorietate că eşti un om fără cuvânt.
5) verb predicativ personal, reflexiv:
De când cu noul regim, familia lui Victor s-a ajuns.
6) verb predicativ impersonal, reflexiv:
Se va ajunge mâine, la ora 5.

a ieşi
1) verb predicativ personal, activ:
Ieşi afară!
2) verb copulativ, personal, activ:
Marian a ieşit medic, aşa cum şi-a dorit.
3) verb predicativ impersonal, reflexiv:
Se va ieşi la muncă în jurul orei 9, 00.

a (se) face
1) verb predicativ, personal, activ:
Ea a făcut multe lucruri bune.
2) verb predicativ, impersonal, activ:
Face să te chinuieşti dacă ai asemenea rezultate.
3) verb predicativ, unipersonal, reflexiv:
S-au făcut multe greşeli.
4) verb predicativ, impersonal, reflexiv:
Se făcea că ne plimbam printr-o pădure.
5) verb copulativ, personal, reflexiv:
Voiai să te faci doctor.
6) verb predicativ, personal, reflexiv:
Te-ai făcut că nu auzi.

Din toate exemplele de mai sus rezultă în mod clar că valorile morfologice ale verbelor sunt stabilite în funcţie de ,caracteristicile lor funcţionale, de restricţiile combinatorii, de posibilitatea de a selecta anumite funcţii sintactice şi vecinătăţi. Printr-o abordare funcţională se evită numeroase confuzii şi controverse. De pildă, în categoria verbelor copulative sunt în mod frecvent introduse o serie de verbe considerate „incomplete" d.p.d.v. semantic. A invoca un criteriu semantic în condiţiile în care ştim că

de cele mai multe ori acesta este inoperant, duce, cum e şi normal, la confuzii grave. Astfel, sunt considerate „incomplete" semantic verbe precum: *a constitui* şi *a reprezenta*, introduse în categoria copulativelor deşi, funcţional, au un comportament diferit, acceptând ceea ce nici un verb copulativ nu acceptă pasivizarea. Exemplu:

Prezenţa lui a constituit o surpriză.
Surpriza a fost constituită de prezenţa lui.
Teza în sine reprezintă o sfidare.
Sfidarea e reprezentată chiar de teza în sine.

O eroare la fel de gravă este de a considera copulative o serie de verbe cu reflexiv dobândit prin transformări succesive şi care selectează funcţia de element predicativ suplimentar (nu de nume predicativ).

Astfel, în enunţul:

Ei s-ar fi dovedit mai răi ori mai slabi decât dânsul,

verbul *a se dovedi* provine dintr-o construcţie sintactică binară de tipul:

Ei ar fi dovedit că (ei) sunt mai răi ori mai slabi decât dânsul.

Reflexivul rezultat marchează de fapt identitatea celor două subiecte, verbul *a dovedi* păstrându-şi caracteristicile de verb predicativ (*mai răi ori mai slabi* fiind, în acest caz element predicativ suplimentar).

Considerăm că verbul *a se dovedi* intră într-o categorie mai largă de verbe reflexive transformate (de fapt active pronominale) precum: *a se crede (1), a se considera (2), a se şti(3).*

Ea se crede cea mai frumoasă. (1).
Ea se consideră deşteaptă. (2).
Ea se ştie nevinovată. (3).

Ea crede
că e cea mai frumoasă
Ea consideră
că e deşteaptă
Ea ştie
că e nevinovată

În toate situaţiile de mai sus verbele sunt tranzitive iniţial iar reflexivul marchează identitatea subiectelor, având structura analizabilă şi funcţia de complement direct. Adjectivele plasate după verbe sunt e. p. s. . După cum se poate constata, simpla incompletitudine semantică nu asigură unui verb caracter copulativ.

Şi, pentru a încheia problema verbelor copulative, să facem următoarele precizări:

- *a însemna, a deveni* sunt totdeauna verbe *copulative*

Observaţie:

Nu este vorba despre verbul *a însemna cu creionul pe hârtie*, ci de omonimul său lexical, al cărui echivalent semantic este *a semnifica.*

- *a părea, a se face, a fi, a ajunge, a rămâne, a ieşi* sunt copulative în situaţiile analizate mai sus.

- *a arăta, a veni* pot avea, în mod accidental, caracter copulativ:

El arată posomorât.
Ea arată obosită.
Chestia asta ar veni că ţi-ai bătut joc de noi.
Asta vine că te-ai răzgândit.

În ultimele două enunţuri e vorba despre o substituire, proprie stilului oral, a lui *a însemna* prin *a veni.*

3.2. Verbele auxiliare

Verbele auxiliare sunt, aşa cum s-a putut constata, elemente prin intermediul cărora se formează modurile şi timpurile compuse precum şi diateza pasivă. În afara lui *a fi*, despre ale cărui valori auxiliare s-a vorbit deja, mai sunt considerate verbe auxiliare *a avea* şi *a voi*.

Cum spuneam deja, verbele auxiliare formează împreună cu verbele copulative o categorie numită generic *verbe nepredicative*, termen pe care l-am socotit redundant şi generator de confuzii. În practică însă este posibil ca un exerciţiu să ceară elevilor să analizeze verbele *nepredicative*, caz în care aceştia vor include în categoria respectivă auxiliarele şi copulativele.

Fie enunţurile:

Ea a devenit profesoară. (1);

Aş fi mâncat o prăjitură. (2).

În primul enunţ avem de analizat verbul nepredicativ *a devenit*. Nefiind atenţi, elevii analizează frecvent predicatul nominal când, de fapt, soluţia corectă este analiza verbului *a devenit*:

a devenit = verb copulativ, personal, mod indicativ, timpul perfect compus, diateza activă, conjugarea a IV-a, persoana a III-a, nr. singular.

Eventual, în paranteză, se poate specifica: „împreună cu numele predicativ *profesoară* formează un predicat nominal".

Este însă eronat, şi la un eventual examen se poate depuncta, dacă se analizează unitatea sintactică din care face parte verbul respectiv.

În al doilea enunţ avem de analizat doar verbele auxiliare:

aş = verb auxiliar, pers. I, nr. sg., ajută la formarea modului condiţional;

fi = verb auxiliar, mod infinitiv, timp prezent, ajută la formarea perfectului condiţional.

Dacă exerciţiul ar fi solicitat analiza verbelor din text, fără vreo altă precizare, atunci s-ar fi analizat structurile: *a devenit*, şi *aş fi mâncat*.

Revenind la verbul auxiliar *a avea*, acesta ajută la formarea următoarelor moduri şi timpuri compuse:

1) perfectul compus al indicativului:

El a venit ieri.

2) condiţionalul–optativ prezent şi perfect:

Aş pleca mâine.

Ar fi acceptat propunerea.

3) viitorul popular perifrastic:

Are să vină singur.

Notă: În enunţul de mai sus este vorba de un singur predicat, exprimat printr-un timp verbal compus. Din păcate, în mod frecvent se greşeşte, separându-se *are* de *să vină* şi considerându-se că există în acel enunţ două propoziţii.

4) prezumtivul prezent:

Se spune că ar avea legături cu Mafia.

5) prezumtivul perfect:

Să zicem că ar fi avut dreptate.

Notă: În enunţul de mai sus forma de prezumtiv perfect e omonimă cu aceea de condiţional perfect (A se vedea capitolul *„Modul prezumtiv"*).

Un al treilea verb auxiliar este *a voi*, prin intermediul căruia se formează:

1) viitorul şi viitorul anterior al indicativului:

Voi veni mâine.

Când el va înţelege, va fi fost deja prea târziu.

2) viitorul popular perifrastic:

O să vină mâine.

3) viitorul popular simplu:
A zis c-o veni mâine neapărat.
4) prezumtivul prezent şi perfect:
***Oi fi** zicând ceva de rău!*
***Or fi** avut şi ei dreptate!*

Considerăm că prin capitolul de faţă am clarificat în bună măsură problema verbelor predicative şi „nepredicative", a celor personale şi „nepersonale".

În ultima parte am folosit exemple de enunţuri în care apăreau verbe la modul prezumtiv. Nu considerăm că flexiunea verbului la modurile şi timpurile cunoscute poate pune probleme deosebite. În schimb, modul prezumtiv, care nici nu se studiază la gimnaziu, merită un capitol special.

3.3. Modul prezumtiv

Este un mod personal mai puţin studiat şi exprimă o acţiune dubitativă, în egală măsură posibilă sau nu. E specific limbajului oral. Se caracterizează printr-o multitudine de forme compuse, unele dintre ele chiar omonime, ceea ce e de natură să provoace erori sau confuzii.

Are două timpuri: prezent şi perfect.

1) Prezumtivul prezent se poate forma astfel:

– auxiliarul *a voi* + auxiliarul *fi* + gerunziul verbului de conjugat. Exemple:
Ai tigări? Oi fi având!
O fi ştiind el de ce e supărat.
Va fi având el ceea ce trebuia.

– auxiliarul *a voi* + infinitivul verbului de conjugat. Exemple:
O veni mâine, dacă azi n-a putut.
Om şti noi ce să facem, dacă ne-om vedea acolo.

- auxiliarul *a avea* + infinitivul verbului de conjugat. Exemplu:
Se zice că ar avea legături cu Mafia.

Această formă de prezumtiv este omonimă cu aceea de condiţional-optativ prezent. Ea este în mod clar prezumtivă, deoarece nu exprimă o acţiune condiţionată, nici una dorită, ci una dubitativă, asupra căreia planează incertitudinea. De comparat:

***Aş veni** dacă m-ar invita.*
(condiţional)
***Aş juca** un fotbal!*
(optativ)
*Se zice că **ar avea** mulţi bani.*
(prezumtiv)

Aşadar, modul prezumtiv este modul dubitaţiei, al incertitudinii. Când spunem:

O fi având dreptate Ion, înţelegem prin aceasta că Ion poate are sau poate nu are dreptate. Bănuiala că subiectul ar avea dreptate nu e în nici un caz echivalentă cu o certitudine.

– auxiliarul *a avea* + auxiliarul *a fi* + gerunziul verbului de conjugat:
Se presupune că ar fi având câteva spargeri la activ.

2) Prezumtivul perfect se poate forma astfel:

– auxiliarul *a voi* + *fi* + participiul verbului de conjugat:
***O fi reuşit** să se salveze?*
***Va fi ştiut** unde să meargă?*

- auxiliarul *a avea* + *fi* + participiul verbului de conjugat:
*S-a spus că **ar fi avut** două condamnări anterioare.*

Şi în exemplul de mai sus întâlnim omonimia formei de prezumtiv cu aceea a formei de condiţional optativ, diferenţa fiind marcată prin caracterul acţiunii exprimate: una eventuală, incertă, respectiv una condiţionată ori dorită.

3.4. Funcţiile sintactice ale modurilor nepersonale

INFINITIVUL

1) subiect: *A învăţa e uneori dificil.*
2) nume predicativ: *Ispita mea era de a-i telefona.*
3) atribut verbal: *Ispita de a-i telefona era mare.*
4) complement direct: *Ea putea dansa cu multă uşurinţă.*
5) complement indirect:
S-a săturat de a face lucruri care nu-i plac.
6) complement circumstanţial de mod:
Ioana a sfârşit prin a-şi recunoaşte vina.
7) complement circumstanţial de timp:
Înainte de a pleca mi-a şoptit ceva.
8)complement circumstanţial de cauză:
Pentru a nu-şi fi respectat promisiunile, a fost sancţionat.
9) complement circumstanţial de scop:
Lupta pentru a obţine medalia de aur, este dură.
10) complement circumstanţial consecutiv:
E prea bun pentru a rata o ocazie ca aceasta.
11) complement circumstanţial condiţional:
I s-au acceptat doleanţele cu condiţia de a obţine rezultate superioare.
12) complement circumstanţial concesiv:
Chiar fără a forţa, tot a câştigat.
13) complement circumstanţial opoziţional:
În loc de a-şi cere scuze, a continuat să ne jignească
14) complement circumstanţial cumulativ:
În afară de a învăţa bine, mai este şi frumoasă.
15) complement circumstanţial de excepţie:
În afară de a minţi, altceva nu mai ştie.
Altceva nu mai ştie, decât a minţi.
16) complement circumstanţial de relaţie:
Cât despre a ne împăca, rămâne să mă mai gândesc.

Observaţii:

- deşi este considerat un mod „nepredicativ"[1], în anumite situaţii, infinitivul are, în mod evident, funcţia de predicat. Cel mai interesant este faptul construcţiilor infinitivale predicative, ca în enunţurile:

N-avea cine veni.
N-are ce mânca.
N-am unde mă duce.
N-ai cum pricepe.

În unele analize (D. Ivănuş, I. Toma), o asemenea construcţie apare ca o ... funcţie sintactică nepredicativă. Se vorbeşte, de pildă, despre un ... complement direct ... compus iar complicaţiile enorme pe care le presupune o astfel de soluţie sunt ignorate.

Or, ni se pare evident că prezenţa pronumelor şi adverbelor relative (care, după cum bine se ştie, nu apar în limba română decât ca relatori la nivelul frazei) demonstrează că un enunţ de tipul:

N-am ce face.

este o frază formată din două propoziţii. Rezultă în mod clar că *face* este, în această situaţie, predicatul subordonatei, iar relativul *ce* are, într-adevăr, funcţia sintactică de complement direct dar nu compus ci pur şi ... simplu.

O altă situație în care infinitivul are funcția sintactică de predicat este în propozițiile independente exclamative:

A nu se apleca în afară!
A nu se arunca după golire!

În aceste situații avem de-a face cu un infinitiv cu o evidentă nuanță imperativă.

Complementul circumstanțial de cauză se poate exprima doar printr-un infinitiv perfect care indică tocmai anterioritatea cauzei în raport cu efectul.

GERUNZIUL

1) subiect: *Afară se auzea **tunând**.*
2) atribut verbal:
*Aceasta este o lucrare **vizând** bunul mers al economiei.*
3)complement direct:
*Auzeau **țipând** o voce pițigăiată.*
4) complement indirect:
*Se săturase **privind** ore întregi la televizor.*
5) complement circumstanțial de mod:
*Maria mergea **șchiopătând**.*
6) complement circumstanțial de timp:
***Mergând** pe stradă, a fost martorul unei încăierări.*
7) complement circumstanțial de cauză:
***Enervându-se**, a părăsit în grabă petrecerea.*
8) complement circumstanțial de scop:
*Umbla din poartă în poartă, **căutând** un adăpost.*
9) complement circumstanțial concesiv:
*Chiar **alergând**, tot nu va mai putea prinde trenul.*
10) complement circumstanțial consecutiv:
*Soarele strălucea puternic, **încălzind** pământul.*
11) complement circumstanțial condițional:
***Muncind** mai mult, ar fi putut reuși.*
12) complement circumstanțial de excepție:
*Nu se descurcă altfel, **decât furând**.*
13) complement circumstanțial opozițional:
*A câștigat toate meciurile, **pierzându-l** pe cel mai important.*
14) complement circumstanțial instrumental:
Alergând până la ultima suflare, a reușit să câștige cursa.
15) element predicativ suplimentar:
*Ioana venea **țipând** cât o țineau puterile.*

Observații:

Cea mai dificilă problemă legată de verbele la modul gerunziu este posibilitatea acestora de a cumula o serie de nuanțe circumstanțiale care fac extrem de anevoioasă identificarea corectă a funcției sintactice. Nu este vorba numai de fine deosebiri de nuanță, ci chiar de ambiguitate, care în mod obiectiv nu poate fi rezolvată în manieră tranșantă. Astfel, fie enunțul:

Alergând, s-a împiedicat și a căzut.

Ambiguitatea sintactică a *gerunziului* permite, în acest caz, o dublă interpretare: complement circumstanțial de timp / complement circumstanțial de cauză.

Altfel spus, fie *s-a împiedicat pentru că a alergat*, fie *s-a împiedicat în timp ce alerga*. În acest enunț, nu avem absolut nici un argument pentru a elimina una din soluții, impunându-se acceptarea amândurora. Nu mai vorbim de tentația de a considera acest gerunziu un complement circumstanțial de mod:

Cum s-a împiedicat? Alergând.

În această ultimă ipoteză nu mai este posibilă expansiunea printr-o circumstanțială de mod.

Fie, în continuare enunțul:

Muncind, ar putea reuși.

Nu mai puțin de trei funcții sintactice ar putea caracteriza acest gerunziu: complement circumstanțial instrumental / complement circumstanțial condițional sau complement circumstanțial de mod.

Cum procedăm pentru a rezolva această ambiguitate? Avem câteva indicii:

1) gerunziul respectiv nu arată modul ci **mijlocul** prin care se poate reuși;

2) verbul regent este la modul condițional, exprimă deci o acțiune ipotetică;

3) expansiunea se poate realiza doar printr-o propoziție condițională:

Dacă ar munci [1] */ ar putea reuși* [2] */.*(I. CDȚ)

Prima remarcă elimină ipoteza unui complement circumstanțial de mod. A doua și a treia elimină, dar nu în totalitate, confuzia complement instrumental / complement condițional. Să se compare:

Muncind, ar putea reuși. (c. c. cond.)

cu:

Muncind, și-a făurit un renume. (c. c. ins.)

Diferența dintre cele două enunțuri este că în primul, acțiunea verbului regent este ipotetică, iar în al doilea este deja înfăptuită. Spuneam că ambiguitatea aceasta poate fi doar parțial rezolvată, întrucât nu putem ști cu exactitate pe ce anume cade accentul într-un asemenea enunț: pe condiție (numai dacă muncește va reuși) ori pe mijlocul reușitei (prin muncă va reuși). Doar posibilitatea unei expansiuni de tip condițional poate înclina balanța în favoarea unei soluții (c. c. cond.) dar numai dacă interpretăm și acțiunea gerunziului *muncind* ca pe o acțiune ipotetică.

Iată alte două enunțuri:

Mergea târându-și piciorul. (1)

Mergea grăbindu-se foarte tare. (2)

În cele două enunțuri se profilează o ambiguitate: complement circumstanțial de mod / element predicativ suplimentar. Ea se poate rezolva doar observând că în primul enunț se insistă chiar asupra **modului** cum mergea, iar în al doilea, nu felul mersului interesează, ci faptul că subiectul mergea și se grăbea. Altfel spus, gerunziul din (2) provine dintr-o construcție sintactică transformată:

1)El (ea) mergea.

2) El (ea) se grăbea.

Faptul acesta ne determină să optăm pentru element predicativ suplimentar. Dar, să recunoaștem, nuanța este destul de greu sesizabilă. Iată un exemplu mai complicat, apărut la proba de „Limba română" în 1996 la Facultatea de „Limbi străine" din București:

„Cum ar prețui critica ... acest sonet **presupunând** că n-ar rămâne nesimțitoare la farmecele lui? În cel mai rău caz, **observând** că... poetul nu dă reprezentări ci propriu-zis o definiție, ar decide că ideea a fost exprimată plastic..."

Avem în text două gerunzii cu un grad ridicat de ambiguitate sintactică. Primul este un complement circumstanțial condițional, dar erori sunt oricând posibile, în competiție putând intra un complement circumstanțial de timp ori un complement circumstanțial de cauză ori un element predicativ suplimentar. Încă și mai ambiguu este al doilea gerunziu: *observând*. În acest caz nu mai este vorba despre neputința candidatului de a sesiza nuanțele, ci pur și simplu despre o ambiguitate obiectivă, proprie chiar gerunziului în cauză. Să reluăm:

***Observând** că poetul nu dă reprezentări... ci propriu-zis o definiție.* (critica) *ar decide că ideea a fost exprimată plastic.*

Soluţii posibile:

1) complement circumstanţial condiţional, în situaţia în care presupunem că *observând* exprimă o acţiune ipotetică: numai dacă observă că ... ar decide.

2) complement circumstanţial de cauză, dacă socotim acţiunea exprimată de gerunziu ca o acţiune certă, care determină un anume efect. Altfel zis: tocmai pentru că a observat un anume lucru, critica ar putea decide ceva.

Mai clar poate fi următorul exemplu:

Observând acest fault grosolan, arbitrul s-ar putea gândi la o eliminare. (a).

În acest enunţ este clar că faultul a existat, s-a produs în mod cert şi tocmai din cauză că a fost deja observat se poate ajunge la o eliminare: Din ce cauză arbitrul s-ar putea gândi la o eliminare? Tocmai pentru că a observat faultul.

Or, revenind la enunţul anterior, nu există nici un indiciu că în mod sigur critica a observat faptul că *poetul nu dă reprezentări*.

Prin urmare, ambele soluţii sunt perfect valabile:

Critica ar decide doar dacă ar observa...(1).

Critica ar decide pentru că a observat...(2).

După cum se poate observa, faptul că verbul regent este la condiţional nu ne-a ajutat deloc în eliminarea ambiguităţii, aşa cum s-a întâmplat în alte situaţii. Mai mult, în exemplul (a), deşi verbul regent era la modul condiţional, gerunziul *observând* era un complement circumstanţial de cauză.

3) complement circumstanţial de timp.

Dacă se insistă asupra unei simultaneităţi temporale, gerunziul *observând* poate fi interpretat ca un complement circumstanţial de timp: atunci când observă ceva anume, critica decide că.... Oricât am vrea să eliminăm ambiguitatea din contextul analizat, nu avem argumente irefutabile pentru a elimina două dintre cele trei soluţii prezentate.

Revenind la subiectul în discuţie (ambiguitatea sintactică a gerunziilor) să mai analizăm un enunţ:

Ea venea călărind un cal alb.

Gerunziul din text poate fi:

1) element predicativ suplimentar;

2) complement circumstanţial instrumental.

Susţinem, din nou, că nu există nici un argument absolut imbatabil pentru a elimina ambiguitatea. Astfel, dacă luăm în considerare structura enunţului, putem considera că avem în text o funcţie sintactică rezultată dintr-o transformare:

Ea venea.

Ea călărea un cal...

În acest caz, *călărind* nu poate fi decât element predicativ suplimentar. Pe de altă parte putem considera că subiectul vine „cu ajutorul" unui cal pe care îl călăreşte. Avem în acest caz chiar situaţia specificată în definiţia complementului circumstanţial instrumental, mijlocul de care se serveşte subiectul pentru a face acţiunea. (Înţelegem prin subiect nu neapărat subiectul gramatical, ci agentul care efectuează acţiunea). Nu mai luăm în considerare posibilitatea interpretării gerunziului în discuţie ca fiind un complement circumstanţial de mod. Confuzia element predicativ suplimentar / complement circumstanţial de mod este foarte frecventă, dar ea se datorează cel mai adesea imposibilităţii analistului de a sesiza nuanţele. Or, se poate formula o concluzie: fie ambiguitatea sintactică a gerunziului este o realitate obiectivă, ca în multe dintre situaţiile pe care le-am analizat, fie gerunziul are un evantai atât de larg de nuanţe, încât ele pot fi extrem de greu sesizate (ca în alte exemple discutate).

SUPINUL

1) Subiect:

*E uşor **de rezolvat** această problemă.*

*E uşor **de vorbit** dar este greu **de făcut**.*

2) Nume predicativ:

*Aparatul acesta e **de făcut** floricele.*

3) Atribut verbal:

*Maşina **de călcat** s-a defectat.*

4) Complement direct:

*Când auzea **de legănat** copilul, se enerva.*

5) Complement indirect:

*Se săturase **de privit** la televizor.*

6) Complement circumstanţial de scop:

*Vom pleca mâine **la pescuit**.*

7) Complement circumstanţial de relaţie:

***De venit**, vom veni mâine.*

8) Element predicativ suplimentar:

*Când o auzeam **de plecat**, mă întristam.*

Observaţii:

Există situaţii când supinul poate fi predicat verbal. Ne referim la propoziţiile independente exclamative în care supinul se comportă ca un imperativ:

***De reţinut** aceste afirmaţii!*

***De rezolvat** aceste exerciţii!*

O situaţie oarecum specială întâlnim în enunţul:

***De subliniat** că el nu a spus adevărul în această privinţă.*

În acest caz, posibilitatea de a subînţelege verbul copulativ impersonal *a fi* conduce la ideea existenţei unui predicat nominal eliptic de verbul copulativ. Situaţia este analoagă cu aceea din enunţurile:

Imposibil să vină.

Probabil că va veni.

În toate aceste exemple avem de-a face cu predicate nominale eliptice, ca urmare analiza va arăta astfel:

de subliniat – verb predicativ personal, mod supin, diateza activă, conjugarea I, funcţia sintactică nume predicativ, împreună cu verbul copulativ eliptic *a fi* formează un predicat nominal.

Este deci eronat să considerăm că ar fi vorba despre un predicat verbal exprimat prin verb la supin, aşa cum se întâmpla în enunţul:

***De reţinut** această afirmaţie!*

O problemă extrem de interesantă o ridică enunţul:

E uşor de rezolvat acest exerciţiu.

În funcţie de modificările de topică se schimbă şi caracteristicile funcţionale ale supinului. Pentru analiză, se impune studierea câtorva contexte edificatoare:

1) E uşor de rezolvat acest exerciţiu.

e uşor = predicat nominal.

de rezolvat = subiect exprimat prin verb la supin.

exerciţiu = complement direct (nu subiect) cerut de verbul tranzitiv *de rezolvat*

2) Acest exerciţiu este uşor de rezolvat.

Enunţul (2) este mult mai ambiguu şi în mod obiectiv admite soluţii divergente. Sursa principală a ambiguităţii o constituie cuvântul *uşor*. Astfel, dacă:

(a) *uşor* – adjectiv,

rezultă că verbul *a fi* este copulativ, personal iar supinul *de rezolvat* este un complement

circumstanțial de relație : exercițiul este ușor în ceea ce privește rezolvarea. Această soluție nu se întâlnește printre cele admise de Mihaela Gheorghe în „Teste de limba română" dar discuția în sine este foarte bine argumentată.

Să revenim la discuția propriu-zisă. Dacă:

(b) *ușor* = adverb,

atunci verbul *a fi* este tot copulativ personal, supinul *de rezolvât* este nume predicativ, iar adverbul *ușor* este complement circumstanțial de mod. Dacă:

(c) *ușor* = adverb, iar

este ușor este considerat expresie verbală impersonală, atunci într-adevăr:

de rezolvat = subiect al expresiei impersonale *este ușor*,

exercițiul = complement direct al supinului tranzitiv *de rezolvat*.

Un astfel de enunț devine analog cu următorul:

3) *Problema este ușor de rezolvat.*

Lipsa acordului demonstrează fără dubii că în acest context *ușor* este adverb, caz în care sunt valabile soluțiile (b) și (c) de la punctul de mai sus:

(b) *ușor* = adverb, complement circumstanțial de mod;
de rezolvat = nume predicativ;
problema = subiect.

sau:

(c) *ușor* = adverb;
de rezolvat = subiect;
problema = complement direct al supinului tranzitiv.

Dispare posibilitatea de a interpreta supinul *de rezolvat* ca pe un complement circumstanțial de relație. În schimb, în enunțul:

4) *Problema este ușoară de rezolvat.*

tocmai această soluție se impune, soluție pe care am găsit-o sub (a), la enunțul nr. 2.

Să complicăm puțin datele problemei, punând substantivele la plural:

5) *Aceste exerciții (probleme) sunt ușor de rezolvat.*

6) *Aceste exerciții sunt ușoare de rezolvat.*

Prin recursul la formele de plural se produce o dezambiguizare a textului, enunțurile având soluții unice:

5) *exercițiile* = subiect;
ușor = adverb, complement circumstanțial de mod;
de rezolvat = nume predicativ exprimat prin verb la supin.

6) *exerciții* = subiect;
ușoare = nume predicativ exprimat prin adjectiv;
de rezolvat = complement circumstanțial de relație exprimat prin verb la supin.

Să mai facem o observație extrem de interesantă, comparând enunțurile:

Acest exercițiu este ușor de rezolvat (2).

Aceste exerciții sunt ușor de rezolvat (5).

Faptul că la plural substantivul nu admite altă construcție decât aceea pe baza acordului în număr cu verbul predicat ne-ar putea împiedica să considerăm că în enunțul (2) am putea avea de-a face cu o expresie verbală impersonală. Nu putem în nici un caz să construim un enunț de tipul:

Aceste exerciții este ușor de rezolvat.

Putem în schimb să spunem:

E ușor de rezolvat aceste exerciții.

Faptul acesta ne conduce la concluzia că numai în enunțul nr. (1) avem de-a face în mod real cu o expresie verbală impersonală:

Este ușor de rezolvat acest exercițiu.

În schimb, în (2): *Acest exercițiu este ușor de rezolvat,* chiar dacă *ușor* poate fi considerat adverb, el nu mai poate intra în structura unei expresii impersonale. Ca urmare, soluția avută în vedere la punctul (c) nu mai poate rămâne valabilă. Implicit și enunțul (3) va admite numai soluția de la punctul (b).

Concret într-un astfel de enunț nu mai putem accepta soluția:

exercițiu = complement direct;

de rezolvat = subiect;

este ușor = expresie verbală impersonală,

soluție pe care Mihaela Gheorghe o admite.

Dacă avem în vedere că această soluție se admite numai în urma unei inversări de topică, procedeu pe care îl socotim eronat, avem încă un motiv pentru a o respinge.

În urma acestei discuții, credem că se impune o sinteză recapitulativă.

1. *E ușor de rezolvat acest exercițiu.*

e ușor = predicat nominal;

de rezolvat = subiect;

exercițiu = complement direct.

Dacă supinul „de rezolvat" provine dintr-un reflexiv cu sens pasiv, atunci „exercițiul" poate fi considerat subiectul supinului respectiv.

2. *Exercițiul este ușor de rezolvat.*

a) este ușor = predicat nominal;

ușor = adjectiv;

exercițiu = subiect;

de rezolvat = complement circumstanțial de relație.

b) *este ... de rezolvat* = predicat nominal;

de rezolvat = nume predicativ;

ușor = adverb / complement circumstanțial de mod;

exercițiu = subiect.

3. *Problema este ușor de rezolvat.*

b) *de rezolvat* = nume predicativ;

ușor = adverb / complement circumstanțial de mod;

problema = subiect.

4. *Problema e ușoară de rezolvat.*

problema =subiect;

e ușoară = predicat nominal;

de rezolvat = complement circumstanțial de relație.

5. *Exercițiile (problemele) sunt ușor de rezolvat.*

exercițiile =subiect;

de rezolvat = nume predicativ;

ușor = adverb / complement circumstanțial de mod.

6. *Exercițiile (problemele) sunt ușoare de rezolvat.*

exercițiile = subiect;

sunt ușoare = predicat nominal;

de rezolvat – complement circumstanțial de relație.

Avem în acest fel un sistem de echivalențe ce se poate exprima astfel:

1- soluție unică,

2a =4 =6,

2b =3b =5.

Astfel, soluțiile sunt reduse la numai trei, deși situațiile prezentate au fost în număr de 6.

PARTICIPIUL

Ca formă verbală nu poate avea funcţie sintactică deoarece nu poate apărea decât în structura unor moduri şi timpuri compuse ori în structura verbelor la diateza pasivă. Când are funcţie sintactică, participiul capătă valoare adjectivală. Astfel, în enunţul:

Plecată de trei zile, Maria a trimis o vedere familiei,

nu participiul *plecată* are funcţie sintactică, ci adjectivul rezultat prin conversiune din participiul menţionat. Într-un enunţ precum:

Plecat în concediu!

nu este vorba de un predicat verbal exprimat prin verb la participiu, ci doar despre un nume predicativ care formează, împreună cu un verb copulativ eliptic, un predicat nominal. Prin urmare, situaţia nu este analoagă cu aceea din enunţurile:

A nu se apleca în afară.

ori:

De reţinut această afirmaţie.,

unde avem într-adevăr două verbe la moduri nepersonale, dar cu funcţia sintactică de predicat verbal.

Cât despre aşa numitele funcţii circumstanţiale ale participiilor cu valoare adjectivală, considerăm că este vorba despre atribute izolate, sau de elemente predicative suplimentare, ca în exemplele:

Supărată, a plecat trântind uşa.

Ajutată mai mult, ar putea reuşi.

Sosită în staţiune, s-a grăbit să le scrie prietenilor.

În situaţiile de mai sus, participiile adjectivale par a avea funcţia sintactică de complement circumstanţial de cauză, complement circumstanţial condiţional, complement circumstanţial de timp.

Mai corectă ni se pare soluţia de a le considera nişte atribute adjectivale izolate, având regentul subînţeles ori post-pus, ca în exemplul:

Respins, Ion a suferit enorm.

Tentaţia de a considera că în aceste enunţuri avem de-a face cu funcţii circumstanţiale este amplificată de posibilitatea de a subînţelege un verb copulativ sau auxiliar al diatezei pasive:

fiind supărată,
fiind ajutată,
fiind sosită.

De altfel, ultima soluţie nici nu poate fi considerată falsă, aceasta fiind o altă situaţie în care complexitatea limbii impune soluţii diferite pentru aceeaşi realitate lingvistică. Eronată ni se pare soluţia circumstanţială numai dacă nu se admite existenţa, în subtext, a verbului *a fi*.

Este adevărat, participiile adjectivale pot avea funcţii circumstanţiale dar numai în regim prepoziţional:

În afară de apreciată e şi foarte admirată.
În loc de lăudată, s-a trezit criticată vehement.
Nici măcar într-un enunţ precum:
Supărată cum era, Ioana a refuzat invitaţia.,

Nu este recomandabilă soluţia:

supărată = complement circumstanţial de cauză, deşi izolarea faţă de substantivul *Ioana*, la care se referă adjectivul participial, este mai mult decât evidentă.

Şi o altă precizare: în enunţul de mai sus, rezolvarea corectă din punct de vedere al sintaxei frazei este:

Supărată [1] */ cum era* [2] */ Ioana a refuzat invitaţia* [1] /

1 = P. P.

2 = C: M. (2) - modală de identificare, cum o numeşte Ion Diaconescu.

Pentru a vedea încă o dată ravagiile pe care le poate face tentaţia de a schimba topica unui enunţ dat, să spunem că este inadmisibil ca enunţul de mai sus să fie transformat în:

Cum era supărată [1], *Ioana a refuzat invitaţia* [2].

În acest caz se modifică **total** structura sintactică a frazei:

1. C Z (2); 2. P P

Se modifică şi structura predicatului nominal dar şi structura fiecărei propoziţii în parte. Enunţul devine practic de nerecunoscut în raport cu cel iniţial. Echivalenţa presupusă de schimbarea topicii se dovedeşte absolut iluzorie. Rezumând într-o singură propoziţie întreaga discuţie, trebuie reţinut că **verbul la participiu nu are niciodată funcţie sintactică de sine-stătătoare.** (Despre o posibilă excepţie va fi vorba în capitolul despre e.p.s.)

3.5. Problema diatezelor

Cea mai controversată dintre problemele diatezelor a fost deja discutată în capitolul despre pronumele reflexiv şi se referea la posibilitatea ca un pronume reflexiv să fie ori nu morfem al diatezei reflexive. Am văzut în acel capitol că anumite valori ale reflexivului (*dinamic, eventiv, impersonal, pasiv)* sunt compatibile totdeauna cu statutul de morfem al diatezei reflexive. Altele, precum reflexivul obiectiv, reciproc ori posesiv, deşi însoţesc diverse forme verbale, sunt independente morfologic şi sintactic. În aceste situaţii putem vorbi despre o diateză activă pronominală, ca în exemplul:

Ea se spăla pe mâini.

Spuneam, că în mod frecvent, rezolvările unor teste optează pentru sublinierea ca predicat, a verbului *se spăla*, deşi, în mod evident, reflexivul *se* are în acest context, autonomie sintactică şi funcţie de complement direct. Prin urmare, predicatul propoziţiei de mai sus este *spală*. Acelaşi fenomen se petrece în cazul următorului enunţ:

Ei şi-au dat mâna.

În exemplul de mai sus, predicatul se exprimă prin locuţiunea verbală *a da mâna*, la diateza activă, reflexivul reciproc *şi* având funcţia sintactică de complement indirect. El provine dintr-o construcţie sintactică bimembră: *X dă mâna cu Y.*

Y dă mâna cu X.

Reflexivul exprimă în acest caz, nu caracterul autoreferenţial (ca în exemplul anterior) al acţiunii, ci reciprocitatea ei.

O definiţie superficială a diatezei reflexive s-ar putea baza pe presupusa identitate dintre agentul şi pacientul acţiunii, ca în exemplul:

Tu te lauzi tot timpul.

Or, după cum am văzut, identitatea agent / pacient se exprimă tocmai printr-un reflexiv care nu aparţine diatezei reflexive, având autonomie sintactică. Nu mai vorbim de faptul că, în cazul reflexivului impersonal, agentul şi pacientul acţiunii sunt imposibil de identificat:

Se pare că ai greşit.

Trebuie deci renunţat la o definiţie globală a diatezelor, ca modalităţi de a exprima raportul dintre agentul şi pacientul acţiunii, cu atât mai mult cu cât, şi în cazul diatezei active, lucrurile diferă de la verb al verb, una din sursele acestor diferenţe fiind caracterul tranzitiv ori intranzitiv al verbelor respective. Sigurul caz în care poate funcţiona un asemenea criteriu, este acela al diatezei pasive, de care ne vom ocupa în cele ce urmează.

Diateza pasivă exprimă o relaţie de non-identitate între subiectul gramatical şi agentul acţiunii, sau, după o altă definiţie, o relaţie de identitate între subiectul gramatical şi pacientul acţiunii exprimate de verb:

Ea a fost criticată pentru prestaţia de ieri.

Subiect gramatical = pacient ≠ subiect logic.

Faptul că diateza pasivă se construieşte cu auxiliarul *a fi*, este de natură să provoace o serie de confuzii în interpretarea sintactică şi morfologică a elementelor ce compun diateza. Cea mai frecventă confuzie – şi cea mai gravă – se face între predicatul nominal şi predicatul verbal la diateza pasivă. Fie enunţurile:

(1)El **a fost** vizibil **deranjat**.

(2) El **e venit** în oraş de trei zile.

În primul enunţ avem de-a face cu un verb la diateza pasivă, cea mai bună dovadă fiind posibilitatea de a subînţelege un complement de agent.

El a fost ... deranjat (de ceva, de cineva).

În a doua situaţie avem de-a face cu un predicat nominal format dintr-un verb copulativ şi un nume predicativ. Evident, posibilitatea de a subînţelege un complement de agent este inexistentă. Nu se poate spune: *El este venit de către cineva.*

De altfel, sursele acestei confuzii pot fi uşor neutralizate, dacă ţinem seama că:

a) numai verbele tranzitive pot fi pasivizate;

b) numai participiile verbelor intranzitive pot intra în combinaţie cu verbele copulative, devenind adjective cu funcţia sintactică de nume predicativ.

Cum un verb nu poate fi decât fie tranzitiv, fie intranzitiv, este logic faptul că, în mod normal, confuzia nu se poate produce. Totuşi, sunt de discutat câteva excepţii aparente:

Era supărat şi n-a mai venit.
Era enervat de insistenţele lor.
Era uimit de atitudinea ta.
A fost mirat când a auzit vestea.

În toate exemplele de mai sus, enunţurile par ambigue. Astfel, în primul caz, avem două posibilităţi de interpretare:

– se supărase de ceva;
- ceva îl supărase.
- se enervase din cauza a ceva;
- ceva îl enervase.
- se uimise de ceva;
- ceva îl uimise.
- se mira de ceva;
- ceva îl mirase.

Să luăm, prin comparaţie, alte patru enunţuri:

Fusese adus cu maşina de prieteni
Era căutat de poliţie.
Va fi apreciat şi mai mult de şefi.
A fost certat foarte rău de părinţi.

Problema este dacă şi în cele patru enunţuri de mai sus persistă ambiguitatea pe care am sesizat-o în exemplele anterioare:

L-au adus cu maşina prietenii.
**El s-a adus cu maşina de către prieteni.*
Poliţia l-a căutat.
**El s-a căutat de poliţie.*
şefii l-au apreciat.
**El s-a apreciat de şefi.*
Părinţii l-au certat.
**El s-a certat de părinţi.*
Ce se poate constata?

În toate exemplele de mai sus, posibilitate de a subînţelege un verb reflexiv care să stea la baza enunţurilor iniţiale este inexistentă. Ca urmare, este absolut clar că avem de-a face cu verbe la diateza pasivă care, prin activizare, au redevenit tranzitive. În schimb, în

toate exemplele discutate iniţial am avut posibilitatea de a transforma construcţiile cu verbul *a fi*, atât în construcţii reflexive, cât şi în construcţii active. Or, tocmai aceasta este sursa ambiguităţii de mai sus: posibilitatea de a interpreta participiile – *supărat, enervat, mirat, uimit,* fie ca participii de verb reflexiv (caz în care au funcţia sintactică de nume predicativ), fie ca participii de verb activ (caz în care intră în structura unui verb la diateza pasivă).

O soluţie aparentă pentru evitarea ambiguităţii ar fi posibilitatea de a folosi, în construcţia complementului, prepoziţia compusă *de către*, specifică numai complementului de agent. Astfel, în enunţul:

Sunt uimit de insistenţa ta,

nu este de conceput înlocuirea lui *de* prin *de către*, ceea ce ar indica că avem de-a face cu un predicat nominal şi cu un complement indirect.

Totuşi, puterea de dezambiguizare a unei asemenea soluţii este şi ea limitată. De pildă, în enunţul:

Au fost cuprinşi de uimire.

este imposibilă folosire a prepoziţiei compuse *de către*, dar verbul este în mod cert la diateza pasivă. Acest fapt e datorat imposibilităţii de a folosi prepoziţia *de către* în contextul unor substantive abstracte. Putem trage o concluzie din cele discutate până aici: că în anumite cazuri, distincţia *complement de agent / complement indirect / complement circumstanţial de cauză* este greu de făcut, nuanţele enunţului fiind insuficiente pentru dezambiguizare, în speţă pentru a putea stabili în mod cert dacă participiul provine dintr-un verb activ tranzitiv ori dintr-un verb reflexiv. Dar această ambiguitate nu justifică tratarea frecventă a verbelor la diateza pasivă ca structuri compuse în care intră verbul copulativ *a fi* şi un nume predicativ exprimat prin participiu.

Posibilitatea de a subînţelege un complement de agent (care este, de fapt, subiectul logic, iniţiatorul acţiunii) precum şi posibilitatea transformării verbului pasiv în verb activ, urmată automat de transformarea subiectului gramatical în complement direct şi a complementului de agent în subiect gramatical sunt modalităţi de evitare a confuziilor.

Revenind la ambiguităţile semnalate, să mai precizăm că un rol decisiv în selectarea participiilor, fie ca nume predicative, fie ca elemente ale unei structuri verbale pasive, îl are contextul, din care ne putem da seama dacă se insistă asupra unei caracteristici efective a subiectului sau asupra acţiunii pe care o provoacă agentul.

Astfel, în exemplele discutate, considerăm că: *supărat, uimit, mirat* - sunt participii prin care se insistă asupra stării subiectului, ca urmare, avem de-a face cu un predicat nominal. Mai dificil de interpretat este participiul *enervat*, datorită ambiguităţii enunţului. În acest exemplu putem considera că se insistă atât asupra stării în care se află subiectul, cât şi asupra „agentului" care provoacă starea de enervare. Mai adăugăm că ambiguitatea sintactică a substantivului *insistenţele* rămâne şi dacă optăm în mod ferm pentru soluţia verb copulativ + nume predicativ.

Substantivul *de insistenţele* poate fi interpretat ca obiect ce provoacă o anumită stare sau cauză a acestei stări, aşa încât d.p.d.v. sintactic avem şi aici două soluţii:

1) de insistenţele = complement indirect (obiect ce provoacă starea de enervare);
2) de insistenţele = complement circumstanţial de cauză (cauza stării de enervare).

Considerând aceste soluţii, avem următoarele posibilităţi:

El era enervat de insistenţele lor.
1) era enervat = predicat verbal, verb la diateza pasivă;
de insistenţele = complement de agent.
2) era enervat = predicat nominal, verb copulativ + nume predicativ;
de insistenţele = complement indirect.
3) era enervat = predicat nominal, verb copulativ + nume predicativ;
de insistenţele = complement circumstanţial de cauză.

O altă sursă de ambiguitate care duce la confuzia *predicat nominal / predicat verbal – verb diateza pasivă* este caracteristica participiului de a se acorda în gen şi număr cu subiectul:

Ei sunt veniţi de ieri.

Ele sunt venite de ieri.

Ei sunt lăudaţi.

Ele sunt lăudate.

Dar, în timp ce în primele două exemple participiul are funcţie sintactică de sine-stătătoare (nume predicativ), în exemplele următoare el face parte dintr-un predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă. Ceea ce se ignoră adeşea în procesul analizei este tocmai categoria genului, specifică numai verbelor la diateza pasivă. O altă precizare: în oricare alte situaţii, verbul nu posedă categoria genului, iar indicarea acestuia pornind de la genul subiectului este o eroare flagrantă. Astfel, în enunţul:

Ea pleacă la piaţă,

verbul *pleacă* nu posedă categoria genului, deoarece nu are forme diferite de feminin şi masculin: *el pleacă, ea pleacă* . În schimb, în cazul verbelor la diateza pasivă, opoziţia feminin / masculin este marcată prin desinenţe specifice:

Ea este lăudat(ă).

El este lăudat(Ø).

O altă eroare ce se comite priveşte conjugarea unui verb la diateza pasivă. Astfel, nu de puţine ori, conjugarea este preluată de la verbul „a fi", ignorându-se faptul că acesta este doar un auxiliar, verbul de conjugat fiind tocmai cel exprimat prin participiu:

Ea nu fusese văzută de nimeni.

Nu fusese văzută este un verb de conjugarea a II-a (*a vedea*) la diateza pasivă.

Uneori sunt foarte greu de identificat funcţiile sintactice secundare ale verbului la diateza pasivă, din cauza nestăpânirii corecte a flexiunii modale şi temporale şi din cauză că elevii nu au obiceiul de a verifica apartenenţa unor verbe la diateza pasivă prin subînţelegerea unui complement de agent. Fie enunţul:

Fiind grav accidentat, a fost transportat la spital.

Verbul *fiind accidentat* este la diateza pasivă pentru că se poate subînţelege un complement de agent (*de către cineva, de o maşină* etc.). Ca urmare, el se va analiza astfel:

fiind accidentat = complement circumstanţial de cauză exprimat prin verb predicativ, personal, mod gerunziu, diateza pasivă, conjugarea I, nr. sg., gen masculin.

Uneori apar omonimii morfologice interesante:

1) El ar fi auzit dacă strigai mai tare.

2) El ar fi auzit dacă ar striga mai tare.

(1) ar fi auzit = predicat verbal, verb predicativ, mod condiţional-optativ, **timpul perfect, diateza activă.**

(2) ar fi auzit = predicat verbal, verb predicativ, mod condiţional-optativ, timpul prezent, diateza pasivă (*ar fi auzit de cineva*).

Dăm în continuare câteva enunţuri care conţin verbe la diateza pasivă, la moduri nepersonale, a căror funcţie sintactică este greu de identificat:

1) Bucuria de a fi acceptat în grupul lor era mare. (atribut verbal).

2) Atitudinea lui nu poate fi înţeleasă. (complement direct).

3) În acest condiţii se miră el însuşi de a fi fost admis. (complement indirect, verb la diateza pasivă, mod infinitiv, timpul perfect).

4) Munceşte pentru a fi admirat. (complement circumstanţial de scop).

5) Chiar nefiind invitat, el tot a venit. (complement circumstanţial concesiv).

6) E prea bun pentru a fi respins. (complement circumstanţial consecutiv).

7) Îl considerau a fi respectat de toţi. (element predicativ suplimentar).

8) Munceşte fără a fi deranjat de nimeni. (complement circumstanţial de mod).

3.6. Structuri verbale „compuse"

Fie enunţurile:

1) „Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge?..."

2) M-aş fi putut duce oriunde aş fi dorit.

3) Ţi s-ar fi putut părea că m-am supărat pe tine.

4)Maria se poate crede nedreptăţită.

5) Se poate conveni asupra unei noi întâlniri.

Întrebarea ce se pune este care sunt predicatele propoziţiilor principale din aceste enunţuri.

Deocamdată, să observăm că în absolut toate aceste enunţuri apare verbul *a putea*. Combinaţia dintre acest verb şi structurile infinitivale care îl însoţesc poate duce cu gândul la existenţa unor predicate verbale compuse:

***Se poate** şti rezultatul. (6).*

Tocmai „sudura" specială a verbelor din acest enunţ a creat impresia că ele nu pot fi separate în entităţi sintactice independente, şi trebuie analizate împreună. Dacă este sau nu aşa, vom descoperi examinând primul enunţ:

Se poate crede este o construcţie sintactică ambiguă, interpretabilă în două moduri:

1) se poate = verb reflexiv impersonal (e posibil);

(a) crede = verb activ personal tranzitiv;

2) poate – verb activ, unipersonal, tranzitiv;

(a) se crede = verb reflexiv, impersonal.

În situaţia *1)* avem următoarea rezolvare:

Se poate crede [1] */ că se va stinge* [2] */ ...ce e foc sacru* [3]*/.*

se poate = verb impersonal, reflexiv;

a crede = subiect al verbului impersonal, verb personal, tranzitiv.

P2 = Completivă directă (având ca regent verbul tranzitiv *a crede*).

P3 = Subiectivă (având ca regent verbul *se va stinge* din P2).

În situaţia *2)* avem următoarea rezolvare:

Se poate crede [1] */ că se va stinge* [2] */ ce e foc sacru* [3]*/..*

poate = verb unipersonal, tranzitiv;

a se crede = verb impersonal, reflexiv, funcţia sintactică **complement direct.**

P2 = Subiectivă, având ca dublu regent verbul *a putea* şi verbul *a se crede*.

P3 = Subiectivă.

Această ambiguitate provine din dubla posibilitate de interpretare a verbului *a (se) putea*. Surpriza ceă mai mare o constituie faptul că **nici una din aceste soluţii nu este corectă**, iar demonstraţia este cât se poate de simplă: în enunţul de mai sus este posibil să se subînţeleagă un complement de agent:

Se poate crede (de către cineva) *că se va stinge ce e foc sacru?*

Ce rezultă de aici? Că în mod sigur în sintagma *se poate crede* există un reflexiv cu sens pasiv. La fel de sigur e că acesta nu poate fi verbul *a (se) putea*, fiind imposibilă o exprimare de tipul:

Se poate de către cineva...

Dacă ar fi altfel, ar însemna că şi într-un enunţ precum: *Se poate întâmpla aşa ceva?* ar trebui să fie posibilă apariţia unui complement de agent, fapt realmente imposibil. Rezultă în mod indubitabil că infinitivul în discuţie este *a se crede*, iar nu *a crede*.

Pe de altă parte, nici verbul *a putea* nu trebuie deposedat de marca lui reflexivă, care îi acordă şi statut impersonal, nefiind posibilă o conjugare de tipul: *eu mă pot, tu te poţi, noi ne putem*. În această situaţie, soluţia ce se impune este următoarea: în sintagma *se poate crede* există două verbe reflexive, dintre care unul (*a se crede*) are morfemul pronominal subînţeles. Şi mai evident este acest fapt în cazul în care combinaţia în discuţie conţine verbe care nu pot apărea decât la diateza reflexivă, cum se întâmplă cu *se poate întâmpla, se poate înnora, se poate însera* etc.

Ca urmare, vom avea următoarea soluție completă:
- *se poate* – verb reflexiv impersonal,
- *(a) se crede* – verb reflexiv pasiv.

P2 – Subiectivă.

Ce se întâmplă, în schimb, în enunțul nr. 4?

Prezența subiectului *Maria* exclude interpretarea lui *se poate* ca verb impersonal, mai ales dacă avem în vedere enunțul:

Tu te poți crede nedreptățită,

unde acordul între subiect și verbul *a putea* este evident. Pe de altă parte, verbul *a putea* nu e reflexiv decât dacă este impersonal. Nu vom putea spune niciodată: *eu mă pot, tu te poți, noi ne putem.* Mai mult, dacă prin absurd am accepta o asemenea soluție, verbul *a crede* ar rămâne fără pronume reflexiv. Or, e foarte clar că Maria se crede (pe sine!) nedreptățită, nu crede ceva anume. În plus, verbul *a (se) crede* poate fi conjugat la toate persoanele;

eu mă cred
tu te crezi NEDREPTĂȚIT(I)
noi ne credem

Situația apare echivalentă cu aceea din enunțul (2): *M-aș fi putut duce,* înseamnă, de fapt, *Aș fi putut a mă duce.*

Orice încercare de a plasa pronumele reflexiv ca însoțitor a verbului *a putea*, este sortită eșecului, căci în acest caz ar trebui să acceptăm că verbul la infinitiv este *a duce*. Or, nu e vorbă de a duce ceva cuiva, ci despre cineva care se duce undeva. În aceste enunțuri este clar că nu vom admite decât o rezolvare unică:

poate = verb personal, diateza activă;

a (se) crede = verb personal, diateza reflexivă, mod infinitiv, funcția sintactică complement direct;

Maria = subiect al verbului *poate*.

La fel, în enunțul (2),

aș fi putut = predicat verbal, verb personal, diateza activă;

(a) mă duce = verb personal, reflexiv, mod infinitiv, funcția sintactică complement direct.

Atât în enunțul (2) cât și în (4), este imposibilă interpretarea pronumelui reflexiv ca însoțitor al verbului *a putea*. El însoțește verbele la infinitiv și este fie morfem al diatezei reflexive, fie complement direct al verbului tranzitiv la modul infinitiv.

În enunțurile (3) și (5) regăsim situația din enunțul (1) în care ambele verbe sunt însoțite de pronume reflexiv.

4. ADVERBUL

Este o parte de vorbire neflexibilă, dar posedă categoria gramaticală a gradului de comparație. Aceasta nu se realizează desinențial, ci perifrastic.

Din punct de vedere structural, adverbele sunt simple (*așa, unde, ieri, mâine)* sau compuse (*oriunde, cândva, altfel).*

Clasificarea după sens cuprinde următoarele categorii de adverbe:

1) de mod: *așa, astfel, alene, agale, cumva.*

2) de timp: *ieri, mâine, odinioară, cândva.*

3) de loc: *acolo, aici, undeva, nicăieri.*

O situație specială prezintă câteva locuțiuni adverbiale, care pot îndeplini și alte funcții circumstanțiale decât cele deja citate:

- locuțiuni adverbiale de cauză: *de aceea, de-aia, pentru aceea.*
- locuțiuni adverbiale de scop: *de aceea, înadins, pentru aceea.*

Clasa adverbelor este eterogenă, iar comportamentul lor sintactic, foarte diferit.

Cele mai interesante din acest punct de vedere sunt aşa numitele adverbe predicative, în care ar putea intra: *desigur, poate, fireşte, negreşit, probabil, posibil, imposibil* şi locuţiuni adverbiale precum: *fără îndoială, fără doar şi poate.*

Totuşi, chiar aceste adverbe au, contextual, comportamente extrem de variate. Astfel, adverbe cum ar fi: *poate, fireşte, negreşit,* nu pot fi niciodată nume predicative ale unui verb copulativ *a fi*. Dimpotrivă, *probabil, posibil* etc. pot fi considerate elemente ce intră în componenţa unui predicat nominal cu verbul copulativ eliptic:

(E) Probabil că va veni.

Acest comportament a făcut posibilă o disjuncţie clară între adverbele: *poate, negreşit, desigur* şi cele cum sunt: *probabil, posibil, etc.*. Prima categorie formează clasa aşa numitelor adverbe predicative, iar a doua categorie intră în structura unui predicat nominal, aşa încât analiza se va face în felul următor:

Poate că va veni (1).

Probabil că va veni (2).

poate = predicat verbal exprimat prin adverb predicativ (în cercetările mai noi se foloseşte şi noţiunea de predicat adverbial).

probabil = nume predicativ exprimat prin adverb de mod, împreună cu verbul copulativ eliptic formează un predicat nominal.

Totuşi, trebuie menţionat că ambele adverbe analizate au şi comportamente care fac imposibile soluţiile de mai sus. Fie enunţul:

Va veni, poate, mâine.

În mod evident, în enunţul de mai sus adverbul *poate* nu are cum să fie element regent pentru propoziţia *va veni mâine*, deoarece el are o poziţie periferică, putând fi omis fără ca enunţul să sufere modificări esenţiale. Comportamentul lui este analog cu cel al unei construcţii incidente, fapt pentru care trebuie să fie interpretat ca atare.

Lucrurile nu se opresc însă aici. Problema este dacă această construcţie incidentă este **cuvânt** sau **propoziţie**, altfel spus, e de aflat dacă în enunţul de mai sus avem una sau două propoziţii:

(1) Va veni, poate, mâine. (propoziţie independentă).

(2) Va veni ^{1}*/, poate* ^{2}*/, mâine* ^{1}*/. (1.PP;2.PINC)*

Să analizăm întâi de toate, un enunţ mai complicat:

a) *S-a gândit, poate, la tine, multă vreme.*

Acest enunţ iniţial poate fi modificat d.p.d.v. topic astfel:

b) *Poate s-a gândit la tine multă vreme.*

c) *S-a gândit la tine, poate, multă vreme.*

d) *S-a gândit la tine, multă vreme, poate.*

Ce se poate constata? În primul rând, o libertate topică extraordinară a adverbului în cauză, de fiecare dată schimbarea poziţiei în cazul enunţului ducând la anumite nuanţări şi diferenţe. Or, tocmai această funcţie de nuanţare a enunţului ne determină să considerăm că avem de-a face cu un adverb de modalizare, fără funcţie sintactică, şi nu cu o propoziţie incidentă. Iar dacă avem în vedere că în contextele de mai sus înlocuirea lui *poate* cu *probabil* duce exact la aceleaşi efecte de nuanţare, vom considera că adverbele de acest fel sunt modalizatori ai enunţului. Mai mult, substituindu-l pe *poate* cu *probabil*, observăm că există cel puţin un context în care acesta din urmă nu poate fi interpretat ca nume predicativ.

Pe scurt, dacă în contextele (1) şi (2), comportamentul lui *poate* diferă de al lui *probabil*, în enunţurile a) – d), rolul lor este absolut identic, acela de nuanţare.

Discuţia poate fi cel mai bine sintetizată prin intermediul unor enunţuri. Astfel, enunţurile (1) şi (2) vor fi tratate ca fraze, aşa cum am arătat la început. În schimb, enunţuri de tipul:

Poate va veni.

Probabil va veni.

vor fi considerate propoziţii independente modalizate prin intermediul adverbelor *poate* şi *probabil* care, **nota-bene!** nu au funcţie sintactică dar nici nu sunt construcţii incidente.

În fine, enunţuri ca:

Va veni, poate, mâine.

Va veni, probabil, mâine.

vor fi interpretate tot ca propoziţii independente în interiorul cărora adverbele *poate* şi *probabil* sunt tot modalizatori, însă au poziţia specifică unor cuvinte incidente. Soluţia de a considera că avem de-a face cu nucleee propoziţionale, ni se pare o complicaţie inutilă, din moment ce în toate cazurile citate rolul de nuanţare ni se pare decisiv.

O altă problemă este legată de locuţiunile adverbiale, în speţă de caracterul lor extrem de eterogen. Locuţiunile adverbiale se pot forme din:

- prepoziţie + substantiv: *în faţă, în spate;*
- cuvinte rimate: *calea - valea, talmeş - balmeş;*
- prepoziţie + adverb: *în sus, în jos;*
- cuvinte repetate: *din când în când, din zi în zi, ceas de ceas;*
- false propoziţii: *nu ştiu unde, cine ştie când, cine ştie cum, cât ai zice peşte, cât ai bate din palme.*

În această ultimă situaţie considerăm că orice încercare de a interpreta verbele ca nucleee predicative este eronată, compoftamentul tipic adverbial al întregii sintagme fiind de domeniul evidenţei.

O altă problemă interesantă este aceea a unor *substantive* cu valoare superlativă, devenite adverbe prin conversiune, ca în exemplele subliniate mai jos:

- gol-puşcă, îngheţat tun, singur cuc, beat criţă, beat turtă, a se duce glonţ, a bate măr.

Deşi sunt modalităţi expresive de realizare a superlativului, cuvintele subliniate vor fi analizate ca adverbe de mod provenite din substantiv, prin conversiune, având funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod.

Gradele de comparaţie ale adverbului nu pun probleme deosebite. Este de remarcat că, datorită absenţei flexiunii, superlativul relativ se formează cu morfemul - *cel* invariabil, spre deosebire de adjectiv:

cel mai bine - adverb;

cel mai bun - adjectiv;

cea mai bună - adjectiv.

Funcţiile sintactice ale adverbului

1) nume predicativ:

E bine să pleci.

2) atribut verbal:

Saltul înainte s-a dovedit fatal.

3) element predicativ suplimentar:

Eu te credeam altfel.

4) complement circumstanţial de mod:

Voi proceda altfel decât tine.

5) complement circumstanţial de timp:

Va sosi mâine.

6) complement circumstanţial de loc:

Nu pleci nicăieri.

7) complement circumstanţial de cauză:

De aceea s-a supărat, pentru că l-ai minţit.

8) complement circumstanţial de scop:

Înadins a procedat aşa, ca să ne enerveze.

9) complement circumstanţial condiţional:
*Dacă vii, **atunci** să ne anunţi!*
10) complement circumstanţial de excepţie:
*Nu pot veni în altă zi, **decât mâine**.*
11) complement circumstanţial opoziţional:
***În loc de mâine**, vino poimâine!*
12) complement circumstanţial cumulativ:
***În afară de mâine**, mă poţi găsi şi vineri.*

O serie întreagă de adverbe nu au funcţie sintactică, având doar rolul de a nuanţa enunţul. Ele se numesc modalizatori sau adverbe de modalizare: *chiar, doar, numai, mai, tot, şi, măcar.* Despre *poate, probabil, fireşte* etc. am discutat anterior. Acelaşi rol îndeplinesc locuţiunile adverbiale *de altfel, de asemenea.*

5. INTERJECŢIA

Este o parte de vorbire neflexibilă şi eterogenă, care nu pune probleme deosebite din punct de vedere funcţional . Unele interjecţii imită sunete din natură şi se numesc onomatopee : *miau, zbrr, trosc, ham !*, etc.

Cele mai interesante probleme legate de interjecţie privesc în special comportamentul sintactic al acesteia . Astfel, o serie de interjecţii se caracterizează prin capacitatea de a constitui nucleul unei propoziţii : *na, iată , uite, poftim, iaca.* Uneori, propoziţiile formate din interjecţii predicative pot fi regente, ca în exemplele următoare :

Uite că vine Ioana ! (1)
Iată că ai greşit !(2)

În asemenea situaţii se comite în mod frecvent eroarea de a considera subordonatele respective propoziţii subiective. În realitate, asemenea interjecţii se comportă ca nişte verbe tranzitive la imperativ, dovada cea mai concludentă fiind aceea că se pot combina cu pronumele personal formă neaccentuată în acuzativ :

Uite-l pe Dinu !
Iat-o pe Maria !

Rezultă în mod cert că în enunţurile (1) şi (2) subordonatele în cauză sunt completive directe .

O altă situaţie specială e aceea a interjecţiilor *hai, haidem* şi *haideţi* care prin terminaţiile specifice pot părea forme verbale. În realitate punctul de plecare l-a constituit interjecţia *hai!*. Faptul că funcţionarea ei e foarte apropiată de aceea a unui imperativ care exprimă dorinţa de a efectua o acţiune, a făcut posibilă interpretarea interjecţiei *hai* ca formă verbală susceptibilă de a primi desinenţe personale . În fapt, după cum se poate constata, acest aşa-zis „verb" nu are forme temporale şi modale şi, în general, nici o caracteristică morfologică de natură verbală. Numai din punct de vedere sintactic există o apropiere, anume capacitatea de a forma un predicat : ***Hai să mâncăm !***

În situaţia discutată, propoziţia subordonată este circumstanţială de scop, nu de loc, aşa cum în mod frecvent se analizează.

O caracteristică a interjecţiilor este aceea de a constitui nucleele unui enunţ neanalizabil :

– El ! ei! dac-ar mai fi el tânăr!....
– Apăi de! Cine e de vină ?
– A recunoscut ? – Pe dracu!
– Ei, aş!

Cuvintele subliniate sunt enunţuri independente, neanalizabile după structură, dar care se cer interpretate ca propoziţii independente .

Funcţiile sintactice ale interjecţiei :

1) Subiect: *Se auzi* ***cioc! cioc!*** *la uşă!*

2) Predicat: *Iată un răspuns deştept!*

3) Nume predicativ: *E vai de tine!*

4) Atribut: *Bătaia* ***cioc! cioc!,*** *în uşă, îl sperie .*

5) Complement direct: *Auzi o dată* ***trosc!*** *iar apoi nimic .*

6) Complement circumstanţial de mod :

El venea ***teleap! teleap!*** *cu pantofii lui scălciaţi!*

„Şi gem şi râd şi plâng ***în hi, în ha ...***"

În mod frecvent interjecţiile nu au funcţie sintactică, fiind simple mărci de afectivitate :

*„**Ia să vedem ce doreşti tu !**"*

*„**Ei, acum se schimbă treaba !**"*

*„**Oho, ce răspuns veninos !**"*

*„**Aaa, aşa nu mai merge !**"*

*„**Măi Ioane, eşti cam obraznic !**"*

6. PROBLEMA RELATORILOR

Deşi anterior am făcut referiri numeroase la acele elemente de relaţie subordonatoare caracterizate şi prin autonomie sintactică manifestată în interiorul subordonatelor pe care le introduc (e vorba de pronumele şi adjectivele pronominale relative şi de adverbele relative simple ori compuse) considerăm că un studiu comparat al sistemului de relatori din limba română e mai în măsură să îndepărteze confuziile şi, mai ales, poate face trecerea la problemele de sintaxă pe care le vom aborda ulterior .

I. Nivelul propoziţiei

A. La nivelul propoziţiei singurul relator care marchează relaţia **de subordonare** este prepoziţia . Ea marchează dependenţa sintactică a unei părţi secundare de propoziţie în raport cu elementul regent :

Părerea ta ***despre mine*** *e greşită.*

Voi veni ***peste trei ore.***

A plecat ***la mare*** *.*

Neavând autonomie sintactică, prepoziţia se analizează împreună cu partea de vorbire pe care o însoţeşte. Atunci când se combină cu un element de natură nominală impune acestuia restricţii cazuale. Fiecare prepoziţie are un anumit regim cazual, abaterile fiind foarte rare .

1) Prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale cu regim de acuzativ : *a, de, la, cu, pe, sub, în, din, după, lângă, de la, de pe la, pe la, între, spre, înspre, dinspre, despre, pentru, în loc de, dincolo de, în sus de, în jos de, din pricină de, din cauză de, în caz de, în afară de, pe lângă*, împreună cu, în ceea ce priveşte, cât despre, privitor la, relativ la, apropo de .*

Observaţii: Adverbele *ca* şi *decât* pot avea comportament prepoziţional, în acest caz având regim de acuzativ :

(1) E mai bun ***ca mine*** *.*

– * *pe lângă* poate fi atât prepoziţie compusă (*Mergea pe lângă gard.*) cât şi locuţiune prepoziţională specializată în construirea unui complement circumstanţial cumulativ (***Pe lângă*** *bere a cumpărat şi vin.*)

2) Prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale cu regim de genitiv: *contra, împotriva, asupra, deasupra, dedesubtul, înaintea, înapoia, în faţa, în spatele, în susul, în josul, în urma, la stânga, la dreapta, din pricina, din cauza, în ciuda, în pofida, în vederea, în scopul, în cazul, cu condiţia, în locul, în afara, cu excepţia, în privinţa.*

Observaţii:

Când se combină cu adjective pronominale posesive, prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale cu regim de genitiv nu mai impun genitivul, posesivele în cauză fiind la cazul acuzativ :

Au acţionat împotriva mea .
Se vor repezi asupra ta .

Multe din locuţiunile prepoziţionale cu regim de genitiv provin, prin conversiune, din locuţiuni adverbiale, ceea ce poate crea confuzii. Două sunt metodele de evitare a acestora:
– observarea faptului că locuţiunile prepoziţionale sunt „articulate" cu articolul hotărât *a (l)*.
– observarea faptului că locuţiunile adverbiale pot alcătui enunţuri independente : *Pe unde am luat-o?*

- La stânga!

3) Prepoziţii cu regim de dativ : *graţie, datorită, mulţumită, conform, contrar, potrivit.*

Observaţii :

Conform şi *contrar* sunt considerate de unii cercetători adverbe . Paralelismul enunţurilor:

*(1) E **contra** bunurilor maniere să spui chiar tot ce gândeşti şi*
*(2) E **contrar** bunelor maniere să spui chiar tot ce gândeşti.*

ne determină să considerăm că între *contra* şi *contrar* e doar o diferenţă de regim cazual.

Nu e mai puţin adevărat că lexemul *contrar* poate fi interpretat ca un adverb rezultat din conversiunea adjectivului *contrar(ă)* în context de verb impersonal :

A se compara : *E **corect** să ne spui şi nouă. (1)*
*E **corectă** atitudinea lui. (2)*

Cu :

*Atitudinea lui e **contrară** progresului. (1')*
*E **contrar** progresului să ai o asemenea atitudine. (2')*

Dar faptul că tocmai în asemenea contexte, *contrar* nu poate apărea ca nume predicativ de sine-stătător ci numai în prezenţa unui substantiv, ne determină să considerăm că e vorba despre un comportament prepoziţional . Ca urmare, în enunţul (2') numele predicativ este *contrar progresului.*

Aceeaşi discuţie pentru *potrivit* şi *conform.*

Structura prepoziţiilor :

1) Prepoziţii simple : *de, la, cu, în, spre, pe, a, sub, înainte, înapoia, între, dintre*, etc.
2) Prepoziţii compuse: *de la, pe la, de pe la, pe sub, pe lângă, de lângă, de pe lângă, despre, dinspre.*

Observaţii:

Prepoziţii cum ar fi *între* şi *din* sunt la origine prepoziţii compuse dar structura lor neanalizabilă ne face să le încadrăm în rândul prepoziţiilor simple. În schimb *despre* şi *dinspre* au o structură analizabilă, componentele nepierzându-şi o anume autonomie semantică (*de* + *spre*, *din* + *spre*) .

Structura locuţiunilor prepoziţionale

Prepoziţie + adverb: *în susul, în josul, la dreapta, la stânga;*
Prepoziţie + substantiv: *în faţa, în spatele, din pricina, din cauza;*
Adverb + prepoziţie: *dincolo de, aproape de, înainte de;*
Prepoziţie + adverb +prepoziţie: *în sus de, în jos de;*
Prepoziţie +substantiv + prepoziţie : *în caz de, în loc de.*

O serie de prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale se caracterizează printr-o specializare de tip circumstanţial, după cum urmează :

– *din cauza, din pricina* pentru complement circumstanţial de cauză;
– *în faţa, în spatele, înapoia, deasupra, dedesubtul, în susul, în josul* pentru complement circumstanţial de loc;

– *în vederea, în scopul* pentru complement circumstanţial de scop;
– *în ciuda, în pofida* pentru complement circumstanţial concesiv;
– *în loc de* pentru complement circumstanţial opoziţional;
– *în locul* pentru complement circumstanţial şi pentru complement circumstanţial condiţional ;
– *în privinţa, în ceea ce priveşte, cât despre, relativ la, apropo de* pentru complement circumstanţial de relaţie;
– *împreună cu* pentru complement circumstanţial soţiativ ;
– *în afara, în afară de* pentru complement de excepţie şi complement circumstanţial cumulativ;
– *pe lângă* (locuţiune prepoziţională) pentru complement circumstanţial cumulativ.

Evident, e vorba numai despre situaţiile în care aceste prepoziţii introduc diverse complemente. Ele pot introduce însă o serie de atribute circumstanţiale ai căror regenţi nominali provin din structuri verbale :

Ex. : *Mersul în faţa grupului se dovedea cam dezavantajos.*
Plecarea înainte de ora prânzului era necesară .
O ceartă cu Maria din cauza ta e tot ce-mi lipseşte.
Întrebările în privinţa relaţiei lui cu Laura îl deranjau enorm .

În aceste situaţii avem de-a face cu atribute a căror nuanţă circumstanţială se exprimă prin intermediul prepoziţiilor sau locuţiunilor prepoziţionale.

B. Dacă raportul de subordonare la nivelul propoziţiei se realizează prin prepoziţii, în schimb raportul de coordonare nu se poate realiza direct prin juxtapunere sau prin conjuncţii coordonatoare. De remarcat că aceste conjuncţii realizează şi coordonarea la nivel frastic, având astfel un comportament unitar. Există câteva tipuri de coordonare conjuncţională:

1. Coordonarea copulativă: *şi, nici, iar, ba, nu numai...ci şi, atât...cât şi;*
2. Coordonarea disjunctivă: *ori, fie, sau, fie...fie, ori...ori, ori...sau,* etc.;
3. Coordonarea adversativă: *dar, însă, ci, iar;*
4. Coordonarea conclusivă: *aşadar, prin urmare, deci, aşadeci, în concluzie.*

Observaţii:

Conjuncţia *iar* prezintă chiar în cadrul relaţiei de coordonare o omonimie copulativ/adversativ . A se compara enunţurile :

Eu voi veni la cinci, iar tu mă vei aştepta în gară .
Eu muncesc, iar tu stai toată ziua.

În primul enunţ e vorba despre o coordonare copulativă care fixează atribuţiile fiecăruia dintre subiecţi.

În al doilea enunţ se stabileşte o relaţie de opoziţie între verbele *muncesc* şi *stai,* caracterul adversativ al coordonării , fiind evident.

- *prin urmare* şi *în concluzie* sunt **locuţiuni conjuncţionale**_coordonatoare conclusive.

- *nu numai...ci şi, atât...cât şi,* sunt conjuncţii coordonatoare corelative.

- excepţia de la regula coordonării prin conjuncţii o reprezintă locuţiunea prepoziţională *împreună cu,* despre care am discutat în capitolul despre cazuri. Astfel, în enunţul :

*Mama **împreună cu tata** vor participa la un simpozion.*

avem o coordonare copulativă realizată prin locuţiunea prepoziţională *împreună cu* . În acest caz substantivul *(cu) tata* e în cazul acuzativ, dovada fiind posibilitatea de a-l înlocui printr-o formă pronominală de acuzativ.

*Mama **împreună cu mine** am protestat vehement.*

La fel se petrec lucrurile în combinaţia *şi cu* , pe care o considerăm prepoziţie compusă, în special datorită însuşirii ei de a impune cazul acuzativ :

Mama şi cu mine vom iniţia o moţiune de protest.

- conjuncţia neologică ***or***, confundată adesea cu ***ori***, are un statut ambiguu. Ea ni se pare mai aproape de coordonarea adversativă decât de oricare alta.

Ex.: Mi s-a spus că eşti în birou ; **or**, tu nici nu trecuseşi pe-acolo.

Coordonarea la nivel de propoziţie se poate realiza şi prin virgulă [,]:

– copulativă : *A cumpărat mere, pere, caise şi pepeni.*

– disjunctivă : *La şcoală, acasă, la bar, undeva trebuie să-l găsesc.*

II. Nivelul frastic

A. Dacă raportul de coordonare la nivel frastic nu pune nici o problemă în privinţa elementelor prin care se instituie, realizându-se prin aceleaşi mijloace ca şi la nivelul propoziţiei, în schimb definiţia lui poate crea unele confuzii.

Astfel, nu de puţine ori auzim că raportul de coordonare se stabileşte între două propoziţii **de acelaşi fel** . Această exprimare e în măsură să provoace prejudecăţi şi să ducă la o rezolvare mecanică a unor situaţii mai complexe. Astfel, fie enunţul :

Ioana va veni q/ dacă va dori ,/ şi când va dori l/.

unde : 1. PP;

2. CDT (1); şi

3. CT (1).

După cum se poate observa, relaţia de coordonare s-a stabilit între propoziţii de natură sintactică diferită. Care a fost criteriul în virtutea căruia s-a stabilit relaţia de coordonare în acest caz ? Ei bine, tocmai dependenţa celor două propoziţii de acelaşi element regent, în speţă verbul *va veni*. Dependenţa de acelaşi regent e singurul criteriu viabil prin care se stabileşte dacă două propoziţii subordonate sunt sau nu coordonate între ele. Astfel în enunţul :

Marta va pleca [1]/ unde [2]/, când [3]/ şi cum va putea [4]/.

avem nu mai puţin de trei subordonate diferite, coordonate copulativ între ele :

1) PP; 2) CL (1); 3) CT (1); 4) CM (1).

Prezenţa adverbelor relative indică în mod cert existenţa a trei subordonate dintre care primele două au predicatul eliptic . Mult mai concisă ni se pare definiţia potrivit căreia relaţia de coordonare se stabileşte între unităţi sintactice de acelaşi rang, „rangul" fiind stabilit tocmai prin dependenţa de acelaşi element regent.Şi încă o problemă, de data aceasta de exprimare : o propoziţie nu poate fi subordonată faţă de o alta, ci faţă de un element dintr-o altă propoziţie . Altminteri se poate crea o confuzie de altă natură, ca în enunţul :

Considerând [1]/ că şi-a făcut datoria,[2]/ Ion a încercat [1]/ să negocieze drepturile cuvenite.[3]/ "

1. PP; 2.CD (1); 3.CD (1).

După cum se observă, avem două subordonate – chiar de acelaşi fel – dependente de aceeaşi propoziţie regentă . Totuşi, ele nu sunt coordonate între ele, deoarece au fiecare alt element regent :

P2 verbul *considerând*

P3 verbul a *încercat*

De aceea, e corect să se spună despre o propoziţie secundară că e subordonată faţă de elementul X din propoziţia Py, iar nu faţă de propoziţia P_Y .

Subordonarea la nivel frastic se poate realiza prin :

- conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale;
- pronume şi adjective pronominale relative;
- adverbe relative simple şi compuse (adv. nehotărâte);
- pronume şi adjective pronominale nehotărâte.

a) Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare (care pot fi abstracte ori specializate).

Conjuncţiile abstracte pot introduce serii de subordonate diferite. Ele sunt : *că, să, dacă, de, ca să, ca...să*

Ex.: *Se ştie că vii. (SB)*
ştiu că vii. (CD)
Problema e că nu va veni. (PR)
S-a supărat că l-ai certat. (CZ)
Gândul că vii îl speria. (AT)

O serie de locuţiuni conjuncţionale se caracterizează prin posibilităţi combinatorii reduse, adesea la un singur tip de subordonată:
– *fiindcă, deoarece, pentru că, întrucât, dat fiind că, din moment ce, o dată ce, căci, de vreme ce* pentru cauzală;
– *deşi, cu toate că, măcar că, măcar să, chiar dacă, indiferent dacă* pentru concesivă;
– *în caz că* pentru condiţională;
– *în loc să* pentru opoziţională;
– *în afară că* pentru circumstanţială de excepţie, pentru circumstanţială cumulativă;
– *încât, încât să* pentru circumstanţială consecutivă;
– *înainte să* pentru circumstanţială de timp;
– *pentru ca să* pentru circumstanţială de scop, pentru circumstanţială opoziţională.

Observaţii:
– *de când, pe când, de câte ori*, pe care C. Ionescu le consideră locuţiuni conjuncţionale specializate pentru subordonata temporală pot introduce o serie de subordonate de natură diferită:

Nu se ştie de când nu ne-a mai scris. (SB)
Nu ştiu până când va sta acolo. (CD)

La fel, *până unde* nu introduce doar o circumstanţială de loc :

Nu ştiu până unde trebuie mers .

În plus, aceste structuri nici nu pot fi considerate conjuncţii ori locuţiuni conjuncţionale, ele fiind în mod cert adverbe relative precedate de *prepoziţii (de unde, până unde, de când, până când)*, ori pur şi simplu locuţiuni adverbiale relative *(de câte ori)*. Tot adverb relativ este şi *precum*, care poate introduce, în afară de circumstanţială de mod, o predicativă .

El e precum a fost dintotdeauna.

Părerea noastră e că **se face o confuzie** între elementele de relaţie subordonatoare şi conjuncţiile subordonatoare. Faptul că un relator are funcţie de subordonare la nivel frastic nu e suficient pentru a considera că „îndeplineşte funcţia de conjuncţie".

Mult mai corect ni se pare să admitem că relaţia de subordonare se realizează printr-o varietate de elemente subordonatoare, în categoria cărora intră, printre altele şi conjuncţiile. Faptul că pronumele şi adverbele relative au rol subordonator nu înseamnă că ele îndeplinesc rol de conjuncţii, fie şi numai pentru faptul că au funcţii sintactice în subordonata pe care o introduc, fapt ce nu e valabil şi pentru conjuncţii. (***încotro*** este un adverb relativ de loc, nu o conjuncţie. În subordonată el are funcţia sintactică de c.c. de loc).
b) Pronume şi adjective pronominale relative (au funcţii sintactice în subordonatele pe care le introduc). Ele au constituit subiecte de discuţie în capitolul despre pronumele relativ. Calitatea de relatori le apropie de conjuncţiile subordonatoare dar ceea ce le deosebeşte în mod esenţial e tocmai faptul că au totdeauna funcţii sintactice, de regulă în subordonata pe care o introduc.
c) Adverbe relative simple *(când, unde, cum, cât)* şi compuse, numite şi adverbe nehotărâte *(oriunde, oricând,* etc.). Au în propoziţiile subordonate numai funcţii sintactice de natură circumstanţială. Excepţia o constituie *cum* şi *cât*, care pot fi şi nume predicative. Se poate observa că aria funcţiilor sintactice pe care le pot avea adverbele relative este mult mai redusă decât în cazul pronumelor relative. Mai e de remarcat faptul că uneori aceste adverbe pot deveni, prin conversiune, conjuncţii, nemaiavând funcţie sintactică .

Ex. *Cum el era acasă,* [1] */ ea nu a mai insistat.* [2]/

cum conjuncţie simplă, fără funcţie sintactică, provenită din adverb relativ de mod prin conversiune .

Ex. *Unde nu l-ai mai căutat,* [1]*/de aceea s-a supărat .*

unde - conjuncţie simplă, fără funcţie sintactică, provenită din adverb relativ de loc prin conversiune.

În ceea ce priveşte adverbele compuse *(oriunde, oricât),* ele pot fi atât adverbe relative cât şi adverbe obişnuite, fără vreun rol de subordonare.

Ex. ***Oriunde*** *mă duc,* [1]*/ tot de el dau.*[2]*/* (adverb relativ)

E liber a pleca ***oriunde****.* (adverb de loc)

d) Pronume şi adjective pronominale nehotărâte. Provin din pronume relative prin compunere. Ele sunt relatori cu funcţie sintactică dar pot introduce un număr destul de restrâns de subordonate.

CV: *Oricine vine , nu sunt acasă.*

SOC: *Plec cu oricine se oferă.*

CD: *Adu pe oricine doreşti.*

Sintetizând întreaga discuţie, credem că e necesară o schemă care să pună în evidenţă atât asemănările cât şi deosebirile dintre diversele tipuri de relatori:

Relatori	Raporturi sintactice				Funcţie sintactică
	Coord. Propoziţie	Coord. Frază	Subord. Propoziţie	Subord. frază	
Prepoziţii şi locuţiuni prepoziţionale	Ø *	Ø	X	Ø	Ø
Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale	X	X	Ø	X	Ø
Pronume şi adj. pronom. relative	Ø	Ø	Ø	X	X
Pronume şi adj. pronom. nehot.**	Ø	Ø	Ø	X	X
Adverbe relative simple şi compuse	Ø	Ø	Ø	X	X

* Excepţie: *împreună cu* locuţiune prepoziţională cu rol uneori coordonator la nivelul propoziţiei şi prepoziţie compusă având uneori un rol coordonator la nivelul propoziţiei.

** De fapt, pronume relative compuse.

II. NOŢIUNI DE SINTAXĂ

1. SUBIECTUL ŞI SUBIECTIVA

Una dintre problemele majore ale subiectului este aceea a definiţiei lui . Cu o stranie consecvenţă atât studiile mai vechi (G.A.), cât şi cele mai noi (M. Em. Goian Probleme de sintaxă) definesc subiectul în funcţie de ...predicat.

Exemplu : *Subiectul este partea principală de propoziţie despre care se spune ceva* ***cu ajutorul predicatului.*** (s.n.) (M. Em. Goian – Probleme de sintaxă)

Lăsăm la o parte faptul că studiile mai moderne au demonstrat în mod convingător că subiectul este parte secundară de propoziţie, întrucât nu reprezintă o condiţie sine-qua-non în formularea unui enunţ tip propoziţie ; aşa cum se întâmplă în cazul predicatului. Dar ceea ce are efecte cu adevărat grave este acea parte din definiţie care susţine că despre subiect se spune ceva cu ajutorul ... predicatului .

Or, spre deplina lămurire , oferim o serie de exemple care contrazic această aserţiune:

Necunoscându-se regulamentul, s-a procedat în mod arbitrar. (1)
Trebuindu-i bani mulţi, a contractat un împrumut. (2)
Propunerea de a nu se da un răspuns ferm la aceste solicitări a fost nejustificată. (3)
Ei erau nemulţumiţi de a nu li se fi onorat comenzile. (4)
Ce se poate observa ? În fiecare din cele patru enunţuri de mai sus avem câte un subiect a cărui dependenţă se realizează faţă de un verb ce nu îndeplineşte funcţia de predicat :

*Bani **trebuind*** c.c. cauză)
*Regulamentul **necunoscându-se*** (c.c. cauză)
*Un răspuns **de a nu se da*** (atribut verbal)
*Comenzile **de a nu se fi onorat*** (c. indirect)

Confuzia şi efectele dezastruoase ale unei definiţii precum aceea în discuţie ne apar, graţie acestor exemple, cu toată claritatea. Însă lucrurile cu adevărat grave de abia acum urmează.

Luând ca literă de lege dependenţa subiect / predicat, elevii (iar uneori şi profesorii) pierd din vedere posibilitatea ca un subiect să apară pe lângă un verb la mod nepersonal, aşa cum se întâmplă în exemplele de mai sus. În-plus, obişnuinţa mecanică de a pune întrebarea îi conduce adesea la interpretări total eronate:
* Ce trebuind ? *Bani ! bani – complement direct (!!!)*

Această eroare se extinde şi asupra subiectivei, pe care nu de puţine ori elevii o consideră... completivă directă. În exemplele de mai sus:
Ei erau nemulţumiţi de a nu li se fi onorat [1] */ ceea ce au comandat* [2] */ (4')*

unde:
1. PP; 2. SB (1).

După cum se observă în exemplul de mai sus, subiectiva are ca regent un reflexiv cu sens pasiv la modul infinitiv perfect.

În asemenea condiţii credem că e necesară excluderea din definiţia subiectului a oricărei referiri la predicat.

În felul acesta, subiectul devine **partea de propoziţie care desemnează agentul sau pacientul acţiunii exprimate de un verb la mod personal sau nepersonal**.

Rezultă de aici o altă concluzie care nu este îndeajuns de mult luată în seamă şi anume că într-o propoziţie putem avea atâtea subiecte câte verbe (la moduri personale sau nepersonale) avem.
Fie exemplul :
Sosind noi la ora şase iar vecinii noştri întârziind o jumătate de oră, cei prezenţi au propus a se amâna discuţia pentru a doua zi.

În enunţul de mai sus avem un singur predicat (*au propus*) dar avem patru verbe: *sosind, întârziind, au propus, a se amâna.*

Propoziţia are nu mai puţin de patru subiecte, fără ca acestea să constituie un subiect multiplu, fiecare dintre ele depinzând de alt verb:

- noi *sosind;*
  vecinii *întârziind;*
  cei prezenţi *au propus;*
  discuţia *a se amâna.*

Probleme în identificarea subiectului ar putea pune doar verbul unipersonal *a se amâna.* Lucrurile devin însă foarte simple dacă se observă că în acest caz avem de-a face cu un verb reflexiv-pasiv, echivalenţa *a se amâna discuţia / a fi amânată discuţia* fiind evidentă .

În această situaţie subiectul gramatical e pacientul acţiunii exprimate de verb, fapt ce explică motivul pentru care am introdus noţiunea respectivă în definiţia pe care am propus-o.

Dacă în enunțul de mai sus lucrurile sunt evidente (avem patru verbe și patru subiecte), să vedem ce se întâmplă în următorul enunț:

Venind mai devreme și trecând prin fața casei lui Alexandru, m-am decis a-l vizita.

Aparent, în această propoziție nu avem subiect. În realitate, avem nu mai puțin de patru, atâtea câte verbe există. Singura diferență față de enunțul anterior e că în situația de față subiectul e neexprimat. Astfel, subiectul verbului *m-am decis* este inclus și **coincide** cu subiectele tuturor celorlalte verbe prezente în enunț, subiecte care în felul acesta devin subînțelese. Altfel spus, agentul celor patru acțiuni exprimate prin verbe este unul singur, fapt care explică de ce subiectul este neexprimat.

Vom spune așadar, de acum înainte, că subiectul este funcția sintactică dependentă de verb (și mai rar de interjecție) și că **întâmplător** acest verb poate îndeplini funcția de predicat, așa cum o poate îndeplini și pe aceea de complement circumstanțial ori atribut verbal.

Faptul că atunci când e predicat verbul se acordă în număr cu subiectul nu ne îndreptățește să considerăm că funcția sintactică de subiect e impusă de prezența predicatului, fiind evident că **natura morfologică** a verbului impune prezența ori absența subiectului. De pildă, anumite verbe exclud prezența oricărui tip de subiect.

Nu-mi pasă de tine.
Îți arde de joacă.
Îmi pare rău de eșecul tău.
Îmi pare bine de succesul tău.

În toate enunțurile de mai sus constatăm absența subiectului, natura verbelor din fiecare enunț reclamând apariția unui complement indirect.

Și încă o precizare: atributul și complementul, indiferent de natura lor, se definesc și se recunosc prin dependența de un anume tip de regent: substantiv, pronume, adjectiv, verb, etc.

Spunem, de exemplu, că un complement este o parte secundară de propoziție care determină un verb, un adverb, un adjectiv ori o interjecție.

De fiecare dată se stabilește o relație între o parte de propoziție și o unitate morfologică. Altfel spus, partea de propoziție se definește printr-o dependență de natură morfologică, acesta fiind singurul criteriu autentic după care putem recunoaște un atribut ori un complement.

Numai în cazul subiectului în definiție apare o dependență față de o unitate sintactică, ceea ce e literalmente aberant, ca și cum am spune, de pildă, că un complement determină un atribut sau un predicat. Orice unitate sintactică secundară (includem aici și subiectul, din motive care au apărut cu claritate până acum) există doar datorită dependenței în raport cu o unitate morfologică de o anumită natură. Un atribut într-un enunț fără substantiv, fără pronume sau fără numeral e imposibil, după cum un complement care depinde de un substantiv e un nonsens.

În exact aceeași situație se află și subiectul, fiind o parte de propoziție care exprimă agentul ori pacientul acțiunii exprimate de un verb ori de o interjecție.

De aici se poate ajunge și la nuanțările atât de necesare precum:

a) faptul că subiectul unui verb personal la diateza activă exprimă agentul (inițiatorul) acțiunii; b) faptul că subiectul unui verb unipersonal reflexiv cu sens pasiv exprimă pacientul acțiunii; c) faptul că în cazul verbelor tranzitive pacientul acțiunii se exprimă prin complementul direct.

Aceste precizări sunt necesare tocmai pentru a elimina confuziile pe care terminologia științifică le provoacă frecvent. Dar, când încă din definiție se pornește cu o eroare științifică de proporții, orice precizare ulterioară devine superfluă. În felul acesta elevul nu va fi dispus să recunoască subiectul unui verb la infinitiv ori gerunziu și îl va căuta doar acolo unde există predicat. Dacă însă i se va atrage că orice verb, la orice mod și timp s-ar găsi,

e susceptibil de a primi subiect, atunci lucrurile ar deveni mult mai clare, singura problemă rămânând aceea a verbelor care, prin natura lor morfologică, nu pot primi niciodată subiect. Această incompatibilitate poate fi însă uşor detectabilă, chiar în situaţia unei fraze de tipul:

Îţi arde [1] */ să-ţi baţi joc de noi.* [2] /

În acest enunţ, deşi verbul regent nu are subiect (exprimat ori neexprimat) e imposibil să considerăm că P2 e o subiectivă, contragerea dovedind că nu e posibil să rostim *îţi arde ceva* ci pur şi simplu *îţi arde de ceva*; în schimb, în enunţul următor, situaţia se inversează:

Îmi vine [1] */ să plec.* [2] /

P2 este subiectivă, fapt demonstrabil prin contragere: *îmi vine o idee; o idee îmi vine; aceste idei îmi vin*.

Contragerea în subiect a propoziţiei P2 e un argument irefutabil în favoarea interpretării ei ca subiectivă.

1.1. Cazurile subiectului

Despre această problemă am discutat chiar în capitolul consacrat categoriei cazului şi nu facem decât să reamintim una dintre concluziile respectivului capitol, cu referire directă la situaţia subiectului. E vorba despre ideea potrivit căreia subiectul „stă" în cazul nominativ. Aşa cum am arătat, există destule situaţii care contrazic această aserţiune şi nu facem decât să trecem în revistă câteva situaţii în care subiectul poate fi în Ac., G sau D.

Eu şi cu mama vom pleca mâine. (Subiect multiplu în inferiorul căruia al doilea termen este în Ac., situaţie impusă de prepoziţia *cu*).

Eu şi cu tine suntem cei mai buni. (Situaţie apropiată de prima, dar în care declinarea specifică pronumelui de persoana a II-a tu face şi mai evidentă prezenţa cazului Ac.

A venit la lume! (Cazul Ac. e impus de prepoziţia *la*).

Dau cartea [1] */ cui o cere.* [2] / (Pronumele relativ *cui*, în cazul D, are funcţia sintactică de subiect al verbului *cere: cineva cere cartea*.

Iau cu mine [1] */ pe cine vrea* [2] */ să meargă.* [3] / (Subiectul *pe cine* este în cazul Ac., impuş de prepoziţia *pe*).

Ai casei au plecat. (Subiectul *ai casei* este în cazul G, impus de articolul genitival *ai*. Situaţia a fost discutată pe larg în capitolul despre funcţiile cazului).

1.2. Subordonata subiectivă

Îndeplineşte funcţia de subiect pe lângă un verb din propoziţia regentă.

Şi în cazul subiectivei ne lovim de aceleaşi reflexe mentale mecanice, prin intermediul cărora subiectiva e pusă în legătură cu un verb cu valoare de ... predicat, situaţiile când subiectiva e cerută de verbe la moduri nepersonale (infinitiv şi gerunziu) fiind ignorate în structura definiţiei şi considerate cazuri periferice. În felul acesta, elevii deprind un automatism în virtutea căruia caută elementul regent al unei subiective numai printre verbele cu funcţie sintactică de predicat. În marea majoritate a cazurilor, subiectivele dependente de un verb la mod nepredicativ sunt considerate... completive directe.

Exemplu: *Fără a mi se fi comunicat* [1] */ că voi fi invitat* [2] */, eu am venit.* [3] /

Nebănuindu-se [1] */ ceea ce va urma* [2] */, s-a anunţat începerea concursului.* [3] /

Am plecat cu toţii, rămânând [1] */ să fim sunaţi mai târziu.* [2] /

Întâmplându-se [1] */ să plec mai devreme* [2] */ ei nu m-au găsit acasă.* [3] /

În toate situaţiile de mai sus propoziţiile subordonate subiective au ca termeni regenţi verbe impersonale la infinitiv şi gerunziu. Fără a observa natura acestora, elevii comit eroarea de a identifica funcţia sintactică punând întrebarea *ce?* şi ajungând la concluzia că avem de-a face cu subordonată completivă directă. Or, sursa acestei confuzii e tocmai tratarea neunitară a verbelor regente, prin precizarea că subiectiva apare în relaţie cu un verb la un mod predicativ când în realitate nu există nici o legătură între natura flexiunii verbale şi restricţiile sintactice pe care le impune. În acest păcat al superficialităţii cade

M. Em. Goian, care consideră că subiectiva reprezintă expansiunea la nivel frastic a unui subiect al cărui regent este un *verb la un mod predicativ (sau nepredicativ, în anumite condiţii sintactice)* (s.n.).

Or, precizarea că verbul e la mod predicativ e la fel de eronată precum ar fi fost aceea că verbul e la mod nepredicativ, tocmai pentru că în definiţie se introduce un criteriu absolut invalid: natura flexiunii verbului regent.

În realitate, caracterul impersonal (care poate impune apariţia unei subiective) este generic, adică specific verbului respectiv pe tot parcursul flexiunii sale (indiferent deci de modul, timpul, persoana, etc. ori conjugarea lui).

Altfel spus, ca şi categoria de tranzitivitate, ca şi categoria de predicativitate, caracterul personal ori impersonal sunt independente în raport cu flexiunea . Introducerea precizării **verb la mod predicativ** e la originea unor confuzii extreme, care împiedică efectiv identificarea corectă a subiectului şi a subiectivei.

Nu mai vorbim de precizarea din paranteză, precizare inutilă şi eronată din punct de vedere ştiinţific, prezenţa subiectivei fiind dictată de natura impersonală a verbului şi nicidecum de anumite condiţii sintactice .

În sinteză, este esenţial ca din definiţia subiectivei să fie eliminată orice precizare cu privire la flexiunea verbului regent şi să se explice elevilor că un verb se poate constitui ca regent al unei subiective doar pentru că are caracter impersonal sau pentru că (în cazul subiectelor relative)subiectul este construit printr-o expansiune voită, situaţie în care verbul regent e chiar personal.

*Cine **se scoală** de dimineaţă* [1]*/, departe **ajunge.*** [2]*/* (1. SB; 2. PP)

În felul acesta, criteriul esenţial (şi infailibil) pentru identificarea unei subiective, e tocmai posibilitatea de a o contrage într-o unitate sintactică simplă, cu valoare de subiect:

*Cine **se scoală** de dimineaţă* [1]*/, departe **ajunge.*** [2]*/ (Harnicul departe ajunge)*
Nu se ştia [1]*/ că vii .* [2]*/ (Nu se ştia faptul acesta)*
Nu mi s-a comunicat [1]*/ că vei sosi.* [2]*/ (Nu mi s-a comunicat aceasta)*
Am plecat, rămânând [1]*/ să fim sunaţi mai târziu .* [2]*/ (Rămâne a fi sunaţi)*

Orice verb căruia nu i se poate identifica un subiect (fie el exprimat, inclus, subînţeles ori nedeterminat) e susceptibil de a deveni regent al unei subiective !!!

Pasul următor este acela de a vedea dacă propoziţia subordonată lui poate fi substituită printr-o unitate sintactică de rang inferior cu funcţie de subiect. Dacă acest lucru e posibil, atunci avem de-a face cu o subiectivă. Obiceiul de apune întrebarea pentru a identifica subordonata nu funcţionează deloc în cazul subiectivei şi al predicativei. Or, pentru a evita erorile, nu folosim acest criteriu decât după ce ne-am convins:

– că verbul regent nu e impersonal;
– că verbul regent are subiect exprimat sau neexprimat;
– că propoziţia subordonată nu poate fi contrasă într-un subiect;
– că verbul regent nu este copulativ.

De-abia după ce toate aceste ipoteze au fost înlăturate, poate opera criteriul întrebării. Mai mult, în felul acesta se poate evita şi o altă eroare, creată tot din pricina unei prejudecăţi. E vorba despre situaţia când un verb, deşi impersonal, nu se poate construi nici cu subiect, nici cu subiectivă. E cazul unor verbe sau locuţiuni verbale de tipul: *a-i arde de..., a-i părea bine de..., a-i părea rău de..., a-i păsa de...*

În toate aceste cazuri, prin expansiune la nivel frastic se obţin CI , nicidecum subiective:

Îţi arde [1]*/ să faci glume .* [2]*/ (CI)*
Îmi pare bine (rău) [1]*/ că pleci .* [2]*/ (CI)*
Nu-ţi pasă [1]*/ că ne-ai jignit .* [2]*/ (CI)*

– Faptul că prin operaţiunea inversă (contragere) nu obţinem *îţi arde ceva*, ci *îţi arde de ceva*, *nu-ţi pasă ceva*, ci *nu îţi pasă de ceva*, demonstrează în mod indubitabil incompatibilitatea dintre aceste structuri verbale impersonale şi funcţia sintactică de **subiect**.

Tot pe baza criteriilor de mai sus pot fi evitate erorile în situaţia când regentul e un verb cu trăsătură impersonală dobândită, verb care se construieşte cu un complement direct sau cu un complement indirect pronominal (acesta îndeplinind rolul de subiect logic).

Nu mi-a trecut prin cap [1] */ să-ţi telefonez.* [2] */ (1. PP; 2. SB)*

Nu-mi convine [1] */ că a plecat .* [2] */ (1. PP; 2. SB)*

Nu mă interesează [1] */ dacă va reuşi .* [2] */ (1. PP; 2. SB)*

Nu mă priveşte [1] */ că ai fost criticat.* [2] */ (1. PP; 2. SB)*

şi în aceste situaţii tendinţa generală e de a considera subordonatele în cauză completive directe. În realitate, prin contragere se obţin următoarele structuri :

Nu mi-a trecut prin cap a telefona – A telefona nu mi-a trecut prin cap.

Nu-mi convine plecarea lui (el). – Plecarea nu-(mi) convine.

Nu mă interesează reuşita ta. – Reuşita ta nu (mă) interesează.

Nu mă priveşte faptul acesta. – Faptul acesta nu (mă) priveşte.

În toate aceste situaţii se poate demonstra că, în urma contragerii, modificând flexiunea substantivelor rezultate (acolo unde a fost cazul), se stabileşte o relaţie de interdependenţă nemanifestată prin reglarea acordului:

Plecarea nu-mi convine. – Plecările nu-mi convin.

Acesta este un argument irefutabil în favoarea interpretării ca subiective a construcţiilor iniţiale, şi aceasta în ciuda faptului că subiectul logic („actantul", „agentul" acţiunii) este pronumele cu funcţia sintactică de complement direct sau complement indirect. Şi pentru a nu mai relua problema în capitolul despre subordonata predicativă, să precizăm şi să exemplificăm erorile ce se pot produce în identificarea acesteia datorită acelûiaşi algoritm eronat prin care se foloseşte drept criteriu esenţial întrebarea:

El a rămas [1] */ cum îl ştiam.* [2] */*

P2 (predicativă pe lângă verbul copulativ *a rămas)* e considerată CM tocmai datorită folosirii criteriului în discuţie: *Cum a rămas? Cum îl ştiam.*

Prin contragere însă şi ţinând seama de natura copulativă şi personală a verbului *a rămâne,* funcţia corectă (de nume predicativ) e mai lesne de identificat :

El a rămas neschimbat. *(n.p.)*

Erorile datorate „întrebării" sunt numeroase şi afectează majoritatea subordonatelor cum se va vedea mai jos:

Îmi pare rău [1] */ că ai greşit.* [2] */* (CI)

Prin întrebare se poate ajunge la ideea că P2 e circumstanţială cauzală (*din ce cauză îmi pare rău?*):

L-am văzut [1] */ cum traversa.* [2] */* (PRS)

Punând întrebarea obţinem o ... circumstanţială de mod (*cum l-am văzut?*) sau o ... completivă directă (*ce am văzut?*).

Exemplele pot continua la nesfârşit, însă rostul acestui studiu nu e o inventariere a erorilor posibile, datorate modului defectuos în care se predă limba română în şcolile noastre, ci de a identifica mijloacele de eradicare a lor. Ceea ce am vrut să demonstrăm e că, de multe ori, prin recursul la procedee mecanice, se neglijează exact acele criterii cu adevărat ştiinţifice de rezolvare a unor probleme mai mult sau mai puţin complexe.

Sintetic, pentru identificarea corectă a unei funcţii sintactice, esenţială e natura morfologică de adâncime a elementului regent.

De pildă, la verb, caracteristicile morfologice care influenţează natura subordonatei sunt perechile: tranzitiv / intranzitiv; personal / impersonal; predicativ / copulativ.

Numai acestea, ca trăsături generale, influenţează selecţia unităţilor sintactice subordonate şi numai după ce le-am identificat corect putem pune întrebarea.

În schimb, niciodată nu putem folosi flexiunea verbului regent pentru a stabili sau defini o funcţie sintactică.

Revenind acum la problema subiectivei, prezentăm sintactic lista situațiilor în care această funcție sintactică poate fi selectată:

Verbe active impersonale

a) *a trebui, a reieși, a rezulta, a urma.*

b) *a rămâne, a ajunge, a părea* când sunt predicative:

Rămâne să mai discutăm.

Ți-ajunge cât ai mâncat.

Pare că va ploua.

c) *a fi* predicativ, cu sensul de *a se petrece, a se produce, a se întâmpla.*

Dacă n-a venit [1] ***/ e*** [2] ***/ fiindcă a pierdut trenul.*** [3] ***/ (1.SB; 2.PP; 3.CZ)***

Această construcție sintactică generează confuzii multiple și în lucrări mai vechi (V. Dron , Al. Metea , S. Drincu) apar soluții aberante, ca în exemplul :

Și [1] */ dacă ramuri bat în geam.* [2] */*

Și se cutremur plopii. [3] */*

E [1] */ ca în minte să te am.* [4] */*

Și-ncet să te apropii. [5] */*

De pildă, în mod frecvent P4 și P5 sunt considerate...predicative, iar P1 și P2 ... condiționale. Asemenea erori grosiere își au sursa în ignorarea naturii verbului regent care e impersonal, predicativ, cu sensul de a se întâmpla .

Dacă luăm în considerare enunțul (1) și observăm prezența, ca element de relație în subordonată , a conjuncției fiindcă , specializată în a introduce **numai** subordonate cauzale, e clar că verbul regent *e* nu poate fi copulativ, în schimb este în mod cert impersonal.

În enunțul (2) situația e cvasi-identică, deosebirea fiind că propozițiile circumstanțiale P4 și P5 sunt finale:

1. PP
2. SB (1) și
3. SB (1)
4. CS (1) și
5. CS (1)

De altfel, o simplă contragere argumentează soluția de mai sus :

Bătaia ramurilor și cutremurul plopilor

Se întâmplă **pentru a te avea în minte.**

bătaia și cutremurul subiect multiplu;

pentru a ... avea în minte c.c. scop.

Din păcate, generații de elevi au fost nevoiți să-și însușească soluții aberante și credem că pentru mulți profesori, nici până în ziua de azi problema nu este clară.

Într-o culegere ulterioară, A. Metea și S. Drincu , au revenit asupra situației sintactice de mai sus și au oferit soluția corectă.

d) Verbe cu caracter impersonal dobândit, construite cu complement direct și indirect pronominal: *a interesa, a durea, a privi, a bucura, a surprinde, a plăcea, a veni, a conveni.*

Mă bucură [1] */ că ai reușit.* [2] */*

Mă privește [1] */ ce fac.* [2] */*

Îmi vine [1] */ să țip.* [2] */*

Îmi place [1] */ că ești ambițios.* [2] */*

În aceeași situație se găsesc o serie de locuțiuni verbale precum: *a-i da prin gând, a-i trece prin minte, a-i face plăcere.*

Nu mi-a trecut prin minte [1] ***/să te sun.*** [2] */*

e) Locuțiuni verbale impersonale: *a nu avea rost, a nu avea haz.*

N-are rost [1] */ să mai vii.* [2] */*

2. Verbe reflexive impersonale:
- a se părea, a se întâmpla, a se zvoni, a se cuveni, a se crede, a se şti, a se bănui.
O parte din aceste verbe pot deveni, într-un enunţ de tip propoziţie, verbe unipersonale cu sens reflexiv-pasiv :

S-a auzit [1]/ că pleci. [2]/ (1.PP; 2.SB)
S-a auzit un zvon. (a fost auzit)
S-au auzit nişte zvonuri. (au fost auzite)
Se ştie [1]/ că vii . [2]/ (1.PP; 2.SB)
S-a ştiut problema .(a fost ştiută)
S-au ştiut problemele .(au fost ştiute)

În situaţiile acestea, nominalele (*zvon, problemă)* au funcţia de subiect, care, după cum am mai arătat, e uneori greu de identificat.
3. Verbe pasive impersonale:
– a-i fi dat, a-i fi scris, a-i fi sortit, a-i fi permis.

Nu ţi-e permis [1]/ să afirmi aşa ceva. [2]/ (1.PP; 2.SB)

În enunţul de mai sus o eroare flagrantă e aceea de a considera că *nu e permis* are funcţia de predicat nominal. În fapt, ca orice verb la diateza pasivă, la mod predicativ, şi acesta are funcţia de predicat verbal.
4. Adverbe şi locuţiuni adverbiale predicative:
– poate, firește, desigur, negreşit, bineînţeles, pesemne, fără îndoială, fără doar şi poate.
Atenţie: *numai dacă după aceste structuri urmează o conjuncţie subordonatoare, ele au valoare de adverbe predicative .*
A se compara: *Poate că va veni mâine.* (1)
Va veni, poate mâine. (1')
Poate va veni mâine. (1")

Singurul enunţ în care se poate vorbi de adverb predicativ este (1). În (1') avem un enunţ cu structură de propoziţie în care *poate* e un adverb modalizator fără funcţie sintactică, incident.
În (1"), *poate* e tot un modalizator, însă nu incident. şi (1") e tot un enunţ tip propoziţie.

O altă sursă de erori e punerea pe acelaşi plan a veritabilelor adverbe predicative cu acele adverbe *(probabil, posibil, normal)* care intră în structura unor predicate nominale cu verb copulativ **eliptic:**

Posibil [1]/ să vină. [2]/
Probabil [1]/ că vine. [2]/
Normal [1]/ că s-a enervat. [2]/

În aceste situaţii, subiectiva e cerută de un predicat nominal cu verb copulativ impersonal eliptic :

(E) Posibil să vină .
(E) Probabil că vine.
(E) Normal să se enerveze.

(E) posibil = P N verb copulativ impersonal eliptic + nume predicativ exprimat prin adverb de mod, provenit din adjectiv prin conversiune, grad pozitiv.
5. Verbe copulative impersonale (aşa-zisele expresii verbale impersonale cu denumirea cărora nu putem fi de acord): *e bine; e rău; e de mirare; e de înţeles; e posibil,* etc.

E bine că vei veni.
E de mirare că nu pricepi.
E de înţeles că n-a putut veni .

În structura unor astfel de construcţii va intra totdeauna un nume predicativ cu valoare de adverb, verbe la supin, substantiv ori locuţiune **substantivală** (niciodată adjective, orice adjectiv în context impersonal schimbându-şi clasa morfologică în adverb).

În ceea ce priveşte denumirea tradiţională (expresia verbală impersonală), ea creează falsa impresie că avem de-a face cu o structură morfologică de tip specială. În realitate, e vorba pur şi simplu despre o sintagmă copulativă obişnuită, în care verbul copulativ nu este personal, ci impersonal. Când e la un mod predicativ, are funcţia de predicat nominal. Subiectiva este impusă de structura impersonală a verbului copulativ şi, după cum un verb predicativ poate fi impersonal fără a fi necesar să beneficieze de o denumire nouă, tot aşa, un verb copulativ poate fi impersonal fără a avea nevoie de formula „expresie verbală impersonală."

De altfel, nici nu e nevoie ca un vérb copulativ impersonal să aibă nume predicativ exprimat printr-o parte de vorbire. E, spre exemplu, cazul verbului *a însemna*, în enunţuri de tipul:

Dacă nu a venit [1] */ înseamnă* [2] */ că a pierdut trenul.* [3] /

În acest enunţ identificăm următoarele propoziţii :

1. SB (2); 2. PP; 3. PR (2)

Prin contragere :

Faptul acesta înseamnă ***pierderea*** *(trenului).*

(dacă nu a venit) (vb.cop.imp.) (n.p.)

De asemenea, atragem atenţia că în categoria expresiilor verbale impersonale intră orice verb copulativ care e şi impersonal:

Rămâne de văzut [1] */ cine are dreptate* [2] /. (1.PP; 2.SB)

A ajuns de neconceput [1] */ ca în ziua de astăzi cineva să nu privească la televizor* [2] /

Observaţie: Construcţii de tipul :

e vremea să... (a)
e cazul să... (b)
e timpul să... (c)
e nevoie să... (d)

conţin în structura lor componente care, în opinia noastră se pot analiza ca unităţi sintactice autonome: *vremea, cazul, timpul, nevoie,* sunt subiecte, verbul *a fi* este predicativ iar subordonatele ce urmează sunt fie atributive (a-c), fie completive indirecte (d).

Altfel stau lucrurile în enunţul:

E o banalitate [1] */ ceea ce spui tu.* [2] /

unde în mod cert P2 este subiectul (despre care se vorbeşte în propoziţia regentă).

În acest caz: P1 = PP ; P2 = SB.

E o banalitate discursul (afirmaţia) tău (ta).
Discursul (afirmaţia) tău (ta) e o banalitate.
(subiect) (predicat nominal)

În schimb, în enunţul :

E timpul să învingem.

contragerea nu conduce la un enunţ de tipul :

E timpul victoriei .
E timpul de a învinge.

unde victoriei şi de a învinge sunt atribute.

În mod intenţionat am lăsat către final discutarea unor situaţii mai complexe, ca în enunţul:

Ceea ce ştiu [1] */ e* [2] */ că nu ştiu nimic .* [3] / (1)

sau ca în enunţul :

Ceea ce e important [1] */ e* [2] */ că ai venit.* [3] / (1')

Considerăm că în aceste situaţii avem de-a face cu structuri sintactice fixe în care:

1. SB (2); 2. PP; 3. PR (2)

Facem această precizare deoarece tentația de a inversa mental, topica, este foarte mare, precum și aceea de a contrage în mod neadecvat subordonatele:

* *Ceea ce știu e aceasta.*

* *Aceasta e ceea ce știu.*

De altfel, e foarte posibil ca analistul să aibă impresia că accentul logic se referă tocmai la acea parte a enunțului pe care noi am considerat-o nume predicativ (PR), caz în care aceasta e interpretată ca subiect. Mai mult, enunțul (1') se pretează la o contragere de tipul :

Important e [1]/ *că ai venit.* [2]/

din care ar putea rezulta că P2 e subiectivă.

În realitate, contragerea, în forma de mai sus, elimină tocmai relativul *ceea ce*, purtător al sensului subiectiv, și deplasează accentul pe numele predicativ adverbial *important*.

O contragere corectă arată însă altfel:

Lucrul cel mai important e [1]/ *că ai venit .* [2]/

În acest caz P2 = PR , așa cum afirmasem inițial.

Pentru a sintetiza concluziile discuțiilor de față să spunem că în situații precum cele din enunțurile (1) și (1') calea de rezolvare cea mai puțin contestabilă e aceea recomandată inițial: 1) SB ; 2) PP ; 3) PR.

O situație încă și mai complexă e aceea a verbului copulativ însoțit de un substantiv și urmat de o subordonată interpretabilă fie ca SB fie ca PR .

Există o serie de contexte ce merită a fi luate în discuție:

a) E un adevăr incontestabil [1]/ *că ai progresat.* [2]/

b) Adevărul e [1]/ *că ai progresat.* [2]/

c) Un adevăr incontestabil e [1]/ *că ai progresat.* [2]/

d) Realitate e [1]/ *ceea ce vezi aici.* [2]/

e) O problemă e [1]/ *și că nu avem destui oameni.* [2]/

f) E purul adevăr [1]/ *că ești mai bun ca el .* [2]/

g) E esența însăși a credinței [1]/ *să nu te îndoiești.* [2]/

h) Problema cea mai importantă e [1]/ *să găsim oameni.* [2]/

Ambiguitatea contextelor de mai sus constă în valoarea sintactică a nominalelor din regente, care determină caracterul propozițiilor subordonate. Vom vedea cum sunt decisive, pentru stabilirea corectă a relațiilor sintactice la nivel frastic, topica și gradul de determinare al substantivelor plasate în vecinătatea verbului *a fi*.

Câteva din enunțurile de mai sus ni se par suficient de clare pentru a putea oferi un răspuns tranșant.

Astfel, în enunțurile a);f),g), substantivele *un adevăr, (purul)adevăr, esența,* sunt plasate după verbul *a fi* și îndeplinesc, în mod cert, funcția de nume predicativ. La fel de evident e că subordonatele respective sunt subiective: *progresul (că ai progresat), e un adevăr , superioritatea ta (că ești mai bun) e purul adevăr, neîndoială (e esența credinței).*

Altfel spus, despre subordonatele în cauză se spune că sunt adevăruri incontestabile, ele constituie deci subiectele discuției, adică despre ele se vorbește în propoziția regentă.

Mai mult, să observăm că în fiecare dintre enunțurile în discuție gradul de determinare al substantivului din regentă este altul: *articulat nehotărât (a)), articulat hotărât cu articolul preluat de adjectivul determinant (f)), articulat hotărât și determinat (g)).*

Putem extrage o primă regulă :

I . Dacă într-o propoziție regentă numele e plasat după verbul copulativ, el este nume predicativ indiferent de gradul lui de determinare; propoziția subordonată ce urmează este totdeauna **subiectivă** .

Rămân acum în discuție enunțurile b),c),d),e),h).

Dintre acestea, b) și h) sunt și ele cât se poate de clare.

Substantivele articulate cu articol hotărât plasate înaintea verbului copulativ au funcţia sintactică de subiect iar subordonatele ce urmează sunt, **predicative.** Nu are nici o importanţă dacă substantivul din regentă are sau nu determinant.

Putem enunţa a doua regulă :

II. Dacă într-o propoziţie regentă numele e plasat înaintea verbului copulativ şi e articulat cu articol hotărât, atunci subordonata ce urmează e **predicativă** iar nominalul e **subiect.**

În urma acestei constatări, mai rămân de discutat enunţurile c), d) şi e).

Enunţul d) e şi el în afara oricăror dubii. Caracterul nedeterminat (nearticulat) al substantivului *realitate* , raportat la subordonata relativă ce urmează este un argument major în favoarea interpretării acestui substantiv ca nume predicativ. De altfel, simpla contragere a subordonatei (*Realitate e acest fapt.*) demonstrează că subiectul despre care se vorbeşte în propoziţie este substantivul *fapt* şi, implicit, subordonată care îi corespunde. Cu alte cuvinte, despre *ceea ce vezi* se spune că e realitate , nu despre realitate că e *ceea ce vezi* .

O situaţie de natura celei discutate mai sus întâlnim într-un subiect de examen din 1993, de la Facultatea de Drept din Bucureşti:

Chiar adevăruri de ar fi câte se spun despre tine, e indiscutabil că ai ajuns ceea ce ţi-ai pus în gând numai prin propriile merite.

Ne interesează prima parte a acestui enunţ .

Confuzia posibilă ar fi fost legată de substantivul *adevăruri* , interpretabil atât ca nume predicativ cât şi ca subiect. Or, din structura enunţului apare evident faptul că vorbele (*câte se spun despre tine)* sunt (*ar fi*) *adevăruri* nicidecum că *adevăruri sunt vorbele ;* adică despre vorbele respective se spune că *ar putea fi adevăruri* . Inversarea perspectivei duce la o incoerenţă logică evidentă.

** Despre cine se spune că ar fi << vorbele >>? Despre adevăruri.*

Putem, în urma celor discutate să enunţăm o altă regulă :

III. Dacă într-o propoziţie regentă numele e plasat înaintea verbului copulativ şi e nearticulat, atunci el îndeplineşte funcţia sintactică de **nume predicativ** iar subordonata ce urmează e **subiectivă.**

Ultima parte a discuţiei are în vedere enunţurile c) şi e), în care nominalul din regentă e antepus verbului copulativ şi este articulat cu articol nehotărât.

Să analizăm enunţul e) şi să contragem subordonata din structura lui :

O problemă e / absenţa oamenilor.

Soluţia sintactică într-un asemenea enunţ se rezumă la întrebarea : *Cine este subiectul?* În alţi termeni, *despre cine se vorbeşte în propoziţie? Lipsa oamenilor e o problemă sau problema e lipsa oamenilor?* Dacă substantivul *problemă* ar fi fost articulat cu articolul hotărât, el ar fi îndeplinit în mod cert funcţia de **subiect.** Dacă ar fi fost nearticulat ar fi avut funcţia de **nume predicativ** . Articularea cu articol nehotărât duce la o ambiguizare sintactică a enunţului :

a) Ce se spune despre (faptul), că nu avem oameni?

Că e o problemă !

b) Ce se spune despre problemă ?

Că este aceasta (faptul de a nu avea oameni)

sau

a') Despre cine se spune că e o problemă?

Despre faptul de a nu avea oameni.

b') Despre cine (ce) se spune că e lipsa oamenilor ?

Despre problemă.

Ei bine, abia acest ultim enunţ e în măsură să dezambiguizeze structura. Nu despre *problemă* se spune că e *aceasta* (*lipsa oamenilor*) ci despre *lipsa oamenilor* se spune că e *o problemă.* Cu alte cuvinte, în enunţul e) *o problemă* are funcţia sintactică de nume predicativ iar propoziţia subordonată ce urmează este subiectivă.

Enunțul c) este o variantă a enunțului e), diferența fiind că substantivul primește determinant adjectival. Dilema se reduce, și în acest caz, la determinarea corectă a substantivului . Altfel spus :

Progresul lui e un adevăr incontestabil .

Sau

Adevărul incontestabil e progresul tău?

și în această situație dezambiguizarea se face ca mai sus:

a') Despre cine (ce) se spune că e un adevăr incontestabil ?
Despre (faptul) că ai progresat .

sau

b') Despre cine (ce) se spune că e progresul lui ?
Despre un adevăr incontestabil .

Or, e evident că *progresul tău* reprezintă *un adevăr incontestabil* , nicidecum că un adevăr incontestabil reprezintă *progresul tău.* Altfel spus, *nu adevărul incontestabil* devine *progresul tău* (forma prin care progresezi) ci *progresul tău* devine *un adevăr incontestabil.*

După cum se poate vedea, situația sintactică din enunțul c) nu diferă de aceea din enunțul e) cu toate că în c) substantivul în discuție a primit determinant adjectival.

Putem astfel încheia discuția prin enunțarea unei a patra reguli:

IV. Dacă într-o propoziție regentă numele este antepus verbului copulativ și este articulat cu articol nehotărât[2], atunci el îndeplinește funcția sintactică de **nume predicativ** iar subordonata ce urmează e **subiectivă** .

Observații:

Dacă în enunțurile a)-h) inversăm nu topica unităților sintactice din regentă ci chiar topica subordonatei în raport cu regenta, în oricare dintre cazurile discutate subordonata este subiectivă iar nominalul din regență e nume predicativ :

Că ai progresat e un adevăr incontestabil .
Că ai progresat e adevărul cel mai evident.
Că nu avem destui oameni e o problemă.
Să nu te îndoiești e esența însăși a credinței.

În toate aceste situații, nominalul din regentă este postpus verbului copulativ. Or, ca și în situațiile de postpunere a numelui discutate anterior, subordonata din structura enunțului e subiectivă. Putem conchide că în situațiile în care, într-o propoziție regentă, un nominal e postpus în raport cu verbul copulativ, subordonata care o determină e subiectivă, indiferent de topica ei, iar nominalul respectiv îndeplinește funcția de nume predicativ.

1.3. Problema subiectivelor reluate

Fie enunțurile:

1) Dacă n-a răspuns la invitație și dacă n-a dat nici un semn de viață, aceasta este pentru că s-a supărat.
2) Dacă au fost vremuri care au cugetat astfel, lucrul se explică prin ignoranță și teamă .
3) Dacă nu l-ai găsit în cursul zilei de ieri, asta înseamnă că a plecat deja în concediu.

Dificultăților deja semnalate în legătură cu structuri sintactice analoage celor de mai sus li se adaugă prezența, în propozițiile regente, a unor nominale care în mod incontestabil au funcția de subiect: *acesta, lucrul, asta.* Faptul are drept consecință imposibilitatea de a identifica în mod corect natura subordonatelor introduse prin *dacă.* Inclusiv cei care au bănuiala că sunt subiective, se găsesc într-o derută evidentă deoarece știu că, în general, subiectiva apare atunci când verbul regent nu poate primi subiect. Or, în toate enunțurile de mai sus funcția de subiect e selectată chiar la nivelul regentei, ceea ce duce la rezolvări eronate, potrivit cărora subordonatele introduse prin *dacă* sunt fie apoziționale* fie atributive* fie atributive apoziționale* . Din moment ce *lucrul , asta,*

aceasta , sunt subiecte , subordonatele în cauză par a depinde tocmai de nominalele respective, putând fi interpretate chiar ca dezvoltări de tip apozitiv.

De altfel, e de remarcat că în studiul său despre fenomenul apoziționării, Ion Diaconescu interpretează reluarea subordonatei în regentă ca pe un fenomen de apoziționare dar, nota bene!, nu consideră că subordonatele respective sunt apoziționale. Din punctul nostru de vedere, lucrurile sunt mai simple. Reluarea unor subordonate în regentă e un fenomen **invers** celui al apoziționării: în timp ce reluarea **comprimă** un enunț mai dezvoltat într-o parte de propoziție corespunzătoare, apoziționarea dezvoltă, explică, precizează, detaliază elementul regent. A se compara, în acest sens, enunțurile:

*a) Dacă n-a venit, **faptul** se explică prin cauze obiective.*

*b) **Un lucru** își dorea: să reușească.*

În enunțul a) avem o reluare și implicit o comprimare a unui enunț propozițional în timp ce în b) avem dezvoltarea elementului regent (*un lucru*) într-un enunț de tip propoziție. Evident, nu e obligatoriu ca această dezvoltare să se manifeste printr-o expansiune la nivel frastic dar în mod cert e nevoie să se observe că **totdeauna** apoziționarea precizează, detaliază, aduce o explicație în plus, pe când reluarea sintetizează și comprimă un enunț prea dezvoltat, care presupune o distanță prea mare între determinant și regent.

Credem că aceste explicații sunt suficient de clare și că nu mai e nevoie decât de două precizări:

a) prezența termenului prin care se reia o subordonată e cu totul facultativă, eliminarea lui neavând nici o influență asupra structurii sintactice a enunțului;

b) subordonata reluată are, din punct de vedere sintactic, aceeași valoare ca și termenul prin care este reluată.

În enunțurile 1 – 3 avem trei subordonate subiective reluate. E de remarcat că, în acest caz, ele se separă prin virgulă de propoziția regentă, ceea ce constituie o excepție de la normele de punctuație ale subiectului și subiectivei. De altfel, orice subordonată necircumstanțială reluată, indiferent de natura ei, se desparte prin virgulă de propoziția regentă, ca în enunțurile:

1) *Dacă nu te-am certat, am făcut-o din respect pentru tine.* (reluarea unei **completive directe** prin pronumele personal cu valoare neutră *o*)

2) *Că nu ne-a vizitat atâta vreme, de aceasta mă mir cel mai mult* . (reluarea unei completive indirecte prin pronumele demonstrativ cu valoare neutră)

3) *De cine ai fost chemat, de acela să fii primit.* (reluarea unei completive de agent)

O situație interesantă este aceea a predicativei reluate, acesta fiind singurul caz în care această subordonată poate fi plasată înaintea regentei:

Cum era acum zece ani [1], așa a rămas Ioana și astăzi. [2] (1.PR;2.PP)

În urma acestei discuții putem sintetiza următoarele concluzii:

– reluarea e un fenomen de comprimare, invers apoziționării, prin care unei subordonate îi corespunde în regentă, o unitate sintactică de rang inferior dar de aceeași natură;

– elementul prin care se reia o subordonată nu influențează natura sintactică a acesteia ci o copiază;

– elementul prin care se reia o subordonată poate fi eliminat fără nici o consecință în planul enunțului.

Situațiile discutate mai sus au fost valabile pentru subordonatele necircumstanțiale. Subordonatele circumstanțiale pot fi și ele reluate prin corelative adverbiale specifice:

Unde te-am trimis, acolo să pleci.
Când te voi anunța, atunci vei veni.
Cum îți spun, așa să faci.

De obicei, corelativele anunță că în structura enunțului va urma o subordonată circumstanțială de un anume tip. Numai circumstanțialele au corelative. Există cel puțin trei situații în care pot apărea corelativele:

a) Să te duci acolo unde ți-am spus.
b) Acolo să te duci, unde ți-am spus.
c) Unde ți-am spus, acolo să te duci.

În a) şi c) , subordonatele sunt reluate sau anunţate prin corelativ şi au aceeaşi natură sintactică precum corelativul, neavând nici o importanţă poziţia acestuia. Nu de puţine ori se comite eroarea ca subordonatele circumstanţiale impuse de prezenţa corelativului să fie considerate atributive sau apozitive, tocmai în virtutea faptului că funcţiile circumstanţiale sunt deja exprimate prin corelative. În realitate, subordonatele în discuţie au aceeaşi funcţie sintactică pe care o au şi corelativele, singura excepţie admisă fiind în enunţurile de tipul b) unde se poate introduce, şi chiar subînţelege, o marcă specifică apoziţionării:

Acolo să te duci, (şi anume) unde şi-am spus eu.

Pe de altă parte însă, alte situaţii analoage sunt tratate, fără excepţie, în cu totul alt mod.

Pe scurt, dacă în enunţuri precum :

1) Acolo să te duci, unde ţi-am trimis eu .

2) Atunci să vii, când te voi chema eu.

3) Aşa să faci, cum îţi spun eu.

acceptăm o relaţie de apoziţionare prin anticipare, cu totul altfel stau lucrurile în enunţurile următoare:

De aceea s-a supărat, fiindcă l-ai mințit.

De aceea a venit, ca să facă scandal.

În aceste din urmă situaţii se optează clar pentru soluţiile cauzală / finală deşi situaţia e absolut analoagă cu acelea discutate anterior.

O minimală consecvenţă metodologică ne-ar obliga să **suspectăm** şi în acest caz o relaţie de apoziţionare, fapt care nu se întâmplă în nici unul din studiile pe care le cunoaştem.

În schimb, atunci când avem de-a face cu subordonate necircumstanţiale anticipate, soluţia apoziţionării e acceptată ca de la sine înţeleasă, aşa cum se întâmplă în enunţurile :

(a') Aceasta se bănuia, unde s-ar fi putut ascunde.

(b') Asta ştiam: că tot timpul ne minte.

(c') De asta chiar nu-mi pasă, că s-a supărat el.

(d') De ăla să fii primit, de cine te-a chemat.

unde sunt anticipate, pe rând, o subiectivă, o completivă directă, o completivă indirectă şi o completivă de agent.

În orice analiză de text, subordonatele în discuţie figurează ca apoziţionale deşi am specificat faptul că e vorba de anticiparea unor subordonate necircumstanţiale precum subiectiva, completiva directă, etc.

Ajungem acum în punctul cheie al problemei: de ce e oare nevoie să excludem două realităţi sintactice care, în fapt, sunt într-o perfectă simbioză ?

Ce vrem să spunem e că **apoziţionarea** nu e funcţie sintactică, **este o relaţie** sintactică, aşa cum sunt coordonarea şi subordonarea. Or, aşa cum există propoziţii coordonate între ele şi subiective, coordonate şi temporale, coordonate şi modale, tot aşa, realitatea sintactică ne impune să admite că aceleaşi funcţii sintactice se găsesc şi în interiorul relaţiei de apoziţionare, fapt ce ni se pare de domeniul evidenţei. Astfel spus, aşa cum avem: subordonată cauzală, subordonată subiectivă, subordonată completivă directă, subordonată modală şi toate celelalte subordonate cunoscute, în mod analog vom avea:

1) apoziţională subiectivă :

Un lucru nu se ştie: că el a plecat.

2) apoziţională predicativă :

Aşa e Maria, cum o ştii.

3) apoziţională completivă directă :

Asta dorea, să te întorci.

4) apoziţională indirectă :

De asta mă mir, că nu ne-a sunat.

5) apoziţională de agent:
De aceia să fii iertat, de care te-ai înconjurat.
6) apoziţională modală:
Aşa să vii, cum ai plecat.
7) apoziţională temporală :
Atunci să vii, când te vom chema.
8) apoziţională locală:
Acolo să pleci, unde ţi-am spus.
9) apoziţională cauzală :
De asta e supărat, fiindcă l-ai minţit.
10) apoziţională finală :
De asta au venit, ca să facă scandal.
11) apoziţională condiţională :
În acest caz mă voi supăra, dacă nu-mi mai scrie.
12) apoziţională sociativă :
Cu ăla să pleci, cu care te-ai căsătorit.
13) apoziţională instrumentală :
Cu stiloul ăla să scrii, cu care ai scris ieri.
14) apoziţională de relaţie :
Asupra acestui punct ne-a minţit, că a fost cu Ioana.
15) apoziţională opoziţională:
În locul aceluia vei merge, în locul cui ai fost şi anul trecut.

Nu credem că mai este ceva de discutat în această privinţă şi nu întrevedem o soluţie mai omogenă decât aceasta pentru a anula confuziile şi ezitările.
Revenind la enunţurile în discuţie vom avea:
1) apoziţională de loc;
2) apoziţională de timp;
3) apoziţională de mod;
respectiv
a') apoziţională subiectivă ;
b') apoziţională completivă directă;
c') apoziţională completivă indirectă;
d') apoziţională completivă de agent.
Sintetizând întreaga discuţie de mai sus putem conchide că :
1) Reluarea unei subordonate circumstanţiale sau necircumstanţiale presupune o echivalenţă între funcţia sintactică a subordonatei şi funcţia sintactică a elementului prin care e reluată.
2) Anticiparea unei subordonate circumstanţiale prin plasarea corelativului în vecinătatea elementului de relaţie subordonator presupune o identitate între funcţia sintactică a subordonatei şi cea a corelativului :
Du-te acolo unde ţi s-a spus .
Fă aşa cum ţi s-a spus.
3) Anticiparea unei subordonate circumstanţiale cu plasarea elementului de anticipare la începutul enunţului, duce la apariţia unei relaţii sintactice de apoziţionare în interiorul căreia se dezvoltă funcţiile sintactice obişnuite: modală, cauzală, finală, etc.
4) Anticiparea oricărei subordonate necircumstanţiale, indiferent unde e plasat elementul de anticipare, duce la instituirea unei relaţii de apoziţionare în interiorul căreia se dezvoltă funcţiile specifice: subiectivă, completivă directă, completivă de agent, etc.

În toate aceste cazuri, elementul de anticipaţie are funcţia sintactică analoagă cu a subordonatei anticipate.

a' – subiect / subiectivă;
b' – complement direct / completivă directă;
c' – complement indirect / completivă indirectă;
d' – complement de agent / completivă de agent;
1 – complement circumstanţial de loc / circumstanţială de loc;
2 – complement circumstanţial de timp / circumstanţială de timp;
3 – complement circumstanţial de mod / circumstanţială de mod.

2. PREDICATUL ŞI PREDICATIVA

Multe dintre problemele mai delicate privitoare la predicat au fost deja atinse în capitolele anterioare. Dintre acestea amintim : posibilitatea unor verbe la moduri nepredicative de a selecta funcţia sintactică de predicat (în construcţii de tipul : *N-am ce mânca, N-avea cum pricepe* sau în propoziţii independente ca : *A nu se arunca în foc după goliţe !*), situaţia adverbelor predicative şi a cazurilor când ele selectează în mod real funcţia de predicat, problemele aşa-zisului predicat verbal compus (*nu se poate şti, mă puteam duce).*

De aceea vom selecta în capitolul de faţă câteva probleme nediscutate anterior, printre care cea mai importantă este aceea legată de statutul predicatului ca parte principală de propoziţie .

Condiţia sine-qua-non a existenţei unui enunţ propoziţional **analizabil** (s.n.) este existenţa predicatului.

Aşa cum s-a arătat de către cercetătorii contemporani (V. Guţu-Romalo, G. Pană-Dindelegan), consecinţa acestui fapt e aceea că predicatul devine singura parte de propoziţie principală, subiectul putând lipsi dintr-o serie de enunţuri precum:

Nu-mi pasă de tine.
Îmi arde de glumă .
Plouă, S-a înnoptat etc.

Absenţa subiectului nu împiedică apariţia unui enunţ tip propoziţie. În al doilea rând, oricare dintre părţile de propoziţie, cu excepţia predicatului, presupune o relaţie de dependenţă în raport cu o clasă morfologică. Iar dacă, în cazul atributului, această dependenţă se raportează la substantiv, pronume sau numeral, în cazul complementului ea are în vedere verbul, adverbul, adjectivul şi interjecţia. Acelaşi tip de dependenţă se poate constata şi la subiect, cum am putut sesiza deja într-un capitol anterior.

Altfel spus, numai în prezenţa unui nucleu verbal (sau interjecţional) poate apărea funcţia sintactică de subiect. Mai mult, selectarea subiectului e independentă de structura flexionară a verbului, existând posibilitatea ca, într-un enunţ, fiecare nucleu verbal să-şi selecteze un subiect propriu.

Acordul subiect / predicat a făcut ca în gramatica tradiţională să se vorbească de o relaţie de interdependenţă care s-ar datora tocmai faptului că subiectul şi predicatul sunt părţi principale de propoziţie şi se intercondiţionează. Considerăm însă că restricţiile pe care subiectul le impune flexiunii verbale atunci când verbul e la un mod predicativ nu sunt un argument decisiv în favoarea ideii că şi subiectul ar fi parte principală de propoziţie, motivul fiind pe cât de simplu pe atât de convingător: asemenea restricţii apar doar în situaţia particulară în care verbul are funcţia de predicat şi selectează un subiect nominal. Dacă însă verbul selectează un subiect verbal, atunci influenţa acestuia asupra verbului regent este nulă. Astfel, relaţia de interdependenţă constatată, în diverse enunţuri, între subiect şi predicat, e o problemă ce ţine de omogenitatea morfologică a limbii şi nu implică în mod necesar punerea pe picior de egalitate a subiectului cu predicatul.

Dimpotrivă, se poate observa că singura parte de propoziţie a cărei selecţie nu e condiţionată de prezenţa alteia este predicatul. În felul acesta schema dependenţelor sintactice la nivelul enunţului poate fi sintetizată astfel:

F.S.	REG.
1) atribut	*substantiv*
	pronume
	numeral
2) complement	*verb*
	adverb
	adjectiv
	interjecţie
3) subiect	*verb*
	interjecţie (hai! , haidem!, haideţi!)
4) predicat	Ø

În felul acesta se redă predicatului statutul de unică parte principală de propoziţie, în afara căreia nu poate fi constituit un enunţ analizabil.

2.1. Predicatul verbal / Predicatul nominal

Predicatul verbal este o funcţie sintactică ce ţine de capacitatea unui verb (sau adverb) de a constitui nucleul unei propoziţii pe baza unei autonomii morfo-sintactice. Verbul care **poate** îndeplini de unul singur funcţia de predicat se numeşte verb predicativ. El se numeşte astfel chiar şi în cazurile când îndeplineşte alte funcţii sintactice, aşa cum am arătat în capitolul despre verb.

Există câteva situaţii când nu doar verbul poate îndeplini funcţia de predicat verbal, după cum rezultă din enunţurile următoare:

1) Poate că tu ai greşit !
2) Onoare eroilor martiri !
3) Hai la film !

Unde: *poate* = P.V. / adverb predicativ
Onoare = P.V. /substantiv
Hai = P.V. / interjecţie

Dacă în enunţul 2) se poate invoca o situaţie specială de elipsă a verbului, astfel încât enunţul poate fi considerat neanalizabil după structură, în 1) şi 3), predicatul se exprimă prin adverb şi, respectiv, interjecţie. Cu toate acestea, din cauza unei insuficienţe terminologice, aceste structuri sunt incluse în categoria predicatului ...verbal. Ni se pare extrem de simplu să fie adoptată o terminologie adecvată, mai ales că nu impietează cu nimic asupra înţelegerii fenomenului de predicaţie. În plus, consecvenţa terminologică ne impune să ieşim în întâmpinarea unor realităţi morfo-sintactice indubitabile şi să putem vorbi despre un predicat adverbial sau despre unul interjecţional, aşa cum vorbim, bunăoară despre un atribut verbal sau adverbial, pronominal sau adjectival, în funcţie de natura morfologică a elementului analizat.

Observaţii:

O situaţie mai dificilă în analiză este aceea a predicatului verbal la diateza pasivă. Fie enunţul :

Grâul a fost cules, depozitat iar apoi vândut la un preţ convenabil.

Eroarea posibilă în asemenea situaţii, este aceea de a considera că avem de-a face cu un P.N. cu n.p. multiplu. În realitate, enunţul în discuţie conţine nu mai puţin de trei propoziţii, având ca nucleu trei predicate verbale exprimate prin verbe la diateza pasivă:

Grâul a fost cules [1], *(a fost) depozitat* [2], *iar apoi (a fost) vândut.* [3]

Eroarea poate fi evitată dacă se observă că :

a) cele trei verbe pot primi, fiecare, un complement de agent, argument irefutabil în favoarea interpretării lor ca verbe la diateza pasivă;

b) lipsa auxiliarului în propoziţiile 2) şi 3) se datorează subînţelegerii lui şi apariţiei lui în prima propoziţie.

Prezentăm mai jos o situaţie contrară, în care eroarea constă tocmai în subînţelegerea greşită a unui verb copulativ, într-un enunţ de tipul:

Ea este mai frumoasă, mai inteligentă şi mai dezinvoltă decât toţi.

Faptul că cele trei nume predicative se referă la acelaşi subiect ne obligă să interpretăm structura de mai sus ca predicat nominal cu nume predicativ multiplu, ca urmare în enunţul de mai sus, vom avea o singură propoziţie. Situaţia nu s-ar fi schimbat nici dacă între cele trei nume predicative s-ar fi interpus alte unităţi sintactice:

Ea este mai frumoasă ca Ioana, mai inteligentă decât Maria şi mai dezinvoltă decât Laura.

Şi în enunţul de mai sus avem o singură propoziţie în care predicatul nominal e format dintr-un copulativ şi trei nume predicative care se referă la acelaşi subiect. Alta este situaţia în care numele predicativ se referă de fiecare dată la alt subiect, ca în exemplul :

Te voi însoţi chiar dacă drumul e lung, caii mici, vremea rea iar eu obosit.

În acest enunţ e clar că fiecare însuşire exprimată prin nume predicativ are alt referent:

Drum.....lung
Caii.....mici
Vreme.....rea
Eu.....obosit

În acest caz avem nu mai puţin de patru subordonate conexive, dependente de verbul regent *voi însoţi*. Interpretarea structurii în cauză ca P.N. cu n.p. multiplu e interzisă chiar de faptul că fiecare dintre însuşirile enumerate mai sus are un alt referent iar acordul se face cu fiecare subiect în parte.

Să presupunem acum că numele predicativ multiplu se coordonează altfel decât prin copulă sau juxtapunere,

Fie, din nou, enunţurile:

a) Ea este nu numai frumoasă ci şi inteligentă.
b) Tu eşti pregătit, deci cu şanse reale de victorie.
c) Întrebarea era nu despre tine ci despre mama.
d) El a fost sau emoţionat sau nepregătit.

În toate situaţiile de mai sus avem de-a face cu nume predicativ multiplu, realizat prin diverse forme de coordonare. Cel mai interesant este enunţul a) unde apare tentaţia clară de a subînţelege verbul copulativ *a fi*, astfel încât să rezulte două propoziţii coordonate copulativ. Ceea ce ne determină să fim împotriva acestei interpretări este faptul că negaţia (*nu*) se referă la numele predicativ, nicidecum la verbul copulativ. Altfel spus, modificând enunţul astfel:

a') Ea nu este numai frumoasă ci şi inteligentă.

faptul că negaţia este plasată înaintea predicatului reprezintă un argument în favoarea interpretării enunţului a) ca structură bipropoziţională formată prin coordonare copulativă.

Situaţia se prezintă identic în enunţul c) unde negarea complementului indirect (*despre tine*) duce la o coordonare adversativă cu celălalt complement indirect (*despre mama*).

Altfel ar fi stat lucrurile dacă enunţul ar fi fost următorul :

c') Întrebarea nu era despre tine [1]*, ci despre mama.* [2]

În această situaţie, prin negarea verbului copulativ, se stabileşte un raport de coordonare adversativă între două predicate, astfel încât în mod necesar trebuie ca şi în partea a doua a enunţului să subînţelegem verbul copulativ *era*.

Să se compare enunţurile:

d) El a fost sau emoţionat sau nepregătit.

d') *Sau a fost emoţionat sau nepregătit.*

Plasarea conjuncţiei coordonatoare disjunctive înaintea verbului copulativ e un indiciu că raportul de coordonare se stabileşte între două verbe copulative la mod predicativ dintre care unul trebuie subînţeles.

Putem extrage în urma acestei analize câteva concluzii extrem de importante:

A. Dacă un lanţ de nume predicative are acelaşi referent, atunci avem de-a face cu un nume predicativ multiplu care însoţeşte un singur verb copulativ.

B. Dacă într-un lanţ de nume predicative fiecare element se raportează la alt referent, atunci subînţelegerea de fiecare dată a unui verb copulativ, e obligatorie şi vom avea atâtea propoziţii câţi referenţi există.

Exemplu: *Vremea e rea, caii mici, drumul lung, eu obosit.*

C. Dacă, într-o relaţie de coordonare, mărcile specifice (conjuncţii, negaţii) sunt plasate înaintea verbului copulativ, atunci acesta trebuie subînţeles pentru fiecare dintre numele predicative existente, astfel încât raportul de coordonare să se stabilească între propoziţii, nu între numele predicative.

D. Dacă într-o relaţie de coordonare, mărcile specifice apar înaintea numelui predicativ, atunci avem de-a face cu o coordonare între nume predicative care însoţesc unul şi acelaşi verb copulativ.

Dacă în situaţiile de mai sus lucrurile sunt clare, există cel puţin un caz în care ambiguitatea persistă .

Pentru ilustrare, fie enunţurile :

Că ai ratat e neplăcut, însă nu de mirare.

Maria e frumoasă dar nu şi inteligentă.

Frumoasă dar nu inteligentă, Maria se descurcă de minune.

Enunţurile e), f) par a propune o situaţie simplă, în care verbul copulativ poate fi subînţeles fără dificultate:

e) Că ai ratat e neplăcut, însă nu (e) de mirare.

f) Maria e frumoasă, însă nu (e) şi inteligentă.

O asemenea situaţie e perfect valabilă. Problema e dacă o alta va trebui în mod obligatoriu respinsă. Mai precis, întrebarea de neevitat e dacă nu cumva atât negaţia cât şi conjuncţia coordonatoare se referă tocmai la numele predicativ, subliniindu-se astfel o relaţie de coordonare între două nume predicative ale aceluiaşi verb copulativ.

Or, enunţul g) vine să lămurească problema din două motive:

1) în g) nu putem subînţelege un verb copulativ;

2) cele două adjective cu funcţie de e.p.s. izolat pe lângă substantivul propriu *Maria*, se află în mod cert în raport de coordonare adversativă între ele, negaţia având un rol decisiv în instituirea acestui raport.

Ce rezultă de aici? Că din moment ce un asemnea tip de raport se poate realiza între două e.p.s., nu există nici un motiv pentru a respinge o asemenea posibilitate în cazul a două nume predicative. Consecinţa e că în enunţul f) putem accepta că avem o coordonare fie între două propoziţii, fie între două nume predicative făcând parte din aceeaşi propoziţie. Ambiguitatea enunţului constă în faptul că negaţia se poate referi atât la verbul copulativ eliptic (subînţeles) cât şi la numele predicativ (*de mirare, inteligenţa*). Aceeaşi ambiguitate persistă şi în situaţia altor funcţii sintactice.

e') A cumpărat mere dar nu şi pere.

f') Vorbeau despre Ioana, însă nu şi despre Maria .

Problema de mai sus putea fi abordată şi cu referire la structuri în care nu intră în discuţie un verb copulativ. Dacă am făcut-o cu referire la aceea e pentru că în practică tocmai subînţelegerea unui verb copulativ e mai dificilă şi poate avea efecte decisive în planul structurii enunţului.

2.2. Predicatul nominal

Problema verbului copulativ a fost abordată în capitolul despre verb. Acum ne vom ocupa sintetic de situaţia particulară când acest verb copulativ e la un mod predicativ, caz în care împreună cu un nume predicativ alcătuieşte un predicat nominal. Sunt necesare câteva observaţii:

Numele predicativ este o funcţie sintactică dependentă de prezenţa unui verb copulativ, indiferent la ce mod sau timp s-ar afla acesta. Mai precis, numele predicativ, nu intră numai în structura unui predicat nominal, ci în structura oricărei funcţii sintactice compuse, în care există un verb copulativ:

Exemplu: *Devenind medic, şi-a văzut visul cu ochii.* (*medic* = nume predicativ în structura unui complement circumstanţial de mod cu nuanţă instrumentală)

Fiind nervos, a plecat de la spectacol. (*nervos* = nume predicativ în structura unui complement circumstanţial de cauză)

Verbul copulativ poate avea ca nume predicativ o propoziţie predicativă; în acest caz, în propoziţia în care verbul copulativ apare, el formează o funcţie sintactică incompletă.

Verbul copulativ exclude trăsătura de tranzitivitate. Facem această precizare pentru a evita erori de tipul *El a rămas ce era* unde prin întrebarea *ce a rămas?* se oferă soluţia aberantă potrivit căreia subordonata *ce era* ar fi ...completivă directă.

Pentru a identifica un nume predicativ nu se pune **niciodată** întrebarea la verbul copulativ. Simpla identificare a naturii copulative a unui verb e suficientă pentru a reclama prezenţa unui nume predicativ sau a unei predicative.

În categoria verbelor copulative intră:

a) *a deveni, a însemna, a se numi;*

b) *a ajunge, a rămâne, a ieşi* (când nu arată locul, direcţia, spaţiul şi când nu au valoare impersonală predicativă):

El a ajuns medic .(= a devenit)

El a ieşit inginer . (= a devenit)

c) verbul *a se face* sinonim cu *a deveni*;

d) verbul *a părea* când e personal:

Ea pare obosită.

e) verbul a se părea când e unipersonal:

Ele mi se păreau obosite.

f) verbul *a fi*: în expresii impersonale *(e bine, e rău)*, sau când e personal şi nu arată existenţa, locul, cantitatea, costul, durata; când nu este impersonal cu sensul *a se produce, a se petrece, a se întâmpla.*

g) verbul *a veni* cu sensul de *a însemna*

Asta vine că-ţi baţi joc de noi.

h) verbul *a arăta* cu sensul de *a avea aerul:*

Ea arată posomorâtă.

Atenţie!

Nu sunt verbe copulative o serie de structuri care, deşi sunt incomplete semantic, au o funcţionalitate nespecifică verbului copulativ. De exemplu, o eroare frecventă în gramaticile noastre e să se considere copulative verbe precum *a constitui, a reprezenta,* deşi în mod cert ele acceptă pasivizarea, adică sunt verbe tranzitive, după care urmează un complement direct:

Exemplu: *Numirea lui constituie o surpriză*

Surpriza a fost constituită de numirea lui .

Surpriza a constituit-o numirea lui.

Astfel, pasivizarea cât şi reluarea prin pronume personal în Ac. sunt dovezi peremptorii în favoarea interpretării verbelor în cauză ca tranzitive şi predicative.

De asemenea, nu sunt verbe copulative reflexivele personale de tipul: *a se dovedi, a se arăta, a se considera, a se crede:*

1) Ea s-a dovedit nepregătită.
2) El s-a arătat nemulţumit.
3) Tu te consideri mai bun.
4) Ioana se crede nedreptăţită.

Simpla insuficienţă semantică nu permite interpretarea verbelor de mai sus ca verbe copulative din mai multe motive:

1) Ele se reflexivizează datorită transformării unei construcţii bipropoziţionale într-o construcţie monopropoziţională cu e.p.s.. În acest caz devine evident că de fapt avem de-a face cu verbe active: *a dovedi, a arăta, a considera, a crede,* care în nici un caz nu sunt copulative:

1') Ea crede
Că (ea) e nedreptăţită
2') El arată
Că (el) e nemulţumit
3') Tu consideri
Că (tu) eşti mai bun
4') Ea a dovedit
Că (ea) e nepregătită

2) Identitatea dintre subiectele celor două propoziţii duce, de fiecare dată, la apariţia unui reflexiv cu funcţia de complement direct, ceea ce probează tranzitivitatea, deci caracterul necopulativ al verbelor în discuţie.

3) Aşa-zisele nume predicative sunt, de fapt, elemente predicative suplimentare apărute, cum e şi normal, prin transformarea unei structuri sintactice, frastice, cu regentă şi subordonată, într-o structură simplă, propoziţională.

După cum s-a putut vedea, simpla impresie de insuficienţă semantică nu poate constitui un argument în favoarea caracterului copulativ al unui verb, după cum nici înlocuirea mecanică prin sinonime nu e o metodă chiar ştiinţifică. De pildă, în enunţul:

Premiul obţinut constituie o recunoaştere a valorii .

înlocuindu-se *constituie* cu *înseamnă* se comite o eroare ştiinţifică de proporţii, fie şi numai pentru că totdeauna se va putea spune:

Recunoaşterea e constituită de premiul obţinut.

dar niciodată:

Recunoaşterea e însemnată de premiul obţinut.

Exprimarea numelui predicativ

Substantiv: *Ea a devenit* ***doctoriţă*** *.*
Adjectiv: *Ioana e* ***absentă.***
Numeral: *Ei au rămas numai* ***doi.***
Pronume: *Cadoul e* ***pentru tine.***
Verb la mod nepersonal: *E* ***de ştiut*** *dacă s-a conformat acestei cereri.*
Plăcerea lui e ***de a pescui.***
Adverb: *E* ***bine*** *că ai venit.*
Interjecţie: *E* ***vai*** *de capul tău !*
Observaţie: În enunţurile de tipul:

a. Curios ^{1}*/* ***cum eşti tu,*** ^{2}*/ ai exagerat* ^{1}*/.*
b. Chestiuni ^{1}*/* ***precum este aceasta*** ^{2}*/ sunt delicate* ^{1}*/.*
c. Înrăit şi duşmănos ^{1}*/* ***cum era,*** ^{2}*/ ne-a ofensat profund* ^{1}*/.*
d. De rău ^{1}*/* ***ce e,*** ^{2}*/ nici măcar nu m-a ascultat* ^{1}*/.*

relativele au totdeauna funcţia de n.p., iar subordonatele pe care le introduc sunt circumstanţiale de mod (a , c , d) sau atributive (b).

2.3. Propoziția subordonată predicativă

Îndeplinește funcția de nume predicativ pe lângă un verb copulativ din propoziția regentă.

Observații:

Verbul copulativ poate fi la mod personal sau nepersonal :

El a rămas [1]/ cum îl știam [2]/. (1.PP; 2.PR)

Rămânând [1]/ cum îl știam [2]/ a dovedit că are caracter. [1]/ (1.PP;2.PR)

Predicativa are topică fixă, plasându-se totdeauna după verbul copulativ regent. Nu se desparte prin virgulă de propoziția regentă.

Excepție: Antepunerea devine posibilă, atunci când predicativa e relativă. În astfel de situații separarea prin virgulă de regentă este obligatorie:

Cum era acum zece ani, [1]/ așa a rămas Maria până azi. [2]/ (1.PR;2.PP)

Selecția relatorilor

Predicativa se poate introduce prin:

Conjuncții abstracte: *că, să, ca...să, dacă, de;*

Problema e că n-a venit.

Interesul nostru e să vii la timp.

Problema e ca tu să reușești.

El a ajuns de nu-l mai suportă nimeni.

Întrebarea e dacă își va recunoaște greșeala.

Pronume și adjective pronominale relative: cine, ce, ceea ce, care, cât (câte, câți, câtă);

El a devenit ceea ce merita.

Tu vei rămâne ce ai fost mereu.

Întrebarea e care concurentiva câștiga.

Adverbe relative: unde, când, cum, încotro;

Nedumerirea mea e cum vom ajunge acolo.

Construcții complexe și ambiguități

a) Ceea ce știu [1]/ e [2]/ că nu știu nimic. [3]/

Topica unei asemenea construcții e fixă: 1.SB ; 2.PP; 3.PR.

b) Dacă n-a venit [1]/ înseamnă [2]/ că s-a supărat. [3]/ 1.SB; 2.PP; 3.PR.

c) Dacă vei rata [1]/ *nu e* [2]/ *numai că vei ajunge la disperare* [3]/ *dar o să te disprețuiască toți* [4]/. O astfel de construcție merită studiată mai detaliat. Ea este ambiguă din cauza faptului că verbul regent poate fi interpretat în trei moduri distincte.

A. Verb copulativ impersonal, echivalent cu verbul *a însemna* (*nu e = nu înseamnă*). În acest caz soluția este următoarea:

1.SB (2); 2.PP ; 3.PR (2); 4.PR(2)

Observație: Propozițiile 3 și 4 sunt coordonate copulativ prin locuțiunea conjuncțională */nu... numai... dar /.*

B. Verb predicativ impersonal, substituibil cu *se va întâmpla.*

În acest caz avem următoarea soluție:

1.CDT (3); 2.PP; 3.SB (2);4.SB (2)

Se observă că în această situație propoziția P1 e condițională și are ca regentă propoziția P3 (*Cu ce condiție vei ajunge la disperare? Dacă vei rata.)*

C. Construcție impersonală copulativă, eliptică de nume predicativ (*nu e* = nu e *rău,neplăcut,grav*)

Și în acest caz soluția e analoagă cu cea anterioară:

1.CDT (3); 2.PP; 3.SB (2); 4.SB (2)

3. ATRIBUTUL ŞI ATRIBUTIVA

Atributul este partea secundară de propoziţie care determină un substantiv, un pronume sau un numeral.

Observaţie :

Natura elementului regent este principalul criteriu pe baza căruia se identifică funcţia sintactică de atribut. Se poate observa că orice confuzie, în special cu diverse feluri de complemente, este cu desăvârşire exclusă dacă observăm că regenţii atributului sunt absolut incompatibili cu aceia ai complementului, de orice natură ar fi el.

REGENT	ATRIBUT	COMPLEMENT
Substantiv	X	Ø
Adjectiv	Ø	X
Pronume	X	Ø
Numeral	X	Ø
Verb	Ø	X
Adverb	Ø	X
Interjecţie	Ø	X

După cum se poate observa din tabelul de mai sus, nici unul dintre regenţii atributului nu poate avea, din punct de vedere morfologic aceeaşi natură cu vreunul dintre termenii regenţi ai complementului. Aparent evidentă, această precizare e absolut necesară pentru a arăta confuzia care se produce frecvent dacă se apelează doar la criteriul întrebării pentru a se identifica o funcţie sintactică. E mai ales cazul aşa-numitelor atribute circumstanţiale, confundate nu de puţine ori cu diverse complemente.

Exemplu: *Plecarea lui **la munte** ne-a surprins.*

Valoarea circumstanţială a substantivului subliniat determină frecvent eroarea de a pune întrebarea *unde?*, caz în care, în mod eronat substantivul e considerat complement circumstanţial de loc . Astfel de confuzii se produc şi în cazul unor sintagme precum: *saltul înainte, ziua de ieri, mâncatul înainte de amiază*, ş.a.m.d., considerate complemente circumstanţiale tocmai din cauza proastei obişnuinţe de a pune fără discernământ întrebarea, în loc să se identifice în mod corect natura elementului regent. Încă şi mai stupide sunt greşelile prin care se ajunge ca un nume predicativ să fie identificat ca atribut, punându-se întrebarea *care?*, fără a se lua în consideraţie natura copulativă a elementului regent, ca în exemplul:

*Sora mea este **Ioana**.* (n.p.)

De aceea, nu vom înceta să insistăm asupra necesităţii de a se verifica mai întâi natura elementului regent, acest criteriu dovedindu-se esenţial pentru identificarea corectă a unei funcţii sintactice.

Regenţii atributului:

Substantivul: *Casa din faţă este a mea.*

Pronumele: ***Fiecare** dintre elevi va răspunde personal.*

Numeralul: ***Douăzeci** de elevi au răspuns corect.*

Clasificarea atributului după natura morfologică:

1. Atribut adjectival (exprimat prin):

– Adjectiv propriu-zis: *carte **frumoasă**, copii **inteligenţi**;*

– Adjectiv provenit din verb la participiu: *mesajul **primit**, cărţile **aduse**;*

– Adjectiv pronominal:

posesiv: *cartea **ta**;*

demonstrativ: ***aceşti** copii;*

de întărire: *profesorul **însuşi**;*

nehotărât: ***fiecare** om;*

negativ: ***nici o carte;***
interogativ: ***Care elev e mai bun?***
relativ: *Nu ştiu **care** elev e mai bun.*

– Numeral cu valoare adjectivală: ***două** eleve, **cinci** copii;*
– Gerunziu acordat: *mână **tremurândă**.*

2. Atribut substantival (exprimat prin):
– Substantiv în genitiv: *părerea **profesoarei;***
– Substantiv cu prepoziţie:
în G: *copacul **din faţa** casei;*
în D: *reuşita **graţie** talentului;*
în Ac: *florile **din glastră**.*

3. Atribut pronominal (exprimat prin):
– Pronume personal:
în G: *Cartea **lui** a căzut.*
în Ac: *Scrisoarea **de la tine** m-a surprins.*
în D: *figura-**i** inocentă;*
Pronume reflexiv:
în Ac: *lauda **de sine;***
în D: *Şi-a rupt piciorul.*
– Pronume posesiv:
în G: *părerea **alor săi;***
în Ac: *părerea ta **despre ai săi.***
– Pronume nehotărât: *Ideile **unora** sunt ciudate.*
– Pronume negativ: *Nu mă interesează răspunsul **nimănui**.*
– Pronume relativ: *Părinţii [1] / **ai căror** copii învaţă [2] / sunt fericiţi. [1] /*
– Pronume demonstrativ: *Opinia **acestora** nu sunt credibile.*
– Pronume interogativ: ***Al cui** copii sunt aceştia?*
– Pronume de politeţe: *Cartea **dumitale** mi-a plăcut.*

4. Atribut verbal (exprimat prin):
– Verb la infinitiv: *Plăcerea **de a învăţa** e mare.*
– Verb la supin: *Maşina **de spălat** s-a defectat.*
– Verb la gerunziu: *Se vedeau oameni **trecând**.*
– Locuţiune verbală: *Efortul **de a-şi aduce aminte** e inutil.*

5. Atribut adverbial (exprimat prin):
– Adverb de mod: *Mersul **agale** e enervant.*
de timp: *Filmul **de ieri** a fost slab.*
de loc: *Saltul **înainte** s-a dovedit riscant.*
– Locuţiune adverbială:
*Casa **din faţă** este a Ioanei.*

Observaţii:

1. Orice participiu neprepoziţional care se acordă cu un substantiv (pronume, numeral) pe care îl determină este atribut adjectival, nu verbal.
2. Orice adjectiv pronominal se acordă în gen, număr şi caz cu elementul regent: *cartea **mea**, cărţile **mele**, caietul **meu**.*

Dacă acordul nu se face, atributul obţinut este pronominal:
*Cartea **de la ai tăi** ...*
*Cărţile **de la ai tăi**...*

Excepţie: adjectivul posesiv cu prepoziţie.

3. Există o situaţie specială în care atributul este realmente greu de identificat. Pentru ilustrare, fie exemplele:
***Enervat** de atitudinea ei, n-a mai venit la petrecere.*
***Supărat** pe propria neputinţă, şi-a dat demisia.*
***Ajunsă** la mare Ioana, s-a întâlnit cu câţiva prieteni.*

Tentaţia de a considera adjectivele participiale subliniate ca fiind complemente circumstanţiale este o greşeală. De aceea trebuie reţinută următoarea regulă: adjectivele neînsoţite de prepoziţii nu pot avea **niciodată** (s.n.) funcţie circumstanţială. În situaţiile de mai sus, avem de-a face cu atribute adjectivale izolate, nefiind exclusă nici interpretarea lor ca elemente predicative suplimentare. În primele două cazuri elementul regent este subînţeles (*el, supărat..., el, enervat...*).În al treilea caz, atributul adjectival izolat are ca regent substantivul *Ioana.*

Nuanţele circumstanţiale sunt inerente unor asemenea construcţii.

4. Pronumele personal şi cel reflexiv nu pot deveni adjective pronominale şi de aceea nu pot îndeplini funcţia de atribut adjectival.

În sintagme precum: *cartea ei , părerea lor, opinia lui,* pronumele personale subliniate sunt atribute **pronominale**, nicidecum adjectivale.

5. Atributul substantival cu prepoziţie nu precede niciodată elementul regent.

6. În formulări de tipul: *o sfântă de bătaie, nebunul de Ion, idioata de Maria,* adjectivele (*sfântă, nebunul, idioata*) s-au substantivizat şi sunt regente pentru atributele substantivale prepoziţionale (*de bătaie, de Ion, de Maria*).

7. În sintagme precum: *oameni de onoare, intuiţie de geniu, trufie fără margini,* avem de-a face cu atribute exprimate prin locuţiuni adjectivale. Există însă tentaţia de a le considera mai degrabă atribute substantivale cu prepoziţie, tocmai datorită lipsei acordului.

3.1. Subordonata atributivă

Corespunde, la nivel frastic, funcţiei sintactice de atribut.

Poate avea ca elemente regente:

– un substantiv: *Persoana* [1]*/ care te-a căutat* [2]*/ era furioasă.* [1]*/*

– un pronume: *Nimic* [1]*/ din ceea ce s-a întâmplat* [2]*/ nu are sens.* [1]*/.*

– un numeral: *Cei douăzeci* [1]*/ care au plecat* [2]*/ au ajuns cu bine.* [1]*/*

Se introduce prin:

1. conjuncţii subordonatoare abstracte: *că, să, dacă, de, ca...să.*

Faptul [1]*/ că ai greşit* [2]*/ e scuzabil.* [1]*/*

Întrebarea [1]*/ dacă să recunoască* [2]*/ ori nu* [3]*/ mă frământă.* [1]*/*

Hotărârea [1]*/ ca tu să pleci mâine* [2]*/ a luat-o familia.* [3]*/*

Persoana [1]*/ de te-a căutat* [2]*/ va reveni.* [1]*/*

Gândul [1]*/ să plece cât mai repede* [2]*/ îl obseda.* [1]*/*

2. pronume relative :

Filmul [1]*/ pe care l-am văzut* [2]*/ m-a impresionat.* [1]*/*

Ţi se va aduce la cunoştinţă hotărârea [1]*/ ce s-a adoptat.* [2]*/*

Observaţie:

Atributivele introduse prin formele de genitiv ale relativului *care* se construiesc în două moduri:

Iată persoana [1]*/ a cărei carte de vizită m-a impresionat.* [2]*/*

Vom revedea marea [1]*/ pe ţărmurile căreia m-am plimbat în copilărie.* [2]*/*

Dacă primul tip de construcţii nu ridică probleme deosebite, în schimb enunţul b) are o particularitate : elementul de relaţie, relativul *care* este plasat în interiorul subordonatei, ceea ce poate duce la o segmentare incorectă . O simplă schimbare de topică, permite revenirea la o construcţie mai puţin sofisticată :

b') Vom revedea marea [1]*/* **pe ale cărei** ţărmuri m-am plimbat .[2]*/*

3. adverbe relative: unde, când, cum, cât.

Locul [1]*/ **unde** m-am născut* [2]*/ era mirific* [1]*/.*

Momentul [1]*/ **când** ne vom revedea* [2]*/ e aproape* [1]*/.*

Modul [1]*/ **cum** ai procedat e greşit* [2]*/.*

Observaţie:

O serie de subordonate introduse prin relativul *cum*, însoţit sau nu de prepoziţie, au un statut ambiguu şi pot fi interpretate, în mod eronat, ca atributive, sau incidente. Pentru a ilustra aceste confuzii propunem următoarele contexte:

1) Această capodoperă [1]*, cum o numeau specialiştii* [2]*, nu s-a impus în conştiinţa publicului decât foarte târziu.* [1]

2) Înfrângerea era [1]*, cum susţineau toţi* [2]*, o veritabilă ruşine naţională* [1]*.*

3) Comandantul avea o mare parte din vină [1]*, după cum susţineau subordonaţii.* [1]

4) Timpul [1]*, cum era el la plecarea din Bucureşti* [2]*, părea favorabil acestei excursii.* [1]

Studiile existente evită sistematic discutarea unor asemenea ambiguităţi, preferând exemplele evidente sau oferind soluţii de complezenţă. Rezultatul este acela ca în rezolvările curente, aceste situaţii apar tratate în mod foarte diferit şi, cel mai adesea contradictoriu.

O primă constatare ce se poate face e că toate cele patru enunţuri trimit la ideea unor construcţii incidentale. Faptul că pot fi suprimate din structura enunţului fără a influenţa în vreun fel relaţiile sintactice ale acestuia, constituie un argument în favoarea interpretării lor ca propoziţii incidente. Ceea ce însă ne împiedică să optăm pentru o asemenea interpretare e că toate cele patru propoziţii în discuţie au element de relaţie şubordonator, adverbul relativ *cum*. Mai mult, acesta are funcţie sintactică în interiorul subordonatei pe care o introduce.

Dacă se exclude soluţia unei construcţii incidentale, fiecare dintre subordonate se pretează la mai multe interpretări. Astfel, în enunţul (1) subordonata este frecvent interpretată ca atributivă datorită vecinătăţii ei cu substantivul *capodoperă*, pe care pare a-l determina. Şi mai eronată e interpretarea ei ca subordonată circumstanţială de mod, punându-se, greşit, întrebarea *cum*?

Pentru o rezolvare corectă este esenţial să se observe că substantivul în cauză serveşte drept bază pentru o relaţie de **apoziţionare**. Un asemenea enunţ este echivalent cu o serie de alte construcţii în care se dezvoltă o relaţie de apoziţionare.

Exemple:

Unele persoane, cum ar fi Ioana, nu recunosc niciodată că au greşit.

Anumite părţi de vorbire, cum sunt substantivele, pot fi declinate.

Situaţia din enunţul (1) e mai complicată, deoarece apoziţia nu exemplifică, nu precizează, ne detaliază baza, ci aduce o informaţie suplimentară despre aceasta, ceea ce duce la interpretarea ei ca incidentală.

Să urmărim acum enunţul (2). Deşi în vecinătatea subordonatei e verbul copulativ a fi, interpretarea ei ca predicativă e exclusă din cel puţin două motive:

1. Numele predicativ este exprimat limpede prin substantivul *o ruşine*;
2. Subordonata este izolată de elementul propus ca regent, fapt imposibil în cazul unei predicative.

Să observăm că topica subordonatei în cauză poate fi schimbată, ceea ce nu era posibil în situaţia discutată anterior.

2') *Înfrângerea era o veritabilă ruşine naţională* [1]*, cum susţineau toţi.* [2]

sau

2") *Cum susţineau toţi* [1]*, înfrângerea era o veritabilă ruşine naţională.* [2]

În aceeaşi situaţie se află şi enunţul (3). Topica subordonatei se poate schimba fără să afecteze coerenţa enunţului şi nici relaţiile sintactice din interiorul acesteia . Soluţiile între care trebuie să optăm, după ce am exclus variantele unor incidentale, ar fi modale sau apoziţionale. Dacă admitem soluţia apoziţionalelor, atunci trebuie să ne punem întrebarea care este baza acestei apoziţii. Am văzut în enunţul (1) că baza se contura foarte clar şi, chiar schimbând topica în mod forţat, dependenţa subordonatei faţă de substantivul *capodoperă* era evidentă. Nu mai vorbim de faptul că orice schimbare de topică ducea la o construcţie absolut nefirească şi total incorectă.

Chiar forțând, am fi putut plasa subordonata după principală, în nici un caz la începutul enunțului. Or, în (2) și (3) situația e total diferită, subordonata având o libertate topică extrem de mare în raport cu principala. Nu mai vorbim de faptul că plasarea unei apozitive înaintea bazei, adică înaintea elementului regent a cărei dezvoltare este, reprezintă un nonsens pentru sintaxa limbii române.

Ceea ce e posibil pentru o apoziție, nu e posibil pentru o subordonată apozițională, adică plasarea ei înaintea bazei. Putem spune:

Sărbătoare unică, 1 Decembrie reprezintă deșteptarea conștiinței naționale.

Nu vom putea însă niciodată să transformăm această apoziție dezvoltată, antepusă, într-o subordonată corespunzătoare. Toate acestea sunt motive care ne determină să optăm pentru o circumstanțială de mod, atât în (2) cât și în (3).

O asemenea modală, pe care o vom numi *modală explicativă* , rezolvă aproape în totalitate contradicțiile deși putem afirma doar că ea e cea mai puțin rea dintre soluții. Ce vrem să spunem e că avem de-a face cu o modală atipică, având o independență topică excesivă în raport cu regenta, ceea ce face greu identificabil elementul pe care îl determină. În plus, întrebarea specifică modalei mai mult încurcă lucrurile, fiind, pentru enunțurile discutate, cu totul nepotrivită.

Am lăsat la sfârșit enunțul (4), deoarece în această situație opțiunea este și mai dificilă. Chiar excluzând varianta unei construcții incidentale, tot rămân posibile trei interpretări: (a)*atributivă izolată; (b) apozițională; (c) modală explicativă.*

Dependența față de substantivul *timpul* pare evidentă, mai ales că acest substantiv e reluat în subordonată prin pronumele personal *el*. Tentația opțiunii pentru apozițională, sau chiar atributivă izolată, este mare, dar trebuie să observăm și în cazul acestui enunț relativa independentă topică față de regentă. Spunem relativă deoarece chiar schimbând poziția subordonatei, dependența ei față de substantivul *timpul* ne apare ca evidentă:

4') Timpul părea favorabil acestei excursii, cum era el la plecarea din București.

E însă posibilă și plasarea subordonatei înaintea regentei:

4") Cum era el la plecarea din București, timpul părea favorabil acestei excursii.

Și iată că un fapt apărut evident, dependența subordonatei față de substantivul *timpul,* apare imposibil în enunțul (4") deoarece, admițând-o, ar trebui să acceptăm că o propoziție atributivă sau apozițională se poate plasa înaintea regentei, fapt imposibil în limba română .

De aceea vom opta și în acest caz pentru soluția **circumstanțialei de mod**, nu fără a semnala o nuanță secundară, circumstanțiala de cauză, pentru care totuși nu optăm datorită **sensului de conformitate**, specific modalei, pe care îl are subordonata în discuție:

Timpul, conform cu aspectul său de la plecare, părea favorabil...

Altfel spus, numai în conformitate cu aspectul său inițial timpul părea favorabil.

Enunțul ni se pare echivalent sintactic cu următorul:

După cum te-ai descurcat [1]*, ai șanse mari.* [2]

În această situație avem în mod cert un enunț ce exprimă o relație de conformitate (de tipul *Cum îți așterni, așa vei dormi.*) prin intermediul unei modale care, din nou, cumulează și o nuanță secundară – cauzală .

În sinteză, putem reprezenta astfel cele patru situații discutate:

1. Apozițională:
- dependență evidentă față de un substantiv;
- topică fixă, deși aparent liberă;
- dezvoltarea unei baze de tip apozițional .

2., 3. Modală explicativă:
- dependență aparentă față de un substantiv;
- posibilitatea de a apărea înaintea regentei datorită unei libertăți topice largi.

4. Modală de conformitate:
- independenţă topică largă, improprie unei atributive sau unei apoziţionale;
- dependenţă aparentă faţă de un substantiv;
- cumulare de nuanţe circumstanţiale.

Dacă se consideră că adverbul *cum* nu este relativ, nu are, deci, valoare de element subordonator, atunci în enunţurile 2., 3., 4. se poate vorbi în mod real de existenţa unor construcţii incidente. Opţiunea noastră a avut în vedere mai ales comportamentul similar, cu al unui relator, pe care îl manifestă adverbul *cum*. Pentru apariţia unei veritabile construcţii incidente în contextul adverbului *cum*, a se vedea exemplele din capitolul următor, dedicat apoziţionării:

A devenit de nerecunoscut, cum s-ar zice straniu.

4. APOZIŢIA ŞI APOZIŢIONAREA

Fenomenul apoziţionării, căruia Ion Diaconescu îi consacră un studiu larg, este o relaţie sintactică de tip special, situat între coordonare şi subordonare. Ea mai este numită şi relaţie de adordonare. Am insistat asupra acestui fenomen atunci când am discutat despre anticiparea şi reluarea subordonatelor şi am ajuns la concluzia că fenomenul anticipării creează o relaţie de apoziţionare la nivel frastic şi că această relaţie se manifestă în cazul a numeroase tipuri de subordonate. Fiind o relaţie sintactică iar nu o funcţie sintactică, apoziţionarea prezintă un evident paralelism cu relaţia de subordonare, paralelism ce priveşte funcţiile sintactice selectate. Vom avea aşadar:

a) Subordonata subiectivă / apoziţionala subiectivă;
b) Subordonata predicativă / apoziţionala predicativă;...
.....
x) Subordonata cauzală / apoziţionala cauzală;...
y) Subordonata de relaţie / apoziţionala de relaţie.

Aceasta este situaţia relaţiei de apoziţionare la nivel frastic.

Nu altfel ar trebui să stea lucrurile la nivel propoziţional, fapt ce ne îndreptăţeşte să vorbim despre:

a) subiect apoziţional:
*Maria, **sora mea**, are şapte ani .*
b) complement direct apoziţional:
*Pe fratele meu, **pe Ion**, l-au luat în armată.*
c) nume predicativ apoziţional:
*Ea era indiferentă, **adică insensibilă**.*
d) complement indirect apoziţional:
*Elevului celui mai bun, **lui Ionescu**, i s-a acordat o bursă.*

Evident, ezitările şi reticenţele în cazul acestui fenomen sunt numeroase dar credem că paralelismul situaţional se impune de la distanţă.

Vom discuta, în cele ce urmează, câteva aspecte ale apoziţionării la nivelul propoziţiei.

Apoziţionarea presupune o relaţie de echivalenţă şi în acelaşi timp de dependenţă. Ea necesită existenţa unei baze şi a unei apoziţii. Aceasta din urmă explică, precizează, detaliază termenul bază.

Apoziţionarea preia caracteristici ale coordonării, ca de exemplu permutabilitatea:

Ion, prietenul nostru, ...

dar şi

Prietenul nostru, Ion,...

Prin această permutare apoziţia devine bază şi baza se transformă în apoziţie. O altă caracteristică preluată de la coordonare este juxtapunerea:

Ioana, premianta clasei, a repurtat un succes remarcabil.

Dintre caracteristicile preluate de la subordonare, e de amintit, în primul rând, dependența absolută a apoziției în raport cu baza. Apoziția se realizează ca dependență de tip special, este deci lipsită de autonomie, comportându-se ca o funcție sintactică secundară. Ea poate fi omisă din structura enunțului fără ca baza să aibă de suferit. Putem spune:

Familia Ionescu a plecat la mare.

dar putem omite apoziția, dacă numele sau obiectul pe care îl indică a apărut anterior:

Familia a plecat la mare .

Și mai evidentă este realitatea aceasta într-un enunț ca:

Popescu, profesorul de istorie, s-a transferat.

respectiv:

Popescu s-a transferat.

Clasificarea apoziției

1. După gradul de dependență față de bază:

a) neizolate: *râul Olt, poemul Luceafărul, familia Vasilescu;*

b) izolate: *Maria, sora ta , sosește mâine.*

2. După structură :

a) apoziții simple: *preotul Vasile, romanul Răscoala;*

b) apoziții dezvoltate (în interiorul cărora se stabilesc relații de dependență sintactică): *Paris, orașul luminilor,...*

Uneori apoziția poate fi foarte dezvoltată:

Această victorie, **cel mai important succes al ultimilor decenii**, va avea un efect benefic.

O asemenea apoziție se analizează prin identificarea apoziției simple (*succes*), după care analiza decurge normal.

3. După topica în raport cu baza:

a) apoziții postpuse (cele mai numeroase): *familia Popescu, dascălul Vasile;*

b) apoziții antepuse: **Realizare de succes a industriei românești**, această navă este dotată cu tehnologie de vârf.

Exemplul de mai sus poate genera confuzii între bază și apoziție. Pentru a le evita, să se observe că apoziția este nedefinită, sau cu un grad inferior de definire, prin articol nehotărât, pe când baza e definită în mod superior, prin articol hotărât.

4.1. Problema apozemelor

Apozemele sunt mărci care indică existența unei relații de apoziționare. Ele pot fi:

- adverbiale: *adică, anume, ca ,de exemplu, în fond, în speță, precum* ;

Exemplu: *Unele state, precum SUA, s-au opus acestei decizii.*

Acest gest, în fond o eroare, l-a costat scump.

- participiale: *mai bine zis, altfel spus, mai bine spus,* (care, în fond, au structură locuțională adverbială);

Exemplu: *Are o conduită arogantă, mai bine zis sfidătoare.*

– propoziționale: *cum s-ar zice, aș putea zice, cum s-ar spune;*

Exemplu: *A devenit de nerecunoscut, cum s-ar zice straniu.* .

Observații:

În exemplul de mai sus avem o situație specială, în care în interiorul unei propoziții incidente există o apoziție (*straniu*).

- frastice: *aș putea să spun, aș putea să zic;*

Exemplu: *A avut o evoluție ștearsă, aș putea să zic penibilă.*

Observație:

Partea a doua a enunțului e o construcție incidentă în interiorul căreia întâlnim o propoziție incidentă și una completivă directă, în care apare și apoziția adjectivală (*penibilă*).

4.2. Propoziția apozitivă

Este o relație de apoziționare la nivel frastic.

Exemplu: *El a eșuat* [1]*/ adică a ratat examenul.* [2]*/* (apoz.)

Propoziția apozitivă poate avea drept bază un element din regentă sau, mai rar întreaga regentă.

Exemplu: 1. *O singură informație îi lipsea:* [1]*/ la ce oră se vor întâlni.* [2]*/*

2. *S-a enervat foarte tare,* [1]*/ ceea ce a provocat o situație neplăcută.* [2]*/*

În enunțul (1), apozitiva are drept bază substantivul *informație*, pe care îl precizează și-l detaliază. În enunțul (2), apoziționala se raportează la întreaga propoziție regentă, oferind o explicație legată de consecințele enervării. Acest tip de apozitivă este mai greu de identificat, datorită, în primul rând, particularității ei de a se raporta la întreaga regentă. Se observă însă că are o caracteristică, și anume elementul de relație *ceea ce* . În plus, dacă în enunțul (1) se poate subînțelege un apozem (*adică, anume*), în enunțul (2) acest lucru nu e posibil.

Pentru o identificare corectă a apoziției din enunțul (2), se va observa că relativul *ceea ce* are funcția de a relua sintetic propoziția regentă, fiind factorul decisiv în realizarea unei relații de apoziționare .

Elemente de relație

Uneori, apoziția e însoțită numai de apozeme adverbiale, fără a fi necesare mărci de subordonare specifice(conjuncții, pronume relative):

Exemplu: *Voia mai mult, adică era foarte ambițios.*

Aceste adverbe nu sunt, propriu-zis, elemente de relație ci, numai mărci ale unei relații de apoziționare. Există însă destule situații când o apozitivă este introdusă prin* :

1. conjuncții coordonatoare : *că, să; dacă, ca să.*

Exemple: *Un lucru a regretat:* [1]*/ că n-a avut curaj* [2]*/,*

Atât își dorea: [1]*/ să se răzbune* [2]*/.*

E [1]*/ ceea ce și-a dorit cel mai mult:* [2]*/ ca tu să vii mai repede.* [3]*/*

2. pronume relative: cine, ce, care, câți;

Exemple: *Asta voia* [1]*/ să afle:* [2]*/ cine a câștigat.*[3]*/,*

Doar atât a întrebat: [1]*/ ce s-a întâmplat* [2]*/*

3. relativul ceea ce, atunci când apozitiva se referă la regentă în totalitatea ei,

Exemplu: *Nu știa mare lucru* [1]*/, ceea ce nu-l speria de nici un fel.* [2]*/*

4. adverbe relative: cum, unde, când, cât;

Exemple: *Nu aflase lucrul cel mai important:* [1]*/ unde se vor întâlni* [2]*/.*

Avea o nelămurire: [1]*/ cum va ajunge acolo* [2]*/.*

Observație:

Apoziționala care are drept bază întreaga propoziție regentă e singura căreia nu i se poate preciza o funcție sintactică, fiind preferabil să fie denumită doar apozițională pur și simplu.

Punctuația apozitivei:

1) Dacă este introdusă prin *ceea ce* se desparte prin virgulă de regentă.

2) Dacă are drept bază un cuvânt din regentă și nu e însoțită de apozem, se desparte, de regulă, prin două puncte de propoziția regentă .

Exemplu: *Asta dorea:* [1]*/ să învingă* [2]*/.*

3) Dacă are drept bază un cuvânt din regentă și e însoțită de apozem, se desparte de regentă prin virgulă.

Exemplu: *Asta își dorea* [1]*/, adică că învingă* [2]*/.*

Observaţie:

Apozemul nu se încercuieşte ca element relaţional, fiind un simplu adverb de modalizare în interiorul apozitivei. Că nu poate fi element relaţional e evident din faptul că are o topică liberă .

Asta îşi dorea, 1/ să învingă adică. 2/

*Existenţa elementelor subordonatoare nu e un argument în favoarea ideii că apoziţia propoziţională e o relaţie de subordonare ci în favoarea aceleia că, în interiorul relaţiei de apoziţionare, propoziţia în discuţie contractează şi o relaţie de subordonare, cum am arătat deja într-un capitol anterior(apoziţională completivă directă, apoziţională subiectivă, etc.).

5. COMPLEMENTUL DIRECT ŞI SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

5.1. Complementul direct

Este o funcţie sintactică secundară, dependentă de un verb tranzitiv.

Tranzitivitatea verbului regent este o condiţie obligatorie pentru apariţia unui complement direct. Există însă cazuri când complementul direct este dependent de o interjecţie predicativă, ca în următoarele exemple:

Uite-o pe Ioana.

Iată soluţia !

Na o carte!

Verbul tranzitiv şi interjecţia predicativă sunt singurele elemente regente ale complementului direct.

Există o serie de verbe care pot avea două complemente directe: *a întreba, a sfătui, a anunţa.*

Exemple: ***L-am anunţat ora plecării.***

Te –am întrebat ceva.

L-am sfătuit a renunţa la plecare.

De fiecare dată, în situaţiile date, unul dintre complementele directe este al persoanei, celălalt e al obiectului.

Exemplu: ***Le-a învăţat o poveste nouă.***

Complementul direct răspunde la întrebările: *pe cine* sau *ce* dar, ca mai totdeauna, întrebarea e o sursă nesecată de confuzii, dintre care vom semnala câteva în cele ce urmează.

Fie enunţurile:

a) M-am supărat pe tine .

b) Contez pe Marin.

c) Mă bazez pe profesorul meu.

d) Îmi place rochia mov.

e) Mă interesează prietena ta .

Contrar aparenţelor, în nici unul din enunţurile de mai sus cuvintele subliniate nu îndeplinesc funcţia de complement direct.

Astfel, în enunţurile a) – c), deşi punem întrebarea *pe cine?*, avem de-a face cu o serie de complemente indirecte, deoarece toate verbele regente sunt **intranzitive!!!**

Caracterul intranzitiv se poate identifica prin comparaţie cu enunţuri în care avem de-a face cu verbe tranzitive. A se compara:

1) Am văzut-o pe Maria .

şi

2) Contez pe Maria .

În primul enunț, tranzitivitatea se poate verifica prin pasivizarea verbului, caz în care, obligatoriu, complementul direct devine subiect iar subiectul se transformă în complement de agent:

***Maria** a fost văzută **de mine**.*

Un al doilea mod în care putem verifica tranzitivitatea este și existența unui pronume personal, formă neaccentuată, în cazul acuzativ: *am văzut-o, l-am iertat, m-ai observat*. Niciodată însă nu vom putea spune: * *l-am contat, *am bazat-o , *te-am bizuit*. Cât despre verbul *a se supăra* , ca orice reflexiv cu pronumele în Ad., nu poate niciodată deveni verb tranzitiv; dacă putem totuși spune *l-am supărat pe Ion,* aceasta se datorează, evident, verbului activ *a supăra (pe cineva)*, nicidecum reflexivului.

Imposibilitatea de a-l pasiviza e o dovadă peremptorie a intranzitivității verbului *a se supăra*.

Concluzie: În enunțurile a) – c), cuvintele subliniate au funcția de complement indirect, a cărui specificitate constă în faptul că se construiește cu prepoziția *pe*. De altfel, complementul indirect se poate construi cu o mulțime de alte prepoziții: *de, la, despre, de la, în , etc.*

În enunțurile respective, punând întrebarea *pe cine?*, obținem funcția de complement indirect, verbele regente fiind intranzitive.

În enunțurile d) – e), punem întrebarea *ce?*, dar obținem un subiect cu trăsătura [-animat], specific unor contexte în care apar verbe impersonale sau unipersonale.

Așadar: *Rochia...place...cuiva.*

Prietena ... interesează ...pe cineva.

Desinențele verbului nu lasă nici o îndoială asupra formei de pers. a III-a și, implicit, a acordului specific relației *Subiect /Predicat*. Faptul devine evident dacă folosim substantivele în discuție la plural:

Îmi plac rochiile mov.

Mă interesează prietenele tale.

În fine, semnalăm o a treia eroare sesizabilă în enunțul:

Mă bizui pe cunoștințele mele.

Deși în acest enunț nu par a exista surse de confuzie, nu puțini sunt aceia care cred că și întrebarea *pe ce?* e specifică unui ...complement direct. Ei combină, mental, cele două întrebări (*pe cine?, ce?*) și obțin acest hibrid care constituie sursa de eroare. Evident, și în acest caz avem de-a face cu un complement indirect.

Fie acum enunțurile:

f)Nu călcați pe iarbă!

g)A pus pătura pe mine.

În aceste contexte, ambele verbe par tranzitive, totuși cuvintele subliniate nu sunt complemente directe. În enunțul f) sensul locativ este evident, după cum evident este că în acest context verbul *a călca* e intranzitiv.

Dacă am fi spus:

Nu călcați iarba!

atunci am fi avut de-a face cu un complement direct.

Se știe însă că niciodată complementele directe nu se construiesc prin prepoziția *pe* dacă nu se referă la persoane .

În enunțul g) verbul e tranzitiv, iar complementul direct este substantivul *pătura*.

Dacă *pe mine* ar fi complement direct, atunci el ar fi trebuit obligatoriu anticipat printr-o formă neaccentuată ca în enunțul:

M-a văzut pe mine.

Dacă mai adăugăm faptul că verbul *a pune* e monotranzitiv (nu poate avea decât un complement direct), evident că *pe mine* îndeplineşte o altă funcţie sintactică. Interesant este însă ce funcţie. Pentru aceasta să comparăm enunţurile:

*g) A pus pătura **pe mine**.*

şi

*g')A pus câinii **pe mine**.*

În g') prepoziţia *pe* îndeplineşte o funcţie echivalentă cu prepoziţia *asupra*. Sensul locativ este inexistent, căci nu ni se arată *locul* unde se pun câinii. În acest caz, nu-avem altă opţiune decât complement *indirect* .

În enunţul g) situaţia e mai ambiguă, căci *pe mine* poate indica atât locul cât şi persoana. Aceasta înseamnă că oscilăm între două soluţii *complement indirect / c.c. loc* .

Optăm pentru soluţia *complement indirect* datorită caracterului [+ personal] al obiectului. Dacă enunţul ar fi fost: *A pus pătura pe pat.*, atunci am fi avut de-a face cu un complement circumstanţial de loc. În sinteză, vom relua câteva din enunţurile discutate şi vom înregistra soluţiile pe care le-am admis.

*1. Am văzut-o **pe Maria**.* (c. direct)

*2. Mă bazez **pe tine**.* (c. indirect –verbul e intranzitiv, nu acceptă pasivizare)

*3. Contez **pe cunoştinţele mele**.* (c. indirect – verbul e intranzitiv, nu acceptă pasivizare)

*4. **Îmi place rochia** mov.* (subiect – verbul este unipersonal)

*5. A călcat **pe iarbă**.* (c.c. loc – în context verbul e intranzitiv)

*6. A călcat **iarba**.* (c. direct – verbul e tranzitiv, acceptă pasivizarea)

*7. A pus pătura **pe mine**.* (c. indirect – verbul are deja c. direct iar funcţia discutată nu indică locul ci persoana asupra căreia se răsfrânge acţiunea verbului)

*8. A pus pătura **pe pat**.* (c.c. loc – se precizează locul unde se găseşte pătura)

*9. A pus câinii **pe mine**.* (c. indirect – prepoziţia pe e echivalentă în acest context cu prepoziţia *asupra*, care se combină cu c. indirect)

Concluzii:

Construirea complementului direct cu prepoziţia *pe* e posibilă doar dacă se îndeplinesc următoarele condiţii:

a) verbul regent e tranzitiv ;

b) obiectul cu funcţie de complement direct are trăsătura [+ animat];

c) obiectul poate fi anticipat sau reluat printr-o formă neaccentuată de pronume personal în Ac.;

d) în momentul pasivizării verbului, obiectul direct devine subiect gramatical, în timp ce subiectul anterior se transformă în complement de agent.

Observaţie: La punctul b) am precizat trăsătura [+ animat] deoarece am luat în considerare limba vorbită, unde se pot auzi enunţuri de tipul:

L-am văzut pe câinele Mariei .

în loc de :

Am văzut câinele Mariei.

Dacă nu am fi luat în calcul această licenţă a limbii vorbite, ar fi trebuit să înlocuim [+ animat] prin [+ uman].

Exprimarea complementului direct

Substantive în Ac: *Am văzut **un film** deosebit.*

Pronume în Ac.: ***Te-am** întrebat **pe tine** .*
Se întreba dacă a greşit.
*I-am văzut **pe toţi**.*
*Nu văzuse **nimic**.*

Numerale: *Văzusem **douăzeci** de soldaţi.*

Verbe la moduri nepersonale: *Avea de lucrat pentru mâine.*
Putea reuşi fără eforturi.
Auzea cântând undeva departe.
Interjecţii: *Auzi deodată pleosc!*
Fie enunţurile:

Am de lucrat câteva probleme. (1)

şi

Am câteva probleme de lucrat. (1')

În primul caz avem succesiunea: Predicat – c.direct – atr.adj. – c.direct (al supinului tranzitiv).

În al doilea caz avem succesiunea: Predicat – atr.adj. – c.direct – atr. verbal
Fie enunţurile:

Auzea cântând voci îndepărtate. (2)
Auzea voci îndepărtate cântând. (2')

În (2) avem succesiunea: Predicat – c.direct – subiect (al verbului la gerunziu) – atr. adj.
În (2') avem succesiunea: Predicat – c.direct (substantiv) – atr.adj. – atr.verbal (verb la gerunziu).
Dacă articulăm substantivul

Auzea vocile îndepărtate cântând.

verbul *cântând* devine element predicativ suplimentar, provenit dintr-o construcţie sintactică transformată.

El auzea vocile.
Vocile cântau.

5.2. Subordonata completivă directă

Îndeplineşte, la nivel frastic, funcţia de complement direct, având că regent un verb tranzitiv sau o interjecţie predicativă.
Exemplu: *Am înţeles [1] / ce vrei. [2]/*
Iată [1] / ce am hotărât. [2] /

Se remarcă, din punctul de vedere al punctuaţiei, prin faptul că în nici o situaţie nu se desparte prin virgulă de propoziţia regentă (cu excepţia situaţiei când este reluată).

Răspunde la întrebările *ce* şi *pe cine* dar, ca şi în situaţiile discutate la complementul direct, există numeroase confuzii generate mai ales de întrebarea *ce*, specifică şi subiectivei. Asemenea confuzii au fost pe larg discutate în capitolul dedicat subiectivei şi nu facem decât să reamintim câteva situaţii:

Crezând [1] / că ai plecat [2] / Ion s-a îndreptat spre gară. [1] / (1)
Crezându-se [1] / că vei pleca [2] / n-ai mai fost aşteptat de nimeni. [1] / (1')

În enunţul (1) subordonata este completivă directă, având ca regent verbul personal *a crede* Întrebarea, în ambele situaţii este *ce?*. Or, după cum se poate constata, esenţial în stabilirea tipului de subordonată este caracterul verbului regent. Din păcate, eroarea de a considera că şi în enunţul (1') avem de-a face cu o completivă directă este frecventă. Încă o observaţie: uneori, faptul că verbul e la un mod nepersonal poate duce la confuzii. Noi am atras atenţia că trăsăturile personal / impersonal ori tranzitiv / intranzitiv se păstrează pe tot parcursul flexiunii verbale, ceea ce înseamnă că, schimbându-şi modul şi timpul, un verb nu-şi modifică şi trăsăturile sus-menţionate.

Precizarea e importantă pentru a înţelege sursa unei alte ambiguităţi, despre care va fi vorba în cele ce urmează.
Fie enunţul:

Este uşor de înţeles [1] / că le vor însoţi. [2] /

Greşeala cea mai frecventă, apărută şi în lucrările unor candidaţi la Facultatea de Drept, în 1995, constă în a considera propoziţia ca fiind subiectivă, când, în fapt, ea e completivă directă, având ca regent verbul *a înţelege* la modul supin. Suntem convinşi că, dacă verbul ar fi fost la indicativ, eroarea nu s-ar fi produs. Originea ei constă în judecata că, trecut la un mod nepersonal, verbul se impersonalizează, cerând subiectiva.

În realitate, am văzut, prin modificarea flexiunii, verbul nu-şi schimbă caracteristicile de personal sau impersonal, tranzitiv ori intranzitiv. Altfel spus, dacă un verb e tranzitiv, această însuşire se păstrează pe tot parcursul flexiunii. În enunţul de mai sus avem deci:

1.PP; 2.CD(1), iar supinul *de înţeles* are funcţie sintactică de subiect al expresiei impersonale *este uşor.*

Observaţie:

O situaţie specială prezintă enunţurile de tipul:

Rămâne de văzut [1] / când vom pleca. [2]

Aparent, avem o situaţie analoagă cu cea din enunţul anterior. Dacă înlocuim însă verbul *a rămâne* cu *a fi* obţinem:

Este de văzut [1] / când vom pleca. [2]

În această situaţie este evident că avem de-a face cu o expresie impersonală al cărei nume predicativ este chiar supinul. Rezultă de aici că propoziţia ce urmează e subiectivă, având ca regent o expresie impersonală. În mod surprinzător, deşi acceptă că, în asemenea situaţii avem de-a face cu o subiectivă, Mihaela Gheorghe consideră că ea aparţine de supinul *de văzut* care provine dintr-o construcţie reflexiv–pasivă. Mai mult, într-o asemenea situaţie supinul nu ar fi nume predicativ al unui verb copulativ impersonal ci subiect al unui verb predicativ impersonal care provine dintr-o construcţie reflexiv-pasivă. O asemenea interpretare ni se pare eronată din mai multe motive:

1. În asemenea construcţii pot apărea absolut toate verbele ce pot avea valori copulative, inclusiv cele care nu pot avea alte valori:

Devine de înţeles [1] / de ce s-a supărat. [2]
Ajunge de înţeles [1] / de ce nu mai vine. [2]
Este de înţeles [1] / de ce a greşit. [2]

În fiecare din situaţiile de mai sus avem de-a face cu verbe copulative impersonale, cu nume predicativ exprimat prin verb la supin. Credem că e de neacceptat valoarea de verb predicativ impersonal pentru *a deveni*, paralelismul cu situaţia lui *a fi* părându-mi-se evident.

2. Dacă transformăm enunţurile de mai sus în enunţuri tip propoziţie, obţinem o situaţie interesantă:

Rămâne de văzut ora plecării.
Devine de înţeles supărarea lui.
Ajunge de înţeles absenţa lui.
Este de înţeles greşeala lui.

Că verbele regente sunt *a rămâne, a deveni, a ajunge, a fi*, se poate demonstra prin acord:

*Rămân de stabilit **detaliile** plecării.*
*Devin de înţeles **supărările** lui.*
*Ajung de înţeles **absenţele** lui.*
*Sunt de înţeles **greşelile** lui.*

Credem că, în felul acesta, am demonstrat dependenţa subordonatelor în discuţie, şi a subiectelor corespunzătoare, de verbele copulative impersonale, *a rămâne, a ajunge, a fi, a deveni*, nicidecum de supinul cu funcţie de nume predicativ. Altminteri, ar trebui să acceptăm că toate supinele şi participiile unor verbe tranzitive provin din construcţii reflexiv-pasive, pentru că absolut toate pot primi complement de agent:

Trădat de prieteni, s-a refugiat în munți.
Văzut de cei din grup, nu i-a mai putut evita.
Rămâne de înțeles de către ceilalți de ce n-am mai venit.
E greu de știut de către cineva ce s-a petrecut în mintea lui.

Mai mult, versul eminescian:

E ușor a scrie versuri (1)

convertit în :

E ușor de scris versuri, (1').

duce la modificarea funcției sintactice a cuvântului *versuri,* care în (1) ar fi complement direct pe când în (1') ar fi subiectul supinului provenit din construcție reflexiv-pasivă.

În acest caz, și în situația discutată inițial, (*Este ușor de înțeles că te voi însoți.*), că subordonata în discuție ar fi subiectivă, lucru cu care nu putem fi de acord.

Mult mai lipsit de ambiguități ar fi să considerăm că un enunț precum (1) și (1') pot fi expansionate în :

E ușor ^{1}*/ să scrii versuri.* ^{2}/, unde în P2 avem de-a face cu un subiect nedefinit.

În sinteză, propunem soluțiile:

I. E ușor de înțeles ^{1}/ **că** te voi însoți. ^{2}/ (1.PP; 2.CD – are ca regent supinul tranzitiv de înțeles);

de înțeles = subiect

e ușor = predicat nominal exprimat prin verb copulativ impersonal + nume predicativ

II. Rămâne de văzut ^{1}/ **când** vom pleca. ^{2}/ (1.PP; 2.SB – are ca regent verbul copulativ impersonal *a rămâne*)

de văzut = nume predicativ (al verbului copulativ impersonal *a rămâne*)

6. COMPLEMENTUL DE AGENT ȘI SUBORDONATA COMPLETIVĂ DE AGENT

6.1. Complementul de agent

Complementul de agent indică autorul (agentul) acțiunii exprimate printr-un verb la diateza pasivă.

Exemplu: *Ioana a fost vizitată de prietena ei.*

Ca în orice situație în care este implicat un verb la diateza pasivă, pacientul acțiunii este subiectul gramatical al enunțului.

Există o serie de situații în care prezența complementului de agent nu e reclamată de existența unui verb la diateza pasivă ci pur și simplu de adjective provenite din participiile unor verbe tranzitive.

Exemplu: *Moțiunea adoptată ieri **de Parlament** a nemulțumit opinia publică.*

Nu trebuie să considerăm că aceste participii provin dintr-o structură pasivă, deoarece toate adjectivele provenite din participii tranzitive pot primi complement de agent:

*Filmul văzut **de noi** ...*
*Melodia fredonată **de Ileana**...*
*Elevii sancționați **de director**...*

O altă situație în care poate fi implicat un complement de agent este prezența unui verb reflexiv impersonal cu sens pasiv:

Se știa de către toți această situație.
*Hotărârile carè s-au luat **de către adunare** vor fi aplicate neîntârziat.*
*Hotărându-se **de către familie**, plecarea lui neîntârziată, nimeni nu a mai protestat.*

În ultimul exemplu avem de-a face cu un complement de agent al cărui termen regent este un verb unipersonal reflexiv la gerunziu.

O altă problemă pe care o presupune complementul de agent este posibila confuzie cu un complement indirect. Pentru ilustrarea acestei situații, fie următoarele exemple :

*Supărat **de insinuările** ei, s-a retras fără a spune un cuvânt.(1)*
*Profesorul fusese enervat **de insistenţele** ei.(2)*
*Se arătase foarte afectat **de întâmplare**.(3)*
*Uluit **de îndrăzneala** ei, n-a putut reacţiona.(4)*

În toate cele patru enunţuri, complementele subliniate sunt exprimate prin substantive abstracte care, deşi pot fi considerate agenţi ai acţiunii, nu indică totuşi intenţionalitatea, ceea ce ar putea conduce la ideea că avem de-a face cu forme ale unor complemente indirecte. Cel puţin în enunţul (1) tentaţia de a opta pentru o asemenea soluţie este foarte mare, în context putând apărea, în locul prepoziţiei *de*, alte prepoziţii precum *pe, pentru*, etc. Totuşi, dacă luăm în consideraţie faptul că în oricare dintre cele patru propoziţii în discuţie putem reface în mod analog structura enunţului:

Insinuările ei l-au supărat ...(1')
Insistenţele ei l-au enervat...(2')
Întâmplarea l-a afectat...(3')
Îndrăzneala ei l-a uluit...(4')

şi observând transformările ce au avut loc (apariţia complementului direct în locul subiectului, transformarea complementelor în discuţie în subiecte gramaticale şi logice ale unor enunţuri cu verbe tranzitive la diateza activă) optăm, cu anumite rezerve, pentru a considera aceste părţi de propoziţie complemente de agent ale unor participii tranzitive(1),(3),(4) sau ale unor verbe la diateza pasivă (2). Cât despre imposibilitatea de a substitui în context prepoziţia *de* prin *de către* (care e specifică unui complement de agent), faptul se explică prin aceea că prepoziţia *de către* poate apărea doar în contextul unor substantive animate cu trăsătura [+ uman], combinaţia ei cu substantive abstracte fiind forţată şi nespecifică limbii române. Pentru această problemă a se revedea discuţia de la capitolul despre verb, referitoare la diateza pasivă.

Observaţie:

Schimbând timpul vorbirii din enunţ, putem obţine într-adevăr complemente indirecte, deoarece, în aceste situaţii, verbul indică starea sufletească a subiectului pe o perioadă nedefinită de timp, ceea ce explică folosirea imperfectului. În aceste situaţii avem de-a face cu structuri nominale formate din verb copulativ şi nume predicativ:

*Era mirat **de afirmaţiile mele**.*
*Era supărat **de eşecul neaşteptat**.*
*Eram indignaţi **de comportamentul lui**.*
*Eram enervaţi **de zgomotul** de afară.*

În toate aceste enunţuri optăm, în cazul cuvintelor subliniate, pentru soluţia **complement indirect** considerând că ele indică obiectul ce generează reacţia exprimată de verb iar nu agentul acţiunii. Tocmai nedefinirea temporală ne-a făcut să considerăm că verbul predicativ indică **starea** subiectului nu **momentul** declanşării reacţiei sufleteşti. După cum lesne se poate vedea, problema confuziei c.ind./c. agent apare doar în situaţia unor verbe sau adjective provenite din verbe la participiu ce exprimă stări sufleteşti (*a enerva, a supăra, a se indigna, surprins, uluit, afectat*).Ambiguitatea unor enunţuri ca acelea pe care le-am discutat ne apare ca evidentă, iar nuanţele sunt extrem de subtile, greu de interpretat.

Faptul că în enunţurile discutate, unele verbe sau participiile adjectivale au echivalente reflexive construite cu prepoziţia *de* (*a se mira de..., a se indigna de...*) complică şi mai mult lucrurile, accentuând gradul de ambiguizare. De aceea am considerat necesară distincţia **obiect / agent** al acţiunii, ca un posibil mod de evitare a confuziei.

Suntem însă conştienţi că există situaţii în care contextul nu poate fi dezambiguizat, de aceea am afirmat, la un moment dat, că optăm cu rezerve pentru o anume soluţie. Ne referem mai ales, la situaţia unor participii cu valoare adjectivală (*enervat, supărat, uluit*) care pot exprima în egală măsură **momentul** declanşării unei reacţii cât şi

starea provocată, astfel încât opțiunea pentru **c.de agent** (în primul caz) sau pentru **c.indirect** (în al doilea) rămâne o problemă de interpretare.

Nu mai vorbim de faptul că participiile adjectivale constituite ca elemente regente pot proveni din verbe-perechi, cu realizare atât activă cât și reflexivă:

a enerva	a supăra
enervat	supărat
a se enerva	a se supăra
Ceva mă enervează.	Ceva mă supără.
Mă enervez de (pentru) ceva.	Mă supăr pentru (de) ceva.

6.2. Propoziția completivă de agent

Reprezintă dezvoltarea la nivel frastic a unui complement de agent. Realizările sale sunt sporadice. Se poate introduce doar prin pronume relative:

Exemple: *Fusese surprins [1] / de cine se afla acolo în acel moment. [2]/*
Era influențat [1] / de ceea ce se întâmplase ieri. [2]/

Observație: **Ca și în cazul complementului de agent se poate constata o ambiguitate care face posibilă confuzia AG/CI.**

Exemple: *Surprins [1] / de ceea ce s-a petrecut [2]/, n-a putut reacționa. [1]/*
Fusese vizibil afectat [1] / de ceea ce se spunea despre el. [2]/
Era impresionat [1] /de ce se întâmplase . [2]/

Ambiguitatea contextelor în discuție poate duce la soluții divergente, după cum se consideră că subordonata indică obiectul sau, respectiv, agentul acțiunii exprimate de verbul din regentă.

Subordonata completivă de agent, ca și complementul de agent, nu se desparte prin virgulă de regentă. Deși pare superfluă, mai facem precizarea că funcția de AG este una necircumstanțială; nu de puține ori am întâlnit la elevi exprimări precum subordonata circumstanțială de agent sau circumstanțiala de agent. Mai mult, ori de câte ori li se cere elevilor să exemplifice funcțiile necircumstanțiale, complementul de agent și elementul predicativ suplimentar sunt sistematic omise, ca de altfel și subordonatele corespunzătoare.

Completiva de agent poate fi reluată în regentă printr-un pronume demonstrativ:

Exemplu: De cine ai fost mințit, **de acela** să fii despăgubit.

În acest caz devine absolut necesară despărțirea prin virgulă a subordonatei de regentă.

7. COMPLEMENTUL INDIRECT ȘI COMPLETIVA INDIRECTĂ

7.1 Complementul indirect

Problema cea mai spinoasă legată de complementul indirect este aceea că, mai ales prin modul cum el se predă în școlile generale, pare atât de complex și de eterogen încât ori de câte ori o funcție sintactică e greu identificabilă ea devine aproape automat...complement indirect. Dacă ținem cont și de faptul că în manualele de gimnaziu nu sunt incluse o serie de complemente circumstanțiale precum cel sociativ, instrumental sau opozițional, atunci înțelegem tendința generală de a considera complementul indirect tot ceea ce nu poate fi încadrat în categoria complementului direct sau a circumstanțialelor mai cunoscute: de mod, de timp, de cauză ori de scop.

Astfel, într-un enunț banal precum:

A sosit cu trenul de 5 .

întâlnim un complement care este prezentat drept complement indirect, deși e evident că avem de-a face cu un complement circumstanțial instrumental, care indică mijlocul de care se servește subiectul pentru a face acțiunea.

La fel, într-un enunț precum:

Va pleca numai cu fratele său.

funcţia subliniată e considerată complement indirect, deşi în realitate e vorba despre un complement circumstanţial sociativ, care indică persoana ce însoţeşte subiectul în efectuarea acţiunii.

Pentru a evita seriile de confuzii ce se pot crea în legătură cu funcţia de complement indirect ar trebui să ţinem cont chiar de denumirea acestei funcţii. Complementul indirect indică **obiectul** de care se leagă acţiunea exprimată de verb. Dacă în cazul complementului direct este vorba despre o legătură nemijlocită de răsfrângere a unei acţiuni exprimate prin verb tranzitiv (*L-am văzut pe Ion.; A rezolvat o problemă.)* asupra obiectului, în cazul complementului indirect, relaţia este una mai complexă, putând indica obiectul ce provoacă acţiunea, pe cel care o determină, pe cél care o susţine, pe cel care beneficiază de ea. E simptomatic în acest sens numărul mare de prepoziţii cu care se poate construi un complement indirect dar şi numărul mare de funcţii cu care se poate confunda . E însă de reţinut că niciodată un complement indirect nu indică circumstanţe (adică locul, timpul, modul, cauza, scopul, etc.) în care se desfăşoară acţiunea .De exemplu , în enunţul:

Se temeau enorm de venirea iernii.

cuvintele subliniate nu indică în nici un caz motivul (cauza) temerilor, ci obiectul care le provoacă; prin urmare, e vorba în acest context despre un complement indirect, nu despre un circumstanţial de cauză.

O serie de verbe care exprimă stări sufleteşti se combină cu funcţia de complement indirect, indicând nu motivele ci obiectul ce provoacă reacţia sufletească : *a se mira de, a se feri de, a se teme de, a-i fi teamă de.*

În aceeaşi situaţie se găsesc o serie de adjective provenite din participii, precum: *supărat de, consternat de, uluit de, surprins de, enervat de,* asupra cărora am insistat şi în capitolul privitor la complementul de agent. În schimb, nu sunt complemente indirecte ci c.c. de cauză cuvintele subliniate din enunţurile: *A murit de foame.; S-a făcut roşu de furie.* Cum spuneam, complementul indirect se poate construi cu o serie impresionantă de prepoziţii cum ar fi

– **de**: *a se mira, a se teme, a ţine, a vorbi, a se enerva, a se indigna, a-şi aminti, a se crampona, a se lega.*

– **pe:** a se baza, a se bizui, a se supăra, a conta, a pune, a călca, a miza.

Despre acestea şi despre evitarea confuziei complement direct / complement indirect a fost vorba într-un capitol anterior:

– **în:** a consta, a sta (*Greşeala stă în formularea subiectului*);
– **despre:** a vorbi, a discuta, a zice;
– **din:** a proveni, a se forma, a se trage;
– **la:** a se referi, a proceda, a conduce, a duce;
– **printre:** a se afla, a se număra, a fi desemnat, a se găsi;
– **cu:** a se potrivi, a se întâlni, a se alege (*S-a ales cu capul spart*).

Observaţii:

1) A se reţine diferenţele din enunţurile următoare:

*Elevul s-a întâlnit **cu profesorul** (complement indirect)*
*Elevul a plecat **cu profesorul** (complement circumstanţial de scop)*
*Elevul a scris **cu cerneală neagră** (c.c.instr.)*
*Elevul a procedat **cu multă inteligenţă** . (c.c.de mod)*

2) Nu sunt complemente indirecte construcţiile cu prepoziţia a din enunţurile :

*Miroase **a busuioc**. (c.c.mod)*
*Se joacă **de-a baba –oarba**. (c.c. mod)*

3) Sunt complemente indirecte cuvintele subliniate în enunţurile :

*A sosit o carte **pentru tine**. (a)*
*Scrisoarea a fost trimisă **pentru tine**. (b)*

În aceste situații se indică destinația, nu scopul, ca urmare avem de-a face cu funcția de complement indirect, inclusiv în enunțul a), unde regent este verbul a sosit, nu substantivul *carte*.

4) În enunțul:

*S-a sinucis **din disperare**.*

avem de-a face cu un complement circumstanțial de cauză, nu cu un complement indirect.

Termenii regenți ai complementului indirect:

1. verb: *Vorbeam **despre tine**.*

Mirată de succesul avut, a încercat să-l exploateze.

2. adjectiv provenit din participiu: ***Conștient** de întâmplare, s-a retras.*

3. adjectiv propriu-zis : *Din roșu, s-a făcut **verde**.*

*Maria, **invidioasă** pe sora ei, s-a răzbunat.*

*E o hotărâre **contrară** intereselor noastre.*

4. adverb: *Gândește și procedează **asemănător** prietenilor săi.*

5. interjecție : *E **vai** de tine .*

Complementul indirect se poate exprima prin :

a. Substantiv în Ac.: *Mă mir **de reacția lui**.*

*S-a supărat **pe fratele ei**.*

în D: *Le-am dat **elevilor** posibilitatea de a alege.*

în G (cu prepoziție): *A acționat **împotriva intereselor** noastre*

b. pronume în Ac.: *S-a supărat **pe mine**.*

în D: *Propunerea i s-a făcut doar **ei**.*

în G: *E pornit **împotriva ei**.*

c. numeral: Se supărase **pe amândoi**.

Observații: În cazul numeralului cardinal, construcția complementului indirect cu dativul e înlocuită prin acuzativul cu prepoziție:

*La **doi** dintre ei li s-a aplicat amendă.*

E o eroare să considerăm numeralul din enunțul de mai sus ca fiind în ...dativ. Nu avem în acest caz de-a face cu o formă specială de construcție a dativului, ci cu o substituire a dativului prin acuzativ, posibilă și în enunțuri în care nu sunt implicate numerale.

Ex. *Corb la corb nu-și scoate ochi .*

la corb = complement indirect, substantiv comun, genul masculin, cazul Ac., nearticulat + prepoziția simplă *la*

***La mulți** dintre participanți li s-a făcut rău.*

La mulți = complement indirect, exprimat prin substantiv provenit din adjectiv, nr. plural, gen masculin, cazul Ac.

Forma de acuzativ pledează în mod indiscutabil pentru această soluție.

d. Adjectiv: ***Din alb** s-a făcut negru.*

e. Verb la mod nepersonal: – infinitiv: *Se săturase de a sta în casă.*

– gerunziu: *Maria se mira **văzând** ce se petrece.*

– supin: *Nu se mai sătura **de vorbit**.*

În cadrul complementului indirect, o situație specială o reprezintă complementul în dativ fără prepoziție, care prezintă fenomenul de anticipare sau reluare prin forme neaccentuate de pronume personal în dativ:

Le-am acordat atenție copiilor prezenți.

Indivizilor turbulenți li s-a întocmit dosar penal.

Se poate observa că atunci când complementul indirect e antepus verbului regent, reluarea prin forme pronominale neaccentuate în dativ este obligatorie.

O altă problemă ce trebuie amintită este aceea a complementului indirect prepoziţional în alte cazuri decât acuzativul. Mai precis, e vorba despre complementul indirect în genitiv din enunţuri precum:

*S-a repezit **asupra fratelui** său.(1)*

*A acţionat **împotriva intereselor** naţionale.(2)*

În fiecare dintre aceste enunţuri apar surse de confuzie. Astfel, în (1) este indicat nu locul, ci **obiectul** asupra căruia se comite agresiunea, ca urmare avem de-a face cu un complement indirect.

În (2) nu se pune întrebarea la prepoziţie (*împotriva cui?*) ci se observă că iarăşi e vorba despre obiectul asupra căruia se produce acţiunea iar nu despre **modul** cum ea se produce, aşa încât complementul rezultat e indirect, nu circumstanţial de mod.

Concluzie: În oricare dintre cele două cazuri menţionate avem de-a face cu un complement indirect.

Prepoziţiile cu regim de dativ (*graţie, datorită, mulţumită, contrar, conform, potrivit)* nu admit prezenţa unui complement indirect ci, după caz, a unuia instrumental, de mod, de cauză ori concesiv.

Observaţie:

Unele studii consideră pe *contrar* ca fiind un adverb susceptibil de a primi ca determinant un complement indirect în dativ.

Astfel, în enunţul:

*Este contrar **uzanţelor** să treci fără a saluta.*

cuvântul subliniat e considerat complement indirect având ca regent un adverb. Cum spuneam într-un alt capitol, nu există motive serioase pentru a considera pe *contrar* ca adverb, din moment ce în locul său pot funcţiona, în context, alte prepoziţii al căror statut morfologic nu e de nimeni pus la îndoială: *împotriva, contra, conform, etc.*

Prin urmare, în enunţul de mai sus, *uzanţelor* este nume predicativ al verbului copulativ impersonal *este* ,în timp ce *contrar* e o prepoziţie cu regim de dativ, care precedă substantivul *uzanţelor*.

Dacă e să admitem pentru complementul indirect un regent adverbial, atunci în mod cert îl vom întâlni în enunţul:

*E **dăunător** sănătăţii să fumezi atât de mult.*

(adverb) (c.indirect)

unde, prin conversiune, adjectivul *dăunător* se transformă în adverb.

Punctuaţie: Complementul indirect nu se poate separa prin virgulă de elementul regent.

7.2. Completiva indirectă

Reprezintă expansiunea la nivel frastic a unui complement indirect.

Exemplu: *Se gândeă [1] / la ceea ce urma. [2]/*

Are ca regenţi:

– verb: *Se mira [1] / că nu l-ai aşteptat. [2]/*

– adjectiv: *E o soluţie **conformă** [1] / cu ceea ce s-a hotărât. [2]/*

– interjecţie: *E vai [1] /de cine iese învins. [2]/*

– participiu cu valoare adjectivală: ***Hotărât** [1] /să reuşească [2] /şi-a intensificat eforturile. [1]/*

Poate fi introdusă prin:

1. conjuncţii abstracte: că, să, dacă, ca...să.

Încântat [1] / să meargă la munte [2] /, a acceptat propunerea. [1]/

Se mira [1] / că nu l-ai anunţat. [2]/

M-aş bucura [1] / dacă ai reuşi. [2]/

M-aş mira [1] / ca Ion să reuşească . [2]/

2. pronume şi adjective pronominale relative: cine, ce , care, ceea ce.

M-am hotărât [1] / pe cine l-au cu mine. [2]/

Mă şi mir [1] / ce te-a apucat . [2]/

Mă bazez [1] / pe ceea ce mi-ai spus. [2]/

Mi-aduc aminte [1] / despre ce excursie vorbeşte. [2]/

3. adverbe relative :cum, când, unde.

Se indigna [1] / de cum a fost tratat. [2]/

Mă mir [1] / când ai putut face toate astea. [2]/

Mi-am adus aminte [1] / unde am pus stiloul. [2]/

Observaţie:

Dacă în enunţurile de mai sus vom înlocui acolo unde este posibil, verbele regente prin reflexivul **a se întreba** vom obţine subordonate completive directe, deoarece un astfel de verb e dublu tranzitiv:

Mă întreb [1] / ce te-a apucat. [2]/

În acest caz pronumele reflexiv *mă* are funcţia sintactică de complement direct (al persoanei) şi nu se include în structura predicatului. În aceeaşi situaţie se găsesc şi alte verbe dublu tranzitive precum: *a sfătui, a învăţa, etc.*

Dubla lor tranzitivitate permite atât existenţa unui complement direct al persoanei cât şi al unei completive directe.

Atenţie! Ca şi în cazul complementului indirect, se pot produce confuzii în situaţiile în care completivele indirecte sunt cerute de adjective provenite sau nu din participii: *surprins că...,uimit că...,convins că...,hotărât să...,pornit să...,supărat că (să)...,enervat că(să).*

Din fericire, în toate aceste cazuri statutul de completivă indirectă al subordonatei ce urmează e mai clar decât al complementelor corespunzătoare. Expansiunea complementului indirect la nivel frastic dezambiguizează contextul şi permite opţiunea pentru completiva indirectă, chiar dacă uneori poate apărea, soluţia **circumstanţialei de cauză**, mai ales în primele două şi ultimele două exemple. În schimb într-un enunţ precum:

Fusese surprins [1] / de ceea ce i se imputase. [2]/

Enervat [1] / de ceea ce i se reproşa [2] / n-a putut reacţiona. [1] /

subordonata este completivă de agent, subordonarea prin pronume relativ nelăsând nici un dubiu asupra faptului că se indică agentul, iar nu obiectul care provoacă reacţia subiectului.

Punctuaţia: Completiva indirectă nu se separă prin virgulă de regentă .

Excepţie: atunci când este reluată în regentă printr-un pronume sau substantiv cu valoare neutră.

Exemplu: *Că nu m-ai căutat, de asta mă mir cel mai tare.*

În general, completiva indirectă se plasează după regentă sau se găseşte intercalată în aceasta:

Convins [1] / că va reuşi [2], a făcut un pariu cu prietenul său. [1] /

8. COMPLEMENTELE CIRCUMSTANŢIALE ŞI SUBORDONATELE CORESPUNZĂTOARE

Indică circumstanţele în care se produce acţiunea exprimată de elementul regent. De aceea există o mare varietate de complemente circumstanţiale, care vor fi studiate în cele ce urmează. E de remarcat că subordonatele care le corespund au o răspândire mai mare sau mai mică decât complementele respective. Astfel, complementul circumstanţial instrumental cunoaşte o varietate de realizări, pe când circumstanţiala respectivă este rarisimă.

Dimpotrivă, circumstanţiala opoziţională e mult mai bine reprezentată decât complementul care îi corespunde. Acelaşi lucru se poate susţine chiar despre subordonata cauzală, mult mai variat reprezentată decât complementul de cauză.

Analizele ce vor urma au menirea de a aborda situaţiile mai delicate, încercând totodată să ofere imaginea completă a funcţiilor circumstanţialè şi a problemelor legate de acestea.

8.1. Complementul circumstanţial de cauză şi subordonata circumstanţială cauzală

8.1.1. Complementul circumstanţial de cauză

Complementul circumstanţial de cauză indică motivul (cauza) acţiunii exprimate de regent. Termenii regenţi ai unui complement circumstanţial de cauză sunt:

a. verbul: *Striga **de durere**. (c.c. cauză)*

b. adjectivul: *Furioasă **din cauza eşecului**, s-a răzbunat.* (c.c. cauză)

c. adverbul: *A acţionat pripit **din lipsă de timp**.* (c.c. cauză)

Complementul circumstanţial de cauză se poate exprima prin:

a. substantive (pronume, numerale):

în Ac.: *A murit de foame. A făcut-o din prostie.*

în G: *Din pricina lor n-am mai plecat.*

în D: *Datorită ploii excursia s-a amânat.*

* În mod normal, *datorită* e o prepoziţie care ar trebui folosită doar în cazul unei acţiuni favorabile, situaţie în care s-ar combina cu funcţia de complement circumstanţial instrumental. Substituirea locuţiunilor prepoziţionale *din cauza, din pricina* cu prepoziţia *datorită* a condus la situaţia în care aceasta din urmă poate introduce un complement circumstanţial de cauză, dacă acţiunea exprimată de elementul regent este defavorabilă.

Exemple: *A reuşit **datorită muncii**.* (c.c. instrumental)

*A eşuat **datorită comodităţii**,* (c.c. cauză)

b. adjective: ***De furioasă** [1] / ce era [2] /, nici nu mai vedea. [1] /*

*A plecat **de supărată**.*

Atenţie! Numai însoţite de prepoziţie, adjectivele pot avea funcţie circumstanţială. O serie de contexte în care acestea par a avea nuanţă cauzală reprezintă, de fapt, false circumstanţiale, ca în exemplele următoare:

***Supărată**, a refuzat să mănânce.*

***Hotărât** să reuşească, s-a pregătit intens.*

***Furios** pe propria-i nesăbuinţă, a plecat imediat.*

În toate enunţurile de mai sus avem de-a face cu atribute adjectivale izolate sau elemente predicative suplimentare. Faptul e cu atât mai evident în enunţurile în care subiectul e exprimat:

***Furios**, elevul a devenit obraznic.*

unde *furios* e adjectiv şi determină substantivul *elevul*, cu care, de altfel se şi acordă.

c. verbe la moduri nepersonale:

***Întârziind**, a pierdut trenul.(1) (gerunziu)*

***Pentru a nu fi procedat** corect, a fost sancţionat.(2)*

*În enunţul (2) nu poate fi folosit în poziţie cauzală decât infinitivul perfect, pentru a putea marca anterioritatea (specifică oricărei relaţii de cauzalitate) circumstanţialului în raport cu regentul.

d. locuţiuni adverbiale: *de aceea, pentru aceea.*

***De aceea** n-a venit, pentru că s-a supărat.*

Observaţie: **Aceleaşi locuţiuni pot apărea cu funcţia de c.c. scop:**

De aceea a venit, ca să facă scandal.

Pentru aceea a murit, ca să te apere pe tine.

După cum se poate lesne observa, dezambiguizarea e determinată de felul subordonatei, ale cărei corelative sunt locuţiunile în discuţie. Dacă subordonata e cauzală, atunci şi corelativul adverbial îndeplineşte aceeaşi funcţie sintactică; dacă e finală, şi

corelativul e complement circumstanţial de scop. În situaţia când apar în propoziţii independente, ifără corelaţie cu o anume funcţie sintactică, determinant este contextul .

Exemplu: ***De aceea s-a supărat.*** (c.c. cauză)

Corelaţia se poate realiza nu doar cu o subordonată, ci şi cu o parte de propoziţie corespunzătoare:

De aceea a venit, pentru a protesta.

(c.c. scop) (c.c. scop)

8.1.2, Subordonata circumstanţială de cauză

Îndeplineşte funcţia de c.c. cauză pe lângă un verb sau un adjectiv din propoziţia regentă.

Regenţi:

– verb: *Ştie* [1] */ **pentru că** învaţă.* [2]/

– adjectiv: *Furioasă* [1] */ **pentru că** a ratat examenul, Ioana s-a răzbunat pe prietenul ei .* [2]/

– adverb: *A acţionat greşit* [1] */ **pentru că** s-a pripit.* [2]/

Notă: În propoziţia regentă apare un complement indirect construit cu prepoziţia *pe*: *pe prietenul*. A nu se confunda cu un complement direct, având în vedere tentaţia de a pune întrebarea *pe cine?*. Să se observe că verbul *a se răzbuna* este intranzitiv (diateza reflexivă cu morfem în Ac fiind un argument decisiv în acest sens) şi că în nici un caz nu poate accepta o transformare pasivă: * *Prietenul a fost răzbunat de către Ioana* , situaţie în care sensul enunţului se alterează în totalitate.

Selecţia relatorilor

Nu există în limba română o subordonată care să beneficieze de mai mulţi relatori specifici decât subordonata cauzală. Ei sunt reprezentaţi atât de conjuncţii cât şi de locuţiuni conjuncţionale. În afară de acestea, cauzala se poate introduce prin adverbe relative, pronume relative şi conjuncţii specifice.

Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale specifice: *fiindcă, deoarece, căci, întrucât, pentru că, din cauză că, din pricină că, odată ce, din moment ce, mai ales că* *, *dat fiind că* **:

***Întrucât** n-avem de ales* [1]*, vom accepta condiţiile lor.* [2]/

***O dată** ce l-ai refuzat* [1]*, nu te aştepta la nimic .* [2]/

Nu-l mai certa [1]*/ **din moment ce** eşti la fel de vinovat.* [2]/

Avea dreptate [1]*/ **mai ales că** l-aţi ignorat într-un mod inadmisibil.* [2]/

***Dat fiind că** nu ne-ai scris* [1]*/ n-am avut* [2]*/ cum să aflăm noua ta adresă .* [3]/

*Subordonatele introduse prin locuţiunea conjuncţională *mai ales că* nu trebuie interpretate ca modale cumulative. Contragerea poate elimina cu uşurinţă orice ambiguitate,

*Avea dreptate să se supere, voi **ignorându** – l într-un mod inadmisibil.*

**O falsă subtilitate e a considera că *dat fiind* este o structură analizabilă separat faţă de conjuncţia *că*. În acest sens, nu trebuie să propunem false analogii între *dat fiind*- construcţie pasivă, invariabilă şi structura omonimă din interiorul locuţiunii conjuncţionale *dat fiind că* .

Spre exemplificare, fie enunţurile:

Date fiind condiţiile mizerabile, am plecat.

Dată fiind poziţia lui, am sistat negocierile.

Dat fiind modul cum ne-a tratat, l-am refuzat.

În oricare din situaţiile de mai sus, acordul indică în mod cert existenţa unui verb la diateza pasivă, având ca subiect substantivul pe care îl precede. Verbul în cauză, la modul gerunziu, îndeplineşte funcţia de c.c. cauză. Atunci când însă intră în combinaţii de tipul *dat fiind că* , gerunziul în discuţie îşi pierde orice relevanţă semantică, devenind echivalent cu *pentru că, din moment ce, din cauză că, odată ce* .

În oricare din aceste structuri, elementele constituente îşi pierd caracteristicile morfo-semantice (*moment, cauză, odată*) intrând în combinaţii locuţionale. Considerăm că nu poate fi acceptată o interpretare de tipul:

*dat fiind = complement circumstanţial de cauză_*

că nu ne-ai scris = subord. subiectivă

În plus, elementele pasivului *dat fiind* pot fi inversate:

Fiind daţi termenii a şi b , aflaţi termenul c.

Nu putem, în schimb să inversăm aceste elemente în enunţul propus pentru discuţie:

**Fiind dat că nu ne-ai scris, n-am avut cum să aflăm noua ta adresă.*

2. Conjuncţii abstracte: *că, dacă .*

S-a supărat [1]/ că n-a fost anunţat . [2]/

***Dacă** n-ai învăţat [1]/, degeaba îţi baţi capul acum . [2]/*

3. Adverbe relative: cum*, unde**,când.

*a) **Cum** nimeni nu era acasă [1]/,eu n-am mai insistat . [2]/*

*b) **Unde** n-a înţeles prea bine [1]/, de aceea a greşit. [2]/*

*c) Nu mai insista [1]/, **când** vezi [2]/ că n-ai dreptate. [3]/*

Notă:* În enunţul a), relativul *cum* îşi schimbă valoarea morfologică, devenind conjuncţie. După cum se poate observa, el nu are funcţie sintactică în subordonata pe care o introduce.

**În enunţul b), relativul *unde* , suferă un proces de conversiune, devenind conjuncţie subordonatoare.

4. Pronume relative însoţite de locuţiuni prepoziţionale: *ceea ce , cui, ce.*

***Din pricina a ceea ce** s-a întâmplat [1]/ n-a mai vorbit cu mine. [2]/*

*S-au certat [1]/ **din pricina cui** a vorbit fără sens. [2]/*

Notă: Relativele din enunţurile de mai sus au funcţie sintactică de subiect, deşi sunt la cazul genitiv!!!

Probleme speciale privind subordonata cauzală

I. Nu trebuie confundată cauzala cu finala, aşa cum se întâmplă frecvent.

Fie enunţurile:

A venit că a fost invitat.

A venit ca să facă scandal.

Confuzia vine, se putea altfel?, din faptul că elevii au tendinţa de a pune întrebarea *din ce cauză?*, în ambele situaţii. Or, pentru a elimina orice sursă de confuzie, trebuie observat că:

1. Cauzala are o acţiune anterioară celei din regentă: *mai întâi a fost invitată, ulterior a venit. Invitaţia* e aşadar *cauza, venirea* este *consecinţa_*

2. Finala are o acţiune posterioară celei din regentă, marcând **scopul** în care a fost iniţiată acţiunea din regentă: mai întâi *vine*, ulterior *face scandal.*

3. E aproape imposibil să se găsească un relator comun cauzalei şi finalei. Cel mult poate fi adusă în discuţie conjuncţia subordonatoare *de* iar aceasta în situaţii rarisime:

A venit [1]/ de şi-a luat lucrurile .[2]/ (CS)

De ştiai [1]/ că nu eşti capabil [2]/,nu trebuia [3]/ să te apuci de treabă.[4]/

În general însă, atunci când se pune problema unei confuzii între cauzală şi finală, trebuie să se ţină cont de paradigma total diferită a relatorilor celor două subordonate:

- CZ: *că, fiindcă, pentru că, căci;*
- F: *să, pentru ca să, ca să.*

II. Discuţie:

Fie enunţurile:

Se poate crede [1]/ că vreodată [2]/ ce e foc socru [3]/ se va stinge. [2]/

Când frunza ca şi mai nainte şopteşte frunzei [4]/ce atinge [5]/,

Când stea cu stea vorbeşte-n culmea de diamantului abis [6]/?

În aparență simplu, acest enunț frastic pune probleme deosebit de mari, în special referitoare la natura subordonatelor introduse prin relativul *când* . Propunem ca bază a discuției următoarea rezolvare:

1.PP; 2.SB(1); 3.SB (2); 4,6.CV sau CZ sau CT sau OP; 5.AT (4).

Ambiguitatea propozițiilor 4 și 6 nu privește numai natura lor sintactică ci și dependența lor, fie de P1, fie de P2. Deocamdată admitem ipoteza dependenței de P1.

Se poate crede (acest lucru)...când frunza șoptește?. În acest caz, rămâne de rezolvat ambiguitatea privitoare la natură sintaotică a P4 și P6 .Primul element al acestei ambiguități, care poate fi lejer rezolvat, este ipoteza unei temporale. Mi se pare evident că nu **momentul** când se poate crede interesează, altfel spus, nu putem pune întrebarea *când se poate crede?*

Rămân în discuție celelalte două posibilități:

a. concesivă: *Se poate crede acest lucru, cu toate că frunza șoptește frunzei...?*

b. cauzală: *Nu poți crede, întrucât...*

Simplificând, un asemenea enunț echivalează cu următorul :

Îl poți crede [1]/ când îl știi așa mincinos? [2]/

CZ: *din ce cauză să nu-l crezi ?*

CV: *în ciuda cărui fapt îl crezi?*

Dificultatea constă în faptul că acțiunea din regentă e ipotetică, dubitativă. Dacă fraza ar avea caracter enunțiativ, ar avea loc dezambiguizarea contextului .

Tu îl crezi totuși, când îl știi așa mincinos. (1)

Nu-l crede, când îl știi așa mincinos (1')

În situația 1), subordonata este concesivă; în discuție putând intra și nuanța de opozițională. Având în vedere posibilitatea prezenței corelativului *totuși* și faptul că acțiunea din regentă nu e împiedicată de cea din subordonată, ne aflăm clar în zona de definiție a unei **concesive.**

În enunțul 1'), interogația s-a transformat într-un imperativ negativ care trebuie justificat, evident, printr-o cauzală.

Revenim însă la contextul interogativ.

Îl poți crede, când îl știi așa mincinos?

Pledează în favoarea concesivei:

1. întrebarea *în ciuda cărui fapt*?

2. posibila prezență, în regentă, a corelativului *totuși*.

3 .posibilitatea substituirii relativului *când* cu marca specifică subordonatei concesive *deși (cu toate că)*.

Pledează în favoarea cauzalei:

1. posibilitatea de a interpreta enunțul ca interogație retorică având un sens negativ : *Nu-l crede, când îl știi așa mincinos.*

2. întrebarea *din ce cauză nu-l crezi?*

3. posibilitatea substituirii relativului *când* prin locuțiune conjuncțională, specializată pentru cauzală, *din moment ce.*

După cum se observă, echilibrul argumentelor în favoarea uneia sau alteia dintre soluții e evident. E cazul, acum, să revenim la enunțul inițial:

Se poate crede ... când frunza ...șoptește frunzei?

când stea cu stea vorbește?

Avem situațiile:

1. Emițătorul consideră că e posibil să se creadă că focul sacru se va stinge, situație în care el își exprimă dezacordul în subordonată. În acest caz, propoziția e concesivă.

2. Emițătorul formulează o interogație retorică având sens negativ, așadar dezacordul se exprimă în regentă, subordonata argumentând motivația acestui dezacord. În acest caz propoziția este cauzală.

Aparent, nu putem scăpa de această ambiguitate . şi totuşi, comparând enunţul în discuţie cu altele în care avem de-a face, în mod real, cu subordonate cauzale, observăm diferenţe majore:

De ce te-ai întors [1]/, că te aşteptam mâine? [2]/ (1.PP; 2.CZ)

Din ce cauză (te întreb de ce) te-ai întors?

Fiindcă te aşteptam mâine.

Al doilea argument care ne obligă să optăm pentru concesivă este posibilitatea prezenţei corelativului specific *totuşi*, fără a modifica în vreun fel structura enunţului :

Se poate, totuşi crede... când frunza şopteşte frunzei ?

Acestea sunt motivele pentru care optăm pentru subordonata concesivă în situaţiile ca aceea descrisă mai sus.

E, credem, momentul pentru o sinteză a discuţiei de mai sus.

1. În enunţuri interogative directe, ca acela discutat anterior, avem subordonare concesivă, ca în exemplul:

Poţi crede asta [1]/, când îl ştii aşa mincinos? [2]/

2. Transformarea interogaţiei în enunţ negativ duce la transformarea concesivei în cauzală:

Nu poţi crede asta [1]/, când îl ştii aşa mincinos. [2]/

3. Modificarea tipului de interogaţie nu modifică structura enunţului:

De ce te superi [1]/, când vezi că ai greşit? [2]/

4. Asimilarea enunţului interogativ cu un enunţ de tipul:

Pe unde umbli, [1]/ că te-am căutat toată ziua? [2]/, conduce la interpretarea subordonatei drept cauzală, deşi ni se pare evidentă diferenţa de structură dintre cele două enunţuri.

5. Modificarea în sens afirmativ a enunţului aduce în discuţie şi ipoteza unei subordonate opoziţionale:

Îl poţi crede [1]/ , când îl ştii aşa mincinos! [2]/

Totuşi, cercetând natura acţiunii din subordonată, vedem că ea corespunde tot unei subordonări de tip concesiv: este o acţiune care nu împiedică acţiunea din regentă, deşi ar putea s-o împiedice. Or, în cazul unei subordonate opoziţionale e vorba despre opoziţii ireductibile între cele două acţiuni:

Eu muncesc [1]/, pe când tu stai toată ziua. [2]/

Interpretarea subordonatei în discuţie ca subordonată cauzală presupune fie:

a. interpretarea interogaţiei ca enunţ cu un conţinut negativ: *Din ce cauză să nu crezi asta?*

b. subînţelegerea unei regente de tipul: *mă întreb, te întreb*:

Te întreb de ce te superi când vezi că ai greşit.

Te întreb dacă poţi crede asta, când te ştii aşa mincinos?

caz în care putem pune întrebarea:

-Din ce cauză te întreb asta?

Corelativele cauzalei

Sunt locuţiunile adverbiale cauzale: *de aceea, de asta, pentru asta.* În cazul apariţiei unui corelativ, subordonata se desparte obligatoriu prin virgulă de regentă:

De aceea a venit, pentru că a fost invitat.

În alte situaţii, cauzala se desparte sau nu prin virgulă de regentă, în funcţie de gradul de dependenţă faţă de aceasta .

Observaţii: M.Em.Goian propune pentru c.cz o serie de contexte care, în opinia noastră, demonstrează cât de uşor se poate produce confuzia c.i / c.cz:

L-am văzut speriindu-se de câini .(1)

Nu s-a înspăimântat de cei trei. (2)

De ei s-au speriat. (3)

În toate cele trei cazuri menționate considerăm că avem de-a face cu funcția de complement indirect, întrucât se indică **obiectul** care provoacă starea sufletească iar nu cauzele. Oricât am încerca să considerăm aceste enunțuri echivalente cu unele de tipul:

S-au speriat din cauza lor. (1')

nu trebuie să uităm că o echivalență semantică nu înseamnă în mod necesar și o echivalență sintactică. Prin urmare, considerăm că în contextul în care verbul regent exprimă stări și reacții sufletești (*a se teme de, a se speria de, a se mira de, ...a se înspăimânta de...*), funcția sintactică a elementului subordonat e aceea de complement indirect. Numai atunci când cauza e explicită, ca în (1'), putem vorbi de c.c. de cauză.

8.2. Complementul circumstanțial de mod și subordonata corespunzătoare

8.2.1. Complementul circumstanțial de mod

Complementul circumstanțial de mod este o funcție sintactică foarte complexă, comportând un număr mare de variante și situații. Faptul acesta este de natură să provoace confuzii grave, pe care le vom analiza în cele ce urmează.

Pentru a oferi un tablou sintetic al situațiilor în care avem de-a face cu un complement circumstanțial de mod, prezentăm mai jos următoarea clasificare:

Complement circumstanțial de mod **propriu-zis** (arată):

a) modalitatea: *Vorbește **bine**.*
*Merge **șchiopătând**.*
*Muncește **cu râvnă**.*

b) măsura:(determinarea cantitativă)
*Este înalt **de doi metri**.*
*Nivelul apei a crescut **până la trei metri**.*
*Cumpără cartofi **de 10.000 de lei**.*
*L-am plătit **dublu**.*

c) conformitatea:
*A acționat **potrivit înțelegerilor anterioare**.*
*A fost condamnat **în baza articolului 200**.*

d) proporția:
*L-am judecat **după munca prestată**.*
*Era plătit **în funcție de norma efectuată**.*
*A obținut o victorie **pe măsura eforturilor depuse**.*

Complement circumstanțial de mod **comparativ** desemnează obiectul ce servește drept bază a unei comparații:

a) de egalitate: *Muncește **ca și tine**.*
*A procedat **ca un nesocotit**.*
*Ceaiul era dulce **ca mierea**.*
*Maria e tot atât de frumoasă **ca și Ioana**.*

b) de inegalitate: *Este mai bun **decât tine**.*
*Se credea mai puternic **decât oricând**.*
*Tu erai cea mai bună **dintre ei**.*
*El era cel mai valoros **din tot lotul**.*

Complexitatea complementului circumstanțial de mod necesită o serie de observații și precizări menite să elimine confuziile:

1. Complementul circumstanțial de mod nu trebuie confundat cu elementul predicativ suplimentar.

Exemple: *(1) Ea mergea **șchiopătând**. (c.c.mod)*
*(2) Ea mergea **fumând**. (e.p.s.)*

Pentru a fi c.c.mod, gerunziul în discuţie trebuie să **caracterizeze** acţiunea exprimată prin verbul regent, adică să îi atribuie acesteia o însuşire. Acest fapt este evident în enunţul (1). În schimb, în enunţul (2), gerunziul marchează **simultaneitatea** a două acţiuni diferite; el nu arată felul (modul) în care merge subiectul, ci faptul că în timp ce merge, subiectul fumează.

Pe de altă parte, *fumând* nu poate fi c.c.timp, deoarece nu indică **momentul** când subiectul face acţiunea (*când merge? Fumând.) El provine dintr-o construcţie sintactică transformată:

Ea merge.; Ea fumează. Ea merge fumând.

Or, această situaţie este specifică unui **e.p.s.**.

2. Complementul circumstanţial de mod nu trebuie confundat cu complement circumstanţial instrumental:

1) Exemplu: *Ea se deplasa **sărind** într-un picior.(1) (c.c.mod)*
*Ea se descurca **muncind** foarte mult. (2) (c.instr.)*

În primul enunţ gerunziul indică o caracteristică a acţiunii. În al doilea este precizat mijlocul prin intermediul căruia subiectul realizează acţiunea, iar nu modalitatea ei de realizare.

2) *A protestat **cu vehemenţă**. (1) (c.c.mod)*
*A reuşit numai **cu mari eforturi**. (2) (c.instr.)*
*S-a impus **prin seriozitate**.(3) (c.c.instr.)*
*A câştigat **fără antrenamente speciale**.(4) (c.c.instr.)*
*Citea **fără nici o plăcere**.(5) (c.c.mod)*
*Citea **fără eforturi speciale** de la o vârstă fragedă.(6) (c.instr.)*

După cum se poate observa, c.c. instr. poate indica şi mijlocul (instrumentul) de care subiectul **nu** are nevoie pentru a efectua acţiunea.

3) Complementul circumstanţial de mod nu trebuie confundat cu complementul circumstanţial de cauză:

Exemplu: *A venit **observând** că sunt în dificultate.*

Deşi în aparenţă confuzia de mai sus e imposibilă, totuşi lejeritatea cu care se pune întrebarea cum?, fără a se observa cu atenţie nuanţele enunţului, duce la soluţii pe cât de bizare, pe atât de frecvente.

În enunţul de mai sus, gerunziul arată cauza acţiunii iniţiate de subiect, nu modalitatea în care s-a realizat aceasta.

4) Complementul circumstanţial de mod comparativ nu trebuie confundat cu complementul circumstanţial de excepţie:

Exemplu: *Se descurcă mai bine furând **decât muncind**. (1) (c.c.m.comparativ)*
*Nu se descurcă altfel **decât furând**.*

În primul enunţ complementul *decât muncind* intră într-o structură comparativă de inegalitate în care *furând* este c.c. instr. iar *decât muncind* e c.c.mod comparativ.

În al doilea enunţ, *altfel* este **corelativul** unui c.c. de excepţie. Gerunziul indică, în acest caz acţiunea care face excepţie de la regula exprimată prin verbul regent (*nu se descurcă*).

Şi mai interesant e că, în cazul când am fi avut enunţul:

*Nu se descurcă **decât furând**.(3)*

funcţia sintactică a cuvântului subliniat ar fi fost aceea de c.c. instrumental (*se descurcă* prin intermediul furtului). Prezenţa corelativului *altfel* modifică funcţia sintactică a cuvântului în discuţie, transformându-l în c.c. de excepţie.

5) Complementul circumstanţial de mod comparativ nu trebuie confundat cu complementul circumstanţial opoziţional. De fapt, această confuzie aparţine mai degrabă specialiştilor decât elevilor, complementul circumstanţial opoziţional nestudiindu-se în mod special.

Pentru a înțelege despre ce e vorba, fie următoarele enunțuri:

*(1) Am pornit mai degrabă la plimbare **decât la cumpărături**. (c.c.op.; M.E.G.)*

*(2) Pare mai bine aici **decât acolo**. (c.c.op.; M.E.G.)*

*(3) E mai bine să vii cu el **decât cu celălalt**. (c.c.op.; M.E.G.)*

*(1') Aici este mai bine **decât afară**. (c.c.m.comp.; M.E.G.)*

*(2') Era mai mult beat **decât treaz**. (c.c.m.comp.; M.E.G.)*

Nu facem nici un secret că am selectat exemplele de mai sus dintr-o lucrare de referință în domeniu: *Probleme de sintaxă de M.Em.Goian*.

Aparent, cele cinci enunțuri au structuri analoage. Cu toate acestea, soluțiile oferite sunt diferite de la un enunț la altul. Să luăm spre exemplificare enunțurile (2) și (1'):

*(2) Pare mai bine aici **decât acolo**.*

*(1') Aici este mai bine **decât afară**.*

În (2) M.Em.Goian consideră că avem de-a face cu un c.c.opozițional iar în (1') același cercetător consideră că avem un c.c. de mod comparativ.

Criteriul esențial în virtutea căruia se acceptă existența unui c.c.opozițional în structura unui enunț de tip comparativ este cel semantic. Altfel spus, opoziția aici / acolo e suficientă pentru a considera că avem de-a face cu un c.c. opozițional, deși, nota bene!, structura sintactică a enunțului arată fără echivoc existența unei comparații.

Pe de altă parte, în (1'), *decât afară* e considerat c.c. de mod comparativ deși, credem noi opoziția aici / afară e cel puțin la fel de evidentă ca opoziția aici / acolo.

Să vedem acum care dintre soluții se impune. E cazul să afirmăm, din premise, că optăm pentru c.c. de mod comparativ, motivul esențial fiind acela că enunțul are, în ambele cazuri, structură specifică unei comparații:

a. prezența comparativului de superioritate: *mai bine – mai bine*

b. prezența adverbului comparativ *decât*: *decât acolo – decât afară*

Apelând la criteriul semantic ne putem înșela în mod flagrant, așa cum s-a putut observa din numeroasele exemple pe care le-am comentat în paginile de față. Altminteri nu știu cine ne-ar împiedica să afirmăm că într-un enunț precum:

El a supraviețuit dar fratele lui a murit.

avem de-a face cu o subordonată opozițională iar nu cu o coordonare de tip adversativ; căci oare ce altă opoziție poate fi mai evidentă decât aceea dintre *a supraviețui* și *a muri* ?

Pe de altă parte, dacă ne referim la enunțul (1), unde M.Em.Goian consideră că avem un c.c.opozițional , ne putem pune întrebarea: după care criteriu opoziția *la plimbare / la cumpărături* a fost considerată mai evidentă decât opoziția *beat / treaz*, din moment ce în primul caz se oferă soluția c.c.opozițional iar în al doilea soluția c.c.de mod comparativ?

Concluzie: În toate cele cinci enunțuri discutate avem de-a face cu o serie de complemente circumstanțiale de mod comparative. Introducerea criteriului **semantic** pentru a oferi o soluție **sintactică** ni se pare nejustificată. Atâta timp cât structura enunțului se bazează pe elemente specifice unei comparații, credem că soluția de c.c.de mod comparativ se impune.

6) Complementul circumstanțial de mod nu trebuie confundat cu un complement indirect. Această confuzie este, iarăși, provocată de specialiști. Fie, spre ilustrare, următoarele enunțuri:

*Viitorul reprezintă o acțiune posterioară **momentului** vorbirii.*

*Această hotărâre a fost ulterioară **celorlalte**.*

*El este superior **multora**.*

*Trecutul exprimă o acțiune anterioară **momentului** vorbirii.*

Avem de-a face, în exemplele de mai sus, cu enunţuri propuse de M.Em.Goian şi, respectiv Th.Hristea. Pentru toate cele patru cuvinte subliniate, distinşii cercetători găsesc soluţia: complement circumstanţial de mod comparativ. Motivul: elementele regente (*posterior, ulterior, superior, anterior)* includ în structura lor semantică ideea de comparaţie:

posterior = mai în urmă ulterior = mai apoi
superior = mai bun anterior =mai înainte

Considerăm că, dacă în enunţurile de mai sus am fi avut de-a face nu doar cu o semantică incluzând ideea de comparaţie, ci cu o structură morfo-sintactică specifică unui comparativ, atunci am fi fost obligaţi să acceptăm soluţia **c.c.m. comparativ**.

Exemplu: *El este mai bun decât mulţi.*

– *decât mulţi* – c.c.m. comparativ, deoarece şi structura enunţului conţine **mărcile specifice** unei comparaţii: comparativul de superioritate şi adverbul comparativ *decât*.

Cum însă în enunţurile menţionate avem nişte adjective care nu pot primi grade de comparaţie şi nici mărci specifice unei comparaţii, credem că ne aflăm în prezenţa unor elemente care au ca determinanţi nişte complemente indirecte. Cel mai sigur argument în favoarea acestei interpretări îl constituie posibilitatea respectivelor complemente de a fi anticipate prin forme pronominale neaccentuate în dativ, sau pur şi simplu substituite prin astfel de forme atunci când complementul respectiv e exprimat printr-un nume cu trăsătura [+ uman]:

El le este superior multora dintre colegi.

Or, dacă *multora* este c.c. de mod, atunci ar fi normal să considerăm că şi *le* are aceeaşi funcţie sintactică, fapt realmente aberant. Pe de altă parte, se ştie că numai complementul direct şi complementul indirect pot fi anticipate prin forme pronominale neaccentuate iar dacă acest fapt nu se întâmplă în toate cazurile, e pentru că substantivele în funcţiile respective sunt nonpersonale, nu pentru că din punct de vedere sintactic acest lucru nu ar fi posibil. Evident, dacă vom substitui, mental, structurile respective prin altele de tipul: – *faţă de momentul...*, *faţă de mulţi*, atunci vom avea iluzia că ne aflăm în prezenţa unor complemente de mod comparative. În realitate, prin această substituţie mentală, am modificat structura sintactică a enunţului, ceea ce a condus la o soluţie eronată. Altfel nu ştiu ce ne-ar împiedica să adoptăm soluţia c.c. mod comparativ ori de câte ori ne aflăm în prezenţa unor verbe care, şi ele, includ un sens comparativ:

Hotărârea aceasta a urmat celeilalte. (a fost ulterioară **faţă de cealaltă**)!!!

În plus, dacă nu poate fi anticipat, complementul indirect exprimat prin structuri nonpersonale poate fi reluat.

Soluţiei tale îi este superioară soluţia colegului tău.

Momentului vorbirii îi este anterioară o acţiune exprimată prin intermediul timpului trecut.

Nu credem că sunt necesare alte argumente pentru a demonstra că în toate aceste situaţii avem de-a face cu o serie de **complemente indirecte**, dependente de elemente lexicale care includ în semantica lor ideea de comparaţie. Numai că, după cum spuneam, echivalenţa semantică între două structuri nu presupune şi echivalenţa sintactică, fapt care a fost demonstrat în nenumărate rânduri în această lucrare.

Concluzie: Pentru a avea într-un enunţ funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod comparativ e nevoie ca în structura morfo-sintactică a enunţului să fie prezente în mod manifest (nu subînţeles) mărcile specifice unei comparaţii.

Complementul circumstanțial de mod se poate exprima prin:

- substantiv cu prepoziție:
  Muncește fără convingere. (Ac)
  A acționat conform planului.(D)
  Miroase a flori de câmp.(Ac)
  A fost răsplătit pe măsura eforturilor depuse.(G)
- numeral:
  Tăiase mărul în trei.
  Blocul/e înalt de douăzeci de metri.
  Muncește dublu dar nu are spor.
- verb: la gerunziu: *Mergea șchiopătând.*
  la infinitiv: *A plecat fără a ne anunța.*
- pronume:
  Pe lângă el, eu eram un inocent.
  Era mult mai bun decât mine.
  Se purta mai bine decât oricare.
- adjectiv:
  Era mai mult inteligentă decât conștiincioasă.
- adverb*:
  E mai cald în casă decât afară.
  S-a comportat prosteşte.
  Mergea repede, fără a se uita înapoi.

***O situație interesantă este aceea a adverbelor provenite din substantive, în construcții ca:**

S-a dus glonț.
E supărată foc.
A înghețat tun.
Stă singur cuc.
Dormea bușteân.
Era îndrăgostit lulea.

În asemenea situații, adverbul îndeplinește funcția de complement circumstanțial de mod dar este și **marcă a superlativului absolut.**

8.2.2. Subordonata circumstanțială de mod

Corespunde, la nivel frastic, unui complement **circumstanțial de mod**. Ca și acesta, are două realizări principale:

A. Modala propriu-zisă
B. Modala comparativă

În interiorul modalei există o serie de nuanțe și situații care o fac greu identificabilă. O asemenea situație a fost deja discutată atunci când am abordat problema **apozițională**, în discuție aflându-se o serie de subordonate în care elementul de relație era adverbul relativ *cum*.

Dacă în exemplul:

Muncește cum poate.

nu există nici un echivoc, așa încât subordonata este în mod clar circumstanțială de mod, în alte enunțuri, lucrurile par (și chiar sunt) foarte complicate. Exemple:

1. Avusese dreptate Ioana, după cum mărturisiseră cei prezenți.

2. Victima avea asupra ei, după cum declarase martorul, o importantă sumă de bani.

3. Multe țări, cum ar fi Ungaria, Polonia sau Slovenia, au reușit performanțe economice spectaculoase.

4. Aceste stupidități, cum le numea Ionescu, fuseseră totuși luate în calcul.

Evidenţiind atunci dificultatea opţiunii, dificultate datorată posibilităţii de a interpreta subordonatele în discuţie fie ca modale, fie ca opoziţionale, fie ca incidente, pentru a facilita interpretarea, luasem în discuţie, printre altele, statutul adverbului *cum*, şi constatând că el are funcţie sintactică, eliminasem varianta unor construcţii incidente, caz în care ar fi fost imposibilă prezenţa unui relativ (în cazul de faţă *cum*). Ajunsesem la concluzia că avem de-a face cu subordonate modale **explicative**, apropiate de modala de conformitate, sau cu apoziţionale, atunci când subordonata precizează, dezvoltă, exemplifică, un element din regentă, de obicei de natură substantivală. Aceasta fiind deja o problemă rezolvată, rămânem să ne oprim asupra câtorva realizări mai deosebite ale modalei:

a) modala de identificare :

Curios [1]*/ cum eşti* [2]*/, n-ai avut deloc răbdare.* [1]*/*

Nervos [1]*/ cum era* [2]*/, a rostit cuvinte nepotrivite.* [1]*/*

Nu e permisă în astfel de situaţii modificarea topicii şi interpretarea subordonatei astfel obţinute ca subordonată cauzală (cum eşti curios,...).

Tot despre modale de identificare este vorba şi în enunţurile de mai jos :

Ca un prost [1]*/ ce era,* [2]*/ nu şi-a recunoscut vina* [1]*/.*

De supărat [1]*/ ce e,* [2]*/ nu se mai poate stăpâni* [1]*/.*

De mult [1]*/ ce a mâncat,* [2]*/ i s-a făcut rău* [1]*/.*

b) modala comparativă ipotetică :

Se comporta [1]*/ **ca şi când** ar fi fost nevinovat* [2]*/.*

Fugea [1]*/ **de parcă** l-ar fi hăituit lupii* [2]*/.*

c) modala de măsură progresivă:

***Cu cât** munceşti mai mult* [1]*/ **cu atât** se simţea mai bine* [2]*/.*

***Pe măsură ce** creşte,* [1]*/ se face tot mai deştept* [2]*/.*

d) modala proporţională:

Muncea cu atât mai mult [1]*/ **cu cât** îşi dorea* [2]*/ să promoveze* [3]*/.*

***Pe cât** era de frumoasă* [1]*/ **pe atât** era de modestă.* [2]*/.*

e) modala comparativă de inegalitate:

Se descurcaseră mai bine [1]*/ **decât** reuşisem noi.* [2]*/*

El era mai puţin inteligent [1]*/ **decât** era sora lui .* [2]*/*

Lucrarea ei fusese cea mai bună [1]*/ **din câte** participaseră.* [2]*/*

***Pe lângă** ceea ce ai făcut tu* [1]*/, noi am fost nevinovaţi.* [2]*/*

***Decât** să rămână acasă* [1]*/ mai bine s-ar fi dus la serviciu.* [2]*/*

***Faţă de cât** munceşte* [1]*/ a luat prea puţin.* [2]*/*

După cum se poate observa, nu am mai păstrat distincţia modală propriu-zisă / modala comparativă, considerând mult mai eficient, din punct de vedere pedagogic, să exemplificăm realizările de tip mai special, indiferent că ele aparţin primei categorii sau celei de-a doua.

Observaţii:

I. Modala care exprimă determinări cantitative, poate fi confundată lesne cu atributiva, ca în enunţurile:

1) Va da atâţia bani [1]*/ câţi are.* [2]*/* (2.AT)

2) Va da atât [1]*/ cât are.* [2]*/ (2.CM)*

În prima situaţie, regentul e substantivul *bani* iar corelativul este adjectivul pronominal *atâţia*.

În a doua situaţie, *atât* are valoare adverbială şi e corelativ al unei modale, mai apropiate de formulări precum:

2') Va face aşa [1]*/ cum va dori.* [2]*/*

Notă: În astfel de cazuri se evită interpretarea corelativului ca element component al unei structuri de tip locuţional. Prin urmare, el va rămâne în propoziţia regentă, elementul de relaţie subordonator fiind adverbul *cum*. Există însă destule situaţii când asemenea separare devine practic imposibilă, am spune chiar stupidă. Fie, în acest sens, enunţurile:

Procesul va dura enorm , aşa cum spusese avocatul. (a)
Unele întreprinderi, aşa cum sunt cele metalurgice, vor fi lichidate. (b)
Aşa cum declară preşedintele, România va trece printr-o perioadă tulbure. (c)
Aşa cum tu ai refuzat să-l ajuţi, aşa nici el nu te va ajuta. (d)

Separarea adverbului *aşa* în situaţii ca acelea de mai sus ni se pare artificială, în totală contradicţie cu sensurile enunţurilor respective. Considerăm că *aşa* îşi pierde valoare de indicator al modalităţii , se desemantizează şi intră într-o combinaţie locuţională (locuţiune adverbială relativă).

II. Nu trebuie confundată modala cu predicativa suplimentară. Fie enunţurile :

A procedat [1] / cum trebuie. [2] / (1)
O priveam [1] / cum se juca. [2] / (1')

Dacă în enunţul (1) avem indiscutabil o modală (care arată felul, modul, maniera în care *a procedat* subiectul), în enunţul (1') subordonata este predicativă suplimentară. Ea marchează simultaneitatea a două acţiuni şi provine dintr-o transformare sintactică a două enunţuri independente:

Eu o priveam. Ea se juca.

De altfel, e evident că subordonata nu indică în nici un caz modul în care priveşte subiectul. În aceeaşi situaţie sunt subordonatele din enunţurile:

Îl văd [1] / cum aleargă. [2] / (Eu îl văd. El aleargă.)
Îl ştiam [1] / cum e. [2] / (Eu îl ştiu. El e aşa.)
Te văd [1] / unde eşti. [2] / (Eu te văd. Tu eşti acolo.)
Îl cred [1] / cum e de fapt. [2] / (Eu cred. El e astfel.)

III. O distincţie trebuie făcută între enunţurile de tipul:

Au mers [1] / ce-au mers [2] / şi s-au oprit . [3] /
Am aşteptat [1] / ce am aşteptat [2] / şi am plecat. [3] /

În primul enunţ subordonata poate fi interpretată fie în sens cantitativ (caz în care este modală), fie în sens temporal (caz în care e temporală). În al doilea enunţ, sensul temporal e evident. Se mai poate remarca, în acest enunţ conversiunea pronumelui relativ *ce* în adverb relativ .

IV. Nu trebuie confundată modala cu subordonata circumstanţială de excepţie:

Nu e nimic mai plăcut [1] / decât să citeşti. [2] /
Nu ştia mai nimic, [1] / decât să silabisească. [2] /

În primul enunţ avem o structură modală comparativă, susţinută în regentă printr-un adjectiv la comparativ de superioritate, la care se raportează. În al doilea enunţ, subordonata indică excepţia de la negaţia exprimată în regentă (*Nu ştie nimic , cu excepţia silabisitului!)*

Relatorii circumstanţialei de mod

Nu există vreo subordonată în sintaxa limbii române, care să pună mai multe probleme de cât modala, în ceea ce priveşte selecţia relatorilor. Combinaţiile de tip locuţional sunt, frecvent, la limita dintre conjuncţii şi adverbe relative. Implicarea adverbelor comparative în selecţia relatorilor complică la infinit această problemă, ceea ce ne determină să încercăm o clasificare mai sistematică, nu în funcţie de caracteristicile modalei ci în funcţie de caracteristicile relatorilor ei. şi, deoarece marile probleme intervin mai ales în cazul lucrurilor în care sunt implicate adverbe, vom începe cu acestea.

1. Locuţiuni conjuncţionale: *ca şi cum, ca şi când, cu cât, pe cât, de parcă, pe măsură ce, din ce, decât să, fără să, fără ca să :*

Vorbea 1 / ca şi cum m-ar fi auzit. 2 /
Din ce creştea, [1] / se făcea tot mai frumoasă. [2] /
Pe cât e de mic, [1] / pe atât e de isteţ. 2 /
Cu cât munceşte mai mult, [1] / cu atât e mai mulţumit. 2 /

Observaţie:
Criteriul după care am plasat aceste locuţiuni în categoria locuţiunilor conjuncţionale, a fost faptul că nu au funcţie sintactică în subordonata pe care o introduc. Vom vedea, în schimb, că o serie de combinaţii locuţionale , considerate locuţiuni conjuncţionale sunt **locuţiuni adverbiale relative**, deoarece au funcţie sintactică în subordonatele pe care le introduc.

2. Locuţiuni adverbiale relative: *după cum, aşa cum.*

Au venit colindători [1] */ **aşa cum** e obiceiul străbun . 2 /*
***După cum** sunt probele,* [1] */ ea pare vinovată.* [2]/

Am ales în mod special aceste exemple pentru a demonstra fără echivoc faptul că relatorii au funcţie sintactică, deci nu pot fi de natură conjuncţională. Nu ne rămâne decât să acceptăm existenţa acestor locuţiuni adverbiale relative, structurile în discuţie fiind suficient de sudate încât să nu permită descompunerea lor sau interpretarea lui *după* ca prepoziţie ce precede adverbul relativ.

3. Pronume şi adverbe relative însoţite de prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale: *pe lângă ce, faţă de ce , faţă de cât, pe lângă cât.*

*a) **Pe lângă ce** ai făcut tu,* [1] */ noi suntem nevinovaţi.* [2]/
*b) **Faţă de câte** a îndurat,* [1] */ recompensa e minoră.* [2]/
*c) **Faţă de cât** munceşti,* [1] */ primeşti bani prea puţini.* [2]/

În mod surprinzător, Theodor Hristea introduce asemenea structuri în categoria locuţiunilor ...conjuncţionale. Or, e evident că în oricare dintre enunţurile a)-c), relativele au funcţie sintactică. Astfel, în a), relativul *ce* are funcţie sintactică de complement direct (*Tu ai făcut ceva*) În b), putem transforma pronumele relativ chiar în adjectiv, fapt imposibil dacă el ar fi aparţinut unei structuri locuţionale.

*b') Faţă de **câte** lipsuri a îndurat...*
*Faţă de **câtă** bătaie a încasat...*

În fine, în enunţul c) avem un adverb relativ cu funcţie sintactică de c.c. mod, precedat de locuţiunea prepoziţională *faţă de.* El exprimă o determinare cantitativă (*Tu munceşti mult.*).

A se compara, în acest sens, enunţurile de mai sus cu un enunţ precum:

***Din ce** se înserează / , din atât se face mai frig./ 2*

unde, evident, relativul *ce* îşi pierde proprietăţile specifice unui relativ, aşa cum se întâmplă în combinaţii de tipul: *ca şi când, ca şi cum, pe măsură ce, cât pe ce.*

4. Adverbe relative simple şi compuse : *cum, precum, cât, ce (provenit din pron.relativ).*

Munceşte [1] */**cum** poate. 2 /.*
Lucrul s-a înfăptuit [1] */ **precum** l-ai dorit . 2 /*
Au mers ei [1] */ **ce** au mers* [2] */ şi s-au oprit. 3 /.*
Bea [1] */ **cât** poate.* [2]/

5. Adverbul relativ comparativ *decât:*

Ea e mai bună [1] */ **decât** era fratele ei. 2 /.*

6. Pronumele relative: *cine, ce , ceea ce,* însoţite de mărci comparative specifice.

Proiectul e mai bun [1] */ **decât ceea ce** ni s-a oferit anterior. 2 /*
Ea era mai bună [1] */ **decât cine** a câştigat. 2 /*

Notă: Am considerat necesar să comentăm separat situaţiile de la 3), deoarece ele erau susceptibile de alte interpretări. Altminteri, ele se încadrează în categoriile 5) şi 6).

7. Pronume relativ compus:

El e la fel de bun, [1] */ **ca oricine** va participa. 2 /*

Corelativele modalei sunt în număr foarte mare. Uneori sunt obligatorii, alteori sunt facultative.

a) Corelative obligatorii: *cu cât ... cu atât*
din ce ... din aia
pe cât ... pe atât

b) Corelative facultative: *Aşa vei face, cum ţi-am poruncit.*
Mănâncă atât cât poate.

În ceea ce priveşte restricţiile de topică, ele sunt rarisime. În special modala ipotetică impune postpunere faţă de regentă, pe când modala de identificare se plasează totdeauna în interiorul regentei.

8.3. Complementul circumstanţial de loc şi subordonata circumstanţială de loc

8.3.1. Complementul circumstanţial de loc

Este partea secundară de propoziţie care arată locul acţiunii.

Regenţii complementului circumstanţial de loc:
- verb: *A plecat la mare.*
- locuţiune verbală: *A dat buzna în casă.*
- adjectiv: *Plecată la mare, Alina a scris acum două zile.*
- interjecţie predicativă: *Hai la munte!*

Se exprimă prin:
- substantive fără prepoziţie:
  în D: *Stai locului.* (dativ locativ)
  în Ac.: *A hoinărit mări şi ţări până să-l găsească.*
  A mers cale lungă.
- substantive cu prepoziţie:
  în G: *Stătea în faţa casei.*
  în Ac.: *S-a aşezat pe malul râului.*
- pronume: *Aşează-te lângă mine.*
  Stăteam în faţa ei.
  S-au îndreptat spre ai noştri.
- numeral: *A plecat imediat de lângă cei doi.*
- verb la supin: *Veneam de la pescuit.*
- adverb şi locuţiune adverbială: *Locuia nu foarte departe.*
  Se uita de jur împrejur.

Notă: În construcţii de tipul:
Stătea departe de şcoală.
este vorba de complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv precedat de locuţiunea prepoziţională *departe de*. Faptul că aceasta poate primi grad de comparaţie (*Stătea foarte aproape /departe de şcoală)* indică faptul că locuţiunea prepoziţională în discuţie provine din adverb, nu că în context e vorba de un adverb. De altfel, în procesul de conversiune sunt frecvente situaţiile în care părţile de vorbire supuse acestei transformări păstrează caracteristici ale categoriei morfologice iniţiale .

Exemplu: *Cei mai buni vor fi premiaţi.*

Deşi este subiect exprimat prin substantiv provenit din adjectiv, *cei mai buni* păstrează şi gradul de comparaţie specific adjectivului.

8.3.2. Subordonata circumstanţială de loc

Reprezintă expansiunea la nivel frastic a unui complement circumstanţial de loc. Este subordonata care pune cele mai puţine probleme în ceea ce priveşte identificarea ei. De altfel, şi construcţia ei este foarte simplă.

Se poate introduce prin:

a) Adverbele relative simple *unde* şi *încotro*:
Mă îndrept [1]/ încotro primesc ordin. [2]/
Pleci acolo [1]/ unde te-am trimis. [2]/

b) Pronume relative însoțite de prepoziții cu sens locativ:

*M-am așezat [1]/ **lângă cine** mă aștepta. [2]/*

*Stăteam [1]/ **în fața cui** nu trebuia. [2]/*

c) Adverbe relative compuse: *oriunde* ori *încotro:*

*Voi pleca [1]/ **oriunde** mă vei trimite. [2]/*

Observație:

A se observa perfecta simetrie dintre situația pronumelor relative compuse (nehotărâte) și a adverbelor relative compuse (nehotărâte):

oricine	oriunde
oricare	oricând
orice	oricum
oricât(ă)	oricât

a) Ambele categorii pot fi sau pot să nu fie elemente relaționale:

*Poate veni oricine. / Poate veni [1]/ **oricine** dorește. [2]/*

*Poți merge oriunde. / Poți merge [1]/ **oriunde** dorești. [2]/*

b) Ambele categorii provin din relative simple:

unde oriunde	*cine oricine*
cum oricum	*care oricare*
când oricând	*ce orice*

c) Ambele categorii exprimă o nedeterminare, fapt pentru care se mai numesc pronume, respectiv adverbe nehotărâte.

Propunem de aceea ca pronumele *oricare, oricine, orice,* respectiv adverbele *oriunde, oricum, oricât, oricând,* să beneficieze de o terminologie mai adecvată, așa cum e cazul corespondentelor acestora – *unde, cum, când, etc.*.

1. pronume (adverbe) nehotărâte, atunci când nu sunt elemente relaționale.
2. pronume (adverbe) relative compuse, atunci când sunt elemente relaționale.

Corelativele subordonatei circumstanțiale locale sunt adverbe precum: *aici, acolo:*

*Acolo du-te [1]/ **unde** te-am trimis. [2]/ (1)*

*Vei pleca acolo [1]/ **unde** trebuie. [2]/ (2)*

***Unde** te vei duce [1]/ acolo să rămâi. [2]/ (3)*

Notă: Când am discutat problema apoziției, am făcut precizarea că anticiparea subordonatei prin corelație duce la apariția unei relații de apoziționare, subordonata reprezentând o dezvoltare suplimentară a corelativului. E însă, la fel de evident că sensul circumstanțial al unei asemenea subordonări (vezi (1)) nu poate fi negat. Faptul acesta constituie un alt argument pentru a interpreta fenomenul de apoziționare ca relație sintactică, așa cum sunt coordonarea și subordonarea .

8.4. Complementul circumstanțial de timp și subordonata circumstanțială de timp

8.4.1. Complementul circumstanțial de timp

Indică momentul când se produce o acțiune.

Determină:

1. Un verb: ***A sosit** ieri.*
2. O interjecție: ***Hai** mâine pe la mine.*
3. Un adjectiv participial: *Persoanele **sosite** ieri au fost primite.*

Se poate exprima prin:

a) Substantiv fără prepoziție în Ac.: *Au stat de vorbă **ore** întregi.*

b) Substantiv cu prepoziție :

în Ac.: *Vor sosi **după** prânz.*

în G: *Am plecat **înaintea** venirii tale.*

c) Pronume : *Vom fi examinaţi **după tine**.*
*Am aflat **înaintea lor** de existenţa acestei dovezi.*
d) Adjectiv pronominal posesiv: *Vor ajunge la munte **înaintea noastră**.*
e) Numeral: ***După cei trei** a sosit Ileana.*
f) Adjectiv: *O cunosc **de mică**.*
__De tânără__ se dovedise deosebită.
g) Verb la mod nepersonal:
la infinitiv (cu prep.): ***Înainte de a pleca**, mi-a şoptit ceva.*
la gerunziu: ***Mergând** pe stradă a fost martora unui accident.*
h) Adverb: *A plecat **devreme**.*
***Poimâine** se va întoarce.*
*Poate veni **oricând**.*

Notă: Cu valoare adverbială se pot folosi şi substantivele: ziua, noaptea, dimineaţa:
***Ziua** doarme iar **noaptea** citeşte.*
Procesul de conversiune prin care substantivele se transformă în adverbe nu trebuie să ducă la interpretări eronate. Când substantivele în discuţie devin adverbe ele nu pot primi determinant şi, evident, sunt lipsite de flexiune.

Exemple: ***Dimineaţa** ninge foarte tare. (adverb)*
***Joia** nu se fac nunţi. (adverb)*
***Dimineaţa** se anunţa friguroasă. (substantiv)*
__Dimineaţa__ (de azi, aceasta), se anunţă friguroasă.
***Joia** viitoare vom pleca la concurs. (substantiv)*

Observaţie: Fie enunţurile:
1) O aştept de trei zile.
2) O aştept de douăzeci de zile.
În 1) complementul circ. de timp este *de... zile*, iar *trei* devine atribut adjectival pe lângă substantivul *zile*.
În 2) complementul circ. de timp este numeralul *de douăzeci, de zile* fiind un atribut substantival prepoziţional având ca regent chiar numeralul *douăzeci*.

Notă: În categoria adverbelor de timp intră şi compusele: *după-amiază, asiă-vară, dis-de-dimineaţă.*

i) Locuţiuni adverbiale: *în vecii vecilor, la paştele cailor, când şi când, din când în când, cât ai bate din palme, cât ai zice peşte.*

Deşi în structura unor asemenea locuţiuni intră chiar verbe , ar fi eronată investirea acestora cu funcţie predicativă. De altfel, într-un capitol anterior am discutat problema unor locuţiuni (pronominale sau adverbiale) care cuprind în structura lor verbe : *cine ştie cine, cine ştie când, etc.*

În concluzie, într-un enunţ precum:
A venit cât ai zice peşte.
avem o singură propoziţie cu structura:
(sb.subânţeles) + P.V.(v.pr.)+c.c.t.(loc.adv.)

8.4.2. Subordonata circumstanţială de timp

Reprezintă expansiunea la nivel frastic a unui complement circumstanţial de timp.

Regenţii circumstanţialei de timp
1) Verb: *Vei pleca atunci [1]/ **când** va fi nevoie. [2]/*
2) Interjecţie: *Hai [1]/ **când** eşti chemat. [2]/*
3) Adjectiv: *__Dezamăgită__ [1]/ **de când** fusese respinsă [2]/, Maria devenise excesiv de nervoasă.[1]/*
4) Adverb: *Şi azi [1]/ **când** a mea minte...din orişice durere îţi face o podoabă [2]/, azi văd din a ta vorbă [1]/...că nu mă înţelegi. [3]/*

Elemente de relaţie:

1. Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale: *până ce, îndată ce , imediat ce, în timp ce, până să , ori de câte ori, dacă*, cum**, câtă vreme, pe măsură ce.*

***De câte ori** ajungea la țară /1/, devenea irascibil. /2/*
***Până să** vină Ioana /1/ nu ne-am putut descurca. /2/*
*Și /1/ **dacă**-l văzură /2/ la el se închinară . /1/**
***Cum** intrară în casă /1/ cum începu ploaia. /2/*

*Construcţia temporalei cu elementul relaţional *dacă* e ceva mai dificilă. Ea se poate recunoaşte după faptul că elementul relaţional respectiv poate fi substituit prin adverbul *când.*

2. Adverbele relative: *când, cât, ce*, oricând:*

*Va sosi /1/ **când** va putea . /2/*
*Poți veni /1/ **oricând** dorești. /2/*
*Au stat /1/ **ce** au stat /2/ și au plecat . /3/*
*Îl va iubi /1/ **cât** va trăi . /2/*

*Relativul *ce* suferă un proces de conversiune, din pronume în adverb.

3. Pronume şi adjective pronominale relative: *ce, cât(câtă, câte), cine*:

*Ne întâlnim /1/ **la ce oră** dorești . /2/*
*Vom sta /1/ **cât timp** e necesar . /2/*
*Vom ajunge /1/ **înaintea cui** a plecat primul . /2/*

Circumstanţiala de timp poate fi confundată cu:

a) Opoziţionala:

Exemple: ***Pe când** cu zgomot cad*
Izvoarele-întruna /1/
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad ./2/ (1)
(Eminescu)

*Ea era serioasă /1/ **pe când** fratele ei le făcea numai necazuri./2/ (1')*
*Eu muncesc /1/ **în timp ce** tu trândăveşti ./2/ (1")*

Dacă în 1) sensul temporal e evident, în 1') şi 1") se stabileşte o relaţie de opoziţie între două acţiuni sau stări:

era serioasă / făcea necazuri
muncesc / stai

b) Concesiva

Exemple: *Când greşeşti /1/ trebuie /2/ să-ți recunoşti vina ./3/ (1)* (1.CT)
Îl poți crede /1/ când îl știi așa de mincinos ? /2/ (1') (2.CV)

În (1') enunţul este un sfat, în subordonată insistându-se asupra elementelor ce ar trebui să împiedice acţiunea verbului regent. În (1) e, evident, vorba despre o relaţie temporală (*Nu te descuraja **în momentul când** greşeşti!*) Se insistă aşadar, asupra evitării reacţiei de descurajare, **în momentul** săvârşirii unei greşeli.

c) Condiţionala

(1') Când aș ști /1/ că mă minți /2/ te-aș ucide./3/ (1.CDT)
(1) Când voi afla /1/ că mă minți /2/ te voi ucide ./3/ (1.CT)

Dacă în (1) se insistă asupra reacţiei din momentul aflării adevărului, în (1') acţiunea din subordonată e ipotetică, la fel ca aceea din regentă. (*Te-aș ucide ...când (dacă) aș ști...).*

Discuţie:

Pătimaș și îndărătnic , s-o iubești ca un copil /1/
Când ea-i rece și cu toane ca și luna lui April. /2/

Soluţie:

1.PP

2.CT sau CV sau C.Op. sau CZ

Ambiguitatea enunţului de mai sus reclamă luarea în discuţie a trei interpretări.

Deşi nuanţa temporală nu este exclusă, ni se pare evident că subordonata nu indică **momentul** (*o iubeşti... (atunci) când ea-i rece şi cu toane*) ci mai degrabă o opoziţie în raport cu acţiunea din regentă. Dacă interpretăm conjunctivul *s-o iubeşti* ca exprimare a unei stări afective **reale**, atunci subordonata este opoziţională :

Tu o iubeşti / ea e rece şi cu toane

Dacă accentuăm sensul retoric al interogaţiei din regentă , atunci subordonata este concesivă. (*Să o iubeşti ...în ciuda faptului că ea e rece şi cu toane...).* Dacă echivalăm interogaţia din regentă cu o negaţie, atunci subordonata ar fi cauzală. totuşi, soluţiile CV, OP, ni se par în ordine, cele mai potrivite.

Corelativele temporalei.

Adverbe şi locuţiuni adverbiale: *pe urmă, atunci, apoi, îndată, cum, deodată, de atâtea ori.*

De câte ori te-am pedepsit, 1/ de atâtea ori ai greşit 2/.

Cum iese afară 1/, cum răceşte. 2/

Va pleca atunci 1/ când va primi ordin 2/

Punctuaţia temporalei depinde de importanţa ei. Dacă e reluată prin corelativ, se desparte obligatoriu de regentă.

8.5. Complementul circumstanţial de scop şi subordonata finală

8.5.1. Complementul circumstanţial de scop

Indică finalitatea (scopul) în care se produce acţiunea exprimată de elementul regent.

Determină: Verbe: ***Luptă pentru a-şi învinge teama.***

Interjecţii: ***Haidem*** *la pescuit.*

Adjective: *Acest lemn, foarte bun* ***pentru construit*** *case, este destul de rar.*

Se poate exprima prin :

1) substantive cu prepoziţie: în Ac.: *Se pregăteşte* ***pentru plecare.***

A plecat ***după cumpărături.***

în G : *Se pregăteşte* ***în vederea plecării.***

A acţionat ***în scopul obţinerii*** *de avantaje.*

2) numeral: *Se zbătea* ***pentru amândoi.****

Notă*: Unităţile morfologice marcate cu asterisc, pot fi interpretate fără probleme drept complemente indirecte . De altfel într-un enunţ precum:

A alergat numai pentru tine.

o asemenea interpretare ni se pare chiar mai adecvată.

Observaţie:

Punând problema confuziei c.c.s. cu alte funcţii sintactice, M. Em. Goian oferă exemplul:

A încetat acum lectura, spre a o relua după film.

D-sa propune interpretarea acestei situaţii ca raport de coordonare adversativă. Ni se pare însă evident că o asemenea coordonare e inexistentă din simplul motiv că termenii ei lipsesc, oricum am interpreta enunţul în discuţie:

a) ca o coordonare între un predicat şi un verb la mod nepredicativ,

(a încetat ... spre a relua...)

fapt realmente imposibil;

b) ca o coordonare circumstanţială

acum .....după film

fapt imposibil, cei doi termeni având regenţi diferiţi.

Echivalarea semantică a enunţului în discuţie cu un enunţ de tipul:

A încetat acum lectura, dar o va relua după film., duce la modificări majore în structura sintactică a enunţului: apariţia a două predicate, apariţia mărcii de coordonare adversativă (*dar*), etc. Dacă mai adăugăm că, verbul la infinitiv e precedat de prepoziţie, (marca de subordonare indiscutabilă) e clar că nu există, în enunţul discutat, nici o formă de coordonare.

Soluţie: Sintagma ***spre a relua*** este **un c.c.opoziţional**, opoziţia fiind clar marcată de antonimia *a înceta* (element regent) *a relua* (element subordonator).

Aceeaşi situaţie se întâlneşte în enunţul:

A dispărut de aici, pentru a apărea dincolo.

Pentru un enunţ asemănător, Th. Hristea propune soluţia **c.c. scop.**

A încetat cusutul spre a-l relua peste câteva momente.

Şi în acest caz avem de-a face, în mod cert, cu un **c.c. opoziţional**.

3) adverbe şi locuţiuni adverbiale : *de aceea, pentru aceea, înadins .*

Înadins a venit, ca să provoace scandal .

Aceste structuri adverbiale sunt şi corelativele subordonatei finale.

4) pronume :

– relativ: *Nu mi-a spus [1]/ **pentru ce** a venit [2]/.*

– interogativ: ***Pentru ce** provoci atâta scandal ?*

5) verbe la moduri nepersonale:

infinitiv: *A venit **pentru a-şi recupera** banii .*

supin: *Vom pleca **la pescuit**.*

*Se duce **la arat** .*

gerunziu: *Alerga **căutând** un adăpost.*

8:5.2. Subordonata finală

Corespunde, la nivel frástic, unui c.c.s., exprimă scopul pentru care se produce acţiunea din regentă .

Elementele regente:

– verbe: ***A venit** [1]/ ca să-şi ia rămas bun. [2]/*

– interjecţii: ***Hai** [1]/ să pescuim. [2]/*

– adj. prov. din part. ***Venită** [1]/ să-şi ia lucrurile, [2]/ Maria a mai rămas două zile [2]/.*

Elemente de relaţie :

1. Conjuncţii simple şi compuse: *ca...să, pentru ca...să, de, doar:*

*A venit [1]/ **de** şi-a luat bagajele [2]/.*

*A venit [1]/ **să**-şi ia rămas bun [2]/.*

*Se grăbeau foarte tare [1]/ **ca să** poată ajunge la timp [2]/.*

*Îi trebuiau multe antrenamente , [1]/ **pentru ca să** iasă primul. [2]/*

*Vorbea încet [1]/ **pentru** ca nu cumva **să** aflăm şi noi. [2]/*

*Se învârtea peste tot, [1]/ **doar** va obţine ceva. [2]/*

2. Pronume şi adjective pronominale relative :*ce, ceea ce :*

*Strânge hani [1]/ **pentru ceea ce** şi-a propus. [2]/*

*Se întorsese [1]/ **pentru ce** avea nevoie. [2]/ .*

Subordonata finală nu trebuie confundată cu:

1. Subordonată opoziţională:

A ieşit în grabă, [1]/ ca să intre din nou peste câteva minute. [2]/ (2.OP)

*A dispărut aici, [1]/ **ca să** apară dincolo. [2]/ (2.OP)*

*Ieri a spus ceva, [1]/ **pentru ca** azi să susţină contrariul. [2]/ (2.OP)*

2. Subordonată consecutivă:

E prea bun [1]/ *ca să rateze această şansă.* [2]/ (2. C.N.S.)

(încât să)

3. Subiectivă

Ca să susţii asta [1]/ *înseamnă* [2]/ *să nu ai habar de nimic.* [3]/ (1.SB; 2.PP; 3.PR)

Corelativele finalei –sunt structuri adverbiale de tipul : *de aceea, pentru aceea, inadins, anume, expres.*

Anume a telefonat [1]/, *ca să provoace discuţii violente.* [2]/

Finalele anticipate sau reluate prin corelativ se despart prin virgulă de regentă. În schimb nu se despart niciodată finalele introduse prin *de*, celelalte finale se despart sau nu prin virgulă, în funcţie de gradul de dependenţă în raport cu regenta.

8.6. Complementul circumstanţial concesiv şi subordonata concesivă

8.6.1. Complementul circumstanţial concesiv

Exprimă elementul care ar trebui să împiedice realizarea acţiunii sau însuşirii exprimate prin termenul regent, dar nu o împiedică. Răspunde, ca şi subordonata corespunzătoare, la întrebarea: *în ciuda cărui fapt?*

Determină:

- verbe: *Vom pleca în pofida timpului nefavorabil.*
- adjective: *Încă frumoasă în ciuda vârstei, Maria atrăgea privirile bărbaţilor.*
- interjecţii predicative: *În ciuda frigului, uite un fluture.*

Se poate exprima prin:

1. Substantiv cu prepoziţie:

în G: *Vor pleca în ciuda riscurilor.*

în Ac.: *Cu tot frigul, am ajuns la destinaţie.*

în D: *Contrar aşteptărilor, s-a descurcat excelent.*

2. Pronume: *Chiar fără tine, tot ne-am descurcat*.*
3. Numeral: *Chiar fără trei dintre titulari, echipa tot a câştigat.*
4. Locuţiune adverbială: *Deşi a fost respinsă, cu toate acestea nu s-a descurajat.*
5. Verbe la moduri nepersonale:

– la modul infinitiv: *Chiar fără a se afla acolo, tot a ştiut* [1]/ *ce s-a întâmplat.* [2]/

– la modul gerunziu: *Chiar alergând tot n-a mai prins trenul.*

***Notă:** Prezenţa adverbului *chiar* determină interpretarea pronumelui în discuţie drept complement concesiv. Dacă enunţul ar fi fost:

Ne descurcăm fără tine. (a)

Am plecat fără tine. (b)

am fi avut de-a face cu alt tip de complement, fie instrumental (a), fie sociativ(b) .

Observaţie:

În enunţul:

Chiar furioasă, Maria tot a venit.

avem un adjectiv izolat , cu funcţie de element predicativ suplimentar(atribut adjectival), deşi nuanţa concesivă pare indiscutabilă. Nu vedem însă nici un impediment major pentru a considera că, în acest caz, avem de-a face cu elipsa verbului copulativ *a fi* la gerunziu, caz în care soluţia **c.c. concesiv** devine perfect posibilă.

Cum spuneam anterior, adjectivul nu poate selecta funcţii circumstanţiale decât însoţit de prepoziţii.

Complementul concesiv se izolează prin virgulă de elementul regent şi poate fi însoţit de adverbe modalizatoare corelative: *şi, chiar, nici.*

Nici cu forţa nu-l vei clinti. (nuanţă instrumentală)

Şi fără pantofi, tot a alergat.

Chiar fără ajutor, tot s-a descurcat.

8.6.2. Subordonata concesivă

Este mult mai complexă decât complementul corespunzător şi pune mai multe probleme de interpretare.

Determină:

- verbe: *M-a iertat* [1]*/, deşi nu mă aşteptam.* [2]*/*
- interjecţii: ***Hai*** [1]*/, deşi mă îndolesc de reuşită* [2]*/.*
- adjectiv: *Câştigătoare* [1]*/ deşi a avut mari greutăţi* [2]*/, Maria şi-a sărbătorit cu fast succesul.* [1]*/*

Elemente relaţionale:

1. Conjuncţii abstracte: *că, să, de, dacă.*

Soarele [1]*/, că e soare* [2]*/, şi tot are pete.* [1]*/* (2.CV)
Că vii [1]*/ sau nu* [2]*/ eu tot plec.* [3]*/* (1.CV; 2.CV)
Să vină în genunchi [1]*/, tot nu l-aş ierta.* [2]*/*
Dac-aş avea zece vieţi [1]*/, tot n-aş putea realiza atâtea.* [2]*/*

Observaţie:

În enunţurile ce urmează nu există propoziţii concesive, cu toate că subordonatele în discuţie imită structura unei concesive:

*a) **Că vii*** [1]*/ **sau că** rămâi acasă* [2]*/ tot nu contează .* [3]*/*
*b) **Că** te-ai supărat* [1]*/ sau nu* [2]*/ tot nu-mi pasă .* [3]*/*
*c) **Fie că** a greşit* [1]*/, **fie că** a avut dreptate* [2]*/, aceasta o vom hotărî mâine.* [3]*/*

Discuţie: În enunţul a), regent este verbul *nu contează.* Ca verb impersonal, acesta impune două subiective coordonate disjunctiv.(*Nu contează că vii sau că rămâi).* În enunţul b), verbul regent (şi el impersonal!) impune două completive indirecte:

*Nu-mi pasă **de supărarea ta.** / Nu-mi pasă* [1]*/ că te-ai supărat.*

În enunţul c), avem ca regent verbul tranzitiv *a hotărî* . Cele două subordonate sunt completive directe, reluate în regentă prin pronume demonstrativ cu valoare neutră şi prin forma în Ac. a pronumelui personal, tot cu valoare neutră.

2)Conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale specifice: *deşi, cu toate că, măcar să, măcar că, chiar dacă, indiferent dacă, chit că, fără să.*

*Chiar **fără să** vrei* [1]*/ tot vei pleca.* [2]*/*
***Chit că** se supără* [1]*/, tot va afla adevărul.* [2]*/*

3) Pronume şi adjective pronominale relative: *care, ceea ce, ce , cine.*

Tot o iubeşte, [1]*/ **în ciuda a ceea ce** s-a întâmplat.* [2]*/*
***Cine**-ar veni,* [1]*/ tot nu deschid uşa.* [2]*/*
Ce aş face, [1]*/ tot nu e mulţumit.* [2]*/*
Ce mâncare i-aş face, [1]*/ tot e mofturos.* [2]*/*

4)Pronume şi adjective pronominale relative compuse (nehotărâte): *oricine, orice, oricât, etc.*

***Oricine** ai fi* [1]*/, tot nu mă supun .* [2]*/*
***Oricâţi** ar veni* [1]*/, tot vor fi puţini .* [2]*/*
***Oricâte** fructe ar mânca* [1]*/, tot nu se satură.* [2]*/*

Observaţii:

Pericolul semnalat anterior e valabil şi pentru subordonatele introduse prin pronume sau adjective pronominale .

Exemplu: *Cine ar veni* [1]*/, tot nu-i deschid.* [2]*/*

În acest enunţ subordonata e completivă indirectă, nicidecum concesivă. Ea este chiar reluată printr-o formă pronominală în dativ. De altfel, o asemenea exprimare este un anacolut, corect fiind:

Cui ar veni, [1]*/ tot nu-i deschid.* [2]*/ (Cui nu deschid? Cui ar veni.)*

5) Adverbe relative simple şi compuse (nehotărâte): *când, unde, cum, cât, oricând, oriunde, oricum, oricât.*

***Unde** plec, 1/ tot de tine mă lovesc. 2/*
***Cum** l-aş aborda, 1/ el tot mă respinge. 2/*
***Oricât** ar mânca, 1/ tot flămând e. 2/*

6) Locuţiuni adverbiale relative: *oricât de, cât de, oricât..de, cât...de.*

***Oricât de** mult ar fi greşit, 1/ pedeapsa e prea aspră. 2/*
***Cât** ar fi de bolnav, 1/ tot se va prezenta. 2/*

Concesiva nu trebuie confundată cu alte subordonate precum:

A. Condiţională :

Dacă ar veni cu avionul 1/, tot n-ar prinde meciul. 2/ (1.CV)
Dacă ar veni cu avionul 1/, ar prinde meciul. 2/ (1.CDT)

B. Opoziţională :

Dacă în ţară e cald, 1/ în Europa vremea e în răcire. 2/ (1.Cop)
Dacă ieri ai mințit, 1/ acum vrei să te credem? 2/ (1.CV)

C. Subiectivă:

Dacă ar veni şi mâine 1/ tot ar fi bine. 2/ (1.SB)
Dacă ar veni şi mâine 1/, tot am fi mulţumiţi. 2/ (1.CV)

Observaţii:

Asupra unei alte posibile confuzii între cauzală şi concesivă vezi discuţia din capitolul despre cauzală.

Notă: Concesivele pot apărea fără nici un relator de subordonare

Dacă vine 1/, fie şi rareori, 2/ înseamnă 3/ că îi pasă de tine 4/.
(1.SB; 2.CV; 3. PP; 4.RR)
Fie 1/, cine o fi, 2/ eu tot plec. 3/(1.CV)

Corelativele concesivei

Sunt adverbele modalizatoare *tot, totuşi* sau locuţiunea adverbială *cu toate acestea.*

*Chiar dacă plouă, eu **tot** plec.*
*Deşi nu ne-a anunţat, **totuşi** a venit.*

Punctuaţia: Subordonata concesivă se desparte totdeauna prin virgulă de regentă.

Fie enunţul:

*Vestalelor 1/, **dacă**-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze 2/*
*E cerul încă plin de stele 1/ **şi** câmpul încă plin de roze. 3/*
***Şi** până astăzi din natură nimica n-a îmbătrânit. 4/*

Din punct de vedere sintactic această structură oferă un exemplu peremptoriu în legătură cu apropierea concesivei de opoziţională. Astfel, P2 poate fi interpretată, fără nici un risc de eroare, fie ca opoziţională, fie ca subordonată concesivă, după cum urmează:

a) Subordonata exprimă o opoziţie între lumea umană şi lumea naturală:

Dacă între oameni sunt nevroze, în schimb cerul e plin de stele.

În această situaţie subordonata e, evident, opoziţională.

b) Subordonata exprimă o realitate care nu împiedică existenţa realităţii exprimate în regentă, deşi acest lucru ar fi posibil. În această situaţie relatorul *dacă* echivalează cu *chiar dacă*, iar subordonata este concesivă:

*(chiar) Dacă- ntre oameni sunt nevroze, **totuşi** cerul rămâne plin de stele.*

Posibilitatea apariţiei ambelor corelative, fără nici o forţare a textului şi fără modificarea structurii lui sintactice, demonstrează că ne aflăm într-o situaţie de perfectă ambiguitate, subordonata putând fi opoziţională sau concesivă, în funcţie de ceea ce exprimă: o opoziţie reală sau un paradox.

8.7. Complementul circumstanţial consecutiv şi subordonata consecutivă

8.7.1. Complementul circumstanţial consecutiv

Arată consecinţele acţiunii sau însuşirii exprimate de elementul regent. Este extrem de restrâns la nivel propoziţional, reducându-se la câteva structuri uşor de recunoscut.
Se poate exprima prin:

1. Substantiv cu prepoziţie în Ac.
   *Era rănit **de moarte.***
   *Se descurcă **de minune.***
   *Era prea bun **pentru** o nouă **ratare.***
   În primele două exemple, apare o nuanţă de superlativ.
2. Verbe la supin, infinitiv şi gerunziu.
   *Bea **de speriat.***
   *Era frumoasă **de nespus.***
   *Făcuse prea multe **pentru a nu suporta** consecinţele.*
   *Era prea leneş **pentru a realiza** ceva.*

„şi dacă stele bat în lac
*Adâncu-i **luminându-l**..."*
(M.Eminescu)
*S-a descurcat excelent, **câştigând** concursul .*

3. Locuţiuni adverbiale: *de mai mare dragul*
   *S-a descurcat **de mai mare dragul.***

Determină:
verbe: ***Bea** de speriat.*
adjectiv: *Era **frumoasă** de nespus.*
adverbe: *Cântase **suficient** pentru a se simţi obosit.*

Nu trebuie confundat mai ales cu funcţia de c.c.m., întrucât c.c.consecutiv arată urmarea acţiunii:

Bea încât te sperii.
Era frumoasă de nu se putea spune.

8.7.2. Subordonata consecutivă

Este mult mai bine reprezentată decât corespondentul ei la nivel propoziţional. Răspunde la întrebarea: *care este urmarea faptului că...?*

Determină:
– verbe: ***A băut** atât încât i s-a făcut rău.*
– adjective: ***Prea bun** [1]/ încât să rateze.[2]/ Ion a câştigat detaşat. [1]/*
– adverbe: *Ţipa **atât de tare,** [1]/ încât ne-am speriat . [2]/*

Consecutiva se poate introduce prin:

1) conjuncţii abstracte: *că, să, de, ca să .*
   Era atât de frig [1]/ că îngheţasem de sus până jos. [2]/
   E prea bun [1]/ să nu fie selecţionat. [2]/
   Ţipa atât de tare [1]/ de răsuna codrul. [2]/
   A luptat prea mult [1]/ ca să nu merite această recompensă. [2]/
2) conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale specifice: *încât, încât să, aşa că*, astfel încât*, astfel că*, aşa încât*:*
   *Ploua atât de rău [1]/ **încât** ne-am amânat plecarea. [2]/*
   *Văzuse prea multe, [1]/ **astfel încât** nu-l mai mira nimic. [2]/*
   *Muncise destul, [1]/ **aşa că** avea dreptul la odihnă. [2]/*

**Observaţii:*

Adverbele *astfel* şi *aşa* pot apărea în calitate de corelative ale consecutivei. Fie exemplele:

A procedat astfel [1] */ încât nici nu mi-am dat seama de intenţiile ei. (1)*

Îşi făcuse temele, [1] */ astfel încât se putea juca.* [2]*/. (2)*

În enunţul (1) adverbul *astfel* e corelativul consecutivei. Ar fi însă o eroare flagrantă să propunem această interpretare şi pentru enunţul (2).

În primul rând, o segmentare precum:

Îşi făcuse temele, astfel [1] */ încât se putea juca* [2]*/.*

e total nefirească din punct de vedere structural, adverbul *astfel* neavând, în nici un caz, rolul de a arăta *cum* au fost efectuate temele. În al doilea rând, prezenţa virgulei înainte de *astfel* exclude interpretarea acestuia ca adverb corelativ . În hioi o altă situaţie în care adverbul corelativ e situat la sfârşitul propoziţiei regente el nu poate fi izolat prin virgulă, în propoziţia din care face parte.

Procedezi aşa cum vezi .

Pleci acolo unde doreşti.

Mănânci atât cât ai.

Nu mai vorbim de absoluta autonomie a regentei faţă de subordonată, fapt imposibil într-o structură cu adverb corelativ plasat imediat înaintea subordonatei. A se compara şi alte enunţuri precum :

A procedat astfel [1] */ încât a obţinut postul* [2]*/. (1')*

A procedat bine, [1] */ astfel încât a obţinut postul* [2]*/. (2')*

Oricine îşi poate da seama cât de nefiresc şi ridicol ar suna o regentă ca aceasta:

A procedat bine, astfel [1]*/...*

Din păcate, dintr-o rigiditate neconformă cu structura limbii române, asemenea interpretări abundă în rezolvările propuse în diverse culegeri, şi nu numai în cazul subordonatei consecutive ci şi, de exemplu, în cazul modalei sau opoziţionalei.

A procedat aşa [1] */ cum trebuia* [2]*/. (1")*

Avea multe defecte, [1] */ aşa cum recunoştea el însuşi* [2]*/. (2")*

Analogia dintre consecutivele în discuţie şi modalele din enunţurile 1" şi 2" e de domeniul evidenţei şi nu putem admite o segmentare ca aceasta :

Avea multe defecte, aşa [1]*/ cum recunoştea el însuşi* [2]*/.*

Nu mai vorbim despre echivalenţa *aşa cum / după cum*, situaţie în care, evident, separarea devine realmente aberantă :

Avea multe defecte, [1] */ după cum recunoştea el însuşi* [2]*/.*

Revenind la consecutivele din enunţurile (2) şi (2'), apare evident că ele indică urmarea faptului că subiectul *îşi făcuse temele* (1) sau că subiectul *a procedat bine*, pe când în enunţurile (1) şi (1') ele indică urmarea faptului că subiectul *a procedat astfel.*

Corelativele consecutivei – sunt structuri adverbiale .

Astfel, aşa.....încât

Prea .....ca să

Până într-atât.....încât

Până acolo.....că

Destul de .....încât să

Atât de .....că

În aşa fel.....încât

Subordonata consecutivă stă numai după regentă şi se desparte, în general, de aceasta prin virgulă.

Excepţie: Consecutivele introduse prin *de* şi cele constituite cu modul conjunctiv, având corelativul adverbial *prea*.

E prea bun [1] */ să nu fie admis* [2]*/.*

8.8. Complementul circumstanţial condiţional şi subordonata condiţională

8.8.1. Complementul circumstanţial condiţional

Arată condiţia îndeplinirii acţiunii sau însuşirii exprimate de elementul regent. Este un complement mai puţin frecvent decât subordonata corespunzătore.

Determină:

– verbe: *În locul tău aş fi mai prudent.*

– adjective sau participii cu valoare adj.: *Soluţia folosită în caz de epidemie ar fi comportamentul preventiv.*

Se poate exprima prin:

1) substantive în Ac.: *Numai **în această situaţie** vei putea ieşi.*
*În caz de **nereuşită** va fi pedepsit.*
în G : *În **cazul unui eşec** vei continua pregătirea .*

2) pronume: ***În locul lui** aş fi procedat altfel.*

3) adjective pronominale posesive: ***În locul tău** aş fi mai prudent.*

4) numerale: ***În locul celor doi**, eu aş fi fost mai aspru.*

5) verbe la gerunziu: ***Pregătindu-te** mai bine, ai fi putut reuşi.**

* Nuanţa instrumentală e anulată, în acest caz, de prezenţa verbului regent la condiţional perfect, ceea ce imprimă acţiunii anterioritate în raport cu determinantul.

În schimb, într-un enunţ ca:

***Perseverând**, vei reuşi în mod cert.*

nu ni se pare atât de evidentă nuanţa condiţională.

Mai degrabă e vorba despre **mijlocul** prin care subiectul va reuşi să facă acţiunea, aşa încât soluţia **c.circ.instrumental** ni se pare mai adecvată.

De altfel, dacă există o ambiguitate privitoare la complementul condiţional, aceasta apare în cazul exprimării lui prin gerunziu.

Despre ambiguitatea funcţională a gerunziului am vorbit la momentul potrivit . Pentru problema de faţă să reluăm enunţul:

*Cum ar **'preţui** critica şcolară acest sonet, presupunând că n-ar rămâne nesimţitoare la farmecele lui?*

Cuvântul vizat este *presupunând*. O posibilă expansiune ar putea conduce la două soluţii :CZ (*din moment ce presupunem*) respectiv CDŢ (*dacă am presupune*).

Prezenţa în context a verbului la modul condiţional ne-ar îndemna spre soluţia CDŢ. Pe de altă parte, e evident că vom pune întrebarea nu la verbul în cauză, ci la unul subînţeles: *cu ce condiţie ne întrebăm cum ar preţui...?*. La fel de posibilă e însă şi o altă opţiune: *din ce cauză ne întrebăm...?* ***Sintetic:***

a) Numai dacă presupunem acest lucru ne întrebăm.

b) Fiindcă presupunem acest lucru ne întrebăm .

Practic, nu există un argument decisiv pentru a respinge vreuna din cele două soluţii.

6) adverbe: *Dacă ai fi avut o altă soluţie, **atunci** ai fi avut dreptul de a ne critica.*

În această situaţie, adverbul de timp *atunci* este corelativul subordonatei condiţionale.

După cum s-a văzut, ambiguitatea c.cdţ. / c.instr. a apărut în situaţia exprimării c.cdţ. printr-un verb la gerunziu . Ea poate apărea şi în cazul exprimării printr-un nominal.

Fie enunţurile:

*Numai **prin eforturi** mari şi-a câştigat acest renume. (1)*

*Doar **prin eforturi** mari îşi va câştiga un renume. (2)*

*Numai **prin eforturi** mari şi-ar putea câştiga un renume. (3)*

În enunţul (1) opţiunea pentru c.instr. ni se pare logică, întrucât e vorba despre mijlocul, nu despre condiţia câştigării renumelui. Faptul că acţiunea e deja încheiată demonstrează că ne plasăm în afara definiţiei condiţionalei.

În enunțul (2) gradul de ambiguitate e mai mare. Nu se poate ști dacă se insistă asupra **mijloacelor** sau asupra **condiției** prin care subiectul își va câștiga un renume. Plasarea acțiunii în viitor nu e în măsură să dezambiguizeze enunțul, așa că dubla soluție (c.cdț. sau c.instr.) se impune.

În fine, în enunțul (3), verbul e la condițional și indică existența unei acțiuni ipotetice. În această situație, *prin eforturi* devine, realmente, o condiție a îndeplinirii acțiunii exprimate de verb. Sintetic:

1) c. instr.
2) c.cdț./c.instr.
3) c.cdț.

8.8.2. Subordonata condițională

Corespunde la nivel frastic unui c.cdț. și arată ipoteza sau condiția de care depinde realizarea acțiunii în regentă.

Se introduce prin:

– conjuncții subordonate abstracte: *dacă, de, să*

***Dacă** veneai la timp* [1]/ *ai fi avut o surpriză.* [2]/.

***Să** nu fi fost eu acolo* [1]/ *ar fi ieșit scandal.* [2]/

– relativul *când* cu valoare conjuncțională

***Când** aș ști* [1]/ *că ești vinovat,* [2]/ *aș da cu tine de pământ.* [3]/

– locuțiuni conjuncționale specifice : *în caz că, numai să:*

***În caz că** vii,* [1]/ *anunță-ne* [2]/.

Îți dau [1]/ *ce vrei,* [2]/ ***numai să** reușești.* [3]/.

Observații:

a) Atenție la următoarele contexte:

Mă bucur [1]/ *dacă ai venit.* [2]/. (1) (2.CI)

Mă bucură [1]/ *că ai venit.* [2]/. (2) (2.SB)

M-aș fi bucurat, [1]/ *dacă ai fi venit,* [2]/. (3) (".CDT)

În enunțul (1) subordonata este **completivă indirectă**, deși tentația de a o considera cauzală e destul de mare. E vorba însă de o situație tipică, în care subordonata exprimă obiectul care provoacă reacția afectivă, nu cauza acestei reacții.

În enunțul (2) verbul-regent se impersonalizează, iar subordonata devine subiectivă:

Mă bucură (te bucură, îl bucură) că ai venit (acest lucru mă bucură)

În schimb, în enunțul (3) subordonata exprimă **ipoteza** în care s-ar fi produs reacția afectivă. Prezența verbului predicat la condițional perfect nu lasă nici o îndoială cu privire la caracterul ipotetic și nerealizat al acțiunii exprimate. Contragerea he ajută în mod decisiv să optăm pentru condițională.

M-aș fi bucurat în cazul venirii tale.

În felul acesta contextul se dezambiguizează și permite existența unui complement circumstanțial condițional construit cu o locuțiune prepozițională specifică. Optăm pentru această contragere și nu pentru una de tipul *M-aș fi bucurat de venirea ta.*, deoarece în prima se păstrează sensul ipotetic originar.

Atenție, de asemenea, la următoarea succesiune de enunțuri:

Mă bucur că vii.(1')

M-aș bucura să vii . (2')

M-aș fi bucurat să vii. (3')

În (1') subordonata e completivă indirectă.

În (2'), ambiguitatea generată de verbul la condițional prezent ne poate conduce la dubla soluție: CDT/CI, după cum se consideră că accentul e pus pe obiectul care generează reacția afectivă sau pe caracterul ipotetic al acțiunii din subordonată.

În (3') plasarea verbului la condițional perfect sugerează o ipoteză care nu s-a realizat

întrucât nu s-a realizat nici acţiunea din subordonată. De aceea, considerăm că subordonata respectivă e condiţională iar enunţul echivalează cu :

M-aş fi bucurat [1]/ dacă ai fi venit. [2]/

Altfel spus, numai în acest caz (*dacă ai fi venit*) s-ar fi produs reacţia afectivă . Legătura de tip condiţional ne apare evidentă.

b) Fie enunţul:

Dacă ar minţi[1]/ ar însemna [2]/ că nu se respectă [3]/.

De data aceasta nu trebuie căzut în capcana modului condiţional. Verbul *a însemna* e impersonal şi copulativ, aşa încât în mod obligatoriu structura enunţului este:

1 SB; 2 PP; 3 PR

De altfel, faptul că P1 poate fi reluată printr-un pronume demonstrativ neutru cu funcţie de subiect e un argument în favoarea interpretării de mai sus.

Dacă ar minţi [1]/,(aceasta) ar însemna [2]/ că nu se respectă [3]/.

c) În enunţul: *Dacă trăieşte, [1]/sau nu [2]/ eu tot nu-l voi găsi [3]/.*

avem două concesive, fapt susţinut de prezenţa corelativului adverbial *tot*, specific acestei subordonate.

Într-un context asemănător, M.Em.Goian optează pentru o soluţie de compromis:

Dacă – i bună, [1]/ sau e rea [2]/ eu tot o vreau [3]/. (1.CDŢ; 2. CV; 3.PP)

Posibilitatea de substituire a lui *dacă* prin *chiar dacă* nu lasă, credem, nici o îndoială asupra caracterului concesiv al ambelor subordonate. Dar altul este argumentul decisiv: enunţul în discuţie are sensul de a exclude orice alternativă la acţiunea exprimată de verbul regent. Altfel spus, indiferent de situaţia existentă, acţiunea din regentă se va derula totuşi. Rezultă în mod cert că oricâte elemente menite să împiedice acţiunea din regentă s-ar aduna, această acţiune va avea, totuşi, loc. Prin urmare, nu e permis a separa elementele în discuţie din moment ce tocmai relaţia dintre ele generează un raport concesiv. Am putea avea un enunţ cu patru sau chiar şase astfel de elemente şi toate ar intra într-o relaţie de tip concesiv:

Că e bună, [1]/sau e rea [2]/ că e urâtă [3]/ sau e frumoasă [4]/ eu tot o iau [5]/. (1.CV; 2.CV; 3.CV; 4.CV; 5.PP)

d) În enunţul:

Dacă n-ai învăţat, [1]/ai ratat examenul. [2]/

propoziţia subordonată e cauzală. Ea indică o acţiune deja consumată, nicidecum una ipotetică. De altfel, în regentă, în asemenea situaţii poate apărea fără probleme corelativul cauzalei (*de aceea*) .

e) În mod forţat putem admite exprimări de tipul:

În locul cui a vorbit [1]/, mai degrabă aş fi tăcut. [2]/

În acest caz avem de-a face cu o condiţională introdusă prin relativul *cine* în genitiv dar, repetăm, o asemenea construcţie ni se pare total artificială.

f) Condiţionala poate fi juxtapusă cu regenta.

Ai carte, [1]/ ai parte. [2]/

Vrei [1]/, vii, [1]/ nu vrei [3]/, nu vii. [2]/. (1.CDŢ; 3.CDŢ)

Topica subordonatei condiţionale e liberă iar separarea prin virgulă de regentă depinde de gradul legăturii cu aceasta. Obligatoriu se despart prin virgulă condiţionalele ce au corelativ în regentă:

Dacă vei rata examenul, atunci vei fi pedepsit. .

8.9. Complementul circumstanţial opoziţional şi subordonata opoziţională

8.9.1. Complementul circumstanţial opoziţional

Este un circumstanţial care marchează opoziţia reală faţă de elementul regent sau faţă de un alt element aflat în relaţie directă cu regentul .

În locul tău va merge Maria.

În acest enunţ, deşi elementul regent este verbul *va merge* , opoziţia se realizează faţă de substantivul Maria, cu funcţia de subiect.

Discuţia pe care am dezvoltat-o în capitolul dedicat complementului circumstanţial de mod a arătat că totuşi, complementul circumstanţial opoziţional e mai puţin frecvent decât se admite îndeosebi. Pentru evitarea confuziei c.c.opz /c.c.m. , a se revedea această discuţie.

Se exprimă prin:

– **substantiv** (sau substitute ale acestora)în G sau Ac.:

În loc de mere a cumpărat pere.

În locul Mariei va merge Ioana.

În loc de trei au mers patru .

– **adjective**:

În loc de roşu, acest măr e verde.

– **adverbe**:

Am trimis mesajul azi, în loc de ieri.

– **verbella infinitiv sau în limbaj familiar la supin:**

În loc de a spune adevărul, a preferat minciuna.

În loc de vorbit, mai bine ai munci.

Observaţii:

1. Cel mai dificil de identificat sunt structurile în care c.c. opoz. se exprimă prin infinitive precedate de prepoziţiile *pentru, spre, fără* , sau de locuţiuni prepoziţionale: *departe de.*

A avut multe şanse, fără a profita de ele .(1)

A susţinut o variantă, pentru a o nega ulterior.(1')

Departe de a recunoaşte, a continuat cu minciunile.(1")

În enunţul (1) trebuie evitată confuzia cu un c.c.mod, fapt posibil dacă observăm că în nici un caz complementul în discuţie nu arată modul ci opoziţia dintre faptul că a avut multe şanse şi acela că nu a profitat de ele. De altfel în (1) şi (1') opoziţia s-ar fi putut exprima şi printr-o coordonare de tip adversativ:

A avut şanse , dar nu a profitat.

A susţinut o variantă dar a negat ulterior.

În enunţul (1'), opoziţia între *a susţine* şi *a nega* exclude interpretarea infinitivului drept c.c.mod.

Cât despre (1"), sensul opoziţional e evident iar locuţiunea prepoziţională *departe de* e specifică unei construcţii de tip opoziţional.

2. Aşa-zisul c.c.opoz., construit cu adverbul comparativ *decât* este, cum spuneam, un c.c.m. comparativ.

E mai degrabă urât decât frumos.

3. *În locul* şi *în loc de* sunt locuţiuni prepoziţionale specifice unui complement circumstanţial opoziţional. Totuşi, *în locul* poate apărea şi în contextul unui complement circumstanţial condiţional.

În locul tău aş fi mai prudent.

4. Nu e de acceptat existenţa unui complement circumstanţial opoziţional în D, aşa cum susţin unii cercetători:

Preferă excursia vizitei la bunici.

Cum am arătat şi când a fost vorba despre o pretinsă confuzie c.c.m./c.i., şi în enunţul de mai sus posibilitatea reluării complementului prin forme neaccentuate ale pronumelui personal, în dativ indică statutul de complement indirect al substantivului subliniat:

Vizitei la bunici, ea îi preferă excursia.

8.9.2. Subordonata opoziţională

Este mult mai frecventă decât complementul corespunzător. Se poate introduce prin:

1. Locuţiuni conjuncţionale specifice: *în loc să, de unde, pe când, câtă vreme, în timp ce.*

***De unde** până ieri a plouat, [1]/ azi e frumos. [2]/*

*Eu muncesc, [1]/ **pe când*** tu trândăveşti. [2]/.*

*Ioana e serioasă, [1]/ **în timp ce*** fratele ei este leneş. [2]/*

*Ea a trudit mult, [1]/ **câtă vreme*** el a obţinut totul de-a gata. [2]/.*

*În nici un caz elementele relaţionale din enunţurile cu asterisc nu indică o simultaneitate temporală.

2. Conjuncţii subordonatoare: *dacă, ca să, pentru ca să, când.*

***Dacă** ieri era frumos, [1]/ azi plouă .[2]/*

***Dacă** el se descurcă la matematică, [1]/ în schimb, ea era bună la geografie .[2]/*

*A spus adevărul, [1]/ **pentru ca** ulterior să nege vehement.[2]/**

*Îl dai afară pe uşă, [1]/ **ca** el să intre pe geam.[2]/**

***Când** îţi spuneam [1]/ **să** înveţi [2]/ tu te jucai.[3]/*

Observaţii:

a) În nici un caz în enunţurile cu asterisc, subordonatele nu pot fi considerate finale. E evident că nu dai afară pe cineva cu scopul de a-l vedea intrând pe geam şi că un om nu spune adevărul cu scopul de a minţi ulterior. Sensul opoziţional permite evitarea confuziei cu finala.

b) *Când, pe când, în timp ce,* sunt conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale şi nu mai au nici o legătură cu relativele din care s-au format.

c) O discuţie specială necesită unele subordonate introduse prin *când.* Ele pot fi interpretate ca opoziţionale concesive, sau cauzale. Pentru această discuţie, a se revedea capitolul rezervat cauzalei. Deocamdată nu facem decât să reamintim un enunţ discutat anterior:

Pătimaş şi îndărătnic, s-o iubeşti ca un copil [1]/

***Când** ea-i rece şi cu toane ca şi luna lui April .[2]/*

Regăsim aici o ambiguitate care poate permite pentru P2 soluţii multiple: CT, CV, CZ, OP. Dacă eliminăm soluţia CT (nu simultaneitatea temporală e intenţia acestui enunţ), rămân soluţiile :

1.CZ – dacă interogaţia e interpretată ca negaţie: *Din ce cauză să n-o iubeşti?*

2.CV – dacă interpretăm subordonata ca pe un element ce nu împiedică acţiunea din regentă, deşi ar trebui: *În ciuda cărui fapt s-o iubeşti? Când (=deşi)ea-i rece şi cu toane.*

3.OP – dacă interpretăm relaţia dintre subordonată şi regentă în termenii unei opoziţii reale: *Tu o iubeşti, pe când ea e rece şi cu toane.*

Nici una dintre aceste trei soluţii, discutate şi cu altă ocazie, nu poate fi exclusă definitiv.

Corelativele opoziţionale sunt structuri adverbiale: *în schimb, dimpotrivă, din contră.*

Topica: este liberă. Opoziţionala se desparte, în general, prin virgulă de regentă.

Regenţii opoziţionalei:

- verbe: *A rămas acasă [1]/ **în loc să** vină cu noi . [2]/*
- adjective: *Ea este bună [1]/ **pe când** tu te-ai schimbat în rău. [2]/*
- interjecţie predicativă: *Hai cu noi, [1]/ **în loc să** stai singură . [2]/*

8.10. Complementul circumstanțial de excepție și subordonata de excepție

8.10.1. Complementul circumstanțial de excepție

Indică elementul care face excepție de la acțiunea desemnată de termenul regent.

Determină:

– verbe sau locuțiuni verbale: *Nu știe nimeni, **decât tu**.*
*Nimeni nu și-a dat seama **în afară de tine**.*

Se poate exprima prin:

– substantive sau substitute în G sau Ac.:
În afară de tine, toți au greșit.
*În afara **Ioanei**, nimeni nu cunoștea zona.*
Cu excepția zilei de ieri în rest a fost frumos
*N-a știut nimeni, **decât cel trei**.*

– verbe la moduri nepredicative:
În afară de a se lăuda, altceva nu face.
*Nu se descurcă altfel, **decât furând**.*
În afară de trândăvit, la altceva nu se mai pricepe.

- adjective: *În afară de albe am rochii de toate culorile.*
- adverbe: *În afară de ieri, toată săptămâna a plouat.*

Complementul circumstanțial de excepție trebuie însoțit de corelative adverbiale sau pronominale: *alt, altfel, altceva, altcineva, nimeni, altundeva.*

Atenție! A nu se confunda c.c. de excepție cu alte funcții sintactice constituite cu adverbul *decât* (cu sens restrictiv):

Nu bea decât apă.(c.d.)
Nu știe decât Ion. (subiect)

Ca să apară complementul circumstanțial de excepție, trebuie să apară, obligatoriu, un corelativ: Nu știe altcineva *(subiect)*, **decât** pe *(c.c.ex.)*.

În acest caz, corelativul preia funcția sintactică impusă de verbul regent.

Complementul circumstanțial de excepție se desparte de elementul regent prin virgulă.

8.10.2. Subordonata de excepție

Corespunde la nivel frastic unui complement circumstanțial de excepție.

Determină:

– verbe și locuțiuni verbale: ***În afară că minte*** [1], *altceva nu mai face.* [2]
Nu are o frecvență mare și cunoaște câteva realizări.

Se introduce prin:

– locuțiuni conjuncționale: în afară că, în afară să, decât să, decât că, decât dacă.
Nu știe altceva [1], ***decât să mintă***. [2]
În afară că e bogat [1], *alte calități nu are.* [2]
Nu vin altfel, [1] ***decât dacă*** *își cere scuze.* [2]

– pronume și adverbe relative însoțite de locuțiuni prepoziționale specifice sau de adverbul *decât*:
Nu faci altfel, [1] ***decât cum*** *ți-am spus.* [2]
Nu merge altcineva, [1] ***decât cine*** *plătește.* [2]
Cu excepția a ceea ce s-a petrecut ieri, [1] *totul a decurs normal.* [2]

– adverbul relativ decât:
Nu face altceva [1], ***decât stă*** [2], *și spune prostii.* [3]

Topica și punctuația

Circumstanțiala de excepție se desparte prin virgulă de regentă . Dacă este introdusă prin *decât, decât să* ori prin alte elemente de relație precedate de adverbul *decât*, nu poate sta decât după regentă.

Corelativele subordonatei de excepţie sunt obligatorii: *altceva, altcineva, altfel, nimeni, nimic, altundeva.* Ele sunt pronominale şi adverbiale.

8.11. Complementul circumstanţial cumulativ şi subordonata cumulativă

8.11.1. Complementul circumstanţial cumulativ

Indică elementul care se adaugă altuia, exprimat prin altă parte de propoziţie. Ambele elemente se referă la aceeaşi acţiune.

Regenţi:

– verbe sau locuţiuni verbale: *Pe lângă lapte, **a cumpărat** şi carne.*
– interjecţii predicative: ***Uite** şi bani, în afară de cărţi.*

Se poate exprima prin:

–substantive (sau substitute ale acestora) în G sau Ac, cu locuţiunile prepoziţionale specifice: în afara , pe lângă, în afară de, afară de.

***Pe lângă mere**, a cumpărat şi pere.*

Observaţie:

A nu se confunda complementul circ. cumulativ cu o coordonare corelativă prin *nu numai ... dar şi , nu doar...ci şi .*

Nu numai Maria ci şi Vasile va pleca în Franţa.
Nu doar două ci trei vor fi selectate.
Nu numai ieri ci şi alaltăieri a plouat.

Repetăm, în acest caz e vorba de o coordonare copulativă de un tip mai special, nu de o subordonare cumulativă.

– adjective: ***În afară de albe**, a cumpărat şi garoafe roşii.*
– adverbe: ***În afară de ieri**, a plouat şi alaltăieri .*
– verbe la infinitiv şi supin: ***Pe lângă a dansa**, cântă şi foarte frumos.*
***În afară de cântat**, ştie să şi picteze.*
–locuţiuni adverbiale: *în afară de aceasta, pe lângă acestea, pe deasupra, în plus.*
***Pe lângă toate acestea**, mai e şi obraznică.*

***Observaţie:** în afară de, afară de* sunt locuţiuni cu care se construiesc atât un complement circumstanţial cumulativ cât şi un complement circumstanţial de excepţie:

În afară de tine , toţi au ştiut. (c.c.ex.)
În afară de tine au ştiut toţi. (c.c.cum.)

Complementul circumstanţial cumulativ se desparte prin virgulă de elementul regent şi are topica liberă . Predomină totuşi, cazurile în care acesta este plasat înaintea elementului regent.

8.11.2. Subordonata cumulativă

Corespunde la nivel frastic unui complement circumstanţial cumulativ.

Determină:

– verbe: ***În afară că minte**, [1] mai şi fură. [2]*
– adjective: ***Pe lângă că învaţă**, [1] mai e şi frumoasă . [2]*
– interjecţii: ***În afară că-ţi dau bani** [1], uite şi nişte cărţi. [2] .*

Se introduce prin:

– locuţiuni conjuncţionale specifice: *în afară că *, pe lângă că, după ce că, lasă că, necum să, plus că:*

***După ce că a greşit**, [1] nici nu recunoaşte. [2]*
***Lasă că era frumoasă**, [1] dar era şi deşteaptă . [2]*
*Nici nu s-a prezentat, [1] **necum să** mai aducă şi pe alţii. [2]*

**În afară că* este o locuţiune specializată pentru subordonata cumulativă şi de excepţie:

(C.Ex.) ***În afară că minte** [1], altceva nu face. [2]*
(C.Cum.) ***În afară că minte** [1], mai şi fură . [2]*

Observaţie:
În enunţul:

Nu numai că a venit [1], dar a făcut şi scandal.[2], avem o coordonare copulativă, deşi sensul e apropiat de cel al unei subordonări de tip cumulativ.

- pronume şi adverbe relative însoţite de locuţiuni prepoziţionale specifice:

Pe lângă ce a primit de la părinţi, *[1] mai avea destule şi de la fratele ei.* [2]
În afară de cine a fost invitat *[1], au venit şi câţiva necunoscuţi.* [2]

Corelativele cumulativei sunt obligatorii: *mai, mai şi..., nici nu...*

Topica e liberă, mai numeroase fiind situaţiile de antepunere a cumulativei.

Se desparte, în general, prin virgulă de propoziţia regentă.

8.12. Complementul circumstanţial instrumental şi subordonata instrumentală

8.12.1. Complementul circumstanţial instrumental

Indică mijlocul de care se serveşte subiectul pentru a realiza acţiunea exprimată de elementul regent.

*Scria **cu un stilou** nou.*
*A reuşit **prin eforturi** numeroase.*

Complementul circumstanţial instrumental se poate exprima prin :

- substantive (sau substitute) în G,D sau Ac.:

*Am aflat de tine **prin intermediul fratelui** tău.*
*Navele cu pricina au fost detectate **cu ajutorul radarului**.*
*A câştigat **graţie unui talent** ieşit din comun.*
*Ne-am descurcat numai **datorită ţie**.*
*Îţi voi trimite pachetul **prin vărul meu**.*
*Merge **cu trenul** la munte.*
*Cântă **din fluier**.*
*Mi-am dat seama **după reacţia ta** că eşti vinovat.*

- verbe la infinitiv sau la gerunziu:

*Şi-a făcut renume **din a cânta** la pian.*
Muncind enorm a obţinut o bursă de studii.

Regenţi:
1. Verbe: *A plecat **cu avionul**.*
2. Interjecţii predicative: ***Hai cu maşina!***
3. Adjective provenite din participiu: ***Observată cu binoclul**, scena părea mai interesantă.*

Observaţii:
1) Tot instrumentale sunt şi acele complemente care indică materia din care sunt făcute obiectele: *Casa era făcută **din piatră**.* Nu credem că e cazul să complicăm situaţia prin acceptarea complementului de materie. Putem considera fără teamă de greşi că elementul în discuţie indică şi mijlocul prin care se realizează acţiunea.
2) Complementul circumstanţial instrumental se poate construi şi cu prepoziţia *fără*:

*S-a descurcat **fără ajutorul tău**.*
*Se bărbiereşte **fără oglindă**.*
*Am învins **fără eforturi deosebite***

3) Prepoziţiile cu regim de dativ (*graţie, datorită, mulţumită*) au comportament diferit în raport cu un complement circumstanţial instrumental. Dacă *graţie* şi *mulţumită* nu pot admite un alt complement în afara celui instrumental, *datorită* admite şi un c.c. de cauză:

***Datorită căldurii toride** n-am mai plecat la amiază.*

De altfel, această construcţie a fost iniţial considerată incorectă, recomandabilă fiind construcţia cu locuţiunea prepoziţională *din cauza*. La ora actuală cele două construcţii sunt acceptate ca echivalente, deşi prepoziţia *datorită* e improprie construirii unui complement circumstanţial de cauză.

Atenţie! Complementul circumstanţial instrumental e o nesecată sursă de confuzii. El poate fi confundat, în primul rând, cu un complement indirect, fiind astfel interpretat chiar în manualele şcolare. Cum spuneam însă, în toate contextele de mai jos avem câte un complement circumstanţial instrumental:

*Scrie **cu un stilou** verde.*
*A venit **cu autobuzul**.*
*Cânta **din fluier**.*

O altă confuzie priveşte relaţia cu un complement circumstanţial de mod. Astfel, în exemplele:

*A acţionat **cu multă judecată**.*
*A procedat **cu tact**.*
*Priveşte **cu detaşare**.*

avem de-a face cu un complement circumstanţial de mod, substantivul în discuţie neindicând mijlocul prin care s-a realizat acţiunea ci modul cum ea s-a desfăşurat.

Confuzia cu un c.c. sociativ e de asemenea posibilă:

*(1) A plecat **cu o valiză** imensă. (c.c. soc.)*
*(1') A plecat **cu prima ocazie**. (c.c. instr.)*
*(2) Vom pleca **fără tine**. (c.c. soc.)*
*(2') Ne vom descurca **fără tine**. (c.c. instr.)*

În (1) subiectul pleacă *însoţit* de o valiză , nu cu *ajutorul* acesteia.

În (1') subiectul pleacă *prin intermediul (=cu ajutorul)* primei ocazii ce i se iveşte. Ambiguitatea cea mai mare o deţine complementul circumstanţial instrumental exprimat prin gerunziu. Pentru ilustrarea ei, fie enunţurile:

***Muncind** continuu, şi-a făcut un renume. (1)*
*Doar **muncind** reuşeşti să învingi. (1')*
***Muncind** mai mult, ai putea reuşi. (1")*

În enunţul (1) complementul instrumental ar putea fi interpretat, eronat, ca un complement circumstanţial de mod. Aceasta este confuzia cea mai frecventă şi rezultă din tendinţa de a pune întrebarea *cum...?*.Pentru evitarea confuziei să se observe că gerunziul indică, în acest enunţ, nu modul ci *mijlocul* prin care subiectul realizează acţiunea . Este posibilă şi o altă eroare: interpretarea gerunziului *muncind* ca un complement circumstanţial de cauză. Eroarea e posibilă mai ales într-un enunţ ca acesta:

***Alergând** din răsputeri, a putut prinde trenul.*
Din ce cauză ...? Fiindcă a alergat.
Cum...? Alergând...

În realitate, e vorba tot de un complement circumstanţial instrumental, însă cu o nuanţă cauzală mai accentuată.

În schimb, în (1') ambiguitatea priveşte o interpretare de tipul: c.c.instr./c.c. condiţional. Într-o asemenea situaţie prezenţa restrictivului *doar* accentuează nuanţa condiţională. E însă extrem de greu de spus dacă gerunziul insistă asupra condiţiei de reuşită (*dacă munceşti*) sau asupra mijloacelor (*prin intermediul muncii*). Ca urmare, aici dubla soluţie se impune .

În fine, în enunţul (1"), verbul regent e plasat la un mod ipotetic. Nu mai e, deci, vorba de o acţiune certă sau deja consumată, ci de o *condiţie* care să ducă la realizarea acţiunii exprimate de verbul regent . Această realizare fiind ipotetică, putem considera că în (1") avem de-a face cu un c.c. condiţional.

Sintetizând:
1) c.c. instr.
2) c.c. instr./c.c. condiţional
3) c.c. condiţional

Pentru aceste situaţii a se vedea şi capitolul rezervat c.c. condiţional.

8.12.2. Subordonata instrumentală

Este, spre deosebire de complementul corespunzător, mult mai slab reprezentată. Ea se introduce de regulă, prin pronume sau adjectiv pronominal relativ, însoţit de prepoziţii:

Cu ce a agonisit [1] / şi-a cumpărat o casă. [2] /
*S-a impus [1] / **graţie cui** l-a ajutat. [2] /*
*A reuşit [1] / **prin cine** s-a oferit [2] / să-l ajute. [3] /*

Rareori, circumstanţiala instrumentală se poate construi prin locuţiuni conjuncţionale: *fără să, fără ca să:*

*A reuşit [1] / **fără să depună** eforturi mari. [2] /*

În această situaţie, subordonata indică mijlocul de care nu s-a folosit subiectul în realizarea acţiunii.

Corelativele instrumentalei sunt facultative: *cu acea, cu aia, prin aceasta:*

*Cu ce ai [1] / , **cu aia să scrii.** [2] /*

Circumstanţiala instrumentală nu se desparte prin virgulă de regentă decât dacă are corelativ.

Observaţie: Nu putem descompune locuţiunile prepoziţionale *prin intermediul, cu ajutorul* , aşa încât să le putem interpreta ca substantive cu funcţia de c.c. instr. Într-un enunţ ca:

*A reuşit [1] / **cu ajutorul a ceea ce** a agonisit. [2] /*

avem o completivă instrumentală, nu o atributivă dependentă de substantivul *(cu) ajutorul* ! Analogia cu alte construcţii *(din pricina a ceea ce , în vederea a ceea ce, în ciuda a ceea ce)* impune interpretarea unitară a sintagmei în discuţie: un pronume relativ precedat de locuţiunea prepoziţională cu regim de genitiv.

8.13. Complementul circumstanţial sociativ şi subordonata sociativă

8,13.1. Complementul circumstanţial sociativ

Denumeşte elementul care însoţeşte subiectul (sau unele complemente) în realizarea acţiunii:

*Maria va pleca numai **cu sora ei.***
*A stat o săptămână **cu o singură pereche** de pantaloni.*

Determină:

– verbe: *Te-am văzut ieri **cu sora ta.***
– interjecţii predicative: *Hai **cu noi!***
– adjective prov. din participiu: *Sosită **împreună cu fratele ei**, Maria va sta o zi.*

Complementul circ. sociativ beneficiază de o serie de locuţiuni prepoziţionale specifice: *împreună cu , laolaltă cu, cu tot cu, la un loc cu, alături de.*

*Monedele vechi circulă **alături de cele** noi.*
*Stătea **laolaltă cu fraţii lui** .*
*A vândut casa **cu grădină cu tot** .*

Se poate exprima prin substantive, pronume sau numerale în acuzativ:

*Vom pleca **împreună cu doi** dintre profesorii noştri.*
*Vino doar **cu el!***
*Maria nu pleacă decât **cu prietenul** ei.*

Observaţie:

C.c. soc. poate fi şi un obiect, nu doar o persoană:

A plecat numai cu hainele de pe ea.

E posibilă confuzia c.c. soc. /sb multiplu. Pentru ilustrare, fie exemplele:

*Mama va pleca doar **cu tata.(1)***
*Mama şi **cu tata** vor pleca mâine. (1')*

În (1), substantivul subliniat este c.c. soc., acordul la singular nelăsând vreun dubiu în privinţa subiectului simplu.

În (1'), avem un subiect multiplu, acordul la plural fiind un argument decisiv în acest sens. Ceea ce este însă cu adevărat esențial e că al doilea subiect e în cazul ... acuzativ . Mai evident devine acest fapt în enunțul:

*Eu și **cu tine** vom pleca mâine.*

În mod indiscutabil subiectul *cu tine* e în acuzativ, conform declinării:

N	*tu*
G	–
D	*ție, îți, ți*
Ac.	*pe tine, te*
V	*tu!*

Avem deci un subiect multiplu al cărui prim element e în N, în timp ce al doilea e în Ac., caz impus de prepoziția *cu*, devenită mijloc de realizare a unei coordonări copulative (a se vedea și discuția de la capitolul despre cazuri).

Complementul circumstanțial sociativ se desparte prin virgulă de regent și se situează după acesta. Antepunerea e o modalitate stilistică de accentuare a c.c. soc.

*Numai **cu Ion** ai plecat?*

Pentru eventuala confuzie cu c.c.instr., vezi capitolul anterior. Pe de altă parte, evitarea oricărei confuzii e posibilă ținând cont că un c.c. soc., indiferent de prepoziția care-l însoțește, poate fi echivalat semantic printr-o sintagmă care să cuprindă locuțiunea prepozițională *împreună cu* . Pentru c.c. instr., echivalența se face cu prepozițiile *prin intermediul, cu ajutorul.*

8.13.2. Subordonata sociativă

Corespunde la nivel frastic unui c.c. soc.. Ea se întâlnește extrem de rar și poate fi introdusă numai prin relative:

*Plec [1]/ **numai cu cine** dorește. [2]/*
*A plecat [1]/ **cu ce** avea pe el . [2]/*
*Se va însura [1]/ **cu cine** vrea. [2]/*
*Colaborez [1]/ **cu orice** persoană dorește. [2]/*
*A plecat [1]/ **fără ceea ce** l-am oferit. [2]/*
*A plecat [1]/ **cu cât** avea la el . [2]/*

Regenți: – verb: *Vino [1]/ **cu cine** vrei. [2]/*
– interjecție predicativă: *Hai [1]/ **cu cine** dorești. [2]/*
– adj. prov. din participiu: *Venită [1]/ **cu cine** nu mă așteptam,[2]/ Ioana și-a cerut scuze. [1]/*

Sociativa nu se desparte prin virgulă de regentă decât în rarele cazuri când e antepusă și primește corelativ:

***Cu cine** ai venit [1]/, cu ăla să pleci. [2]/*

8.14. Complementul circumstanțial de relație și subordonata de relație

8.14.1. Complementul circumstanțial de relație

Reprezintă o funcție sintactică mai greu de identificat, cu atât mai mult cu cât nu se studiază în mod curent. Ea indică elementul din al cărui punct de vedere e interpretată acțiunea exprimată de regent sau obiectul la care se referă acesta.

***Relativ la examene**, încă nu s-a hotărât nimic.*
*Era un om înalt **de statură**, dar slab **de minte**.*

Cea mai sigură cale de identificare a unui c.c. de relație este asimilarea lui cu o sintagmă din care să facă parte locuțiunea prepozițională *în ceea ce privește* . Apropo de aceasta, ar fi o eroare să considerăm că verbul din structura ei are într-adevăr calitate verbală, eroare pe care o găsim, de altfel, în Gramatica Academiei . Ca urmare, într-un enunț

precum: *În ceea ce priveşte situaţia refugiaţilor...* vom avea un c.c. de relaţie construit cu locuţiunea prepoziţională *în ceea ce priveşte*. De altfel, ori de câte ori apare posibilă substituirea, în contextul unui regent verbal, a unei prepoziţii prin locuţiunea prepoziţională *în ceea ce priveşte* , e semnul sigur al existenţei unui c.c. de relaţie.

Era un om înalt (în ceea ce priveşte statura), dar slab(în ceea ce priveşte mintea).

C.c. de relaţie beneficiază şi de alte locuţiuni prepoziţionale specifice:

din punct de vedere, relativ la, apropo de, privitor la, în privinţa, cât despre, referitor la, cu privire la , legat de.

Mai greu de identificat sunt c.c. de relaţie construite cu prepoziţiile *de, la* sau în:

Nalt la stat,
Mare la sfat...
De frumoasă, e frumoasă...
El e matur în judecată.

Complementul circumstanţial de relaţie se exprimă prin:

– substantive (sau substitute) în G şi Ac:

În privinţa examenelor, vom mai discuta.
Referitor la afirmaţia ta , vom cerceta.
Ea este foarte bună la sport.
Cu privire la tine , vom hotărî mâine.

– adjectiv cu prepoziţia *de*:

De deştept, e deştept.
Era cât un elefant de grasă.

– verbe la infinitiv şi supin:

Cât despre a ne împăca, nici nu poate fi vorba.
De urat am mai urât...
Problema e uşoară de rezolvat (în ceea ce priveşte rezolvarea)
De înot, ai înotat repede.

– locuţiuni adverbiale: *în această privinţă, în toate privinţele.*

Este apt în toate privinţele.

– adverbe precedate de locuţiuni prepoziţionale: *din punct de vedere, sub raport,* etc.

Din punct de vedere social suntem în urmă.

Observaţii:

1. Locuţiunea prepoziţională *din punct de vedere* se foloseşte numai în context adverbial. În context substantival se foloseşte locuţiunea *din punctul de vedere* cu regim de genitiv.

2. Complementul circumstanţial de relaţie oferă o situaţie cel puţin stranie: când este exprimat prin pronume personal formă neaccentuată, acest pronume se găseşte în interiorul locuţiunii prepoziţionale:

În ceea ce te priveşte, ai greşit enorm.
La fel stau lucrurile cu adjectivul pronominal posesiv:
Din punctul tău de vedere am putea dormi pe câmp!

Regenţi:

– verb: *De venit, vom veni mâine*
– adjectiv: *Nalt la stat /Mare la sfat...*
– adverb: *A procedat corect din punctul de vedere al legii.*

C.c. de relaţie nu are topică fixă. El se desparte prin virgulă de regent atunci când este antepus.

8.14.2. Subordonata circumstanţială de relaţie

Reprezintă dezvoltarea la nivel frastic a unui c.c.de relaţie .

Determină:

– verbe: *A avut dreptate [1]/ în ceea ce a spus despre tine. [2]/*

– adjective: *Prea iute [1]/ în ceea ce face [2]/, Ioana greşeşte adesea. [3]/*

– adverbe: *A procedat corect [1]/ în privinţa a ceea ce s-a întâmplat. [2]/*

Se poate introduce prin:

– conjuncţii subordonatoare : *dacă, de, că* :

Că a greşit, [1]/ a greşit, [2]/dar de ce să nu recunoască? [3]/

Să controlăm robinetele, [1]/ dacă sunt închise [2]/.

Să-ncercăm vinul, [1]/ de-i bun, [2]/ sau nu [3]/.

– pronume relative precedat de prepoziţii sau de locuţiuni prepoziţionale specifice:

Am luat o hotărâre [1]/ în ceea ce ţine de plecarea ta. [2]/.

În privinţa cui a minţit [1]/ voi lua o hotărâre mâine [2]/.

Relativ la ce mi-ai spus, [1]/ voi păstra secretul [2]/.

Atenţie! Structura *în ceea ce priveşte* nu este decât o locuţiune prepoziţională cu care se construieşte un complement circumstanţial de relaţie.:

În ceea ce priveşte răspunsul meu, îl vei afla mâine.

Ca structură fixă, această locuţiune nu permite nici un fel de acord:

În ceea ce priveşte examenul....

În ceea ce priveşte examenele ...

Subordonata de relaţie antepusă e despărţită prin virgulă de regentă. Subordonatele postpuse pot fi, uneori, despărţite şi ele prin virgulă.

Să probezi rochia, [1]/ dacă ţi-e bună. [2]/

9. PROBLEMA ELEMENTULUI PREDICATIV SUPLIMENTAR

Elementul predicativ suplimentar este o funcţie sintactică având dublă subordonare (nominală şi verbală) care provine dintr-o construcţie sintactică transformată.

Ex. : *Ea vine supărată. (1)*

Te credeam mai deşteaptă. (2)

(1)Ea vine. Ea e supărată.

(2)Eu credeam .Tu eşti deşteaptă

Dacă elementul predicativ suplimentar se referă la o caracteristică a subiectului, atunci verbul e însoţit de un pronume reflexiv cu funcţie sintactică de complement direct.

A se compara, în acest sens, enunţurile:

Eu te consider vinovat (1')

El se consideră vinovat (2')

În (1') avem o construcţie ce se poate desface în :

Eu consider.Tu eşti vinovat

În (2') situaţia e alta :

El consideră .El e vinovat

Identitatea subiectelor duce la apariţia reflexivului dar, atenţie, acesta nu are ca efect reflexivizarea verbului, care rămâne la diateza activă.

În toate enunţurile de mai jos întâlnim această situaţie:

Ea se consideră dezavantajată .

El se crede nevinovat.

Ea se ştie admirată .

În nici un caz în situaţiile a) şi c), nu avem de-a face cu verbe copulative . Mai mult, acestea sunt chiar tranzitive iar reflexivele care le însoţesc sunt complemente directe.

În plus, orice confuzie între elementul predicativ suplimentar şi numele predicativ este exclusă, întrucât elementul predicativ suplimentar nu apare niciodată în vecinătatea unui verb copulativ.

Credem că, din raţiuni pedagogice, ne putem permite să enunţăm câteva **axiome** care vor facilita recunoaşterea elementului predicativ suplimentar.

1. Orice adjectiv fără prepoziţie care urmează după un verb predicativ este element predicativ suplimentar :

*Ea vine **supărată** .*
*Se considera **foarte frumoasă** .*
*O ştiam **mai blândă**.*

2. Orice substantiv care urmează după un verb monotranzitiv al cărui complement direct e antepus este elementul predicativ suplimentar.

*Îl ştiam **director** la şcoala din sat .*
*L-au numit **inginer –şef**.*
*L-au promovat **medic primar**.*

3. După a face *pe cineva*, urmează element predicativ suplimentar.

*L-au făcut **ministru** .*
*L-au făcut **a-şi recunoaşte greşeala**.*
*M-a făcut **indolent**.*

Bineînţeles, acestea sunt elemente de identificare ce nu epuizează toate situaţiile în care apare un element predicativ suplimentar. Credem că inventarierea claselor morfologice care intră în combinaţii de tip e.p.s. va duce la o înţelegere superioară a fenomenului.

a) substantiv în N: *O cheamă **Ioana**.*
*A fost avansat **director**.*
în G: *Te ştiam **al dracului**.*
în Ac.: *A venit **ca suplinitor**.*
b) adjectiv: *Copiii vin **zgomotoşi**.*
c) pronume: *Te-am considerat **de-ai noştri**.*
d) verb la moduri nepersonale: *Ea venea **protestând**.*
e) adverbe: *Te credeam **altfel**.*
f) interjecţii: *M-ai făcut **paf**.*

Observaţii:

1)Elementul predicativ suplimentar provine dintr-o construcţie sintactică binară care este evidentă în toate exemplele de mai sus şi constituie, alături de dublă subordonare, un criteriu esenţial în identificarea *e.p.s.*

a) *A fost avansat. / Este director.*
A venit. / Este suplinitor.
b) Copiii vin. / Copiii sunt zgomotoşi.
d) Ea venea. / Ea protesta.
e) Eu credeam. / Tu eşti altfel.
f) Tu ai făcut. / Ca eu să rămân paf.

2) Despre un element predicativ suplimentar ar putea fi vorba şi în enunţul:

Salcâmul trebuie tăiat. (1),

unde tentaţia de a subînţelege auxiliarul diatezei pasive e destul de mare:

Salcâmul [1] / trebuia [2] / să fie tăiat [1] /.

Interesant e că în acest ultim enunţ *salcâmul* devine subiect al verbului la diateza pasivă iar subiectul lui *trebuia* este o subordonată subiectivă: *să fie tăiat*.

Neclar e statutul substantivului *salcâmul* în enunţul iniţial.

a) sau e subiectul verbului *a trebui*, caz în care acesta devine din impersonal unipersonal.
b) sau e subiectul participiului cu valoare adjectivală *tăiat*, soluţie la care ne-ar obliga statutul de verb impersonal al lui *trebuia*.

De aceea, admiterea unei soluţii precum:

Salcâmul trebuie să fie tăiat .

are avantajul că elimină orice interpretare forțată . Pe de altă parte, e clar că această subordonată este expansiunea la nivel frastic a participiului *tăiat*, fapt ce pledează în favoarea lui ca subiect, deoarece, altminteri, nu vedem cum ar fi posibil ca expansiunea unui e.p.s. să aibă ca rezultat o subiectivă. Or, toate studiile de până acum recomandă cu insistență separarea subiectului de verbul *trebuie*:

Salcâmul [1]/ trebuie [2]/ să fie tăiat. [1]/

Cum se va fi modificând statutul substantivului *salcâmul* în trecerea de la:

Salcâmul trebuie tăiat. la *Salcâmul trebuie să fie tăiat.*

e greu de spus.

Situația devine și mai complicată într-un enunț ca :

Trebuie mers la doctor. (2)

unde nu putem nici subînțelege verbul *a fi* dar nici nu putem accepta ca *mers* este element predicativ suplimentar din moment ce dubla subordonare este inexistentă.

Este aceasta o situație de excepție, în care verbul la participiu capătă valoare de subiect, păstrându-și în același timp statutul de participiu? Se pare că da, din moment ce substituirea participiului cu infinitivul duce, inevitabil, la o astfel de soluție :

Trebuie a merge la doctor.

În această situație, nimic nu ne poate împiedica să considerăm că și *tăiat* e subiectul lui *trebuie*, iar *salcâmul* e subiectul participiului *tăiat*_care, păstrându-și valoarea verbală, poate primi subiect, la fel cum poate primi subiect orice verb la infinitiv, gerunziu ori supin. Pentru o confirmare a celor susținute, fie un alt enunț :

Trebuie știut [1]/ dacă vine mâine. [2]/ (3)

Dacă subordonata P2 este subiectivă, e la fel de clar că nu verbul *trebuie* îi este regent.

Dacă ar fi așa, ar însemna că ar fi obligatoriu să avem subiectivă și în:

Trebuie mers [1]/ să vedem [2]/ ce s-a întâmplat. [3]/

Or, e evident că P2 este o finală dependentă de participiul *mers*. Iată cum natura participiului influențează decisiv natura subordonatei. Dacă aceasta ar depinde de *trebuie* ar fi subiectivă indiferent de structura participiului.

Revenind la enunțul (3), rezultă că avem de-a face cu o subiectivă al cărei regent este un participiu provenit dintr-o structură pasivă . Or, dacă *știut* este un e.p.s., înseamnă să admitem că verbul *a trebui* apare într-un enunț în care nu primește nici un fel de subiect, nici exprimat prin verb, nici prin subordonată.

Dacă în enunțul de la care am pornit puteam admite că *salcâmul* e subiect al lui *trebuie*, care a devenit verb unipersonal, în enunțul pe care-l discutăm, (3), faptul acesta nu mai e posibil.

O echivalență mai clară decât: *Trebuie a se ști dacă vine (1')* și *Trebuie știut dacă vine (1")* nu credem că există.

Cu toate acestea, în (1') se optează clar pentru soluția:

a se ști = subiect, verb la infinitiv, iar pentru (1").care de fapt e (3);inventăm un e.p.s. doar pentru a nu admite statutul de subiect al unui participiu. Cu aceeași inconsecvență acceptăm că în enunțul:

Trebuie [1]/ să se știe [2]/ dacă venim mâine., P2 este subiectivă, fără să observăm că ea nu e decât expansiunea la un nivel frastic a participiului, care, evident, are și el valoare de subiect.

În plus, iarăși, dacă *știut* este e.p.s., unde e dubla subordonare ? În enunțul pe care-l discutăm ea nu există, și, dacă nu există, nu avem e.p.s..

Acum, să corelăm elementele pe care ni le-au oferit cele câteva enunțuri discutate.

1) Salcâmul trebuie tăiat.

2) Trebuie mers la doctor.

3) Trebuie știut dacă vin mâine.

Varianta e.p.s. poate fi acceptată cel mult în enunțul (1), în (2) și (3) neexistând dubla subordonare. Dacă am forța, presupunând că avem un e.p.s. și în enunțurile (2) și (3), atunci în (2) subiectul ar fi inexistent iar în (3) subordonata ar fi dependentă de verbul *trebuie*.

Soluția de a subînțelege auxiliarul *a fi* e și ea parțială, fiind imposibilă în enunțul (2) și în oricare alt enunț în care participiul nu provine dintr-un verb tranzitiv:

Trebuie alergat mai cu spor.

Trebuia venit mai din timp.

În schimb, dacă în toate cele trei situații am avea subiect exprimat prin participiu s-ar rezolva toate problemele ridicate de ambiguitatea unor asemenea construcții:

a) verbul *a trebui* își păstrează statutul impersonal și primește subiect exprimat prin verb (așa cum de altfel e normal):

Trebuie știut ...

Trebuie a se ști ...

Trebuie a (se) merge ...

b) nu mai e nevoie să inventăm dublă subordonare acolo unde evident nu există.

c) *salcâmul* devine subiect al participiului *tăiat* , cu care, de altfel, se și acordă: *Salcâmul trebuie tăiat. Salcâmii trebuie tăiați.*

În fond, care e diferența dintre: *Trebuie tăiat salcâmul.* și *Trebuie a fi tăiat salcâmul?*

Dar în acest ultim enunț e clar că *salcâmul* e subiect al verbului la diateza pasivă infinitiv prezent *a fi tăiat*.

Elementul predicativ suplimentar nu trebuie confundat cu:

a) complement circumstanțial de mod:

O văd venind.

Verbul nu arată modul în care o privesc. El provine din aceeași structură binară de care a fost vorba anterior: *Eu o văd. Ea vine.*

La fel în: *Ea vine plângând.* , *Ea vine. Ea plânge.*

Elementul predicativ suplimentar marchează simultaneitatea a două acțiuni.

În schimb, în: *Ea merge șchiopătând.*, c.c.m. arată chiar felul mersului.

b) complement direct:

L-au pus director.

L-au făcut președinte.

Ambele verbe (*a face, a pune*) sunt monotranzitive și au deja un c.d. pronominal. Un alt c.d. e imposibil într-un asemenea context.

9.1. Predicativa suplimentară

Este expansiunea la nivel frastic a unui e.p.s. . Poate fi introdusă prin:

a) Conjuncții subordonatoare: *că, să , dacă:*

Te văd [1] / că ești ocupat. [2]/

L-am făcut [1] / să se înțeleagă. [2]/

b) Pronume și adjective pronominale relative:

Te-a crezut [1] / ceea ce nu ești. [2]/

Ai observat-o [1] / ce frumoasă s-a făcut? [2]/

c) Adverbe relative:

L-am văzut [1] / unde s-a ascuns. [2]/

Punctuație: Predicativa suplimentară nu se desparte de regentă prin virgulă decât în unele cazuri, în care e însoțită de corelative adverbiale (*astfel, așa)* și intră într-o relație de apoziționare:

Așa l-am considerat, [1] / cum își dorea el . [2]/

Predicativa suplimentară stă după regentă, cu excepția situațiilor în care se urmărește sublinierea ei:

Cum își dorea el , [1] / așa l-am considerat. [2]/

Alte cărţi ale editurii „AULA":

❑ COLECŢIA *„BACALAUREATUL DE NOTA 10"*
– subiectele rezolvate şi explicate –

- Livia Coanta, Ruxandra Ivăncescu, Ana Popescu
  LITERATURA ROMÂNĂ (ediţia a III-a, revăzută şi adăugită)
- M. Arhire, T. Muşina, M. Neagu, M. Parpalea
  ENGLEZA, FRANCEZA, GERMANA (ediţia a III-a, revăzută şi adăugită)
- Viorel Mailat – **ISTORIA ROMÂNILOR**
- Miron Florea – **GEOGRAFIA ROMÂNIEI**
- Florina Oţet – **ECONOMIE**
- Laura Avasilichioaie, Dana Cristea – **LITERATURĂ UNIVERSALĂ**
- Laura Avasilichioaie, Anamaria Bota, Dana Cristea
  LIMBA ROMÂNĂ ♦ TEORIA LITERATURII
- Florin Maghiar, Ciprian Şiulea – **FILOSOFIE**

❑ COLECŢIA *„CAPACITATEA DE NOTA 10"*
– subiectele rezolvate şi explicate –

- G. Angelescu, R. Căprău, A. Nicolae – **LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ**
- Rodica Căprău, Sanda Toderică – **LECTURI LITERARE ♦ 10 TESTE DE NOTA 10**
- Mircea Tuhuţ, Cristina Drăgan – **MATEMATICĂ**
- Nicolae Şoancă ,Georgeta Pătuleanu
  ISTORIA ROMÂNILOR ♦ GEOGRAFIA ROMÂNIEI
- Georgeta Pătuleanu – **GEOGRAFIA ROMÂNIEI (sinteze)**

❑ COLECŢIA *„ESENŢIAL"*

- Dana Căraşu – **DICŢIONAR ENGLEZ-ROMÂN (pentru clasele I-IV)**
- Alice Pop – **DICŢIONAR FRANCEZ-ROMÂN (pentru clasele I-IV)**
- Florin Maghiar, Ciprian Şiulea – **FILOSOFIE - CONCEPTE FUNDAMENTALE**
- *** **STATUTUL PERSONALULUI DIDACTIC**

❑ **COLECȚIA *„CHEIA SUCCESULUI”***
pentru bacalaureat și admiterea în învățământul superior

- Tania Mușina, Mona Arhire
  ENGLEZA DE NOTA 10 (ediția a II-a, revăzută și adăugită)
- Valentina Borcan, Virgil Borcan
  FRANCEZA DE NOTA 10
- Gheorghe Crăciun (coordonator)
  ISTORIA DIDACTICĂ A LITERATURII ROMÂNE
- Ovidiu Moceanu – **LIMBA ROMÂNĂ (COMPENDIU)**
- Mugur Burcescu – **1000 DE TESTE GRILĂ (LIMBA ROMÂNĂ)**

❑ **COLECȚIA *„CURSUS“***

- Gheorghe Crăciun – **INTRODUCERE ÎN TEORIA LITERATURII**
- Gabriela-Pană Dindelegan – **SINTAXA GRUPULUI VERBAL**
- Gabriel Brătucu – **MARKETING ELECTORAL**
- Miron Florea – **GEOGRAFIE ECONOMICĂ MONDIALĂ**

Cei care doresc pot comanda cărțile editate de noi, inclusiv:

ROMÂNA DE NOTA 10

- fie în scris: **Editura „Aula”, O.P. 14, C.P. 13.67, Brașov 2200**
- fie telefonic: **068/31.15.08**

- Volumele solicitate vor fi expediate prin poștă, cu plata ramburs.
- Cheltuielile de expediție vor fi suportate de editură.
- Pentru comenzi mai mari de 10 exemplare, oferim o reducere de 5%.

Nu ezitați să ne contactați! Rapiditatea e

„CHEIA SUCCESULUI”!

Limba română a devenit în ultimii ani o probă fundamentală, decisivă pentru reuşita la examenul de admitere la una din următoarele facultăţii sau secţii: **Litere (Română, Limbi străine, Traducători, Limbi moderne aplicate etc), Drept (Juridic, Economic şi Administrativ), Jurnalistică, Comunicare şi Relaţii Publice, Teologie — Litere, Biblioteconomie, Educaţie Fizică, Birotică şi Secretariat, Academia de Poliţie.**

1) deşi, **teoretic,** programa analitică nu cere decât materia din clasele V — VIII, plus ceva cunoştinţe de limbă, dobândite (sau nu) în liceu, **practic** examenul de admitere în învăţământul superior e nu doar mult mai dificil, ci presupune şi cunoştinţe aprofundate (se cer, de exemplu, complemente şi subordonate completive care *nu sunt studiate în gimnaziu şi la liceu*);

2) există diferenţe semnificative în materie de formulare a subiectelor şi de cerinţe în diversele centre universitare, facultăţi sau secţii;

3) subiectele de examen pun de multe ori accentul pe anumite părţi ale gramaticii care frecvent sunt fie tratate superficial, fie ignorate;

4) în funcţie de „şcoala lingvistică" de care aparţin, anumite chestiuni controversate sunt rezolvate *diferit* de la un centru universitar la altul, deşi există o tendinţă tot mai accentuată de unificare a abordărilor.

De aceea, **Româna de nota 10** a fost împărţită în două:

— **Partea I — Teste,** cuprinde 33 de teste complexe, fiecare fiind echivalentul unui **subiect de examen; 20 de teste** sunt rezolvate în întregime cu explicaţii detaliate ale soluţiilor adoptate; **13 teste** sunt propuse spre rezolvare, pentru o verificare finală a candidatului. Ele acoperă toate tipurile de subiecte posibile, din toate centrele universitare (mai puţin cele tip *grilă,* pe care, însă, le puteţi găsi în cartea aceluiaşi autor: **Limba română — 1000 de teste grilă**).

— **Partea a II-a — Aspecte teoretice,** analizează atât chestiunile gramaticale controversate, cât şi posibilele greşeli ale candidaţilor, problemele capcană, precum şi aspectele *metodice* ale predării şi învăţării limbii române în gimnaziu şi liceu.

Româna de nota 10 vă asigură nu doar posibilitatea de a recapitula întrega materie pentru examenul de admitere în învăţământul superior, să sesizaţi şi să remediaţi la timp golurile din pregătire, ci şi o acomodare cu specificul şi exigenţele probei de limba română, cu modalitatea de formulare a subiectelor.

Convins că v-am oferit o carte utilă, de neînlocuit garanţia unui **examen de nota 10,** nu îmi decât să vă urez: **„Baftă la examen!"**

Editorul

ROMANA DE NOTA 10 — BACA
UNU160156
10.00 RON